Ana Beni Eversene
ve
Ceyhanlı Hasan Turan

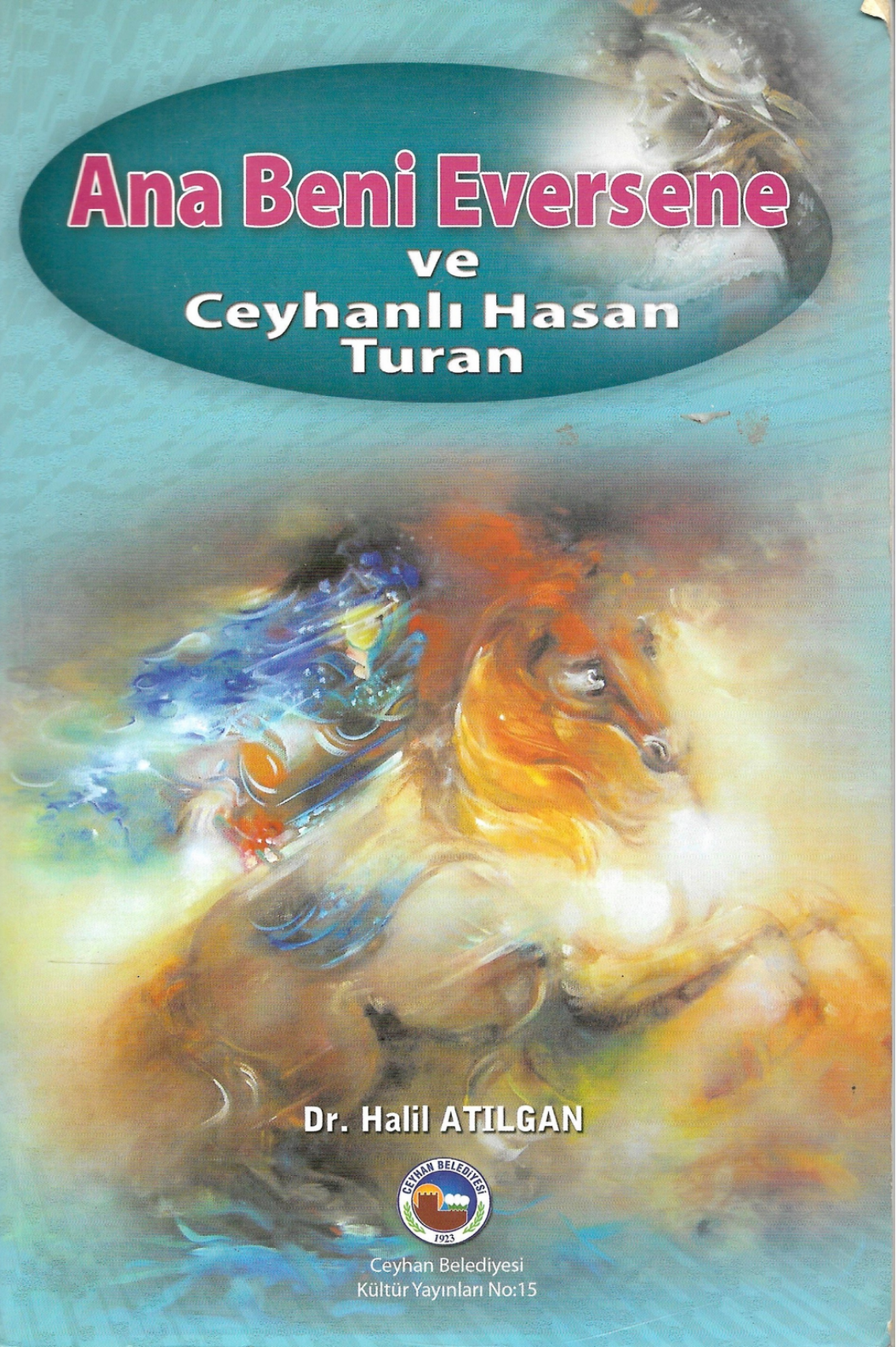

Dr. Halil ATILGAN

Ceyhan Belediyesi
Kültür Yayınları No:15

ANA BENİ EVERSENE

VE

CEYHANLI HASAN TURAN

Dr. Halil ATILGAN

CEYHAN BELEDİYESİ
KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ

Ana Beni Eversene ve
Ceyhanlı Hasan Turan
Dr. Halil Atılgan

Ceyhan Belediyesi Kültür Yayınları No: 15

Kapak Resmi:
Müjgân Özkaya YILMAZ

Kapak Tasarım:
Step Repro

Sayfa Düzenlemesi:
Step Repro
Tel: 0312 341 46 53

ISBN: 978-975-01016-4-9

Baskı:
Hassoy Matbaacılık
Tel : 0312. 384 03 04
Ankara 2009

İÇİNDEKİLER

Dr. HALİL ATILGAN **9**

ÖNSÖZ **15**

Önce halkla doluyorum

Sonra Hasan Turan oluyorum

YAZARIN ÖNSÖZÜ **21**

Son Mektup

TEŞEKKÜR **25**

I. BÖLÜM – HAYATI **27**

NEM'ALACAK FELEK BENİM 31

II. BÖLÜM – ŞİİRLERİ **93**

A- AŞK VE SEVDA ŞİİRLERİ **95**

Anam 97

Aylar Saydım Yıllar Saydım 98

Bana Sığınacak Yerin Var mıdır 99

Belli Değil 102

Bilemem 104

Bir Gecelik Rüya 106

Bir Hayal Üstüne 107

Birinci Türkü 108

Bitmedi 108

Bizim Köyde 110

Böyle Bir Güzel 111

Bu Çekilir Hâl Değil 112

Büründüm 113

Çocukluk Günlerime 114
Çukurova'da Bahar 115
Deliyim Dostlar 116
Dön Gel Yârim Gurbet Elden 117
Evimizde Çiçektin 118
Geceler Neye Yarar 120
Gel Gayrı 121
Gel Diyorum Gelmiyor 122
Giden Yılın Ardından 125
Gitmeli 126
Gitti 128
Gizli Sır 128
Gör Güzelim 129
Güzel 131
Güzelleri Severim 132
Hasret 133
Hızır Gibi Tut Elimden 134
İkinci Türkü 135
Kalem Sustu 136
Nerdedir 138
Niye 139
Olaydım 140
Sevdiğim 141
Sevilmez 142
Sevinsin 143
Sevmeseydin Ne Vardı 144
Sıla Özlemi 146
Şen Ola Düğün Şen Ola 147
Uğur Mumcu 148
Unutursun 149
Uslanmadın mı 152
Var... Var... 155

Vermediler 157
Yâr Diye 158
Yıllar Ah 160
Yıllar Oy 161
Zeynep Gelin Olurken 178

B- YERGİ ŞİİRLERİ 179

Ana Beni Eversene 181
Batsın 182
Bekledim 183
Böylesiler – (I) 185
Böylesiler – (II) 187
Burası Çukurova 191
Bu Yarayı Kim Sarar 194
Cemil Demirsipahi'ye 195
Değirmen Sele Gitmiş 197
Eski Hamam Eski Tas 198
Giderim 199
Güzeller Huy Edinmiş 201
Hâl Durum 202
Halk Şairi 202
Kardeşim Cemil Bey 203
Kimselerden Haber Yok 205
Koçaklama 207
Mahmut Efendi – (I) 208
Mahmut Efendi – (II) 210
Mum Dibine Kör Bakar 211
Nerden Çıkar 212
Sayın Cemil Bey 215
Selâm Olsun 216
Sen İte Gem Vurdurursun 225

Tandırın da Senin Olsun 227
Taşınırsın 229
Tek Değişen Tellaklar 230
Umduğumuz Dağlar 231
Züğürt 232
Züğürt Hülyası 234

C- DİNİ – MİLLÎ VE ÖĞÜT VERİCİ ŞİİRLER 237

Atam Senin İzindeyiz 239
Çevre 242
Desem mi 243
Dönmüşüm 244
Gençlik Türküsü 245
Görelim 246
Hepimizin Gideceği Yer Budur 247
Her Sabaḥ Gözümü Bir Duman Bürür 249
İşte Güzel Darende 250
Kim Bilir 251
Köye Dönüş 252
Lâik Cumhuriyetim 254
Ne de Çabuk Büyümüşüm 257
Ne Dedi 258
Ne Deyim 260
Öğretmenin Öğüdü 262
Ömür Masalı 264
Ömür Yolu 265
Polislerimize 267
Polislerin Sesi 268
Selâm 269
Şehitler 270
Şu Mevlâ'nın İşine Bak 271

III. BÖLÜM – BURUK ANILAR 275

Karayılan 277
İlkokula Yeni Başlarken 281
Çobanın Kıçı Terlemeli 283
Ağanın Kesesine Bereket 286
Bakırlı'nın Çiftliği 290
Eşek Çamura Çöktü 294
Buğdayları Gömenler 300
Kininci Avni Bey 306
Sıtma Kesenler 311
Yokluk Taştan Katıdır 312
Irgatlar Geriye 315
Köy Enstitüleri 317
Düziçi Köy Enstitüsünde Hayat 318
Karnımız Açtı 321
Düldül Dağı'nın Çamları 322
Zindağı'nın İnsanları 324
Enstitüde Hayat 325
Yağ Tüccarının Oğlu 328
Sürer Eker Biçeriz 330
Hasan Ali Yücel Geldi 331
Bir Şiirin Hikâyesi 333
Öğretmen Olduğum Yıllar 337
51. Yılda Köy Enstitüleri 341
Eşek Çamura Çökmeseydi 342

IV. BÖLÜM – BESTELENMİŞ ŞİİRLERİ 345

Deliyim 347
Ana Beni Eversene 349
Oy - Gizli Sır 351

Düğün Türküsü 353
Ne'malacak Felek Benim 356
Vermediler Ne Yapayım 359
Hızır Gibi Tut Elimden 362
Evimizde Çiçektin 365

V. BÖLÜM – BİLGİLER BELGELER 369

NE DEDİLER 371

Mutluluk ve Mutsuzluk Tabloları Çizen Şair Hasan Turan 373
Ne'malacak Felek Benim (I) 378
Hasan Turan / Hasan Turan 382
Bir Hasan Turan Vardı 386
Ne'malacak Felek Benim (II) 393
Yücel Dergisinde Çıkan Bir Yazıya Cevap 398
Öyle Bir Şey 399
Yaşar Kemal Dostumdu 401
Bilgiler - Belgeler 403

Dr. HALİL ATILGAN

1946 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesinin İncirgediği köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra Düziçi İlköğretmen Okuluna girdi. 1964-1965 öğretim yılında Düziçi İlköğretmen Okulundan mezun oldu. Çeşitli illerde öğretmenlik, Halk Eğitimi Merkezi Müdür, Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1973 -1975 yılında Çukurova Radyosunun açmış olduğu saz sanatçılığı sınavlarını kazandı. 1984 de Çukurova Üniversitesine Müzik Uzmanı olarak atandı. Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümünde Halk Müziği ve Bağlama Dersleri Öğretim Görevlisi, Kültür Sanat Merkezi Müdürlüğü yaptı. 1990 yılında Kültür Bakanlığı Şanlı Urfa Devlet Türk Halk Müziği Korosuna Kurucu Şef olarak atandı. 1993 yılında Ankara'ya alınan Dr. Atılgan koro şefliğinin yanında Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğünde (HAGEM) müzik danışmanlığı, repertuvar kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu. Zaman içinde Eğitim Enstitüsünün Müzik Bölümünü, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi.

Adana Valiliği adına yaptığı Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri kaset setinde yörenin özellikli türkülerini beş kasette toplayarak Türk kültür tarihinde bir ilki gerçekleştirdi. Değişik illerde çeşitli görevlerde bulunan Dr. Atılgan; İçel, Yozgat, Adana, Gaziantep, Kıbrıs, Hatay, Muğla, Niğde, Tarsus, Şanlıurfa, Osmaniye, Mersin illerinde folklor derlemeleri yaptı. Derlediği türküleri TRT, TV ve kendi kitaplarında, folklorla ilgili araştırmalarını; Sivas Folkloru, Türk Folkloru, Anadolu Folkloru, Erciyes, Karaisalı, Güneyde Kültür, İçel Kültürü, Ozan, Türkiye İş Bankası Kültür Sanat, Tarla, Güney Su, Folklor Edebiyat, Ana Yurttan Ata Yurda Türk Dünyası, Ceyhan, Çağrı, Maki, Harran,

Türksoy, Size dergilerinde, Karaisalı gazetesinde 2009 yılı itibariyle 130 makalesi yayımladı.

TRT Çukurova Radyosunda yapımı gerçekleşen Dilde Telde Çukurova, Dadaloğlu Karacaoğlan Yurdundan, Yöremiz Folklorundan programlarının yapılmasında çeşitli katkılar sağlayarak, folklor ve halk müziği konularında konuşmalar yaptı. Üniversitelerde müzikle ilgili konferanslar verdi. TRT, özel televizyon ve radyolara *Dilde Telde Anadolu, Ezgi Kervanı, Sanatçı Politikacılar, Kültür Kürsüsü, Anadolu'nun Dili* programlarını hazırlayıp sundu. Yaklaşık 300'e yakın Türk halk ezgisini derleyen, notaya alan Atılgan, bu ezgileri çeşitli radyo ve televizyon programlarında çaldı okudu. Çoğunluğunu Çukurova türkülerinin oluşturduğu yaklaşık 100'e yakın halk ezgisini de TRT repertuvarına kazandırdı. Şefliğini yaptığı halk müziği korolarıyla yurdun çeşitli bölgelerinde konserler veren Halil Atılgan millî ve milletler arası folklor, müzik, halk edebiyatı, halk oyunları dalında kongre, bilgi şöleni ve seminerlere katılarak 50'e yakın bildiri sundu. Türk kültürüne hizmetlerinden ötürü 3 Ocak 2004 yılında da Azerbaycan Vektör İlimler Merkezinden doktora aldı.

MESAM- İLESAM-Türk Folklor Araştırmaları Kurumu-Türkiye Yazarlar Birliği üyesi olan Dr. Halil Atılgan şiirlerden ve türkülerden hareket ederek sahneye koyduğu Kurtuluş Savaşı Destanı, Türkülerin Dili, Türkülerde Ana, Sevelim Sevilelim müzikal programlarıyla halk müziğine değişik bir sunum kazandırdı. Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen halk oyunları ve halk müziği yarışmaları danışma kurulu üyeliğinde de bulunan Dr. Atılgan, hâlen Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde Devlet Türk Halk Müziği Korosu Şefi olarak görevini sürdürmektedir.

ALMIŞ OLDUĞU ÖDÜLLER

1. Türk Folklor Araştırmaları Kurumu Türk Folkloruna Hizmet Ödülü 87.

2. Mut Halk Eğitimi Merkezince düzenlenen Türkülerin Hikâyeleri adlı derleme yarışmasında Türk Folklor Araştırmaları Kurumu 1. Mansiyon 1985.

3. Milli Eğitim Bakanlığının Halk Eğitimi Merkezleri arasında açmış olduğu Türk Halk Müziği Koro yarışmalarında çalıştırdığı Mersin Halk Eğitimi Merkezi Türk Halk Müziği Korosuyla Türkiye Birinciliği 1984.

4. Kültür Bakanlığının Türkiye Üniversiteler Arası düzenlemiş olduğu Türk Halk Müziği Koro yarışmasında çalıştırdığı Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Türk Halk Müziği Korosuyla Türkiye İkinciliği 1985.

5. Milli Eğitim Bakanlığının düzenlemiş olduğu Türkiye Üniversiteler Arası Türk Halk Müziği Koro yarışmasında çalıştırdığı Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Türk Halk Müziği Korosuyla Türkiye Birinciliği 1987 - 88.

6. Anadolu Folklor Vakfınca Türk Kültürüne Hizmet Ödülü 1994.

7. Adana'da yayınlanan Ozan Dergisinin Türk Kültürüne Hizmet Ödülü 1994.

8. İçel'de İçel Kültürü Dergisinin Türk Kültürüne Hizmet Ödülü 03.01.1996.

9. Adana Valiliği adına Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri kaset seti çalışmasını gerçekleştirmesinden dolayı Adana Valiliğince Türk Kültürüne Hizmet Ödülü. 13.11.1999.

10. Osmaniye Valiliği Kristal Fıstık Türk Kültürüne Hizmet Ödülü. 17.06.2000.

11. Türk Dil Kurumunun Orhan Şaik Gökyay Araştırma Ödülü, 12.11.2002.

12. Tarsus Belediyesinin Çukurova Kültürüne Hizmet Ödülü 25.09.2004.

YAYIMLANMIŞ KİTAPLARI

1. Burası Mersin: Mersin Halk Eğitimi Merkezi Yayınları Mersin 1983.

2. Âşık Ferrahî Hayatı, Şiirleri, Türküleri: Çukurova Üniversitesi Yayınları, Adana 1987.

3. İskenderun: İskenderun Belediyesi Yay. Ç.Ü. Basım Evi, Adana 1988.

4. Âşık Dertli Kâzım (I): Metin Ofset, Adana 1990.

5 Kısaslı Âşıklar: Özdal Basım Yayın Tic. Ltd. Şti. Şanlı Urfa 1992.

6. Neden Arabesk: Antakya Kültür Eğitim Tesisleri Yayınları, Antakya 1993.

7. Âşık Dertli Kâzım (II): Adana Valiliği Yayınları, Metin Ofset, Adana 1995.

8. Ceyhanlı Âşık Ferrahi: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları, Ankara 1999.

9. Âşık Dertli Kâzım (III): Adana Valiliği Fersa Matbaacılık Ltd. Şti. Ankara 1998.

10. Çukurova Türküleri (I): Adana Valiliği Yayınları, Burcu Ofset Ankara 1998.

11. Malatya Musiki Folkloru: Malatya Belediyesi, Cem Veb Ofset Ankara 1999.

12. Abdülvahap Kocaman Hayatı, Sanatı, Şiirleri: Adana Valiliği Yayınları Adana Ofset, Adana 1999.

13. Adana Valiliği: Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri Kaset Seti (5 kaset) ve Kitapçığı, 1999.

14. Harran'da Bir Türkmen Köyü Kısas: Kültür Bak. Yayımlar Dairesi Bşk. Yayınları Ankara 2001.

15. Âşık Dertli Kâzım (IV): BRC Basım Ltd. Şti. Ankara 2002.

16. Geçmişten Günümüze Niğde Halk Müziği: Kültür Bak. Yayımlar Dairesi Bşk. Ankara 2003.

17. Kurtuluş Savaşında Kahraman Çukurovalılar: Kültür Bak. Yayımlar Dairesi Bşk. Yayınları 2002.

18. Murtçu Folkloru: Karaisalı Kaymakamlığı Yayınları Ankara 2002.

19. Türkülerin İsyanı: Akçağ Yayınları Ankara 2003.

20. Adana Valiliği adına: Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri CD seti (5 CD) ve Kitapçığı, 2004.

21. Âşık Dertli Kâzım - V - Son Dörtlükleri, Ulusoy Ltd. Şti. Ankara 2006.

22. İşte O Pehlivan İsmet Atlı'dır: Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları II Cilt, Hassoy Matbaacılık, Ankara 2007.

23. Geçmişten Günümüze Tarsus'ta Halk Müziği: Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları 21 (2007/2). Hassoy Matbaacılık, Ankara 2007.

24. Geçmişten Günümüze Tarsus Türküleri CD Seti (4 CD) ve Kitabı. Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları 2008.

BASIMA HAZIR KİTAPLARI

1. Bodrum'da Halk Müziği.

2. Adana'nın Yolları Taştan, III Cilt.

3. Gel Vur Dağlarından Gavur Dağlarına Düziçi.

ÖNSÖZ

"BEN ÖNCE HALKLA DOLUYORUM SONRA HASAN TURAN OLUYORUM"

Çolakların Abdullah da yokluklara yenik düştü. Yokluk onu da düşürdü gurbetin yollarına. Hazırlıklar yapıldı. Kap kacak, savan, sofra. Lâzım olan araç gereçler yüklendi. Abdullah *"Çöh"* dedi eşeğine. Komşusu Süleyman Emminin aştığı dağları aşarak o da vardı Çukurova'ya. Çukurova açları doyuran, kimsesizleri kayıran, toprağına can eksen biten verimli topraklar diyarıydı.

Abdullah Ceyhan'ın Mustafabeyli köyünü yurt tuttu. Çerçilik yaparak, iğne, iplik, kabak leblebi, köfter satarak geçimini temin etti. Çerçilikten biriktirdiği üç beş kuruşla Mustafabeyli'deki Bulgaristan muhacirlerinden Hatice ile evlendi. Hatice'den bir oğlu oldu. Adını Abdurrahim koydular. Abdurrahim beş yaşındayken anası öldü. Abdullah dul, Abdurrahim öksüz kaldı. Abdullah, *"kader"* dedi. Daha öküzleri arabaya koşmadan kayış kırdı. Hışmınan Hatice'yi aldı götürdü Azrail. Daha gün görmeden, bir solukta aldı götürdü. Hatice gelin oldu kara toprağa. Abdullah, *"Geçer, bu da geçer"* dedi. Şükür etti Allah'a. Ne kadar şükür etse de Abdurrahim'e bakacak birisi gerekti. Hatice'nin daha acısını içinden atamadı. Amma!... Abdurrahim de anasız olamazdı. Hatice'nin kara toprağa gelin olmasından sonra Abdullah Elifle evlendi. Elif Darende'nin Yenice köyündendi. On altı yaşında Balaban ilçesine gelin gitmişti. Elif, eli kınalı yirmi iki günlük gelin iken seferberlik başladı. Yeni gelinin güveyisi askere alındı. Gidiş o gidiş. Bir daha dönüşü olmadı. İmi timi belirsiz oldu. Kayıplara karıştı. Dul kalan Elif'i kardeşi aldı götürdü Osmaniye'ye. Elif'i Abdullah Osmaniye'de tanıdı. Bu tanışma evlilikle sonuçlandı. 1920 yılında başlarını bir yastığa koydular. Ancak evliliğin hemen peşinden *"Kaçkaç"* başladı. Adana ve Ceyhan'ı Fransızlar iş-

gal etti. Çukurova'nın işgalinden sonra Mustafabeyli'yi terk eden Abdullah ile Elif soluğu Aşudu'da (Darende'nin köyü) aldı. Silah sesleri kısmen de olsa susmuştu. Cumhuriyet kuruldu. Cumhuriyetin kurulmasından bir yıl sonra da Hasan dünyaya geldi. Yıl 1924.

1924 yılından sonra savaşın hızı kesildi. Bunu fırsat bilen Abdullah, eşi Elif, tuz parası, gaz parası için yeniden Çukurova'ya gitmeye karar verdiler. Hazırlıklar yapıldı. Kapkacaklar heybeye konuldu. Abdullah hanımını bindirdi eşeğe. Hasan'ı da kucağına verdi. Sürdü eşeğini ömür tüketen yollara. Hasan daha yedi aylıktı. Kara kaderin acımasızlığı onu da düşürmüştü gurbetin yollarına. Deh çöh, deh çöh. Zor indiler Çukurova'nın düzüne. Yine Ceyhan'ın Mustafabeyli köyüne kondular. Ürkek ürkek, garip garip kondular. Mustafabeyli yurt oldu onlara. Aylar yılları, yıllar ayları kovaladı. Seneler geçti bir bir. Devran döndü Hasan büyüdü. Yokluklarla mücadele eden bir ruhla atıldı hayata. Yılmadı, usanmadı. Yokluğa teslim olmadı. Hep mücadele azmiyle yeni bir güne başladı. Köyün danasını güttü, sığır çobanlığı yaptı, ağaların elcibaşısı oldu. O, tüm çaresizliklerine rağmen okuma azmini hiç yitirmedi. Okuyacağım, okuyacağım diye haykırıyordu. Sonunda dediğini yaptı. Öğretmen olmak üzere Düziçi Köy Enstitüsüne girdi. 1947 yılında enstitüyü bitirerek Mustafabeyli'ye öğretmen olarak atandı. 1955 yılına kadar Mustafabeyli'de çalıştı. Emekliye ayrıldıktan sonra Mustafabeyli Belediye Başkanlığı ve Ceyhan CHP İlçe Başkanlığı yaptı.

O önce *"Nem'alacak felek benim,"* sonra *"Ana beni eversene"* diye haykırdı. *"Şen ola düğün şen ola"* diyerek tüm düğünlerin ulusal marşı olan sözleri yazdı. Gün oldu ağladı, gün oldu güldü. Ömrü yoklukla geçti. Onca yıl yoklukların üstesinden gelmesine

rağmen kanserin üstesinden gelemedi. 29.09.2002 tarihinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde kanser onu aldı götürdü. Kara toprağa gelin etti. Gönül bahçesinin kapısına:

Uzun olma ey dilim gel gönül kendini bil
Yedi âlem içinde insanı insanca bil
Gün gelir yolcu gider yol gider han da gider
İsmi cismi hiç olur Hasan Turan'da gider

yazıldı. Bahçe duvarı yokluklarla örüldü. Duvarın her taşında yokluk, harcında kara kaderin kumu çakılı vardı. Gün görmeden göçtü gitti bu dünyadan. Felekle kavgası hiç bitmedi. Ölürken de: *"Coşkun akan ırmaklarda değirmenim mi oldu. Tarlam yok, takımım yok. Dalım yok, budağım yok. Balım yok peteğim yok. Urbam yok, odunum yok. Yâr mı verdin. Mal mı verdin. Susadıkça kar mı verdin. Verdiğin hep belâ, dert, keder oldu. Eyyyy felek bundan sonra sana eyvallahım da yok. Benden alacağın da kalmadı. Canımı da alıyorsun. Daha nem kaldı ki. Bunca yıldır yokluklarla boğuştum. Züğürt doğdum, züğürt gidiyorum"* dedi, felekle kavgasını bitirdi. Hayatını *"Nem'alacak felek benim"* diyerek anlattı. Sonra döküldü kafiyeler. Kuş oldu dizelerine kondu.

Dost yanında hatırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem'alacak felek benim

Dedi boyun eğ hükmüme
Belâ verdi küme küme
Ferman okudu köküme
Nem'alacak felek benim

Ne değirmen ne taşım var
Ne devletli bir başım var
Ne de bir tek gardaşım var
Nem'alacak felek benim

Bir okkacık yağım mı var
Bir dönümcük bağım mı var
Bir derdime bin dert ular
Nem'alacak felek benim

Yandım yandım kar mı verdin
Ekşi tatlı nar mı verdin
Sarı saçlı yâr mı verdin
Nem'alacak felek benim

Senedim yok kalmak için
Dünyadan zevk almak için
Bir can verdi almak için
Nem'alacak felek benim

Hasan Turan boynum bükük
Yapraklarım dünden dökük
Felek vurdu bağrım sökük
Nem'alacak felek benim

diye yazıldı mezar taşına. Kendi gitti adı kaldı, sevenlerinin kalbine gömüldü. Dünya durdukça o da: " *Ana beni eversene / Nem alacak felekle benim* diyerek Türk milletiyle birlikte yaşayacaktır.

Türk Milleti, tarih boyunca dünya medeniyetlerine öncülük ederek emsalsiz bir kültür oluşturmuş, dünyaya ve medeniyetlere yön veren, kendini Türklüğe ve insanlığa adamış sayısız kahraman, tasavvuf, ilim adamı, şair, yazar ve sanatçı yetiştirmiştir. İşte onlardan biri de rahmetle yâd ettiğimiz hemşehrimiz Hasan

Turan'dır. O Ceyhanlı bir sanatçıdır. Ceyhan'ın tozlu yollarında çok çarık eskitmiş ülkemizin ender yetiştirdiği bir sanatçıdır. Sanatçılar; kalbinin, beyninin ürettiklerini estetik bir biçimde ifade eden, en yüksek hislerle meydana getirdiği, ya da yorumladığı eserleri ön plana taşıyan, taşıdıklarıyla topluma ayna olan kişilerdir. Duygu ve düşünceleriyle birkaç adım önde, özüyle, sözüyle, fikriyle, tüm yaşantısıyla insanların saygınlığını kazanmış şahsiyetlerdir. Onlar, ülke ve dünya sorunlarına karşı duyarlılıkla çözüm arayan, konuşması, davranışları ve bir bütün olarak her haliyle örnek gösterilen mümtaz insanlardır. Her şeyden de öte, bir ülkenin milli değerlerini geleceğe taşıyan manevi köprülerdir.

Büyük önder Atatürk: *"Bir millet, sanat ve sanatkârdan mahrum ise tam bir hayata malik olamaz"* sözüyle sanatın önemini ve sanatkârlarının üstlendiği misyonun büyüklüğünü açıkça ifade etmektedir. Çağdaş Türk sanat ve sanatkârına hizmet etmek isteyen iyi bir yönetici de, aslında milletinin huzur ve saadetinin sağlamasına, milli sanat ve edebiyatının gelecek nesillere taşınmasına da hizmet etmiş olur. Çünkü sanatçılar, milletin içinden çıkan kendi öz değerleridir. Gurur vesilemiz Hasan Turan'da işte o değerlerden biridir. O öz değerimizin hayatı, şiirleri, buruk anıları *"Ana Beni Eversene"* adlı yayınımızla hemşehrilerimizin ve ülkemizin hizmetine sunulmuştur. *"Ana Beni Eversene"* adlı yayınımızın Türk sanat ve edebiyatına katkı sağlayacağını temenni eder, Türk toplumunun gelişmesine katkı sağlayan tüm sanatkârlarımıza ve aydınımızı minnetle yâd eder, okuyan, okumayan herkese saygılarımı sunarım.

Hüseyin SÖZLÜ
Ceyhan Belediye Başkanı

Son Mektup

Canım kardeşim

Sizinle unutulamayacak çok güzel anılarım var. Bunları yüreğimin içinde mezarıma taşıyacağım. Sizi çok sevdim. Size çok bağlandım. Şimdi hastalığımı bile bile ölümün soğuk yüzünü beklemek ne acı...

Sizin araştırıcı yeteneğiniz,yorulmaz kaleminiz, tükenmeyen enerjiniz sizi kimbilir daha nerelere taşıyacak diye düşünüyorum. Sizden özür dileyerek bir dilekte bulunacağım. Benim cenazemi Mustafabeyli köyüne defnedecekler. Ceyhan'da kimsem kalmadı. Mezarım kaybolur. Mustafabeyli köyünün insanlarının tümü talebelerimdir. Ziyaretime gelenler bulunur. Babamın,anamın,bacımın mezarları orada.

Sizden benim dileğim şudur: Senin önderliğinde her yıl ölüm yıl dönümüm yapılsın isterim. Mustafabeyli çok müsait bir kasaba. Osmaniye'nin Ceyhan'ın orta yerinde E 5 karayolu ortasından geçiyor. Kadirli,Kozan, Erzin,Dörtyol ilçelerine çok yakın. Bütün bu ilçelerin öğretmenleri beni tanırlar. Büyük çoğunluğu katılır sanıyorum. Mustafabeyli'de çok güzel bir çamlık var. Yemek,karşılama gibi durumları belediye başkanı karşılar. Kasabanın tümü bu işlere yatkındırlar. Gölovası köyünden çok daha canlı ve etkili olacağını düşünüyorum. Yeter ki siz bu işe gönülden sarılın. Adana Milletvekillerini de bu işe katabilirsiniz Kültür Bakanlığı kitabımı yayınlada. Kültür Bakanlığı çevrelerinden de ilgi görebilirsiniz. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü "Çukurova'dan Sesler" isimli kitabımı aldılar O çevreleri de uyarabilirsiniz.

Daha uzatmaya gerek görmüyorum. Adana Karşıyaka Devlet Hastanesinin Müdür yardımcısı bizim köylü. İsmi"Mustafa Görez" Bu gibi işlerin Örgütlenmesinde çok güzel yanar. Kendisi benim talebemdir.

Bir zamanlar Valâ Nurettin Nazım Hikmet'in anısına bir kitap yazmıştı. Kitabın ismi: "Bu Dünyadan Nazım Geçti" Evet bu dünyadan nazım geçti. Acaba benim için de bu dünyadan bir hasan Turan geçti diyenler olur mu diye düşünüyorum.

Güzel kardeşim sana ömür boyu mutluluklar dileye dileye gideceğim. Yenge hanıma ayrıca selâmlar. Türkdoğan'ın özlerini öpüyorum.

Benim gençlik yıllarımda dönen, kulağımda iz bırakan üç önemli plak vardı. *"Nem alacak felek benim / Ana beni eversene / Şen ola düğün şen ola."* 1960'lı yıllar plağın en yaygın olduğu dönemdi. O yıllarda bu üç plak ortalığı kasıp kavurdu. En çok satanlar arasına girdi. Üçü de altın plak aldı. Ülkemizin en ünlüleri bu üç eseri plağa okudu. Nezahat Bayram, Bedia Akartürk, Zeki Müren, Müzeyyen Senar, Sevim Tanürek okuyanlar içinde

en ünlüleriydi. Biz de ünlülerimizin okuduğu, pikaplarımızda dönen 45'lik plaklarla büyüdük. Bağlamaya olan sevdamız bu ve benzeri eserlerle kucaklaşmamızı, daha çok haşir neşir olmamızı sağladı. Doğrusu dönen bu üç plağın ne bestecisinden, ne de sözünü yazandan haberimiz yoktu. Hasan Turan'ı da, Cemil Demirsipahi'yi de tanımıyorduk.

Günler ayları, aylar yılları kovaladı. Bağlamaya ve Türk kültürüne olan sevdamız bizi buralara getirdi. Zaman içinde Hasan Turan'ı, da Cemil Demir-sipahi'yi de tanıdık.

Merhumla Yumurtalık'ın Gölovası köyünde düzenlenen Âşık Dertli Kazım şenliklerinde ilk defa birlikte olduk. Yılını hatırlayamıyorum. İşte ondan sonra Hasan Turan'la aramızda müthiş bir dostluk oluştu. O dostluk ölünceye kadar da devam etti.

Mahsuni: "Bir gün bu dünyadan adım silinir / Hani bizim Mahsuni'miz derler oy" diyordu. Onu Hasan Turan'a dedirtmemek, yaşatmak ve ebedileştirmek için en kısa zamanda kayıt altına almak gerekiyordu. Hiç vakit kaybetmeden ben de onu yaptım. Ankara'da defalarca konuğum oldu. Bir defasında üç gün üç gece onu dinledim. Varını yoğunu döktü. Hepsini kasete kaydettim. Ankara'dan Ceyhan'a gelerek konuğu oldum. Bazı bilgi ve belgeler verdi. Elimdeki verilerle kendi adına Çukurova'dan Sesler kitabını yayınladım. Çok mutlu oldu. Kitabı satarak ekonomik sıkıntısını gidermeye çalıştı. Yüceltmek için çeşitli programlara konuk ettim. Hep yanında oldum. Son beraberliğimiz 2002 yılının Eylül ayı başında gerçekleşti. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde yatıyordu. Ankara'dan ziyaretine gittim. Hastalığı kanserdi. Kendisi de hastalığını biliyordu. Melun hastalık yapışmıştı yakasına. Sevenlerinin sağladığı özel odada tek başına yatıyordu. Beni görünce dolu gibi döktü gözlerinden. Dayanamadım ben de ağladım.

Toparlandıktan sonra vasiyet mektubunu sordu. Hâlbuki aynı soruyu daha önce de sormuştu. Ben de her soruşunda mektubu aldığımı, gereğinin yapılacağını ifade etmiştim. İlk kez soruyormuş gibi bir kez daha gereğinin yapılacağını söyledim. Mahzunlaştı. *"Bir daha sormam"* dedi. Gözlerini gözüme dikti. Kırpmadan bana bakıyor, hareketleri *"Bu gözler seni bir daha göremeyecek"* diyordu. Konuyu dağıtmak istediysem de başarılı olamadım. Ölüme odaklanmıştı. O duygudan, o düşünceden kendisini bir türlü arındıramıyordu.

"Öleceğimi biliyorum. Hem de çok yakında. Bir daha görüşeceğimizi sanmıyorum. Tıpkı son mektup gibi bu da son görüşmemiz olacak. Ömür yolunun sonuna geldik. Hareket memuru treni durduracak. Çileli ömür bitiyor. Bundan sonrasını bilmiyorum. Bildiğim tek şey beni unutmayacağındır. Mezarımın başında Ömür Yolu şiirimi okuyacağına inanıyorum. Hani senin o çok sevdiğin şiirim. Gün gelir yolcu gider yol gider han da gider / İsmi cismi hiç olur Hasan Turan'da gider. Evet, Hasan Turan gidiyor. Amma... Senin sayende ismi cismi hiç unutulmayacak" dedi ve gözlerinden *"murt gibi"* döktü. Teselli etmek mümkün değildi. Çaresizdim. Varlığım ona üzüntü veriyordu. Daha fazla dayanamayarak odayı terk ettim. Ağlayarak uğurladı beni. Buğulu gözlerine son kez bakabildim. Ağlayarak ayrıldık. Onu tekrar görmek nasip olmadı. 29 Eylül 2002 tarihinde göçtü gitti bu dünyadan. Yukarıda tıpkıbasımını yayımladığımız mektubu geride bıraktığı, benim armağan ettiğim daktiloyla yazdığı en son mektup oldu. Parmakları başka bir daktilo tuşuna inmedi bir daha...

07.11.2001 tarihinde yazdığı bu mektup Ankara'daki adresime gönderilmişti. Ölümünden hemen sonra Mustafabeyli Belediye Başkanı ile bizzat görüştüm. (Bu görüşmelere öğretmenim yazar Ahmet Z. Özdemir de şahit oldu.) Hasan Turanla ilgili Folklor Edebiyat

dergisinde bir yazım yayımlanmıştı, dergiyi ve vasiyet mektubunu takdim ettim. Ölüm yıldönümünde yapılacak olan anma törenlerini gündeme alacaklarını söyledi. Bu görüşmeden sonra Belediye Başkanını telefonla Ankara'dan birkaç defa aradım. Görüşmeler sonuçsuz kaldı. Merhumun vasiyetini yerine getirmek için başımı taştan taşa vurdum. Maalesef sonuç alamadım. Hâlâ da sonuç alamamışlığın burukluğunu yaşıyorum. Ne yapabilirdim tek başıma. Çaresizdim. Kısaca *"Adım Hıdır elimden gelen budur"* diyerek kitabını hazırladım. Adını da onun en ünlü şiirlerinden birinin adını koydum: *"Ana beni eversene."* Gücüm buna yetti. Daha güçlüler vasiyet mektubunu okuduktan sonra Hasan Turan'ı unutmadıklarını ispat edeceklerdir. İnanıyor ve güveniyorum.

Saygılarımla...

Dr. Halil ATILGAN
Sanatçı - Araştırmacı Yazar
Ankara 2009

TEŞEKKÜR

Ceyhan Belediyesi hazırladığım *"Ana Beni Eversene"* kitabını yayımlayarak Hasan Turan'ı ölümsüzleştirdi. Kitabın yayımlanmasında başta Sn. Başkan Hüseyin Sözlü, yardımcısı Mükremin Duygun ve diğer görevliler tabir yerindeyse seferber oldular, bir dediğimizi iki etmediler. Kitabın en kısa zamanda basılmasını sağlayarak Mustafabeylilerin, Ceyhanlıların, Çukurovalıların ve ülkemizin hizmetine sundu. Ceyhan Belediyesi önemli bir kültür hizmeti yaparak Hasan Turan'ı yeniden dünyaya getirdi.

Hasan Turan'ın ölümsüzleşmesinde emeği geçen herkese: Başta Başkanımız Sn. Hüseyin Sözlü'ye, Başkan Yardımcısı Sn. Mükremin Duygun'a, kitap kapağını yapan değerli ressam Sn. Müjgân Özkaya Yılmaz'a, kitabın tashihini yaparak birimizi beş yapmaya çalışan değerli Edebiyat Öğretmeni Hayati Özkaya'ya, büyük bir titizlikle tüm matbaa işlerini yürüten Hassoy Matbaasına, Ceyhan Belediyesi Basın Yayın Sorumlusu Lütfi Küpeli'ye, yakın ilgisini eksik etmeyen Özmaya Sanayi A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı değerli hemşehrim Oktay Demirci'ye gönülden borçlu olduğumu ifade eder kitabın yayınlamasında benimle aynı heyecanı yaşayan tüm dostlara teşekkür ederim.

Dr. Halil ATILGAN

I. BÖLÜM
HAYATI

Demedim mi her güzelden yâr olmaz
Be hey gönül sevmeseydin ne vardı

H. TURAN

NE'MALACAK FELEK BENİM

Darende; kır dağlar, kıraç topraklar diyarıdır. Yaradan doğayı kalburla elemiş üstte kalan molazları buraya yığmış. Bir kaşıkla beş kişinin çorba içtiği, ekmeği yağda kavurup yiyenlerin memleketi Darende.

Aşudu (Günpınarı) Darende'ye yedi kilometre. 1200metre rakımlı bir yayla köyü. Derin bir vadi içinde. Göz göz pınarların kaynayıp dik yamaçlardan savrularak aşağıya döküldüğü, batıdan uzanan ceviz ve söğüt ağaçlarıyla kaplı, billur gibi akan sularıyla, şelalesiyle, güzelliğiyle tabiat anaya damgasını vuran bir belde.

Ama netmeli güzelliği. Önce karnı doyurmak, aç karnı taşlamak gerek. Mide uyumalı. Yoksa *"Aç it fırın yıkar"* demişler. Yokluk diz boyu. Tuz yok sabun yok. Doğa güzel amma... Yiyecek yok. Onun için çare dediler hep bir ağızdan. Taştan taşa vurdular başlarını. Çaresi gurbetti. Gurbet paklardı ancak yokluğu. Onlar da öyle yaptılar. Düştüler gurbetin yollarına. Yollar aldı götürdü onları Çukurova'ya, Maraş'a, Mersin'e. Doğup büyüdükleri baba ocağından tek tek koptular. Yurtları, yuvaları ıssız kaldı. Gidenlerin çoğu baba yurduna geri dönemedi. Karınlarını doyurdukları yerleri kendilerine yurt tuttular. Yerleşip kaldılar oralarda. Şanslı olanlar sonbaharda gitti haziranda döndü. Şanssızlar ise...

Yol gözledi çocuklar. Baba yolu gözledi. Dönenlerin çocukları sevindi. Dönmeyenlere ağıtlar yakıldı. Hele bazılarının mezarı bile bulanamadı. Kuş uçmaz kervan geçmez yerlere ne mektup ne haber. Her yeni doğan gün bir umut oldu yürekte. Ne kara düşler yoruldu ölenlerin üstüne. Kara düşleri hayra yordular. Umut dediler. Gel dediler. Umutlar tez tükenmedi. Yıllarca beklendi gidenler. Ama hayırsız çıktı seneler. Gidenleri uçan kuş-

lara, turnalara sordular. Ne gelen oldu ne de giden. Yumak yumak oldu umutlar. Eşler, çocuklar yıllarca yol gözledi. Gidenlerin çoğu Çukurova'yı yurt tuttu. Kimisi çerçilik, kimisi bakkallık, kimileri de hallaçlık yaptı. O günleri yaşayanların dilinde destan oldu o yıllar. Gidip de dönmeyenlerin hikâyesi kor gibi çöktü yüreklere.

Palangalı Hatem Çavuş seksen altı yaşındaydı. Gurbetin kahrını, geçim derdini iyi bilirdi. Çok çarık eskitti ömür tüketen yollarda.

Hatem Çavuş derin bir *"ah"* çekti. Ceplerini yokladı. Tütün tabakasını çıkardı sağ cebinden. Titrek elleriyle kalın bir sigara sardı. Tükürükledi kağıdı. Çakmak kesesinden çıkardığı kavı taşın üstüne yerleştirdi. Var gücüyle indirdi demiri taşın üstüne. Bir çakmada aldı kav. *"Nasıl da bir çakmada yaktım"* dercesine süzdü etraftakileri. Ağzının selinden yarıya kadar ıslanan sigarasını yaktı. Bir nefes çekti. Üfledi dumanı gökyüzüne. Dumanlar ahlarıyla birlikte yükseldi gökyüzüne.

Hatem Çavuş: *"Yollara döküldüğümüzde ben ala torlaktım"* diye başladı sözüne. *"Aklım ermiyordu. Geçim sıkıntısı çöktü. Varlıların kulağı yoksulları duymazdı. Hayvanların yanında yatardık. Ne olur ne olmazdı. Yörelerde yol kesenler kol gezerdi. İki gümüş mecidiye için adam öldürülürdü. Hayvanlarımızı gözümüzden ıramazdık. Hanlarda bitin pirenin sözümü olurdu. Hemi düşün hemi kaşın. Bitleri kıl şalvarların uçkur aralarından avuç avuç toplardık. Gön çarıkların boğduğu ayaklarımız şiş şiş olurdu. Gün çarığı kuruturdu. Ayaklarımızı da büzerdi çarıklar. Akşamdan ayaklarımızı tuzlu suya sokar salamurasını yapardık. Ayaklarımız tuzlu suda iyice pişmeliydi. Yoksa sabah yol alamazdık. On günde inerdik Çukurova'ya."* diye anlattı yol hikâyesini.

Aşudulu Süleyman Emmi de seksenin üstündeydi. Omuzları çökmüş, gözleri puslu. Küçüle küçüle yumak gibi olmuş, *"püf desen"* uçacaktı. Beli baston sapı gibiydi. Onun da dertleri depreşti. İçini çekti derinden derinden. Ofu ahlarına karıştı. Gözyaşları buğulandı göklerde. Gözleri dolu dolu. Onca çektiği çileler canlandı. Yumuk gözlerini dikti havaya. Yüzündeki kırışıklar titremeye başladı. Sakalını sıvazlayarak bir o yana bir bu yana baktı. *"Hey gidi günler hey"* dedi. Belli ki o da çok çekmişti. *"Ben yirmi iki günlük evliydim. Çiçeği burnunda derler ya işte öyle. Aşudu'dan on dört kişi çıktık. İkimiz eşşekli, on ikimiz yaya. Köyün üstündeki yukarı yokuşa çıktığımızda depeden gartal bakışı baktım Aşudu'ya. Elif'imi son bir kez olsun görebilir miyim dedim. Boynum asılı galdı. Baktım da baktım. Arkadaşlar geçip getmişler. Karşı yamaca ulaşmışlar. Düş görür gibi oldum. Yekin bire Süleyman dedim. Sen Elif'ini gözlerken el garşı yamaca ulaştı. Aşacaklar yamaçları, yalnız kalacak, kurda kuşa yem olacaksın. Yekin, eğlenmenin zamanımı şimdi. Hışımınan sarıldım yola. Uzun adımlarım biri beş etmeye başladı. Çukurova'ya varaneçe daha ne dağlar aşacağız. Geride kalmanın sırası mı hele. Yürü dedim.*

Albustan Ovası, Binboğa Dağları. Ali Gayası Geçidi. Daha ötede Ahır Dağları var. Ahır Dağları'nı aşasın ki Maraş'a varasın. Hele Ali Gayası Geçidi. Sarptır.'Kıldan ince kılıçtan keskin' demişler. Az mı at, eşek yuvarlandı uçurumundan. Yuvarlanan semerli at uçurumun dibine varınca tosbağa gibi görünürdü. Salâvatsız geçilmezdi Ali Gayası'ndan. Bu dağların urgan urgan yollarını bizim eşeklerin dırnakları açtı" dedi Süleyman Emmi.

Buğulu gözleri etrafını göremeyecek kadar doldu. Un oldu ufak oldu Süleyman Emmi. Boğazında gözyaşları düğüm düğümdü. Lafa devam etmek istedi. Cebinden tortop olmuş mendilini çıkardı. Burnunu sildi. Lafa başlamak için *"hık"* etti. Gerisini getiremedi. Buğulu gözleri buğulandıkça buğulandı. Süleyman

Emmi biraz daha küçüldü. İçine döktü anlatacaklarını. Son sözü *"kalsın"* oldu.

İşte Çolakların Abdullah da bahtı kara Aşudulu'nun biri. Hatem Çavuş gibi, Süleyman Emmi gibi. O da yokluklara yenik düştü. Dar geldi Aşudu. Ev gerek, ekmek gerek. Yokluk onu da düşürdü gurbetin yollarına. Karar verdi. Süleyman Emminin aştığı dağları aşacak, o da on günde varacaktı Çukurova'ya. Hazırlıklar yapıldı. Kap kacak, savan, sofra. Lâzım olan araç gereçler yüklendi. *"Çöh"* dedi eşeğine.

Abdullah Ceyhan'ın Mustafabeyli köyünü yurt tuttu. O da diğer Darendeliler gibi çerçilik yaparak, iğne, iplik, kabak leblebi, köfter satarak geçimini temin etti. Hem çerçilik yaptı, hem de yurt yuva kurmak için çabaladı. Dileği oldu. Çerçilikten biriktirdiği üç beş kuruşuyla Mustafabeyli'deki Bulgaristan muhacirlerinden Hatice ile evlendi. Hatice'den bir oğlu oldu. Adını Abdurrahim koydular. Abdurrahim beş yaşındayken anası öldü. Abdullah dul Abdurrahim öksüz kaldı.

Abdullah, *"kader"* dedi. *"Daha öküzleri arabaya koşmadan halat koptu. Hışımınan Hatice'yi aldı götürdü Azrail. Daha gün görmeden. Bir solukta aldı götürdü. Hatice gelin oldu kara toprağa."*

Abdullah, *"Geçer, bu da geçer"* dedi. Şükür etti Allah'a. Ne kadar şükür etse de Abdurrahim'e bakacak birisi gerekti. Hatice'nin daha acısını içinden atamadı. Amma! Abdurrahim de anasız olamazdı. Hatice'nin kara toprağa gelin olmasından sonra Elifle evlendi.

Elif Darende'nin Yenice köyündendi. On altı yaşında Balaban ilçesine gelin gitmişti. Elif, eli kınalı yirmi iki günlük gelin iken seferberlik başladı. Yeni gelinin güveyisi askere alındı. Gidiş

o gidiş. Bir daha dönüşü olmadı. İmi timi belirsiz oldu. Kayıplara karıştı.

Dul kalan Elif'i kardeşi aldı götürdü Osmaniye'ye. Elif'i Abdullah Osmaniye'de tanıdı. Bu tanışma evlilikle sonuçlandı. 1920 yılında başlarını bir yastığa koydular. Ancak evliliğin hemen peşinden *"Kaçkaç"* başladı. Adana-Ceyhan'ı Fransızlar işgal etti. Çukurova'nın işgalinden sonra Mustafabeyli'yi terk eden Abdullah ile Elif soluğu Aşudu'da aldı.

Silah sesleri kısmen de olsa susmuştu. Cumhuriyet kuruldu. Cumhuriyetin kurulmasından bir yıl sonra da Hasan dünyaya geldi. Yıl 1924, yer Aşudu.

1924 yılından sonra savaşın hızı kesildi. Bunu fırsat bilen Abdullah, eşi Elif, tuz parası, gaz parası için yeniden Çukurova'ya gitmeye karar verdiler. Hazırlıklar yapıldı. Kap kacaklar heybeye konuldu. Abdullah hanımını bindirdi eşeğe. Hasan'ı da kucağına verdi. Sürdü eşeğini ömür tüketen yollara.

Hasan daha yedi aylıktı. Verirsen emiyor, vermezsen ağlıyor. Sabi sübyan. Olan bitenden habersizdi. Kara kaderin acımazlığı onu da düşürmüştü gurbetin yollarına.

Deh çöh, deh çöh. Zor indiler Çukurova'nın düzüne. Yine Ceyhan'ın Mustafabeyli köyüne kondular. Ürkek ürkek, garip garip kondular. Abdullah eski düzenini yeniden kurdu. *"Çerçilik yapmak benim kaderimmiş"* dedi. Başladı işe. Sabah gidiyor, akşama dönüyor, yoksa orada kalıyor. Birini beş etmek için geceyi gündüze katıyordu. Abdullah böyle koptu baba yurdundan. Bir daha da geri dönmedi. Mustafabeyli vatan oldu onlara. Abdullah *"Doğduğum yer değil doyduğum yer"* dedi. Adım adım dolaştı yöre köylerini.

Abdullah öldüğünde bacısı Zeynep iki, Hasan altı yaşındaydı. Arkadaşlarıyla sokakta oynuyordu. *"Baban öldü"* dediler. Ölüm ne idi, kara toprağa gelin gitmek nasıl olurdu bilmiyordu Hasan. Onun için tınmadı bile. Bırakmadı oyunu.

Eve vardığında anası babasının başında uğunuyordu. Komşuları Hanife Nine, Hatice Teyze de oradaydı. Anası Elif ağıt yakıyor. Uğundukça boynu ince söğüt dalı gibi bükülüp düştü omuzlarına. Uğundukça ulandı ağıtlar.

"Ne deyim de ne söyleyim
Bire anam bire bacım
İki guzum yetim galdı
Gayrı ellere muhtacım

Dallarım yaprağın döktü
Eşşek boyuncuğun büktü
Felek çarkın gırılaydı
Baykuş ocağıma çöktü

Amansız dağları aştım
Buralarda yolum şaştım
Felek ganadın gırıla
Gayrı tebdilim şaştım

Uçtu şahan getti bazım
Kimselere geçmez nazım
Gır dağlarda ot yiyeydim
Olmaz olsun kör boğazım

Kurdular goca gazanı
Hoca okudu ezanı
Ben kimlere şikat (şikayet) edem
Gara yazılar yazanı

Ocağıma baş bulamam
Üç boğaza aş bulamam
Seni aldılar gettiler
Mezarına taş bulamam

Gurbet ölümlerden beter
Yeter gahpe felek yeter
Ağzım dilim kitli galsın
Horoz çöplüğünde öter"

Abdullah öldükten sonra Elif dul, Hasan'la Zeynep yetim kaldı. Geçim derdi de Elif'in sırtına bindi. Elif yaz gelince pamuk tarlalarına çapaya gidiyor, Hasan evi bekliyor. Anası gelinceye kadar da Zeynep'i avutuyordu. Küçük Hasan'ın kimi kimsesi yoktu. Amca, dayı, teyze... Hiç kimse. Kara kader erken tuttu yakasını. Üstelik köyün yerlisi de olamadılar.

Sıtma nöbetleri çeke çeke büyüdü Hasan. Sıcaklar, sıtma, yokluk, karıştı birbirine. Hepsi birbirinden beterdi. Yazları cayır cayır yanardı Çukurova. O zamanlar Çukurova'nın sıcakları daha bir başkaydı. Yalın ayakla tozlu yollara basamazdınız. Kızgın demire basmış gibi kavrulurdu ayaklar. Çiğ yumurtayı pişirecek kadar baskın olurdu. Gün kuşluk olunca sarı sıcaktan ipil ipil ederdi koca ova.

Gün indiğinde köyün sığırları ağır ağır çekilir gelirdi. Sığırların ayaklarından kalkan tozlar bulut bulut çökerdi köyün üstüne. Gecelerin derdi gündüzlerin sıcağından da beterdi. Sivrisinekler akşamdan geçerdi saldırıya. Sarı arılar gibi çökerdi köyün üstüne. Sivrisineklerin hışmından yatılmazdı. Uyku uğramazdı gözlere. Yekinip kaçasın gelirdi yataktan. Gün akşama kadar incecik tozlar avuçlar dolusu dolardı gözlere. Göz hastalıkları salgındı. Salgın hastalıklar grubundandı. Köyde gözü ağrımayan ço-

cuk yoktu. Beşiktekiler bile öyleydi. Hasan'ın anası kırmızı boya bulurdu köyden. Akşamdan kırmızı boya damlatırdı Hasan'la Zeynep'in gözüne. Tulum gibi şişerdi göz kapakları. Zeynep'in gözü Hasan'ınkinden daha beterdi. Gözleri açılsın diye karanlık odaya sokardı anası. Yoksa güneşe, aydınlığa bakamazdılar. Kamaşırdı gözler. Çapaklar göz kapaklarına tutkal gibi yapışırdı. Anası ılık suyla ıslaya ıslaya yumuşatırdı çapakları. Yumuşamadan kirpikleri çapaklardan kurtarmak güçtü. Kirpikler kaynaşmışlar. Açılırken avaz avaz bağırırdı çocuklar.

Akşam karanlığı çökünce köy ıpıssız olurdu. Hayat tezden dururdu. Akşama kadar sarı sıcaktan pişen gövdeler erken yatardı. Hasan ise gözlerini açar açar kapar. Korkular, kuşkular dolardı içine. Bacısı Zeynep aklı basmadığından korku bilmezdi. Akşamdan yumuverirdi gözlerini.

Göresiniz nasıl yanardı koca ova. Bu saatlerde serçelerin hâllerini seyretmeliydiniz. Onları içi burkula burkula seyrederdi Hasan. Dut ağaçlarının arasında öyle nefes alışları vardı ki. İnce gagaları berber makası gibi açılıp açılıp kapanırdı. Gün ininceye kadar köyün köpekleri görünmezdi sokaklarda. Böylesi öğle sıcağında Hanife Ananın köpeği ağzını havaya dikmiş, dili karpuz dilimi gibi kızarmıştı. Dışarı fırlamıştı kıpkırmızı dil. Upuzun olmuştu. Karnı kalaycı körüğü gibi şişip şişip iniyordu.

Geceleri uyku girmez gözüme
Zalim yastık diken olur yüzüme

Kim demişse demiş işte. Bugünün çocukları erken yatarlar. Geç kalkarlar. Öyle ya... Hasan gibi buğday tarlalarına başak toplamaya gitmeyecekler. Varsın yatsınlar.

Hasan ne çocukluğunu, ne gençliğini yaşadı. Onun çocuklu-

ğu yaz gecelerinde çoğunlukla uykusuz geçti. Boğucu sıcakların baskısı, sivrisineklerin vızılaması uykularını gözlerinden kovdu.

"Çukurova yana yana ör'dolur
Her sineği bir alıcı kur'dolur"

Sürmeli Bey böyle demişti. Onun dediğince olurdu. Karanlıkla birlikte sivrisinekler de üşüşürdü Hasan'ın başına. Vızılar dururlardı kulaklarının dibinde. İtler gibi kaparlardı çıplak yerlerini. Kaşın ha kaşın olurdu her yanı. Bir ateş çökerdi içine. Körpecik çocukluk yılları ne yazık ki böyle geçti Hasan'ın. Ne oyuncak gördü, ne oyuncakçı. Anası ineklerinin kıllarından top yapar eline verirdi. O, kıl topla gönül avuttu.

'Yokluk taştan katıdır' derdi anası. Üstelik de sıkça söylerdi. Kim bilir bu deyimin gerçek kaynağı hangi mutsuz kişilerdi. *"Yokluk taştan katıdır"*. Dillere tespih olmuş, yüreklere oturmuş bir deyim. *"Aç boğaza ekmek gerek." "Çok çalış ki tez büyüyesin."* Hasan'ın anasından öğrendiği, unutmadığı öğütlerdi bunlar. İşte o, anasının bu öğütleriyle büyüdü.

1931 yılında sekiz yaşındayken ilkokula başladı. 1933 yılında Mustafabeyli'nin üç sınıflı okulunu başarıyla bitirdi. Okulun en başarılı öğrencilerindendi. Ne yazık ki okulda 4. sınıf daha henüz açılmamıştı. 4. sınıfın 1940 yılında açılacağının duyulması Hasan'ı çok üzdü.

Hasan 14 yaşındaydı. Çocukluk yılları geride kalmış yaşının verdiği olgunluk onda yeni çabalar, yeni gayretler başlatmış, evin erkeği olmuştu. Sorumluluğunu yerine getirmeliydi. Fakat ne yapmalıydı. Düşündü taşındı. *"Köye buzağı çobanı olmalıyım"* dedi. Anasının da rızasıyla, hem de toplu para alırım düşüncesiyle, yazgısı kendisine benzeyen Osman'la köye buzağı çobanı

oldu. Her gün sabah köyden buzağıları alıyor, otlatıyor, akşam da geri getiriyordu. Buzağıları köye getirdiğinde değneğine bir kertik kertiyor, kertikler çoğaldıkça seviniyordu.

Gün bitti, ay bitti, Hasan'ın yaşı da hayli ilerledi. Yaşı ilerledikçe ırgat olma özellikleri de gelişti. Zaten yapacağı başka bir şey de yoktu. Hasan yokluklara her gün yeni çareler arıyor, her gün, güne yeni bir umutla başlıyordu. Çareyi anasıyla birlikte pamuk toplamada buldu. Ağaların tarlalarında her yaz pamuk topluyor, kışlık yiyeceğini temin ediyordu.

Hasan sabahın alacakaranlığında başlıyor, akşam karanlığına kadar pamuk topluyordu anasıyla. Pamuk toplarken burnu yerde. Güneş tepesinde. *"Çok kazanacağız. Demir tavında dövülür. Kaçanı kovalamalıydık. Kısmetimiz, kışlığımız bu tarlanın içinden çıkacak"* diyordu anası.

Gündüzün sarı sıcakları yakar pişirirdi Hasan'ı. Kurutulmuş deri gibi olurdu. Onun için umursamaz olmuştu sarı sıcakları. Hele gecelerin derdi hiç çekilmezdi. Karanlık bastığında sivrisinekler doluşurdu çadırlara. İri iri. İt gibi kaparlardı Hasanı. Vücudu cayır cayır yanardı. Ateşler çökerdi içine. Kaşın ha kaşın ederdi. Harman yerlerinden çuvalla saman taşırdı çadırın önlerine. Küçük tepe gibi yığardı. Samanı yakar tütsü verirdi sineklere. Eylül sonu gelince hışımları azalırdı sineklerin.

Suları fıçılarla gelirdi. Dört çadıra bir fıçı düşerdi. Yarına kadar yetmeliydi gelen su. Onun için damla damla kullanılırdı. Su nimetti. Gündüzün ısınır, özelliği yok olurdu sıcaktan. İçsen de kandırmazdı. Bir tas su için fıçının başında ne kavgalar olurdu.

Ekim ayında yağmurlar başlar. Çadırlar su tutmaz. Yiyecekler çadırla birlikte ıslanır. Kuru yer kalmaz çadırın içinde. Yattık-

ları yer vıcık vıcık olurdu çamurdan. Islak pamuklar toplanmaz. Mola verilir. Güneş olursa serilir, kurutulur ıslananlar.

Banyo mu, yıkanma mı? İşte onu sormayın. İş bitinceye kadar su değmezdi sırtına. Kim düşünürdü banyoyu. Kim arardı sabunu. O zaman bir batman pamuk toplama ücreti on beş kuruştu. Topladıkları pamukları ağanın adamları alır götürürdü. Hasan sokulamazdı topuzlu kantarın yanına. Kantar ne çekmiş bilemezdi. Kaç batman yazar giderlerdi soramazdı bile. İş bitince hesabı nasıl yapmışsa onu alırlardı. Anasının eline para sayıldığında *"Bin bereket versin"* derdi.

İş bitiminde köye dönüş bayram olurdu. O pamuk tarlasında yatmış, çoktandır köyünü görmemişti. İlk gece sevinçten uyku girmezdi gözlerine. Uyumak istemezdi. Köyünün köpeklerinin havlamasını, horozların ötmesini özlemişti. Köpeklerin sesleri yüreğindeki korkuları siler, güven dolardı içine.

Hasan; her gün güne yeni bir umutla başlamasına rağmen dertleri ulandıkça ulanıyor. Evin geçimini temin etmek için yeni yeni çarelere baş vuruyordu. Bir gün: *"Evin önündeki dik boynuzlu tosunu satayım, onun parasıyla bir eşek alayım, çerçilik yapayım"* diye düşündü. Bu karar köylerinden Kel Osman'ın kulağına üflenmişti. Kel Osman bir akşam eşeğiyle çıka geldi Hasanların evinin önüne. Eşeği bağladı kazığa. Teberik tosunu ipledi aldı götürdü. Ağzından Hasan'ın anasına *"Hayırlı olsun Elif Garı"* sözü çıktı. Hasan bakakaldı Kel Osman'ın arkasından.

Evin önüne bağlanan eşek Hasan'a yeni bir iş kapısı açtı. Köylerine üç saat uzaklıktaki Osmaniye'den portakal alacak, yeni aldığı eşekle köylerine getirip satacaktı. Böyle düşünüyordu. Teberik tosun da bu amaçla satılmıştı. Düşündüğünü uyguladı. O; portakal bitti, tavuk aldı. Tavuk bitti üzüm aldı sattı. Artık Ço-

laklardan Abdullah'ın oğlu çerçi Hasan'dı. Zamanına göre ticaret yapmayı da öğrenmişti ki; köylerindeki ilkokulun 4. sınıfı açıldı.

Yıl 1940. Hasan Turan on altı yaşındaydı. Bıyıkları terlemişti. Okulun 4. sınıfı da bu yıl açılmıştı. Hasan yeniden öğrenci oldu. Halbuki okulun üçüncü sınıfını bitireli tam yedi yıl olmuştu. Okulun en büyük öğrencisiydi. *"Yedi yılımı yel aldı, boşa gitti senelerim"* diyordu. Hanya'yı Konya'yı anlamaya başladı. Yedi yıldır bunca eleklerden geçti. Hınçları yüreğinde domur tomur olmuştu. Ama o: Buna rağmen; *"Bunca olumsuzluğun dağlarını aşacağım. Okuyacağım. Adam olacağım. Köylüden adam olmaz demişler hele bir olayım da görsünler"* diye içi içini yiyor, okuyacağım, okuyacağım, okuyacağım diye feryat ediyordu.

Hasan, 1941 yılında ilkokulu bitirdi. O artık Adana-Düziçi Köy Enstitüsüne gidecekti. Kararını vermiş, yeminini etmişti. Ama anasının gönlü yoktu. Zira evin erkeği, anasının, bacısının tek tutar dalı, tek güvencesiydi. Anası onun için *"olur"* diyemiyordu. Üstelik *"Emdirdiğimi çimdirdiğimi de helâl etmem"* diyor, göndermemek için direniyor, bacısı ise Hasan'ın gözüne bakıp bakıp boşalıyordu. İki gözü iki pınar. Damla damla akıtıyordu. Hasan'ın yüreğindeki olumsuz duygular yumak yumak oldu. *"Düziçi neresi, nasıl giderim. Nereden giderim. Anamın bacımın boyunları bükük kalacak, erkek gölgesi düşmeyecek evimizin üstüne. Evin erkeğiyim, anamın güvencesiyim. Amma neye mal olursa olsun gitmeliyim"* dedi. İçi sızlaya sızlaya gitmeliydi. O da öyle yaptı .

Adana'dan gelen Tımtıs Treni Mustafabeyli'de yeni durmaya başlamıştı. Durağa vardılar. Anası ve bacısı yanındaydı. Önce trenin dumanı göründü. Anası birden irkildi. İki kolunu Hasan'ın bedenine halat gibi doladı. Yüzü yüzünde. Gözyaşları Hasan'ın gözyaşlarına karıştı. Hasan bir an Yemen'e askere gittiğini düşündü. Anası ve bacısı Hasan'ın arkasından uğundular. Değir-

men taşı gibi döndüler. Anasının uğunmasını trenin düdüğü biraz daha tahrik etti. Ama Hasan kararlıydı. Okuyacaktı. Kendine sözü vardı. Tren ağır ağır uzaklaştı. Tren gidiyor. Hasan geride bıraktığı anasını ve bacısını düşünüyor, hayaller kuruyor. *"Mektepli olacağım, kravat bağlayacağım, güzel elbiseler giyeceğim, karnım doyacak"* diyordu. Kendine verdiği sözü yerine getirmenin, kararını uygulamanın sevinciyle, anasından, bacısından ayrılışının acısıyla Köy Enstitülü oldu.

Enstitüye vardığında gün ikindiydi. Okulun avlusunda ayakları asker postallı öğrenciler geziniyor. Elbiseleri askerlerinki gibi boz kumaştan yapılmış. Öğrencilerin kılıkları gözünü tutmadı. *"Hökümetin öğrencisi efendi olmalıydı. Hani nerde bunların kravatları. Neden elbiseleri lacivert değil. Dışı böyle, içi nasıl acaba"* diye düşündü. Ayağı çarıklı, bacağı şalvarlı çocuklar gördü. Yeni oldukları hâllerinden belliydi. Necisiniz diyen olmamış, yurtlarından yabana düşmüş kuşlar gibi pel pel bakıyorlar, bekleşiyorlardı. Hasan da katıldı aralarına.

Beklerken bir öğretmen geldi. Hepsini torladı topladı yukarıya çıkardı. Yukarıda kayıtları yapıldı. Artık Hasan resmen Düziçi Köy Enstitüsünün öğrencisiydi. Öğrenci başkanı yatacakları yeri gösterdi. Hasan 46'nolu ranzanın altında yatacaktı. Battaniye, yastık yüzü ve nevresimleri alarak yatağını hazırladı. Anasından ayrı yatacağı ilk gece. İçi buruk, yeni bir düzen kurmanın tasası var içinde. *"Nasıl olacak. Anasız bacısız ne yaparım buralarda"* dedi. Ama kendisine verdiği söz aklındaydı.

Derken bir kampana çalındı. Hasan *"Bu da ne ola ki"* dedi. Sordu soruşturdu. *"Yemek kampanası"* dediler. Hasan gidenleri takip etti. Gidenler koskoca bir yemekhaneye götürdü onu. Masalar sıra sıra. Bir masada on beş kişi. Yemekleri, tabakları, kaşıkları, ekmeği masalara dizenler de öğrenci. Hasan şaşırdı. *"Bunlar*

hizmetkâr mı, garson mu, öğrenci mi" diye düşündü. *"Bu nasıl okul"* dedi. Yadırgadı.

Sonra ikinci bir kampana daha vurdu. Öğrenciler kuşların yuvalarına döndüğü gibi koşarak dershanelere girdiler. Hasan bön bön baktı sağa sola. Mütalâa başkanı Hasanları da bir sınıfa aldı götürdü. Hasan, yemekten sonra çalan kampananın mütalâa saati, okuma saati olduğunu öğrendi. Sınıfta kimse kimseyi tanımıyordu. Başkan kitaplar dağıttı Hasanlara. Nöbetçi öğretmen başlarında. Bilmediklerini öğretmene soracaklar.

Sonra bir kampana daha. Bu sefer bütün öğrenciler yatakhanelere koşuştular. Hasan da peşlerinden.

Öğrencilerin, havluları omuzlarında ayaklarını ellerini sabunla yıkıyor. Sonra yatakhanelere gidiyorlar. Hasan, *"Ne güzel. Ne güzel kural bu. Çok güzel eğitilmiş öğrenciler. Ben de en kısa zamanda bunlar gibi olacağım. Evet, ben de, ben de onlar gibi olacağım"* diye bağırmak geldi içinden.

Kısa zamanda okula uyum sağladı. Kıtlık döneminin yaşandığı en kötü zamanda bile okuldaki bütün zorlukları göğüsledi. Çalışıyor. Okuyor. Elinden kitap düşmüyordu. Kitaplar dostu, şiir yazmak arkadaşı oldu. Okuyor, okuyor, okuyordu. Çünkü iyi yazmanın okumadan geçeceğini biliyordu.

Okulda öğrenci sayısı binden fazlaydı. Hepsi de kendisi gibi köy çocuğu. Kaderleri müşterek geldikleri yer aynı. Hasan *"Bin kişiyiz bin kardeşiz"* diye düşündü. Bin çocuklu bir aile olarak kabul etti enstitüyü.

Akşamları iki katlı ranzalarda yatıyorlar. Döşekleri ottan, yorganları battaniye. Elbisesi askerlerinki gibi. Enstitüde bir hafta iş dersi, bir hafta kültür dersleri görülüyor. -A- şubeleri kültür

dersi, -B- şubeleri iş dersleri yapıyor. Bu dersler dönüşümlü olarak uygulanıyordu. Hasan alışmıştı okula. Sabahları gün ışımadan yatakhaneden kalkıyor, öğretmenler nezaretinde millî oyunlar oynuyor, spor yapıyor, sonra sabah kahvaltısına. Kahvaltıdan sonra enstitünün çalışma plânına uyuyordu.

Okul idaresi, demir atölyesinde, marangoz atölyesinde, tuğla ocağında, taş ocağında çalışacakları önceden programlıyordu. Amaç herkes çalışacak, okuyacağı binayı kendisi yapacaktı. Türkiye'nin şartları böyle idi o zaman. Şartlar oldukça ağırdı. Ama Hasan çok mutlu ve de huzurluydu. Sinekten, sıcaktan, ağaların dırdırından kurtulmuştu. *"Ne iyi bir karar vermişim"* dedi. Kurallara uyuyor her denileni en iyi şekilde yerine getiriyordu.

Ama maalesef kara kader orada da rahat bırakmadı Hasan'ı. Okulda yedinci ayını tamamlamıştı ki 23 Şubat 1942 günü anasından bir mektup aldı. *"Kime yazdırdı acaba"* diye düşündü. Sevine sevine açtı mektubu. *"Biricik Hasan'ım"* diye başlıyordu mektup. *"Sen başını aldın gittin. Sen kurtuldun. Anan ne hâldadır. Haberin var mı ? Bacın Zeynep bir solukta uçtu gitti. Dişleri kitlendi. Öldü. Dün gömdüler. Onu gelin ettim kara toprağa. Ev ıpıssız oldu. Yanım yörem boşaldı. Örenlerde kalan baykuşa döndüm. Hasta düştüm yataktayım. Bir su verenim yok. Durma tez gel"* diyordu.

Hasan mektubu okuduktan sonra fundalıkların içine çekildi. Yüreği dolu dolu. Gözleri kaynayıp kaynayıp boşalıyor. Elleri şakaklarında. Düşünüyor. Ne yapacaktı. Ne yapmalıydı. Sonunda karar verdi. Okuldan kaçmalıydı. *"Duramam gayrı"* dedi. O gece hiç uyuyamadı Hasan. Uyku tutmadı. *"Uyursan uyanamam, gün ağarırsa da kaçamam. Okulun bekçisi var, inzibatı var. Kimseye görünmeden kaçmalıyım"* diye düşündü.

Pencereden uzakları gözetledi. Şafağın sökmesini bekliyor.

Fakat gece bir türlü bitmek bilmiyordu. Düldül Dağı'ndan esen poyraz sertti. Yatakhanenin penceresine vurdukça ürkütüyordu Hasan'ı. Gözleri dışarıya mıhlandı. Uzaklara daldı. Sabrı tükendi. Hafif bir ağartı görse dışarıya fırlayacaktı. Yüreği alıp alıp verdi. Dayanacak gücü kalmamıştı. *"Haydi Hasan beklemenin zamanı değil. Gün ışımadan düş yola"* dedi. Yatakhaneden ayrılarak karanlığa gömüldü. Neden sonra yatakhanenin arkasındaki çalılıklarda buldu kendini.

Şubat ayı karakışın hükmünü sürdürüyor, acı poyraz nefesini kesiyordu. Fundalıklar içindeki çalıların kökleri ayağına dolaşıyor. Deniz dalgası gibi inip inip kalkıyor. Karanlıkta yol alamıyor gözü görmüyor. *"Ya kurtlara kuşlara yem olursam"* diye düşündü. İçi ürperdi. Can bu, ne yapsın. Korkuyordu. Elinde değildi korkmamak.

Gecenin karanlığında yol alamıyor, yağmur da çisem çisem yağıyordu. Bir türlü çıktığı tepeden aşağıya inemedi. Saati yoktu. Gecenin neresindeydi. Onu dahi bilmiyordu. Dönüp dönüp doğuya bakıyor. Gün ha ağardı, ha ağaracak diye bekliyordu.

Güç belâ el yordamıyla çıktığı tepeden aşağıya indi. *"Düze indim"* dedi. Sevindi. Bu arada ortalık ağardı, yamaçtaki sisler ağır ağır kalkmaya başladı. Horozlar uyandı. Hasan *"Sabah ola hayır ola"* dedi kendi kendine.

Yollar seçilmeye başlamıştı ki, Hasan Haruniye ile Hacılar arasındaki Deliçay'a ulaştı.

Deliçay'ı yazın karıncalar bile geçer. Ama kış gelince delirir. Gavur Dağları'nın kar sularıyla beslendikçe kabarır. Kabardıkça inim inim iniler. İçiniz ürperir akışından. Koca koca taşları, kütükleri katar önüne. Düziçi Ovası'na basa basa ulaşır Ceyhan'a. Boşuna mı deli demişler.

Hasan'ın Deliçay'a ulaştığında Deliçay'ın deliliği üstündeydi. Hışımınan akıyor, homurtusu ta uzaklardan duyuluyordu. Korktu. *"Kendimi vursam mı, vursam mı"* diye düşündü. İçi ikirciklendi. *"Ya süreklerse beni. Alır götürürse... Ölüm bile bulunmaz. Anam bekler durur yolumu. Gözleri yollarda kalır. Uçan kuştan haber sorar"* diye düşündü.

Anası Hasan'a çeşitli öğütler vermiş, o anasının öğütleriyle büyümüştü. *"Korktuğunda salâvat getir yavrum"* dediğini hatırladı. Böylesi zamanlarda salâvat getirilirmiş demek ki dedi. Pantolonunu, donunu çıkardı. Postallarını pantolonunun arasına sardı. *"Vurup öte yüze geçmeliyim"*. Salâvat getirdi. Vurdu kendini Deliçay'a. Kadere de teslim etti kendini. Giyecekleri ıslanmasın diye başının üstünde tutuyor, salâvat getire getire yürüyor. Ayakları sallanıyor, yıkılacak gibi oluyor. Akşam yeli yemiş kavak gibi ığralanıyordu. Suyun akışına kaptırdı kendisini. Sürüklenip gitti Hasan. Deliçay iyice delirmişti. Hasan'ı aldı götürdü. Su göbeğini aştı. Gözleri puslu puslu, donuk donuk oldu. Başı döndü. *"Yıkılırsam kalkamam"* dedi. Su göbeğini aştıkça içindeki korkular yoğunlaşıyor, içi ürperiyor, dizleri titriyordu. *"Düşersem kalkamam, kurtulamam"* diyor. Bütün gücüyle mücadele ediyordu. Artık umudu kesilmiş iyice derinlere inmiş, su gırtlağına gelip dayanmıştı. Salâvatların biri bin para. Tespih gibi çekiyor. *"Son soluğum salâvat olsun"* diyordu.

Birden sendeledi. *"Eyvah gidiyorum. Kurtaran yok mu. "* Halbuki kurtaranın olmadığını kendisi de biliyordu. Artık salâvat da çekemiyor, konuşamıyordu. Dişleri kitlendi korkudan. Deliçay koca taşlar gibi önüne kattı Hasan'ı. Paldır küldür taa aşağılara sürükledi. Güç belâ kurtuldu Deliçay'ın gazabından. Sürüklendiği yere bakamadı bile. Bacakları yürümedi. Kar suyu katılaştırdı bacaklarını. Mosmor oldu bacaklar. İki kuru dikeçti sanki. Sır sır

sızladı bacakları. Dayan dedi Hasan. Dayanmalısın. Yarbaşı'na iki saatlik yolun kaldı. Nasıl olsa Deliçay'da ölmedin. Öldürmeyen Allah öldürmez. Kurtulduğu için bildiği bütün duaları okudu içinden.

Gavur Dağları'nın doruklarından güneşin ucu görünmüştü. Kuzeyden esen yel bulutları param parça etti. Böldü dağıttı bulutları. Dalına güneş değdi. Isındıkça bacakları açılıyor. Açıldıkça hızla yol alıyor.

Karacaören köyüne ulaştığında Yarbaşı İstasyonu göründü. Çok yaklaşmıştı. Hasan *"Gözün gördüğü yer uzak olmaz, işesem ulaşır"*.

Yarbaşı İstasyonuna vardığında gün, kuşluk olmuştu. Kimsecikler yoktu istasyonda. Her taraf ıpıssızdı. Bekleme salonuna dar attı kendini. Bitmişti, tükenmişti. Yığıla kaldı. Rahat yeri bulunca uyuyası geldi. Deliçay'dan kurtulduğu geldi aklına. Kurtulmasaydım şimdi hangi taşın kovuğunda olacaktım. Deliçay'dan kurtulmak için çalıştığım gibi çabalamalıyım. Anama ulaşmalıyım diye düşündü. Ortalıkta derde derman için kimse yoktu. Sessizliği karşı odadan çıkan istasyon memurunun ayak sesleri bozdu.

Memura Mustafabeyli'ye gidecek treni sordu. Memur *"17.00 da"* dedi.

Hasan acıkmıştı. Karnı gurluyor, ezim ezim eziliyordu. Dinlenince açlığı aklına geldi. Dünden beri hiçbir şey yememişti. Burcu burcu bir ekmek kokusu geldi burnuna. *"Ekmeği kim yitirdi de ben bulayım. Memlekette ekmek karneyinen. Bana kim bir parça verir ki. Ekmek aslanın ağzında değil götünde. "*

Gün tepeye dikilmişti. Derinden bir ezan sesi duydu. *"Öğle*

oldu" dedi. Deliçay'da çektiği salâvatlar geldi aklına. *"Trenin gelmesine daha çok var. Nasıl beklerim o zamana kadar. "Ya inzibatlar gelirse. Okulun başkanı Yarbaşı İstasyonunda yakalarsa. Beni anama göndermezler. Alırlar götürürler gerisin geriye. Deliçay'ı geçtiğim de boşa gider."* Kararını verdi. *"Buradan en kısa zamanda uzaklaşmalıyım. Bundan sonraki Mamure İstasyonu'ndan binmeliyim. Onun için de tren Mamure'ye varmadan önce ben varmalıyım"* diye düşündü.

Tren yolunu takip ederek yürümeye başladı. Ormanların içinde raylara basa basa yürüyordu. Yollar ıssız. İncin top oynuyor. Hasan dolana dolana gidiyor. Kuşların kanat sesi bile ürkütüyordu.

Hasan bir an *"At kendini şu uçurumdan aşağıya. İmin timin bellisiz olsun. Ne umarsın böyle hayattan? Buralarda sen ne ararsın? Gücün mü yeter feleğe? Felek çarkını senden yana döndürür mü? Bahtının yıldızını değiştirir mi? Ne umarsın bacından, bacın ölüyor acından. Yazgı bu. Hem de kara yazgı. Bir kişinin yazdığı değil birkaç kişinin yazdığı yazgı bu. Değiştiremezsin"* diye düşünüyor hem de dolana dolana gidiyor. Bulacağım istasyonu. Tren varmadan ulaşacağım oraya diye kurgular kurdu. *"Yol yürümekle biter"* demişler. Ama bu yollar bitmek bilmiyor. Postalları sığmaz oldu ayağına. Sıkıyordu. Hem de mengene gibi. Hasan ya *"sabır"* dedi. *"Az kaldı maraz kaldı."* Ova görünmeye başladı. Postallarını aldı eline *"tabana kuvvet"* dedi.

Dik yamaçların yokuşu azalmış inişe geçmişti. İnişin bitiminde çamlar azaldı. Çukurova göründü gözüne. Kış ayında bile yeşillere bürünmüştü koca ova. Sanki yeşil bir denizdi. Hasan ovaya yaklaştıkça sevindi. Yalnızlığını unuttu. Korkuları azaldı. Bir pınarın başına oturdu. Pınar anasının gözleri gibi kaynıyordu. İmrendi nazlı nazlı akışına. Su içmek geldi içinden. Açlık susuzluğa vurmuştu. Ovanın yeli ılık ılık esiyordu. Düldül Dağı'nın

poyrazı arkadaki dağların ardında kaldı. Hasan iklimin değiştiğini hisseti. Bacaklarını çemredi upuzun uzattı çeşmenin başına. Pınarın dibindeki koca çama yaslandı. Koca çama, *"Mübarek ağaç elimi hangi dala attıysam kırıldı. Şimdi de sana yaslandım. Sakın ola sen de başıma yıkılmayasın"* diyecek oldu.

Sonra: *"Sen Elif Anamı bilmezsin koca çam. Onun gözü senin pınarın gibidir. Kaynadıkça kaynar. Sen bilmezsin onun gözünü. Senin anan var mı ki. Yollarına gözyaşı döksün. Emdirdiğimi çimdirdiğimi helâl etmem desin. Ben onların sevgisiyle buradayım. Senin de Elif Anan olsaydı, sen de benim gibi yapmaz mıydın. Söyle? Yapmaz mıydın. Seni ben onların sayesinde tanıdım. Yarın ben de senin gibi olacağım. Dal budak salıp gölgemle aydınlatacağım karanlıkları. Karanlıklar tozlu yol olacaklar önümde. Belki de piknik yapmaya geleceğim dibine. Karım, çocuklarım olacak. Belki de beni kıskanacaksın. Benim, çam dibinde, Karaçay'ın kenarında piknik yapan çocukları kıskandığım gibi"* dedi. Çocukluğu geldi hatırına. Anıları sökün etti yürüdü Hasan'ın üstüne. *"Kimbilir böylesi çam ağaçlarının altında tuzu kurular ne haşmetli piknikler yaptılar. Neler yediler. Kavurmalar, kebaplar. Daha neler neler. Boynu kalın beylerin, güzel hanımların konakladığı yerler buralar"* diye düşündü. Düşünürken birden irkildi. Vücudu keçeleşti. Göz kapakları ağırlaştı. Esnedi. Uyuyası geldi. Uyusa kalkamayacağını biliyordu.

Karşıdaki çam ağacına kanatlarını çırpa çırpa iki kuş kondu. Dalın ucuna oturdu ikisi de. Dikkat kesildi Hasan. Düşüncelerine su serpti kuşlar. Kanat çırpışları pervane gibiydi. Yanak yanağa oldular. Gagaları birleşiverdi. Göğüsleri inip inip kalkıyor. Sevişiyorlardı. İkisinin de tüyleri kabardı. Çırpındılar. Sonra gözlerini yumdular. Kanatları indi. Telaşları durdu. Sakinleştiler. Uyur gibi yukarıdakinin boynu öbürün göğsüne düşüverdi. İrice olan ötekinin tüylerini ağırdan ağırdan gagasıyla okşuyor, diğeri bundan

büyük bir haz duyuyordu. Küçük bir yumak oldular. Fırtına dindi. Sevgi gösterisi başladı. Kabarık tüylü olan kanatlarını oynattı. Yanındaki de boynunu yukarıya uzattı. Derin bir uykudan uyanır gibiydiler. Kanatlarını çırpa çırpa yükseldiler. Bulutlara doğru kayıp gittiler.

Hasan'ın yüreğine ılık ılık bir şeyler aktı. Kuşlar da biliyordu sevişmesini. Gözlerini ayıramadı onlardan. Arkasından bakakaldı. Gözden kayboluncaya kadar takip etti onları. *"Güle güle nazlı kuşlar. Hep böyle olun. Sevin sevişin. Sevmek varken öldürmek niye. Bencil duygularınız için boğuşmayın. Doğa eni konu. Sana da yeter ona da. Cümle kuşlara da. Unutmayın söylediklerimi. Sevmek varken dövmek niye dövüşmek niye"* diye haykırdı kuşların arkasından.

Kuşlar yeniden güç verdi. Kuvvet verdi. Hasan kendine geldi. Rahatladı. Rahatladıkça da açlığını hatırladı. Bir an önce köyüne ulaşmak istedi. *"Ya sabır"* dedi. Yeniden düştü yola.

Gün inerken Mamure İstasyonuna ulaştı. Kimsecikler yoktu. Kanepenin üstüne uzandı. Dalıverdi gözleri. Az da olsa uyudu. Gözlerini açtığında hava kararmaya başlamış, lâmbalar yanmıştı. İstasyona üç kişi geldi. İkisi kadın. Hasan'ın karşısındaki kanepeye oturdular. Oturanlar tamda lâmbanın altındaydı. Azıklarını önlerine serdiler. Bazlamanın üstüne bir şeyler sürüp yiyorlardı. Hasan'ın ağzı sulandı. İçi gıcıklandı. Elbisesinden utandığı için isteyemedi. Karşılarında ki duvara yaslandı. Onlar yiyor, Hasan yutkunuyor. Lokmalar kendi midesine iniyormuş gibi zevk aldı. *"Göz doyarsa karın doyar demişler"*. Ama dedikleri gibi olmadı. Onlar doydular. Hasan doymadı.

Ağlayası geldi içinden. Duyguları fokur fokur kaynadı içinde. Nedenler niçinler, nasıllar çengel çengel oldu yüreğinde. Duyguları kördüğüm gibi birbirine dolandı. Kim çözmeli bu

düğümleri. Babası neden küçük yaşta bırakıp gitmişti Hasan'ı. Sağ olsaydı ne vardı. Arkası olsaydı. Emmisi, dayısı, abisi. Yıldızı her taraftan parlasaydı. Anasının bahtına bir varlıklı çıksa olmaz mıydı. Ağaların zürriyeti olsaydı olmaz mıydı. *"Demek takdiri ilâhi dedikleri buydu"* dedi kendi kendine.

Tren geliyor dediler. Düdüğü duyuldu. Tünelden çıktı. Başı göründü. Homurdana homurdana geliyor. Nefes nefese. Tıs tıs ede ede. Geldi durdu. Sanki Hasan'dan daha fazla yorgundu. Onun için tıslıyordu. Hasan bazlama dürümü yiyenlerle birlikte bindi trene. Yan yana oturdular. Hareket memurunun düdüğüyle tren pufladı.

Mustafabeyli'ye varması için arada Osmaniye ve Toprakkale vardı. Yolun çoğunu yaya yürümüştü. Bileti yoktu. *"Biletçiye ne derim"* diye düşündü. *"İndirirse ne yaparım. Anama nasıl giderim. Hâllerim nice olur"* diyordu ki... Kompartımanın kapısına tık tık vurarak *"bilet"* dedi kondüktör. Pusası geldi Hasan'ın. *"Koltukların altına girebilsem"* diye düşündü. Ama zaman yoktu. Pussa da göreceklerdi. *"Bilet"* dedi görevli. Hasan,*"Ne diyorsun"* der gibi baktı görevlinin gözünün içine. Param olmadığı için bilet alamadığımı anlasın dedi. Ama nafile. Hani nerde öyle adam. Leb demeden leblebiyi anlayacak.

Görevli,

– Bilet bilet.

Hasan içini çekti.

– Alamadım

Görevli dik dik baktı Hasan'ın gözlerine.

– İlerde Osmaniye var orada ineceksin.

"Hasan kader ters gidiyor, biri bitmeden biri başlıyor. Bu nedir Allah'ım. Osmaniye de indirirse nasıl giderim köye. Bu gece de yol gitmem gerek. Nasıl çekerim onca zahmeti. Nasıl dayanırım onca açlığa. Buna can mı dayanır. Bu bacaklar köye kadar beni taşır mı. Nasıl gecelerim buralarda. Gene mi salâvat getirsem. Yalvarsam. yakarsam adama. Durumu anlatsam" diye düşündü. İçinden bir *"yok"* sesi yükseldi. *"Sen öğretmen olacaksın. Çocuklar öğretmenim diyecek sana. Yeni nesiller yetiştireceksin. Karanlıklar seninle aydınlığa kavuşacak. Işık olacaksın kuş uçmaz kervan geçmez köylere."* Bunları düşündü. Niyet etti söylemeye. Ama bir türlü dili varmadı. Beş param yok diyemedi biletçiye.

Tren Osmaniye'ye geldiğinde Hasan çaresiz inecekti. Ama biletçi bir daha uğramadı. Hasan, bu vartayı atlatmıştı.

Tren Osmaniye'den hareket etti. Hızını aldı hızla ilerliyor. Toprakkale'ye doğru yaklaşıyordu. İstasyona vardığında biletçi gene yoktu. Toprakkale'den de hareket edince korkusu kalmadı. Trenden atacak değildi ya Hasan'ı. Sevindi Hasan. *"Gayrı korkum kalmadı"* dedi.

Tren köyüne yaklaştıkça anasının kokusunu duyar gibi oldu. *"Anam uyudu mu, uyanık mı"* diye düşündü. Heyecandan dermansız dizleri titremeye başladı. Yaklaştıkça haz geldi içine. Anasının kokusu doldu yüreklerine.

Hasan köyüne gece karanlığında indi. Evlerde lâmbalar daha sönmemişti. Lâmbalar ateş böceğinin kanatları gibi pır pır ediyordu. Köye yaklaştıkça it seslerini duydu. Üren itleri sesinden tanıdı. *"Bu Hacı Mehmet Ağanın iti. Kalın kalın havlıyor. Uzun uzun uluyor. Ağa itleri ürüşünden belli olur. Kostak kostak yürür. Ya-*

tışları farklıdır. Başları dik, saldırgan, yavuz olur ağa iti. Kemirdiği kemik yediği yal farklı olur. Sesleri de ondan kalın çıkar. Ne de olsa ağa iti. Fukara itleri sahipleri gibidir. Ürkektir. Oşt dedin mi hemen kaçarlar. İş olsun diye ürerler. Sessizdirler. Karınları içine yapışıktır. Zavallıdır. Görünce acırsınız onlara" diye düşünüyordu.

Bu düşüncelerle köyüne ulaştı. Evlerinin avlusuna girdiğinde anasının camızı gördü onu. Camız dik dik baktı Hasan'a. *"Bu da kim ola"* der gibi baktı. Hasan *"Beni camız unutmamış"* dedi. Anası korkmasın diye üç kere öksürdü. Öksürmeyle birlikte kapının sürgüsü gıcırdadı. Anasıyla kucaklaştılar. Anası nasıl da ağlıyordu. Güz ayvası gibi kokladı oğlunu.

Hasan *"acım"* dedi anasına. Anası iki yumurta kırdı. Bazlamayla koydu önüne. Dün akşamdan beri hiçbir şey yememişti. Karnı doydu. Midesi bayram etti Hasan'ın. Bu bayram başka bayramdı. O bayramı Hasanla birlikte yaşamak gerekirdi.

Ana oğul baş başa. Nefeslerini koklaya koklaya dertleştiler. Bacısının nasıl öldüğünü anlattı anası. İki gözü iki çeşme. Yüreği kaynayan pınarlar gibi dolup dolup taştı. Geceyi bir solukta bitirdiler. Horozlar ötmeye başladı.

Hasan: *"Bacımın gelin olmasına şurada ne kalmıştı ki. Okulum bitince telli duvaklı gelin olacaktı. Ben ve Zeynep anamın iki kanadıydık. Kanadının biri kırıldı. Tek kanatlı kuş uçabilir mi. Elbette uçamazdı. Beş yaşında ekin tarlalarında başak toplamıştık ona. Üç yaşında tarlalarda ot gölgelerinde yatırmıştık onu. Genç kız olmuştu. Olmuştu amma... Başka genç kızlar gibi süslenemedi. Süslenemeden, muradına eremeden, Azrail aldı götürdü onu. Kara toprağa gark etti. Gelinlik giyemeden kefen sarıldı. Ölüsünü bile göremedim"* dedi. Gözlerinden siyim siyim indi yaşlar. Acıyla anasını kucakladı. Ana oğul sarmaş dolaş ağlaştılar.

Sabah olmuş güneş bir adam boyu yükselmişti. Anası bulgur çorbası pişirdi Hasan'a. Çorbaya inek yağını dökünce cazzz etti. Hoş bir koku yayıldı evin içine. Hasan bu kokuyu çok özlemişti. Çalakaşık bitiriverdiler çorbayı. Hamdüsenalar ettiler Tanrı'ya.

Anası *"Unumuz bitiyor oğul. Gayri nederik. Ekmek karneyle. Para olsa buğday alırız. Elimizde bir tek camız var. Onu satalım da buğday alalım"* dedi. Belli ki anası buğday almak için camızı gözden çıkartmıştı. Hasan da çaresiz *"satmalıyız"* dedi. Ama buğday yoktu alasın. Kimde olduğu da belli değildi. İnsanlar değişmişti. Anası kime başını vurmuşsa eli boş döndü gittiği kapılardan. *"Kıyametin alameti bunlar"* diye söylendi.

Hacı Mehmet'in karısı; *"Akşam Hacı gelsin de bir daha ağzına ip ölçeyim. Yarın gene gel"* demişti. Son umuduydu. Umutla döndü eve. Umut pınarından teselli suyu içti. *"Hele bir sabah olsun. Yarın cumadır. Mübarek gündür. Bir kapıyı kapatan Allah başka bir kapı açar zahir"* dedi.

Anası cuma günü akşamı tekrar gitti Hacı Mehmet'in evine. Hasan evde bekliyordu. Gideli hayli olmuştu. Zaman uzadıkça uzuyor ama anası bir türlü dönmüyordu. *"Ya yok derse Hacı Memmet. Umut kapısı tümden kapanırsa yüzümüze. Aç it fırın yıkar. Biz de bir fırın mı yıkalım"* diye düşündü. *"Lahâvle"* çekerek *"Sabırlı olmalıyım"* dedi.

Anası geç döndü Hacı Mehmet'in evinden. Dudakları titriyor, korkmuş gibi soluk soluğa. Titrek dudaklarla: *"Buğdayın yeri zordaymış. Gece karanlığında oğlu getirecekmiş. Camızı dört teneke buğdayla değiştim"* dedi.

Gözleri dolu dolu hışımla yerinden kalktı. Kollarını kaldır-

dı havaya: *"Yarabbi. Nasıl ederim. Nere giderim. Ayransız ağartısız olmaz. Hemi de o benim kocamın teberiği. Nasıl veririm evin önündeki camızı. Kocamın kemiklerini sızlatamam"* dediyse de sonunda Hacı Mehmet'in dediği oldu. Dört teneke buğdayla değiştiler camızı. Hacı Mehmet'in oğlu gece karanlığında getirdi buğdayı. *"Kimseye söylemeyin. Dilinizi sıkı tutun. Sır saklamasını bilin"* diye tembih etti. *"Camızı yarın götürürüm"* diyerek ayrıldı.

Gün ışımadan anası oturmuş, camızı son kez sağıyordu. Hasan anasının yanına vardı. Camızın sırtını sıvazladı. Camız başını Hasan'a çevirdi. Durgun durgun baktı. Anası elindeki süt tasını duvarın üstüne koydu. Yanaklarını okşadı. Gözünden öptü. *"Gara gızım helâl et hakkını son sütünü sağdım. Misafirsin gayrı. Bundan kelli Hacı Memmed'in ahırına bağlanacaksın. Hacı Memmed'in gelini dutacak memelerini. Ak sütün onların tasına akacak. Bizim gapıda umduğunu bulamadın. Arpa yoktu veremedim. Bolca yemleyemedim. Önüne türlü türlü yiyecekler goyamadım. Gayrı ağa kapısına gidiyorsun. Samanın ince, yarman bol olur. Yerin ılık, suyun sıcak olur. Bir yediğini bir daha yemezsin. Ağanın camızı oldum diye bizi unutmayasın. Arkanı unutma gara gızım"* diyor ağladıkça boşalıyor, boşaldıkça da doluyordu. Anası çaresizlik ağıtları söylüyor, ağıtlarıyla da uğurluyordu Kara Kızını. Gidiş o gidişti. Artık ağa camızı oldu Kara Kız.

Buğdayı un ettiler. Anası: *"Başak zamanına kadar bu buğday yeter bize. Un bitmeden de çapa mevsimi başlar. Çapaya gider yeniden alırız camızı. Bir kapıyı kapatan Allah bir kapıyı açarmış. İmanımıza şüphe düşmesin"* dedi.

Gün günü kovaladı. Mevsim bahara döndü. Bahar yağmurları çisem çisem yağmaya başladı. Cemre toprağa düşmüş, yılanlar, çıyanlar uyanmış, tarlaları ot basmıştı. Ortalıkta ırgat karaborsaydı. Ağaların adamları ırgat istiyordu. Hasan anasıy-

la birlikte günlüğü 60 kuruşa ot kazmaya başladı. Hasan'ın çalışkanlığı, dürüstlüğü ağaların dikkatini çekti. Elci başı yaptılar. Hasan artık ağaların elci başısıydı. Ağalara ırgat temin ediyor, çift yevmiye alıyordu. Ağaların Hasan Efendisi olmuştu.

Otlar bastırdıkça ağalar kesenin ağzını açıyor. Ot yevmiyeleri her gün biraz daha artıyordu. Irgat karaborsa. Hasan kim fazla verirse ırgatları oraya götürüyor. Onun için ırgatlar Hasan'dan çok memnun. Kılıç ırgatlardan yana şakıyor. Amma ağalar öfkeli. Her gün kahvede esip yağıp gürlüyorlar. *"Bu işin sonu pek hayır değil"* diyor Topal Yusuf.

Topal Yusuf kahvede sandalyeye ters oturmuş, elinde tespih. Çay içiyor. Ortalığı karıştıracağı oturuşundan belli. Fırsat kolluyor. Sesiz bir anı yakalamak için eftikleniyordu. Daha fazla dayanamadı. Döktü zehrini: *"Duydunuz mu"* diye başladı söze: *"Hele şu piçin ettiğine bakın. Kökü nerde otu nerde. Yabanın veledini bağrımıza bastık çiyan çıktı. Akrep oldu bizi sokuyor. Darende'den getirdik başımıza belâ ettik. Garip itin guyruğu apışının arasında olmalı. Besledik gargayı gözümüzü oyacak. El on laf etse sen bir diyeceksin. O da sıran gelirse. Ulan sen zurnanın son deliğisin. El akıl verir de para vermez. Bilmiyorsan öğren. Enüstüde sana bunları öğretmediler mi"* dedi.

Kahvede sinek uçsa duyulacak. Sert Ahmet bozdu sessizliği. *"Topal doğru söylüyor. Bu veledin gözü açıldı. Onun gözünü enüstü açtı. Sığırcık yavrusu şahan oldu başımıza. Irgatları azdırıyor. Arının deliğini bizzikliyor. Uyuyan yılanı uyandırıyor piç. Günler bir tutam. Bu zamanda bu kadar ırgat yevmiyesi nerede görülmüş ulan. Hangi kitap yazmış. Yoksa bunları senin enüstü kitabında mı yazılı hınzır. Ulan bu kadar yeğmiye nerede? Kimde? Malımın ortağı mısın. Eski köye yeni adet ha. Irgatların sesi soluğu çıkmıyordu. Bu velet elci başı oldu. İşler karıştı. Irgatı bizzikliyor. Yoksa adamların ağzında dili yok. Daha ne*

işler açacak başımıza enüstülü. Durun hele. Size söylüyorum, duyduk duymadık demeyin. Irgat yerinden yekinirse bir daha durduramazsınız. Vakitlice çaresine bakın bu işin. Yılanın başını güccüğüken ezin. Hakını avucuna gatın. Defedin köyden gitsin piç " dedi.

Durdu Mehmet kimin tekeri dönerse onun arabasına biner. Kimin defi iyi çalarsa onun önünde oynar, kılıcı keskin olanın tekerine taş koymaz. Ağaların yalcısı. *"Çama çıksam çarığım kalır. Otu çekin köküne bakın"* diye başladı sözüne. Maksadı Sert Ahmet'in gözüne girmekti. *"Bu veledi siz sardınız başımıza. Adam yoktu sanki elci olacak. Köyde adam mı kırılmıştı. Bunu getirdiniz elci başı yaptınız. Siz dilkiye tavuğu güttürürseniz sonuç böyle olur. Kendi düşen ağlamaz. Ettiğinizi çekiyorsunuz. Ne yapsa yeridir. Şimdi çaresine bakın. Ben o zaman da demiştim. Buna mukayıt olun. Bir gün sizin başınıza bir çorap örer. İşte dediğim gibi de oldu. Haydi bakalım bakın çaresine"* diye fişşikledi ağaları.

Topal Yusuf: *"Her dert dermanıyla birlikte gelir. Maraklanmayın. Derdi veren dermanını da verecektir helbet. Köpeksiz köy buldu piç, eli değneksiz geziyor. Çaresine bakılır helbet"* diyerek bitirdi sözlerini.

Hasan'ın anası yadsı namazını kılıyor, Hasan da çardakta yatıyordu. Ala uyur, ala uyanık. Mustafa Emminin ayak seslerine gözlerini açtı. Uykulu gözlerini öfeledi.

Mustafa emmi: *"Kimse yok mu? Elif Garı neredesiniz."* Elif Karı namazını bozmadı.

Hasan atıldı. Buyur Mustafa Emmi. *"Beri gel hele yiğenim"* dedi Mustafa Emmi.

– Buyur emmi. Noldu, ne var?

– Oğlum sabahınan ırgadın başına varmayasın. Kahvede laf ettiler. Bekçilere tembihlediler. Dövecekler seni. Irgat köyden dışarı çıkmayacak, yevmiyelerin artmasına sebebiyet verilmeyecek. Bunun nedeni senmişsin. Öyle diyor ağalar. Ayağını denk alasın. Şeytan şerrinden uzak ol. Sakın sabahınan ırgadın başına varma. Benden söylemesi" dedi. Gecenin karanlığında kayboldu Mustafa Emmi.

Elif Garı selâm verdi, duasını yaptı.

–Noldu Hasan? Noldu guzum? Mustafa Emmi hayır için gelmiştir inşallah".

Hasan;

"Heç de hayır değil ana" diyerek Mustafa Emminin dediklerini bir bir anlattı. Hasan anlattıkça Elif Garının yüreğine korkular, kuşkular çöktü. Uyur gibi uyanık gibi süzüldü. Yutkundu bir şeyler demek istedi. Sonra vazgeçti. Ellerin açtı. *"İlahi Yarabbi sana sığındık. Sensin Rahim sensin Kerim. Gör bizleri. Elimiz, obamız yok. Elin ellerinde garibik. Gaba ağacın gürlemesi dalıyla olur. Kimimiz kimsemiz yok. Dalımız budağımız yok ki gürleyek. Kime diyek derdimizi. Kime diyelim halımızı. Bir türlü dirlik düzen tutamadık. Ayrık otu gibi kökümüz yok ki kestikçe yeniden çıksın. Budandıkça yeniden göversin. Elimde bir tek çitilim galdı. Görüyorsun Allah'ım"* dedi kapandı. İki gözü iki çeşme.

Hasan: *"Giderim"* dedi. Anası: *"Etme guzum, fururlar seni. Ganadını golunu gırarlar. Kimsemiz yok ki bizi gorusun. Ettikleri yanlarına galır. Gel kötüsünü düşünme. Ulu sözü dut. Uyma elin gavuruna. İyi kötü bir ekmek yiyoruz şurdan. Gıtganaat garnımız doyuyor. Govarlarsa nereye gederik. Nerede akşamlarık. Kör şeytana lânet et guzum. Allah Gafurdur. Kimseyi darda goymaz. Yoktan var eden Allah, helbet buna da bir çare bulur. Onca yeri göğü yaradan bize bir ekmeği*

çok mu görecek. Açlıktan kim ölmüş ki biz ölelim. Allah böyüktür. Gönülleri hoş eder. Elbet bizim de gönlümüz hoş olur bir gün. Eteğindeki daşı dök. Ata sözü dut" dedi.

Hasan: *"Gideceğim. Söz verdim. Sözümü yiyemem. Tükürdüğünü yuttu derler. Allah'a bir can borcum var. Onu da bunlar alacaksa alsın. Sabah ırgat tarlaya dökülmeli. Şurada ne galdı. Çoğu gitti zaten. Para gazanmalıyız. Yoksa goca gış nasıl baş edilir. Selin önünden kütüğümüzü gapmalıyık. Hakkımızı gorumalıyık. Yoksa yarın yine başımıza tünerler. Dizgini bir kaçırdık mı bir daha zaptedemeyiz. Demir tavında dövülmeli"* dedi.

Uzandı yatağa. Amma gözleri kapanmıyor. Bir türlü uyku tutmuyordu. Doluya koydu almadı. Boşa koydu dolmadı. Duyguları karmakarışık. Öte döndü beri döndü. Zalim yastık diken oldu yüzüne. Horozlar öttü. Gün ışıdı. *"Tükürdüğümü yalamam. Sözümde durmalıyım. Söz verdim ırgatlara. Söz bir Allah bir. Sözümde durmazsam gancık demezler mi. Ulan sen nasıl adamsın. Bu kadar adam sana güvendi yola çıktı. Sen bizi yarı yolda nasıl bırakırsın. Arın namısın yok mu senin demezler mi. Elbette derler. Öyleyse ırgatları tarlaya götürmeliyim. Adam gibi adam olup sözümde durmalıyım"* dedi.

Hasan bunları kurgularken hoca *"Allah'ı ekber"* dedi. Çil horoz dut ağacından indi. *"Gıd gıd"* diyerek tavukları çağırdı. Tavuklar horozun başına üşüştüler. Anası da çardaktan indi. İbriği eline aldı. Damın arakasına dolandı. Sonra abdestini aldı. Hem elini kuruluyor, hem de gözünü Hasan'dan ayırmıyordu.

Hasan postallarını giydi. Evden çıkmak üzere hazırlığını yaptı. Amma... Anası dikildi karşısına. *"Boşuna çabalama bırakmam seni. Ayağına köstek olur gene salmam seni. Daha bacıyın ataşı yüreğimde kor gibi. Bir ataş da sen mi salacaksın yüreğime. Senin ataşın öldürür beni. Bana kıyma Hasan'ım, acılara gark etme beni. Eğildi*

Hasan'ın postalını öpecek. İki kolunu urgan gibi doladı Hasan'ın beline. Emdirdiğimi çimdirdiğimi helâl etmem sana. Seni reddederim evlatlıktan. Acı bana" diye yalvardı anası.

Hasan avludaki direğe sekilendi. Parmaklarını doladı saçlarına. İsyan duyguları kabardı. Kabardı kabardı yükseldi havaya. *"Vay anası avradını...Ulan garipsek bunların gıçlarını mı yalamak gerek. Elim obam, dayım, emmim, gardaşlarım olsaydı, arkalı olsaydım bana bunu yapabilirler miydi. Onların yedi ceddine ferman okurdum vallahi. Büğelek tutmuş gibi önüme gatar govalardım onları. Gık diyemezlerdi alimallah. Söz verdim. Sözümü yuttum hı. Yalattılar tükürdüğümü. Şimdi ne yapacağım. İyi kötü bir işimiz vardı. Bir düzenin temelini atacaktık ki felek yine yâr olmadı. Teker patladı. Felek gölge etti, kanat germedi üstümüze. Şimdi ne yapacağım. Anamı da işe çağırmıyorlar. Değirmenin suyu kesildi. Sert Amet 'İt gapıda zabın gerek' demiş. Zabın olmalıymışız onlara. Gıçlarını yalayıp yalayıp ne diyecekler diye gözlerinin içine bakmalıymışız. Fukaranın boynu eğri durmalıymış. Bu çöplükte başka horoz öttürmem demiş Sert Amet. "*

Hasan'ın horozu ötmedi. Zabın da olmadı amma... Anası da boş kendi de. İş yok, güç yok. İşçilerin gündeliğinin 75 kuruşa çıkması için verdiği mücadele boşa gitti. Kaş yapayım derken gözden oldu. Keskin sirke küpüne zarar verdi. Hak ve adaletin peşinden ayağına demir çarık giyip koştu. Amma yetişemedi. Hasan'ın elciliğine bir çarpı çekildi. Efendiliği de ırgatlığı da sona erdi. Üstelik hiç kimse de yevmiyeye götürmüyordu.

"Artık köyün sığırını gütmekten başka yapacak bir iş kalmadı" dedi. Köyün sığırlarını gütsem acaba ağalar engeller mi. Engellemezlerse sığırları güder, hem de toplu para alırım. Toplu para bereketli olur diye düşündü. Zaten o konuda deneyimi de vardı. Daha önce köyün buzağılarını gütmüştü. Anası da bu düşüncesine heye dedi. Sığır başına 175 beş kuruş almak üzere altı aylığına

pazarlık yapıldı. Kaderi kendisiyle eş olan Esat'la sığır çobanı oldular köye.

Köyün sığırları sabah meydanda toplanıyor. Hasan'la Esat alıp götürüyor onları meraya. Akşam da getiriyorlar. Yemekleri her gün bir evden geliyor.

Günler aylara döndü. Haziran geldi çattı. Ayın ortasında köy bekçisi askere alınacakların isimlerini açıkladı. Kader arkadaşı Esat'ın da askere gideceklerin içinde adı okundu. Bir hafta geçtik ten sonra Esat askere alındı. Hasan'ın yanına da Kel Veli'yi verdiler. Kel Veli'yi gözü tutmasa da kesim günü dolmamıştı. *"Ben Kel Veliyle bunu sürdüremem. Bundan çoban olmaz"* diyemedi. Verdiği sözü yemedi. Kel Veliyle işe devam etti. Zaman Temmuz ayının sonlarına yaklaşmıştı.

Hasan'ın elciliği bitmişti. Buna rağmen ortalığı bulandırdığı için, ağlar sürekli diş biliyor, baş kaldırışının cezasını vermek istiyorlardı. Onun için de sürekli kolluyorlar, bir pundunu getirip Hasan'ı dövmek için sebep arıyorlar, sığırların etrafa zarar vermesini bekliyorlardı. Zaten Topal Yusuf da *"Derdi veren Allah dermanını da verir"* dememişmiydi. Topal Yusuf'un başlattığı hareket amacına ulaştı.

Mısır tarlasında karnını doyuran camızlar kendilerini çeltik arkına atmaya başladılar. Suyun içinde pofur pofur ediyorlar. Gün onlara bayram oldu. Keyifleri yerine geldi. Suyun içinde debelene debelene keyif çatıyorlar. Üstelik arada bir de dönüp Hasan'ın elindeki değneğe bakıyorlar. Aslında camızlar yaptıklarının farkın da. Yattıkları yer Muslu'nun çeltik arkı. Camızlar arkı yıktılar. Hasan *"Kör Muslu bize iyi demez. Fitil fitil getirir burnumuzdan. Gölgesi ağırdır Kör Muslu'nun. Onun için hışmı da büyük*

olur. Arkın yıkıldığından haberi olursa, anamın papucunu elime verir" diye içinden geçirdi.

Hasan bunları düşünürken karşıdan iki abalı göründü. Hasan gelenlerin abalarından Maraşlı olduklarını bildi. Ellerinde kürekleri. Arkın sakaları bunlar. Çeltik tarlalarını suluyorlar. Ağırdan ağırdan yaklaştılar Hasan'a. Maraş'tan buraya çalışmak için gelmişler. Aslında onlar da Garipler. Kör Muslu'nun işçileri. Hasan, *"Ne de çabuk ağaların itleri olmuş bunlar"* diye düşündü.

Hasan'dan ekmek istediler. Hasan eğildi çalıların dibine azık çaputunu arıyordu. Beline inen kürek sapının acısıyla neye uğradığını şaşırdı. Nefesi kesildi. Abalıların vurduğunu anlayamadı. Cin çarptı sandı. Yere düştüğünün farkında bile değildi. Abalılar vurdukça vurdular Hasan'a. Acımasızca vurdular. *"Eşek sudan gelinceye kadar"* dövdüler.

Hasan ayıktığında gün aşmış, hava kararmıştı. Vücudunun kaskatı kesildiğini ayağa kalkınca anladı. Kel Veli'nin imi timi yok. Sığırlar çoktan köye varmıştı.

Tarlalara akşamın serinliği çökmüş, yel ılgıt ılgıt esiyor. Tibililer akşam serinliğini fırsat bilmiş kumda beleniyorlar. Hasan ayaklarını sürüye sürüye köye ulaşmaya çalışıyor. Böğründe acı acı batmalar. Zor nefes alıyor. Keklik gibi seken Hasan, çoturum olmuş yürüyemiyor. Şimdi Hızır gibi biri yetişir diye düşünse de ne gelen var ne de giden. Köy hayli uzak.

Hasan gecenin karanlığında eve ulaştı. Yatsı ezanı okunuyordu. Anasının vukuattan haberi yoktu. Sürüne sürüne avluya girdi. Ana bile diyemeden yığılıverdi dut ağcının dibine. Anası şaşkına döndü. Namazı unuttu. Hasan'ın yüzüne pel pel baktı. Kucakladı bağrına bastı. *"Noldu sana guzum. Kim etti bunu. Han-*

gi eli gırılasıca bu hâle getirdi guzum" dedi kapandı üstüne. Önce hastalandı zannetti. Olanları duydukça ağıtı farklılaştı. Yatağına yatırdı. Üstünü soydu. Anadan üryandı Hasan.

Gaz lâmbasını getirdi. Kürek saplarının yerine bakıyor. Hasan'ın vücudu mosmor. Kaskatı. Vücut dik durmuyor. İki yanına yastıklar yığdı. *"Bu yazı nasıl yazı. Eli gırılsın yazanın. Şeytan şerrinden yırtık yakamız bir araya gelmedi. Dutdu bırakmıyor yakamızı"* deyip deyip ağlıyor. İnançlarını dişleye dişleye yiyordu. *"Ağasının da uşağının da... Küreğinin de yüreğinin de içine..."* dedi.

Vukuat komşular tarafından da duyulmuştu. Hasan gilin evine koşuştular. Anası *"Hani emmi, hani dayı, yağlı gurşunlar yağaydı Kör Muslu'nun evine"* diyor, avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Komşular bir türlü susturamadı Elif Garıyı. Hanife Ananın gözleri dolu dolu oldu. *"Şimdi giderim gayfiye, ulan sizler ne biçim erkeksiniz. Hepiniz soğan erkeğimi oldunuz. Avrat mı oldunuz lan. Hani nerde cenderme, nerede hökümet. Nerede mıktar. Hepiniz bir gaçacak delik buldunuz. İnlere mi dıkıldınız gorkunuzdan. Köyün güccücek çobanını ağaların itleri dalasın mı. Köyün arını namısını sıfıra indirdiniz. Beş paralık ettiniz. Tüh sizin yüzünüze. Siz de erkeğim diyorsunuz hı"*. Senem Nene *"Dosdoğru söyledin Hanife. Hökümetin dalı var budağı var. Ganadı var golu var. Acık da buraya uzatsa elini de gırsa şu pezevenklerin golunu. Ulan elin Maraşlısı buralara kadar gelecek, köyünüzün hergelecisini eşşek sudan gelinceye kadar dövecek. Sizler de avrat gibi oturacaksınız gayfede. Al kızı ver papazı. Yazıklar olsun hepinize. Erkekliğinize yazıklar olsun. Erkeğim diye gezmen gayri buralarda. Şikaat edin Muslu gavurunu hökümete de alsın götürsün itlerini"* diye çekişti.

Kel Veli olanları kahvede anlatmış. Samırdanmalar başlamış. *"Birisi sığırların yaptıkları zararı kim karşılayacak hıı. Hadi bakalım söylen. Bunun zararını, ziyanını çobanlar versin"* demiş. Cin

Ahmet herslenmiş olup bitenlere. *"Ulan ben demedim mi. Yabanın iti sürüyü gurda yedirir. Bu velet azdı. Mukayıt olun. Bizim köyü it gondu etmen. Elin yabanı gelip hep bizim köye gonuyor. Yaban itlerinin gonalgası mı bura. Haberiniz olsun. Varlı vakıtlı çaresine bakın demedim mi. Haydi demedi deyin"* diye esmiş yağmış kahvede.

Cin Ahmet'in dediklerine de Mustafa Emmi huylanmış. *"Bire Amet sünnet olmamışsın ki acısını bilesin. Aç yatmamışsın ki garnıyın gurlamasını duyasın. Göbelek gibi bitmiş, göbelik gibi de garın böyütmüşsün. Allah'ın gazabı var. Vallahi kimini indirir kimini bindirir. Ne oldum deme. Ekmeksiz aş, ağrısız baş olmaz demişler. Mal da Allah'ın mülk de Allah'ın. Elin yetimlerinden ne istiyorsunuz? Buğuz bağlatma yetime yazıktır. Kimi kimsesi yok diye bu kadar da üstüne düşülmez ki. İnsan elini vicdanına koyar konuşur".*

Köşker Hanefi.*"Valla bana söz düşmez amma. Hepimiz düşek yola. Dayanak hökümetin gapısına. Arz edek Muslu'nun itlerin yaptıklarını."*

Sarhoş Dursun: *"Eyi Yasin okudun köşker. Aha gettik hökümete. Hökümet kulağını vermez ki bize. Bir çoban için hökümetin işi gücü yok da buraya kadar gelecek. Kör Muslu'nun abalılarına: Ulan gelin bakalım. Niye kürekle dövdünüz elin yetimini. Nasıl döversiniz deyip de torlayıp toplayıp götürecek mi sanıyorsunuz. Dinime imanıma gılı gıpırdamaz hökümetin. İşte bunu Sarhoş Dursun söylediydi deyin. Bizim köyün ağalarından birinin itine oşt deyin de bakın bakalım neler oluyor. Vay yavrum vay. Alimallah yer yerinden oynar. Zararın tümüne sebep Kör Muslu'nun itleri. Aha da çeltik tarlaları. Yiğit olan benimle gelsin. Çeltiği hep beraber biçek elinden alak. Satak zararları ödeyek. Fukara çocuk canından oldu. Heç onun hâlini soran yok. Ne yiyecekler, ne içecekler. Anasının eli böğründe galmış. Geçmiş olsun diyen hani. Avrat gibi oturmuş gonuşuyorsunuz. Tıngır elek tıngır saç sizinkisi. Ağa bir biz bin gişiyik. El mi yaman beğ mi yaman. Gösterek gendine. Köyün*

çobanını dövmek nasıl olurmuş görsün. Anam avradım olsun hak için kellemi veririm. Ulan pilavdan dönenin gaşşığı gırılsın. Yazık değil mi elin garibine. Anasının tek çitili. Öldürseydiniz bari pezevenkler" diye almış vermiş Sarhoş Dursun.

Herkes esti yağdı amma... Ne arayan oldu ne de soran. Pisliğin üstüne kül attılar. Kokusu çıkmadı. Hasan'ın yediği dayak yanına kâr kaldı.

Hasan algın çıktı. Para yok ki doktora gitsin. Anası Hanife Nenenin urasasını uyguladı. Gövdesini yeni yüzülmüş bir koyun derisine sardılar. Deri ılık ılık yapıştı vücuduna. Şişliği alır dediler. Daha çabuk etki etsin diye sıkı sıkıya sardılar deriyi. Bir hafta kalacak dediler. Hem de Temmuz ayının haşmetli sıcaklarında. Hasan, *"Bu acıya dayanmak için sabır gerek"* diye bağırıyordu. Sinekler oğul çıkaran arılar gibi. Anası sinekler konmasın diye açık yerlere sirke sürüyor. Yazmasını batırıp batırıp konan yerleri ıslatıyor. Sirke sürüldükçe serinliyor Hasan'ın vücudu. Üstelik de kurt atmıyor sinekler. Sirke değen yere karasinekler kurt atmazmış. Keşke sinek ilaçları o yıllarda bulunmuş olsaydı.

Hasan deriyi sarılalı üç gün olmuştu. Deri kurudukça sıktı Hasan'ın vücudunu. Üstelik de pis pis kokuyordu. Gelenler *"Buna can mı dayanır anam. Allah çabuk kurtarsın"* diyorlardı.

Derinin içinden çıktığı gün çok sevindi Hasan. *"Hah"* dedi. *"Deri bir çocuk doğurdu."* Anası sabunlu suyla her tarafını güzelce bir yıkadı. Gene de Hasan, derisi derisi kokuyordu. Etleri yumuşacık olmuştu. Hemen yürüyeceğini sandı. Ama ayakta dahi duramadı. Dengesini sağlayamıyor, yıkılıp kalıyordu dizlerinin üstüne. Ayaklarla vücut uyum sağlamadı. Yeniden düştü yatağa. Hasan günlerce yattı. Hem de tek başına. Anası çapaya gidiyor. Hasan hasta evde tek başına. Buna can mı dayanırdı. Ama öldürmeyen Allah öldürmedi.

Köyde çapa işi bitmişti. Anası her gün yanındaydı. Hasan, anası yanında oldukça kendisini daha güçlü hissediyor, dertlerini unutuyordu. Artık iyileşeceğine inanmıştı. Gündüzleri anası koluna giriyor avluda dolaştırıyor. Yürüme temrinleri yaptırıyordu. Ayakları yürümeyi unutmuştu. Her temrinde biraz daha açılıyordu ayakları. Ayakları açıldıkça anası çocuklar gibi seviniyordu. Karnındaki şişlikler de inmeye başladı.

Hasan düne göre daha iyi. Anası koluna girmeden ihtiyaçlarını görmeye başladı. Artık kahveye gitme zamanı da gelmişti. Yüzünü görmek istemediği adamlar olsa da zarf kağıt alacak, okul müdürüne mektup yazacak, yeniden okuyacaktı. *"Ne pahasına olursa olsun bu kararımı uygulamalıyım"* dedi. Dediğini yaptı. Yürümeye başladıktan sonra ilk işi kahveye gitmek oldu. Selâmlaştılar kahvedekilerle. Köylüler geçmiş olsun dilekleriyle gönül almaya çalıştı.

Muhtarla kâtip Hasan'ın karşısındaki masada oturuyorlardı. Muhtar Hasan'ı çağırdı. Yanındakine takdim etti. Başından geçenleri anlattı. Muhtar gönül alıyor, hem de nasihat ediyor. *"Bak Hasan, çoban güttüğü gadar hak alır. Köylü hakkını vermeli. Sende bilirsin ki gul hakkı yenmez. Elin attığı daş uzun gider. Olanları unutmalısın. Olan oldu bir kere. Sabırlı ol. Çok şükür canın sağ. Gaderin önüne geçilmez. Sabır umudun anahtarıdır. Vakdı gelince açamıyacağı gapı yoktur."*

Muhtar konuşuyor Hasan da başını sallıyor. Kâtip de *"Muhtar çok doğru söylüyor"* diyerek onaylıyordu. Hasan müsaade isteyerek ayrıldı. Zarf kağıt ve kalem alarak okul müdürüne mektup yazmaya başladı. Olanları bitenleri bir bir anlattı. *"Pişman oldum. Beni geri alın okula. Bir daha asla yapmayacağım, inanmalısınız"* diyerek mektubunu bitirdi. Zarfın ağzını yapıştırdı. İlçeye varınca postaya vermek üzere kâtibe verdi.

Ana oğul sonucu merakla beklemeye başladılar. Ne cevap gelecek. Gelir mi gelmez mi. Günler hayalleriyle süslendi. Anasıyla geleceğe dair hülyalar kurdu. Hasan öğretmen olacak. Köye döndüğünde anası kurban kesecek. Mevlit okutacak. Anası başını salladı: *"Hökümet adamı olmak ne demek. Ünü şanı olur hökümet adamının. Baş köşeye oturur. Sen gonuşursun cümlesi dinler"* dedi.

Hasan'la anası her akşam hayalle yatıp, umutla kalkıyorlar. Olsa diyorlar. Olsa... Olsa... Olsalarla avunuyorlar. Geceler olsalarla yâri oluyor Hasan'ın. *"Umut fakirin ekmeği"* deyip deyip umut ekmeği yiyorlar. İkindiye kadar kasabadan gelecek mektubu bekliyorlardı.

Derken beklenen mektup geldi. Düziçi Köy Enstitüsü Müdürü Hasan'a gönderdiği mektubu kendi elleriyle yazmıştı. Özel mektup. Özene bezene yazılmış. Hasan içi ürpere ürpere açtı. Elleri titredi açarken. Yüreği pır pır etti. Yüreği kanatlı bir kuş oldu mektubu okurken. Deliçay geldi aklına. Köpük köpük olan Deliçay ılık ılık aktı içine. Mamure yolları uzadı gözlerinde. Dal ucunda alaca kuşlar ötüştü. Koca çama yaslandı. Pınarların şırıltısını hissetti yüreğinde. Karşısında bazlama yiyenleri düşündü. Yeniden ağzı sulandı.

Hasan *"Okuldan kaydım silinmemiş. Müdürüm tez dönmelisin diyor. Şiirlerimi pek sevmişler. İnci gibiymiş yazım. Zeki çocukmuşum. Öğretmen olmalıymışım. Benim gibilere ülkemizin ihtiyacı varmış."* Bunların hepsini müdürü yazmıştı. Mektubun sonunda Hasan'ın gözlerinden öpüyordu müdürü. Hasan sevinçten uçacaktı. Nasıl sevinmezdi. Okul müdürü özel mektup yazmış, hem de *'gözlerinden öperim'* diye bitirmişti. *"Kör Muslu'ya, Topal Yusuf,a Cin Amet'e, Durdu'ya, Dursun'a mektup yazar mı müdürüm. Onlar kim ki mektup yazsın. Topal Yusuf ne bilsin şiiri, ne bilsin mektubu"* dedi.

Hasan muradına ermiş, beklediği cevap gelmişti. Okul müdürü Hasan'ı yeniden kabul etti. Dünyalar Hasan'ın oldu. Artık anası da okumasını istiyordu."*Git*" dedi. *"Saçımı süpürge eder seni harçlıksız goymam. Hırkamı satar okuturum".*

Hazırlıklar yapıldı. Hasan'ın torbası hazırlandı. Anası, yumurta kaynattı. Bazlama yaptı, dürüp azığına koydu. Hasan yarın sabah kuşluk treniyle gidecek. Anasından gene kopacaktı. Uyuyamıyordu. Anasıyla ağız ağıza verdiler. Birbirinin nefeslerini kokladılar. Ana oğul birlikte geçirdikleri son gecenin sabahını bekliyorlardı.

– *Horozlar bu gün erken uyandı "* dedi Hasan.

Anası *"get"* dedi. Gözlerini dikti oğluna. Durgunlaştı. Konuşurken dudakları titriyor. İçinden ağlıyor. Gözyaşlarını içine akıtıyordu. *"Yalnızlık Allah'a mahsus. Taş basarım yüreğime. Sabır diye tespih çekerim sabaha kadar. Uf demem"* dedi. Güç verdi Hasan'a.

Hasan beş yıl okuyacaktı. Nasıl tükenir ki beş yıl. Kaç ay, kaç gün, kaç mevsim eder. Anamın ömrü yeter mi. Bacım Zeynep gibi bir solukta o da kara toprağın kucağına düşerse diye karamsar duyguları yumak yumak oldu içinde. Sardı beynini. *"Yeniden garip kalacak anam."* Garip duygular Yunus'un dizelerini hatırlattı ona: *'Bir garip ölmüş diyeler / Üç günden sonra duyalar', "Anam da böyle olursa öldüğünü üç gün sonra duyarım".*

Duyguları fırtına gibi esti yüreğinde. Hırçın deniz dalgası gibi dövdü beynini. Yüreği suyun yüzünde bilyeler gibi inip inip kalktı. Karman çorman oldu. Çözemedi yüreğindeki düğümleri. *"Bu gece başka gece"* dedi. Geldiğinde anasını görememe korkusu kediler gibi tırmaladı içini.

Hasan sabah gidecekti. Horozların ötüşüyle ana oğul uyan-

dılar. Anasının ağzını bıçak açmıyordu. Kuru yavan çarpıştırarak kahvaltı yaptılar. Anası sürekli oğluna bakıyordu. Sanki gözün karnı vardı da doyacaktı. *"Varır varmaz mektup sal"* dedi.

Gün kuşluk olmuştu. Anası; *"Kara tren yoldadır kalk gidelim"* dedi. Ağır ağır tren durağına vardılar. Durakta kimsecikler yoktu. Ancak kara trenin dumanı görünmüştü. Kucaklaştılar. Hasan anasının elini öptü. Anasının gözyaşları içine akıyor, bakışları gittikçe donuklaşıyordu. Hasan son bir kez *"ana"* dedi. Gerisini getiremedi. Kara tren aldı götürdü Hasan'ı. Anası korkuluk gibi dikele kaldı durakta. Gözden kayboluncaya kadar baktı trenin ardından.

Tren yılan gibi kıvranıyor, hızla uzaklaştırıyordu Hasan'ı. Ayrılık ise pınar közü gibi çöktü yüreğine. Ayrılık üstüne türküler mırıldandı içinden. *"Ayrılık ateşten bir ok." "Ölümünen ayrılığı tartmışlar / Elli gram ağır gelmiş ayrılık"*. Gerçekten de öyle dedi Hasan. Duygularını dağıtmak için pencereden uzakları seyretti. Kader dedi. Yazgı dedi. Ayrılık dedi. Ama içindeki duyguları bastıramadı. Buğulu gözlerini dikti havaya. Feleği aradı gökyüzünde. *"Onu bir bulabilsem. Bir karşıma alsam. Döksem içimi. Bakalım benden ne istiyormuş. Belki insafa gelir de bundan sonra bana kol kanat gerer diye düşündü. Sonra da: Adam sende. İsterse kol kanat germesin. Beni yerden yere vursa ne çıkar. Nem kaldı bu dünyada. Bacım Zeynep gitti. Babam gitti. Camız gitti. Anamdan başka nem kaldı ki. Neyimi alacak. Bir kuru canım, bir de dertli anam var. Ne verdi ki. Ne sarı saçlı yârim oldu. Ne kara kaşlı sevgilim. Dikili bir ağacım yok. Hükümet kapısında bir iş, ağa kapısından bir aş mı verdi? Ölümlerden döndüm. Yok yoka karıştı zaten. Nem var ki nem alacaksın" diyerek felekle çekişti.* Gelmiş geçmiş bütün sıkıntılarını *Nem'lacak felek benim* diyerek dile getirdi. 1945 yılında dile getirdiği bu dizeler züğürtlüğünde payitahtı oldu.

Bir giyimlik şal mı verdin
Bir tutacak dal mı verdin
Tükenmeyen mal mı verdin
Nem'alacak felek benim

Hasan feleğe böyle dedi. Bu dizeleri Hasan Turan'ın da temelini attı. Düşünceleri karmakarışıktı. Karışık düşüncelerle Toprakkale, Osmaniye, Mamure istasyonlarını geçerek Yarbaşı'ya ulaştı. İstasyonda indi. Düziçi Köy Enstitüsünün bulunduğu Haruniye'ye kadar yürüdü. Okula ulaştığında gün ikindi olmuştu.

Hasan her şeye rağmen yeniden okullu olmanın sevincini yaşıyordu. Okulda gerekli işlemler tamamlanıp okul elbisesini giydiğinde sevinçten uçacaktı.

Günler ayları, aylar günleri kovaladı. Hasan hem okuyor, okulun taş ocaklarında çalışıyor, hem de şiirler yazıyor. Yazdığı şiirleri hafta sonu programlarında okuyordu. Şiirleri arkadaşlarının, öğretmenlerinin dikkatini çekti. Herkes tarafından tanınmasına, sevilmesine vesile oldu. Edebiyat öğretmeninin Hasan'la özel olarak ilgilenmesini sağladı.

Hasan'ın okuldaki güzel günleri pek uzun sürmedi. Köydeki yediği dayak yeniden yataklara düşürdü. Dilli dilli öten Hasan'ın dili tutuldu. Dermanı, takati kesildi. Yemiyor içmiyordu. Revirde yatarken ziyaretine gelen arkadaşlarına *"Bu yataktan ölüm çıkacak"* diyordu.

05 Ekim 1943 gününün sabahı ziyarete gelen arkadaşları devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün okullarını ziyarete geleceğini söylediler. Haber doğruydu. Çünkü okulun havası değişmiş, hazırlıklar başlamıştı. O günün gecesinde Hasan'ın beynin-

de kurguları çatal çataldı. Beyninin içi dopdoluydu. *"Ne olacağım"* sorusu beynini sürekli meşgul ediyordu. Bu düşüncelerle ne kadar uyumuştu bilmiyordu. Uyanıverdi. Gözleri isli lambaya takıldı. İçinde duyguları domur domurdu. İsli lâmbayı yanına aldı. Düşündüklerini duraksamadan yazmaya başladı. Dizeler ardı ardına sıralanıverdi. Bu dizelerini İsmet Paşanın gelişine adamıştı. *"Geliyor"* diye başladı dizeleri.

Tükenmeyen dertlerim içimi eziyordu
Gözlerim Ankara'nın yolunda geziyordu
Biriken hayalleri hakikatle örseydim
Özlemlerim birikti yüzünü bir görseydim

İçimizde inanç var güvenle coşuyoruz
Gösterdiğin hedefe ok gibi koşuyoruz
Bozkırı yaprak yaprak yeşille öreceğiz
Biz özlenen cenneti vatanda göreceğiz

Şu yağız çehrelerden her damla dökülen ter
Bizi insan içinde insan etmeğe yeter
Yürüyoruz ışığa bilim teknik diyerek
Bozkırların üstünde ışıl ışıl köy gerek

Çorak toprakları biz terle yoğuracağız
Dağları bağ yaparak yeni köy kuracağız
Açık alnımızda nur şafakların alıdır
Yanık toprak, yıkık köy dimdik canlanmalıdır

diyerek hece hece sıraladı dizeleri. Sabahleyin edebiyat öğretmenine verdi. Hem öğretmeni, hem de müdürü çok beğendiler şiirini. *"Cumhurbaşkanına okuyacaksın"* dediler.

1943 yılının 6 Ekim sabahıydı. Okul bayraklarla donatıldı. Avludaki dut ağaçlarının altına sandalyeler, masalar dizildi. Ho-

parlörler kuruldu. Tüm okul düzlüğe indi. Geliş yoluna öğrenciler sağlı sollu dizildiler. Karşılama Yarbaşı'ndan başlayacak. Karacaören, Çamiçi, Yeniköy, Haruniye. Tüm ova köyleri karşılamada hazır ve nazır. Davullar zurnalar. Her tarafta bayram var. Belki de yörenin en görkemli bayramlarından biri.

Hasan koca konağın üçüncü katından yola bakıyor. Yolun kenarında yüzlerce insan, tespih gibi dizilmişler. İsmet Paşayı bekliyor. Geriden ufacık ufacık görünüyorlar. Kafile ta uzaktan göründü. Tozlar bulut bulut yükseliyor gökyüzüne. Geliyorlar. Hasan'ın gözleri uzaklara mıhlandı. Ayıramıyor. Arabalar geliyorlar. Yol sarıldı. Bekleşenler durduruyorlar konvoyu.

Saat 14.00'de cumhurbaşkanı, yanındakiler enstitü bahçesine girdiler. İsmet Paşa hazırlanan yerde davetlilerle birlikte yerini aldı. Mahşeri bir kalabalık. Yöre kurulduğundan bu yana böyle bir kalabalık görmemişti. Ayranlar içildi. Davullar zurnalar çalıyor, okulun halk oyunları ekibi kelebekler gibi uçuşuyor. Davulun tokmağı heybetli. Oyunlar hareketli. Zurnalar coşkulu. Davetliler alabildiğine heyecanlı. Yüzleri gülüyor konukların. Güldükçe gülleri yarılıyor. Herkes pür neşe.

Adana Valisi Akif İyidoğan Tonguç Babanın yanında. Tonguç Baba koca gövdesiyle heykel gibi dimdik. Gözleri ışıl ışıl. Mutlu, neşeli. Paşalar sıra sıra. Oyunculardan çıkan *"haydi efeler"* sesleri çınlatıyor etrafı. Yeniden yeşerecek köylerin neferleri bunlar. İsmet Paşa *"Köy Enstitülerinin başarılarını ömrüm oldukça yakından izleyeceğim"* demişti. İşte şimdi içinde yaşıyor. Başarılarını canlı olarak seyrediyor. Gülüyor. Gülümsüyor. Çok neşeli İsmet Paşa.

Oyuncular gösterisini bitirdikten sonra konukları selâmlayarak yerlerine çekildi. Bir kız öğrenci cumhurbaşkanına hoş gel-

din buketini sundu. Sonra bir başka öğrenci konuştu. Sıra Hasan'a geldi. Hasan hastaydı. Bütün gücünü topladı. Canını dişine taktı. İnönü'ye adadığı şiirini içinden geldiği gibi okudu. Cumhurbaşkanı Hasan'ı yanına çağırdı. Elini uzattı. Kutladı.. Hasan da elini öptü. İsmet Paşa Hasan'ın elinden şiiri aldı. Bir de kendisi okudu. Her dörtlükten sonra müdürle, arkadaki iri yapılı adamla konuşuyor, bir şeyler söylüyordu. Hasan karşıda. İsmet Paşa'ya gözünü dikmiş. Hiç ayırmıyor. Bütün hareketlerini kontrol ediyor.

İsmet Paşanın dönüp dönüp konuştuğu iri yapılı adamla edebiyat öğretmeni Hasan'ın yanına geldi. İri yapılı adam elinden tuttu. *"Gel çocuğum"* dedi. Birlikte revire gittiler. Hasan soyundu. İri yapılı adam iri elleriyle Hasan'ı muayene etti. Bu adam doktordu. Hem de Cumhurbaşkanlığının Baş Hekimi Prof. Dr. Zeki Hakkı Pamir'di.

Muayene ederken Hasan'a;

– Hasan, Behçet Kemal'i tanır mısın?

Hasan, Behçet Kemal'i hiç görmemişti.

– Kendini tanımam, hiç de görmedim. Ama, "Erciyes'ten Kopan Çığ" adlı kitabını okudum.

– Onun şiirlerinden etkilenmişsin. Senin şiirinde onun kokusu var. Çalışmalarını bırakmazsan sen de onun gibi olursun.

Hasan, *"Onların kökleri güçlü. Benim gibi kıraç toprakların kulu mu? Felek onlara yürü demiş. Onların fincandaki falları bile abbak. Benim ki gibi kara mı? Onlar koca şehirlerin, ulu şehirlerin çocuğu. Felekle yıldızları barışık. Anaları hanım, babaları bey. Benim karayakalı anamdan gayrı kimim var"* diye geçirdi içinden.

Pamir Bey;

– *Sen hastasın çocuğum. Ben seni tedavi edeceğim. Onun için de Ankara'ya götüreceğim. Benimle gelir misin?*

Hasan nasıl sevindi.

– *Elbette gelirim. Başkenti görürüm. Hastalıktan kurtulurum. Yeniden dünyaya gelmiş gibi olurum.*

Hasan; *"Bunları Hızır gönderdi. Karanlık dünyama yeni bir yıldız doğdu. Parlak mı parlak"* diye düşündü. O zamana kadar hiç büyük şehir görmemişti. Tek gördüğü Adana'ydı. Hasta haneye gitmeseydi onu da göremeyecekti. Denizin yakın olmasına rağmen onu bile ilkokul dördüncü sınıfta gördü.

Aklına güzel duygular, beynine sevinçler yüklendi birden. *"Onca çile çektiysek de, Nem'alacak felek benim dediysek de durduk durduk turnayı gözünden vuracağız gayrı"* dedi. Umutlandı. Gürledi, hava yağmasa da gürlemeye başladı. O bile yeter. Düşünmesi dahi mutlu ediyordu Hasan'ı. Aydınlıklar, umutlar ışıdı birden. Tek tek ışıdı. Gülleri yarıldı sevinçten.

Konuklar yavaş yavaş kalktılar gidiyorlar. Arabaları karşıda. Merdivenleri ağır ağır indiler. Arabaya yürüyorlar. Bir telaştır başladı. Okulun çevresi dopdolu insan. Cumhurbaşkanı uğurlanıyor.

Hasan'ı istediler. Hasan edebiyat öğretmeni ile birlikte arabalara güçlükle yaklaştı. Öndeki arabanın kapısı açıldı. İçindeki Tonguç Baba idi. *"Gel Hasan"* dedi. Hasan, Tonguç Babanın arabasına bindi. Hareket ettiler. Koca konağın arkasına dolandı. Kıvrıla kıvrıla, ağır ağır indi araba. Düze ulaştıktan sonra hızla Yarbaşı'na doğru yol aldı. Hasan *"uçuyorum"* sandı. Başı döndü.

Böylesi arabaya ilk defa biniyordu. İki buçuk saatlik yol göz açıp kapayıncaya kadar bitti. Artık Yarbaşı İstasyonundaydılar.

Beyaz Tren istasyonda bekliyordu. Cumhurbaşkanının özel treniydi bu. Adıyla sanıyla ünlenen *"Beyaz Tren"*. Konukların hepsi trene bindi. Artık bundan sonraki yolculuk *"Beyaz Tren"*le yapılacaktı.

İsmet Paşayı uğurlamaya gelenler istasyonu doldurmuş. Çor çocuk, kız kızan, cümle âlem. Hepsi trenin hareket etmesini bekliyor. İsmet Paşa pencereden onları selâmlıyor. Gülerek el sallıyor.

Hasan gördüklerine inanamıyordu. *"Hayal mi, rüya mı?"* Kendisi de bilemiyordu.

Tren gece karanlığında Adana'ya girdi. Bu sefer de karşılamaya gelenler doldurmuştu istasyonu. İstasyon kalabalık. Trenin istasyona girmesiyle ortalık hareketlendi. İsmet Paşa karşılamaya gelenleri selâmlıyor. Geceyi Adana'da geçirecekler. Hasan da trende yatacaktı. Tonguç Baba söyledi bunları Hasan'a.

Herkes trenden indi. Vagonlar boşaldı. Görevliler Hasan'ı yemek salonuna götürdü. Çeşit çeşit yemekler serildi sofraya. Adını bilmediği yemekler. Bunları Enstitüde de yememişti. Peri Padişahın sofrası sandı. Yemekten sonra yatacağı yere döndü. Odada yalnızdı. *"Uyumalıyım"* dedi. Upuzun kadifelerin üstüne boylu boyunca uzandı. Kendisini padişah zannediyordu. *"Bir tek cariyelerim eksik"* dedi. İstasyonda kimsecikler yok. Birkaç polis devriye geziyordu.

Anasını düşündü Hasan. *"Anam bu gün ne yedi? Uyudu mu ki? Belki şimdi kaçıncı uykuda? Rüya görüyordur. Belki de beni Hızır Aleyselamla birlikte görmüştür. Eğer böyle rüya gördüyse sabah bunu*

kime yordurur acaba? Oğlum büyük adam olacak diye umutlanır mı?" diye düşündü.

Sabahleyin Adana'dan ayrılacaktı İsmet Paşanın konvoyu. İstasyon yolcu edenlerle doldu taştı. Vali, belediye başkanı, müdürler herkes. Düdük çalındı. Kapılar kapandı. Beyaz Tren hareket etti. Arkadan sallanan eller, şapkalar, mendiller, alkışlar geride kaldı. Tren hızını aldı. Öttürdü düdüğünü. Son sürat gidiyor. Hasan kompartımanda Tonguç Baba ile birlikte. Tonguç Baba Hasan'a, köyünü, anasını, babasını, memleketini soruyor. Hasan'ı daha yakından tanımak istiyor. Hasan soruları utangaç utangaç cevaplıyor. Başından geçenleri anlatıyor. Tonguç Baba ilgiyle dinliyor.

Tren, Toros Dağlarının tünellerini kurşun gibi delip delip geçiyor. Dağların başı dumanlı. İki taraf ulu çamlarla kaplı. Başları göğe uzanmış. Tren yeşil bir denizde yüzüyor sanki. Hasan da kürek çekiyor. Derin vadiler, besili çamlar. Vagonlar çamları geçtikçe kuşların kanatları gibi pır pır ediyor. Kompartıman Hasan'ın anasının beşiği gibi. Tekerler *"tıkıdık tıkıdık"* ölçülü sesler çıkarıyor. Sesler makinistin düdüğüyle bozuluyor. Hasan her düdükte Ankara'ya ulaştığını sanıyor.

Tren bu düdüğünü çok uzun öttürdü. Evet, bu sefer Ankara'ya gelmişlerdi. Hasan trenden Pamir Beyle birlikte indi. Pamir Bey babası gibi kolluyor Hasan'ı. İnenler gitti. Hasan Pamir Beyin arabasına bindi. Pamir Bey,

– *Ankara'yı gördün mü?*

– *Nerden görecektim? Hiç görmedim.*

Araba rampada yılan gibi kayıyor. Pamir Bey,

– Karşıya bak. Parlak ışıkların olduğu yer Çankaya. Cumhurbaşkanının köşkü. Oraya çıkacağız.

Pamir Bey ve Hasan köşke ulaştı. Kapıdan bahçeye girdiler. Askerler selâma durdu. Pamir Bey Hasan'ı konuk evine götürdü. *"Güzel giysili insanlar hep buraya toplanmış"* dedi Hasan. Her taraf ışıl ışıl parlıyor. Parlak ışıklar. Bastığı yerler pırıl pırıl. Yağ dök yala. Buraya hiç karanlık çökmüyor. Çok görkemli salon. Hasan'ın başı döndü. Hiç böylesine ihtişamlı bir yer görmemişti. Pamir Bey Hasan'ı konuk evine yerleştirdi. Kendisi de gitti.

Hasan akşam yemeğini Cumhurbaşkanlığının konuk evinde yedi. Anasının pişirdiği bulgura, bulamaca alışmış, sofrada bu kadar çok yemek görmemişti. Sanki düğün yemeğiydi. İç pilav, ayva kompostosunu ilk defa o akşam tanıdı. Karnı doyduktan sonra salonda çay içti. Çay içerken oturduğu koltuk yumuşacıktı. Kalkası gelmedi. *"Bana Allah'ın bir lütfü"* dedi. Şükür etti.

Bütün görevliler Hasan'la ilgileniyor, bir dediğini iki etmiyorlardı. Oradakiler merakla Hasan'ı izliyor. Sorular soruyorlar. Kim olduğunu, ne için geldiğini öğrenmek istiyorlardı. Hasan dilinin döndüğünce cevaplıyor. Başından geçenleri bir bir anlatıyordu. Tertemiz, yüzleri güleç, hatırnaz insanlar. Hep Hasan konuşsun istiyorlardı. Hasan hemen alıştı onlara. Konuk evinde el bebek gül bebek. Rüyasında bile görmemişti. *"Köydeki ağalarla mukayese edilir mi bu insanlar. Demek ki okuyunca böyle olunuyor? Böyle olmanın yolu okumadan geçiyor. Ben de böyle olacağım "* dedi.

Vakit hayli ilerlemiş saat 24.00 olmuştu. Görevli *"Yatağınız hazır"* dedi Hasan'a. Odasını gösterdi. Odada tek yatak. Çarşaf, kar gibi, pırıl pırıl, yatmayanın yatasını getiren cinsten. Yatağın temizliği ürküttü Hasan'ı. *"Ya yatak kirlenirse"* diye düşündü. Sonra boylu boyunca uzandı yatağa. Yumuşacık yatak. Gömüldü

gitti içine. Yastık mis gibi. Sabunsu sabunsu kokuyor. *"Gel keyfim gel "* diyesi geldi.

Okullarındaki yataklar ottandı. Yatınca hışır hışır ederdi. Ezile ezile toz olurdu otlar. Yastıklar ot olduğundan balık gibi kayardı. Yorgun gövdeler patır patır düşerdi yataklara. Başlardı hışırtılar. Koro hâlinde türküler söylenirdi sanki. Yatakhane toz duman içinde. Pireler cirit atardı. Nasıl yerlerdi Hasan'ı. Ondan sonra kaşın babam kaşın. Yüreğine inerdi kaşıntılar. Kaşınan yerler fas fas kabarır. Elektrik olmadığından pireleri de avlayamazdı. Hasan okulunda iki yıl ot yataklarda yattı. Sonra pamuk yataklar yapıldı. Tozdan kurtuldular.

Konuk evinde gömüldüğü yatağa girdiğin de bunları düşündü Hasan. Düşünürken uyuya kaldı. Öyle bir derin uykuya daldı ki. Belki de uyku denen nesnenin tadını ilk defa gömüldüğü yatağın içinde tattı. Gecenin nasıl bittiğini anlamadı. Sabah ayak seslerine uyandığın da güneş karşısındaydı. *"Buranın gecesi ne kadar da kısaymış. Göz açıp kapayıncaya kadar sabah oluyur"* dedi. Anasıyla sabahı sabah ettiği geceleri hatırladı.

Görevliler *"kahvaltı hazır"* dediler. Hasan yemek masasına oturdu. Neler yoktu ki masada.*"Bunların hepsi benim mi? Hepsini ben mi yiyeceğim? Önce hangisinden başlanacak. Hangisi yenmeli?"* diye düşündü. Etrafındakiler hangisinden başlamışsa Hasan da ondan başladı. Kahvaltıdan sonra *"Ninelerimizin anlattığı sultan sofraları yalan değilmiş"* dedi.

Pamir Bey saat 11.00'da geldi köşke. İçeri girdi. Hasan ayağa kalktı. Pamir Bey hemen tanıdı Hasan'ı. *"Gel Hasan,"* dedi. Elinden tuttu. *"Köşke çıkıyoruz."*

Hasan çok heyecanlandı. Yüreği küt küt atmaya başladı.

Mermer merdivenlerde postalları şık şık ediyordu. *"Bu postallarla bu merdivenler de yürünür mü"* diye düşündü. Kendisini başka bir dünyada zannetti.

Ayaklarının altındaki kadifeler yumuşacık. Yürüdükçe kabarıyor. Cumhurbaşkanı oturma salonunda. Yüzü Ankara'ya dönük. Baktığı yeri kuş bakışı görüyor. Ankara ayağının altında. Gülerek karşıladı Hasan'ı. Hasan da elini öptü. Sonra eşi ve annesi geldi. Özden Hanım daha küçücüktü. Onların da ellerini öptü. Onlar da Hasan'ın yanaklarını. Herkes Hasan'ı tanımak istiyordu. Onlar soruyor Hasan anlatıyor. Babasının öldüğünü, çobanlık yaptığını, anasını karayılanın kovaladığını, camızı nasıl sattıklarını, Kör Muslu'nun sakalarını, koyun derisine yatırıldığını, ağaları, ırgatları, bacısı Zeynep'in öldüğünü, okuldan kaçtığını tek tek anlattı. Sonra anasına yazdığı şiiri, bacısı Zeynep'e yaktığı ağıtı okudu. Bacısına yazdığı ağıtı dinlerken gözleri dolu dolu oldu İsmet Paşa'nın. Başını dikti havaya. Gözlerinde Hasan'ın acılarını yaşadı.

Ihlamur getirdi görevliler. Sıcak sıcak içti. Sonra kendi kendine sordu. *"Ben neredeyim? Rüya mı görüyorum, yoksa gerçek mi? Hani ot kazdığım, başak topladığım tarlalar nerede? Nerede Kel Veli, Topal Yusuf? Cayır cayır yanan Çukurova? Hani nerede? Sandalyeye ters oturan Sarhoş Dursun, Deliçay, Yarbaşı? Burası nere? Ben neredeyim? Yanımdakiler kim? Başıma devlet kuşu mu kondu? Buraya melekler uçurdu"?*

Öğle vakti görevliler yemek getirdiler. Hasan çorbayı içerken acemilik çekmedi. *"Balığı nasıl yiyeceğim"* diye düşündü. Hayatında hiç balık yememişti. Onlar balığı çatalla, bıçakla yiyordu. Hasan, *"Ben de onlar gibi yemeliyim. Uymalıyım onlara"* diye düşünüyor, içi içine sığmıyordu. İsmet Paşa Hasan'ın balık yemede usta olmadığını anladı.*"Size okulda balık yedirmiyorlar mı?"* dedi.

Hasanlara kim balık yedirecek. Okulda kendi yağlarıyla kavruluyorlar.

İsmet Paşa *"söğüş getirsinler"* dedi. Hasan şaşkınlıktan kurtuldu. Meyve suyu içtiler. Hasan hangi meyvenin suyu olduğunu dahi anlamadı. *"Ağzım böyle suya hiç alışık değil. Sülâlem görmedi ki ben göreyim."*

Hasan'ın köşkte ikinci gecesiydi. Alışmıştı. Onlar da Hasan'ı sevdiler. Onlar soruyor Hasan yaşadıklarını içi burkula burkula anlatıyordu. *"Okul arkadaşlarımla hiçbir farkımız yok. Görgümüz bir, töremiz bir. Hepimiz köyden geldik köye gideceğiz. Hepsi yoksul köy çocukları. Al birini vur ötekine. Ama buradakiler bizlere benzemiyor. Giyimleri güzel. Dilleri kibar. Yemekleri, çayları, kahveleri, ıhlamurları, meyve suları hepsi bir başka. Bu başkalıklar da bana çok yabancı"* diyordu Hasan.

Herkes yatağına çekildi. Hasan da. Yine yatağı aynı. Uzandı yatağa. Anası dikildi karşısına. *"Bu gece ne haldadır? Ne yedi ne içti. Nasıl yattı"* diye düşündü. Onun için de hemen yumulmadı gözleri. Gece uzadıkça uzadı. Dünkü gibi çabucak sabah olmadı. Pencereden Ankara'yı seyretti. *"Koca koca yapıları bu dağın yüzüne nasıl kondurmuşlar? Padişah sarayı gibi. Bunlar kimin ola? Sahipleri bizim gibi çarık giymişler mi acaba? Sabanın sapından duttular mı? Sıtma vurdu mu bunları.? Kininci Avni Beyi beklediler mi? Bunların eşşekleri gancık mı gunnamış?"* diye düşündü. Sabaha kadar uyku tutmadı gözlerini. Kar gibi yatak diken oldu. Gece uyumadan bitti.

Kahvaltıdan sonra Pamir Bey geldi. Beraber köşke çıktılar. Kapıda anneleri karşıladı. Salona aldı. İsmet Paşa bu sefer eşi ile birlikte geldi. Sabah kahvesi içildi. Pamir Bey,

–Hasan'ı götüreceğim dedi.

İsmet Paşa:

–Seni yine göreceğim. Üzülmemelisin. Doktorun seni götürüp getirecek. Anana mektup yazacağım. Olanları anlatacağım" dedikten sonra öperek Hasan'ı uğurladı.

O zaman Gülhane Hastahanesi Cebeci'de idi. Pamir Bey Hasan'ı başhekime çıkardı. Başhekim gülerek karşıladı. Başhekim cana yakın şakacı biri. Odasında oturdular. Çay içtiler. Pamir Bey Hasan'ı tanıttı. *"Cumhurbaşkanının konuğu. Düziçi Köy Enstitüsü'nden getirdi"*. Sonra bütün özelliklerini özetledi. Hasan'ın hayat hikâyesini dinleyen başhekim çok duygulandı. Pamir Bey sözünü bitirdikten sonra başhekim ayağa kalktı. Hasan'ı öptü. Hasan da başhekimin elini öptü. Başhekim,*"Seninle bizzat ilgileneceğim. Bir isteğin olursa yanıma geleceksin. Hiç üzülmeyeceksin. Evin gibi rahat olacaksın"* diye tembihledi.

Görevliler yatağını hazırladı. Pamir Bey önde Hasan arkada. Kuş yuvası gibi bir sandığa girdiler. Sandık bunları aldı götürdü yukarıya. Hasan, *"Demek asansör dedikleri buydu"* diye düşündü. *İlk defa görüyor, ilk defa biniyorum" dedi.*

Hemşire giyeceklerini getirdi. Hepsi tertemiz daha hiç giyilmemişti. Muayene başladı. Hasan tepeden tırnağa ince ince muayene edildi. Pamir Bey anlattı beyaz elbiseliler not tuttu. Dayaktan kaynaklanan arızalar tespit edildi. Dalak şişmiş, karaciğer iltihaplanmış. Sarılık başlamış. Teşhis kondu. Tedavi için Pamir Bey beyaz elbiselilere bir sürü not yazdırdı. Muayene teşhis, tedavi tespitlerinden sonra Pamir Bey gitti.

Daha ilk günde İsmet Paşanın hastası olduğu, şair olduğu hemen duyuldu. Herkes Hasan'a ilgi gösteriyor, çabuk iyileşmesi

için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Pamir Bey gittikten sonra odası hiç boş kalmıyordu.

Hasan hastahaneye yatalı tam üç ay olmuştu. Tedavisi bitmemiş, fakat o usanmıştı. Anası tütüyordu burnunda. Köyünü, mektebini özledi. Pamir Beye, *"usandığımı söylesem"* diye düşündü cesaret edemedi. Hasan'a *"çıkmanın mümkünü yok. Tedavin devam ediyor. İyileşmedikten sonra buradan çıkamazsın"* denildi. Hasan'ın hastahaneden çıkma isteği başhekime iletildi. Başhekim, *"Sıkıldığı zaman çıksın dolaşsın. İyileşinceye kadar böyle devam etsin"* dedi. Hasan gündüzleri ilâçlarını alıyor, çıkıyor dolaşıyor, akşamları tekrar hastahaneye geri dönüyordu.

Bir gün Tonguç Babaya gitmeye karar verdi. Sabah kahvaltısından sonra uyguladı kararını. Bakanlığı sordu. *"Ulus'ta"* dediler. Yaya düştü yollara. Parası yoktu. Otobüse binemedi. Sora sora buldu Tonguç Babanın yerini. Heykelin arkasındaki görkemli binaydı. Ürke ürke çıktı konağın merdivenlerinden. Tonguç Babanın yerini sordu. Odasına götürdüler. Tonguç iki konuğuyla oturuyordu. Hasan'ı görünce gülümsedi. Elini uzattı. Hasan elini öpmek istedi. Öptürmedi. Konuklarına tanıttı Hasan'ı. *"İyi ettin geldiğine. İşte benim çocuklarım bunlar. Araya araya bulurlar beni."* dedikten sonra hastahane yaşantısını sordu. Anlattı Hasan. Tonguç Baba ilgiyle dinledi. Sonra; *"Ne güzel taramışsın saçlarını. Güzel yakışmış sana. Köylü çocuğuna benzemez olmuşsun. Sen de kentli olmuşsun"*. Hasan, Tonguç Babanın bu sözlerinden yerildiğini anladı. Köy Enstitülerinde saç uzatılmazdı. Okulun berberi ekin biçer gibi biçerdi saçları. *"Yozlaşmamalıyım, büyük şehir aslımdan uzaklaştırmamalı"* dedi.

Tonguç Babanın konukları gitti. Hasanla baş başa kaldılar. Hasan, *"Öğle yemeğinde hastahanede olmalıyım"* diyerek izin istedi.

Tonguç bırakmadı. Sadi Bey adında, güzel giyimli biriyle yemeğe gönderdi. *"Yemeğinizi yiyin gelin"*.

Sadi Bey Hasan'ı Kızılırmak Lokantası'na götürdü. Döneri ilk defa orada tanıdı Hasan. Sadi Beyle birlikte Ankara Döner'i yedikten sonra Tonguç Babanın odasına döndüler. Tonguç Baba yoktu. *"Belki de gitmiştir. Geri döner mi dönmez mi"* diyerek bekledi Hasan. Çok geçmeden iki arkadaşıyla geldi Tonguç Baba. Ihlamur içtiler birlikte. Sonra Hasan izin istedi. Elini sıktı. Tonguç Baba, Hasanla kapının dışına kadar çıktı. Cebine para koydu. *"Gene gel. Nasıl olsa yolu öğrendin."* Hasan gidecekti ki. *"Bekle bekle"* dedi Tonguç. Masasına gitti. Elinde iki kitapla döndü. *"Az kalsın unutacaktım. Bunları okuyacaksın, konuşacağız seninle"* diyerek yolcu etti. Köyde Eğitim-İlköğretim Kavramı adlı kendi kitabını vermişti Hasan'a.

Hasan sevine sevine indi merdivenlerden aşağı. Tonguç Baba *"Gene gel demişti."* Çok mutlu oldu. Binadan çıkar çıkmaz elini cebine soktu. *"Kaç lira koydu acaba cebime"*. Paraları saydı. Tamı tamına 50 lira. Çok büyük para. Köydeki bir günlük ot yevmiyesi 50 kuruş. 50 kuruşa akşama kadar ağaların ağzının kokusunu dinlediğini, çapaya gittiğini hatırladı. Bu parayla neler alınmaz. Elli lira çok para. Bakanlığa gelirken vitrinlerde gördüğü kitapları *"Şimdi alabilirim"* diye hızlı hızlı yürüdü.

Giderken gördüğü kitapları da alarak hastahaneye döndü. *"Of be"* dedi. *"Çok kitabım oldu. Bunları yudum yudum okurum"* diyerek sevindi. Önce Tonguç Babanın Köyde Eğitim adlı kitabından başladı. Okudukça *"Bizim köyden başka köyler de varmış. Demek ki yalnız değilim"* diye düşündü. Kitap, köylerdeki dirilişin yollarını, eğitimin nasıl yapılacağını, kullanılacak ilâçları anlatıyordu. Hasan okuyor, okudukça yeniden doğuyor. Gaflet uykusundan

uyanıyor. Kitaplar Hasanı çok sardı. Sayfalar ilerledikçe ufku genişliyor, *"Kırk bin köye kırk bin ışık gerek"* diyordu.

Tonguç Babanın yanına Hasan'ın bu ikinci gidişiydi. Nasıl olsa *"Gene gel"* demişti. Odasına vardığında tek başına çalışıyor, bir şeyler yazıyordu. Yine gülerek karşıladı Hasan'ı. *"Arayı soğuttun. Daha sıkça gelmelisin. Kitaplarımı okudun mu?"*

– İkisini de okudum. Hem de altını çize çize. Düşüne düşüne bitirdim ikisini de.

İlginç bulduğu yerlerin altını çizdiğini, önemli notlar aldığını bir bir anlattı. Tonguç Babanın çok hoşuna gitti. Gözleri güldü. *"Çok iyi analiz etmişsin. Aferin Hasan. Yarın pazar. Hasanoğlan Köy Enstitüsüne gideceğim. Seni de götüreyim. Orada arkadaşların var. Onlarla tanış."* dedi. Hastahaneden izin aldı Hasan'a. Evine birlikte gittiler. Bu kadar çok kitabı ilk defa Tonguç Babanın evinde gördü Hasan. *"Ne kadar çok kitap? Koca bir kütüphane. Yığın yığın kitap dolu evin içi. Raflar dolmuş taşmış"* diye düşündü. O gece Tonguç Babanın konuğu oldu.

Ocak ayı son günlerini yaşıyordu. Sabaha kadar kar yağmış. Hava soğuktu. Erkenden kalkarak birlikte Hasanoğlan Köy Enstitüsüne gittiler. Baba oğul gibi. Genel Müdürle Hasan yan yana. Yüreğinde mutluluk kaynadı. *"Bu ben miyim Allah'ım? Olacak iş mi? Genel Müdürle öğrencisi yan yana. Hangi kitap yazar böylesi güzelliği. Kim yapar bunu?"*

Tonguç Babayla Hasanoğlan İstasyonunda indiler. Okulun cipi aldı götürdü. Yollar kar. Düşe kalka ulaştılar okula. Okulda şölen vardı. Birlikte katıldılar şölene. Herkes çaldı söyledi. Halaylar çekildi. Türküler söylendi. Hasan okulun yazar kadrosunu işte o zaman tanıdı. Şölen geç saate kadar sürdü. Bitiminde Genel Müdürle birlikte döndüler Ankara'ya.

Günler ayları kovalıyor, zaman akıp gidiyordu. Hasan bu zaman içinde hastahane hayatına alışmış yeni bir Hasan olmuştu. Bütün doktorları tanıyor, hemşireler ise ona ilgiyle bakıyordu. Hastaların en kıdemlisiydi. Sağlığı da neşesi de yerindeydi. Hastahaneye Eylül ayında gelmiş, Mart ayının sonunda çıkacağı söylenmişti. Çıkacağı günü sabırsızlıkla bekliyordu.

Hasan'ın hastahaneden çıkma arzusunun yoğun olduğu bir günde, doktoru üçüncü kez Cumhurbaşkanına götürdü. Hasanın duyguları karma karışık. İçinde bir sızı vardı. Yüreği yanıyordu. Belki de köşke son gelişiydi. Derken salona geçildi. Hasan İsmet Paşa'nın elini öptü. Topluca kahve içildi. Pamir Bey İsmet Paşa'ya, Hasan'ı hastahaneden çıkaracağını söyledi. Cumhurbaşkanı dik dik baktı Hasan'a. Kaşları yukarı kalktı. *"Göz kapakları şiş duruyor. Bir müddet daha yatsın. Hastalığı iyice geçsin. Onu burada okutalım. Okusun büyük adam olsun"* dedi İsmet Paşa. Hasan'ın içine *"him taşı"* düştü.

– Okuluma gideceğim.

İsmet Paşa gülümsedi. Parmağıyla Hasanoğlan Köy Enstitüsünü göstererek,

– Burada oku. Adana uzak. Hastalanırsan gelemezsin tekrar buralara. İyi düşünesin Hasan.

– Anamı özledim.

Yüreği kabardı. Duygulandı, ağladı. Gözyaşları siyim siyim döküldü gözlerinden. İsmet Paşa Hasan'ın gözyaşlarına dayanamadı.

– Peki, Hasan peki. Üzülme sen. Seni annene göndeririz.

Pamir Beyle köşkün merdivenlerinden ağır ağır indiler. Merdivenlerin bitimin de gerçekten ayrıldığına inandı. Döndü, içi burkula burkula baktı Çankaya Köşkü'ne. *"Buraları bir daha nasıl görürüm"* dedi. Pamir Beyle birlikte arabaya bindiler. Araba Çankaya sırtlarından ağır ağır inerek büyük caddelere ulaştı. Ulus'a doğru yol alıyor. Pamir Bey *"Hasan Ali Bey'in yanına gidiyoruz. Seni istedi"* dedi.

Hasan Ali Yücel'in odasına girdiklerinde Pamir Beyle bakan öpüştüler. Hasan'da elini öptü. Karşılıklı oturdular. Bakan Hasan'a, *"Cumhurbaşkanının konuğu olmuşsun. Neler ikram ettiler sana?"* Hasan sıkılıyor cevap veremiyor, konuşamıyor, Pamir Bey gülüyordu. Hasan Ali Bey *"Anlat bakalım sofrasında neler yedin?"* diyor kalın kaşlarının altından gülümsüyordu. Hasan bir bir saydı köşkte yediklerini. Pamir Beyle gülüştüler. Bakan gözlerini dikti Hasan'ın gözlerine:

– Cumhurbaşkanıyla neler konuştunuz?

– Seni burada okutacağız. Büyük adam olacaksın, dedi.

– Peki sen ne dedin?

– Köy Enstitüsünde okuyacağımı söyledim.

– Cevabın güzel olmamış.

– Ben öğretmen olacağım diyecektin. Öğretmenden başka büyük adam olur mu?

– Düşünemedim efendim.

– Ya Hasan iyi düşünmemişsin. İnsanın en büyüğü öğretmendir, dedi.

Hasan Ali Yücel öğretmenin yüceliğini böyle anlattı Hasan'a.

Bunun için makamına çağırdı. *"Gitme"* dedi. *"Burada okutalım. Seni hocaların hocası yapalım."* Ama Hasan kararını çoktan vermişti. *"Gideceğim memleketime, evime, yurduma döneceğim, anamı özledim buralarda duramam gayrı"* diyordu. İsmet Paşa ikna edememişti. Başta İsmet Paşa, sonra Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Köy Enstitüleri Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, hepsi Hasan'ın Ankara'da okumasını, ellerinin altında yetişmesini istediler. *"Gitme, seni Ankara 'da okutalım, büyük adam ol !"* dediler. Hasan kabul etmedi.

Hasan'ın köşkten, Mili Eğitim Bakanının makamından, Tonguç Babadan, Pamir Beyden ayrılması çok zor oldu. İsmet Paşanın, Hasan Ali Yücel'in, İsmail Hakkı Tonguç'un ellerini öperken içinden bir şeyler koptu. Gözleri buğulandı. İçi yandı. *"Burada kalayım desem mi, demesem mi"*? Özlem duygularını yenemedi. Duygu terazisinde ana özlemi ağır bastı. *"Kalacağım"* diyemedi. Çocuksu duygularına yenik düştü. Köyünün zibilliklerini tercih etti. Önünde düğüm düğüm olacak yılları düşünmedi. Postacı kapıyı çaldı. O açmasını bilemedi. *"Nem alacak felek benim"* derken, felek kol kanat gerdi, kapısını sonuna kadar açtı. O gözlerini yumdu. Görmedi. Geleceğe beyaz gelinlikler diktirildi. Gerdeğe girmedi. *"Ülkenin tanınmış şairi olursun"* dediler. Tınmadı. Başına devlet kuşu kondu. O *"kiş"* dedi. Hayatında şans kapısını bir kez çaldı. O, elinin tersiyle geri çevirdi. Son treni de kaçırdı. Hasan, tedavisinden sonra Düziçi Köy Enstitüsüne gönderildi.

1947'de Düziçi Köy Enstitüsünü bitirerek öğretmen oldu. Kendi köyü olan Mustafabeyli'ye atandı. 1955 yılına kadar Mustafabeyli'de çalıştı. Bu zaman içinde Hatay'ın Dörtyol ilçesinde Tekel Müdürü Anlak Beyin kızı Zekiye Ayten'le evlendi. 1955 yılında Polatlı Yedek Subay Okulunda askere alındı. Okul-

dan asteğmen olarak mezun oldu. Kurada 61. Tümen Komutanlığı 1. Top Alayı 2. Batarya Takım Komutanlığına (Avcılar/İstanbul) asteğmen olarak atandı. Bu askeri birlikte altı ay asteğmenlik, altı ay da teğmenlik yaptıktan sonra 1956 yılının Aralık ayında aynı birlikten terhis oldu. Askerlikten sonra kendi köyünde öğretmenliğe devam eden Hasan Turan emekliye ayrıldıktan sonra, Mustafabeyli Belediye Başkanlığı, Ceyhan CHP İlçe Başkanlığı yaptı. Emeklilikten sonra Ceyhan'a yerleşen Hasan Turan çok sevdiği eşi Ayten Zekiye'yi 09.08.1996 tarihinde Muğla'da toprağa verdi. Arkasından ağıtlar yaktı. *"Acısı içimde kor / Yokluğuna dayanmak zor"* dedi. Şu dizeler döküldü yüreğinden;

Bir yastıkta 48 yıl adı var
Güzelim yılların ben de yadı var
Sensizliğin neresinde tadı var
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Sen gövdeme gönül oldun baş oldun
Gözlerimde ılık ılık yaş oldun
Yarım asır her derdime eş oldun
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Hasan Turan buralarda duramaz
Saat durmuş gücü yetmez kuramaz
Dilim sustu kimselerden soramaz
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Birinci eşinin ölümünden sonra Ceyhan'ın Irmaklı köyünden Mehmet Yağ'ın kızı Enise Hanımla Aralık 1996 da ikinci evliliğini yapan Hasan Turan kansere yenik düştü. 29.09.2002 tarihinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde kara toprağa gelin oldu. Gönül bahçesinin kapısına:

Uzun olma ey dilim gel gönül kendini bil
Yedi alem içinde insanı insanca bil
Gün gelir yolcu gider yol gider han da gider
İsmi cismi hiç olur Hasan Turan'da gider

yazıldı. Bahçe duvarı yokluklarla örüldü. Duvarın her taşında yokluk, harcında kara kaderin kumu çakılı vardı. Gün görmeden göçtü gitti bu dünyadan. Felekle kavgası hiç bitmedi. Ölürken de: *"Coşkun akan ırmaklarda değirmenim mi oldu. Tarlam yok, takımım yok. Dalım yok, budağım yok. Balım yok peteğim yok. Urbam yok, odunum yok. Yâr mı verdin. Mal mı verdin. Susadıkça kar mı verdin. Verdiğin hep belâ, dert, keder oldu. Eyyyy felek bundan sonra sana eyvallahım da yok. Benden alacağın da kalmadı. Canımı da alıyorsun. Daha nem kaldı ki. Bunca yıldır yokluklarla boğuştum. Züğürt doğdum, züğürt gidiyorum"* dedi, felekle kavgasını bitirdi. Hayatını *"Nem'alacak felek benim"* diyerek anlattı. Sonra döküldü kafiyeler. Kuş oldu dizelerine kondu.

Dost yanında hatırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem'alacak felek benim

Dedi boyun eğ hükmüme
Belâ verdi küme küme
Ferman okudu köküme
Nem'alacak felek benim

Ne değirmen ne taşım var
Ne devletli bir başım var
Ne de bir tek gardaşım var
Nem'alacak felek benim

Bir okkacık yağım mı var
Bir dönümcük bağım mı var
Bir derdime bin dert ular
Nem'alacak felek benim

Yandım yandım kar mı verdin
Ekşi tatlı nar mı verdin
Sarı saçlı yâr mı verdin
Nem'alacak felek benim

Senedim yok kalmak için
Dünyadan zevk almak için
Bir can verdi almak için
Nem'alacak felek benim

Hasan Turan boynum bükük
Yapraklarım dünden dökük
Felek vurdu bağrım sökük
Nem'alacak felek benim

diye yazıldı mezar taşına. Kendi gitti adı kaldı, sevenlerinin kalbine gömüldü. Dünya durdukça o da : *"Nem alacak felek benim"* diyerek bizlerle birlikte yaşayacak.

II. BÖLÜM
ŞİİRLERİ

A - AŞK VE SEVDA ŞİİRLERİ

ANAM

Anamın köyüne gittim bahçesindeki çiçekler solmuş. Ağaçların yaprakları sarı sarı olmuş. Pencerelerin camları toz olmuş. İçeri girdim. Kimsecikler yok. Oturdum ağladım.

İşte geldim kalk anam
Ne hâldeyim bak anam
Bana pek zor geliyor
Sensiz yaşamak anam

Yaz günü akşamları
Sulardın şu çamları
Hayalin sinmiş diye
Öptüm tozlu camları

Senden koku getirir
Şurdan esen yel anam
Sanki uyur gibisin
Ölüsü güzel anam

Anam başımda tacım
Yanında babam bacım
Sensiz yaşamak ne zor
Mezarına muhtacım

Diyemem ah diyemem
Sana öldün diyemem
Kıyamet uzak derler
Mahşeri bekleyemem

Evlât ana kanıdır
Ana canlar canıdır
Benim en güzel yerim
Mezarının yanıdır

Gözlerim kan kan oldu
Kederim ağır anam
Ne kadar yalnız kaldım
Yanına çağır anam

Hasan Turan ne desin
Kulaklarımda sesin
Ne mübarek ismin var
Anamsın annelersin

AYLAR SAYDIM YILLAR SAYDIM

Aylar saydım yıllar saydım
Şu bağrıma taş bassaydım
Et tırnaktan ayrılmıyor
Keşke anne olmasaydım

Baş ucunda oturduğum
Nice hayaller kurduğum
Sen üçüncü güvercinsin
Bu yuvadan uçurduğum

Beşik beşik salladığım
Kanat kanat kolladığım
Gözlerimden ırmaz iken
Yad'ellere yolladığım

Duvak duvak tel mi oldun
Nefesimdin yel mi oldun
Sen annenin kuzusuydun
Gidiyorsun el mi oldun

Bağrımı kimler yardılar
Ne bileyim ne sardılar
Dallarımda tomurcuktun
Seni nasıl kopardılar

Dün bütün tüm bugün yarım
Hani benim yavrularım
Ne çabuk geçmiş seneler
Ne tez ayrıldı yollarım

Amanın yollar amanın
Direkleri çöktü damın
Aldı götürdü yavrumu
İnsafı yok şu zamanın

Akmayın sular akmayın
Yanmışım beni yakmayın
Yavrumdan kalan resimler
Beni yalnız bırakmayın

Ak alnında kaş olsaydım
Gözlerinde yaş olsaydım
Yürek yürek anne oldum
Kır dağlarda taş olsaydım

BANA SIĞINACAK YERİN VAR MIDIR

Sevgili eşim Ayten Turan'ı 10 Ağustos 1996 günü Muğla'da toprağa verdim. Acısı içimde kor. Yokluğuna dayanmak zor.

Bin yüz kilometre uzaklardasın
Yattığın yer karakış mı kar mıdır
Yalnızım bunaldım özledim seni
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Çağlayandım kurumuşum taşamam
Yollar uzun dağlar yüce aşamam
Böyle garip böyle mahzun yaşamam
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Sarmaş dolaş oldum kara kışlarla
Sana selâm saldım uçan kuşlarla
Yıllar tükenir mi gelen kışlarla
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Aç mı kaldın getireyim aşını
Sen ağlama dökme gözün yaşını
Hasan hangi taşa vursun başını
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Asmayı kestiler dallar kuruyor
Sana vuran bana her gün vuruyor
Resimlerin ağlar gibi duruyor
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Diyorum ki üzüm üzüm üzülsem
Varsam öksüz yetim gibi büzülsem
Saçlarına damla damla süzülsem
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

İpek saçlarında önce kaşında
Hiç mi komşum yoktur dağlar başında
Elimle diktiğim mezar taşında
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Eriyor baharlar eriyor kışlar
Gülüm bu yazıyı kimler yazmışlar
Mezarını pek mi küçük kazmışlar
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Sonsuz uykulara böyle mi daldın
Hekime ilaca haber mi saldın
Bir dilim ekmeğe muhtaç mı kaldın
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Ağlar oğlum ağlar durur kızlarım
Onlar ağlar ben hep böyle sızlarım
Toprağa döküldü baht yıldızlarım
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Bu feleğin oku nasıl ok'umuş
Sabır deyip isyan etmek yo'kumuş
Benim gibi nice dertli ço'kumuş
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Günlerimi gecelere eklerim
Eyvah şu yaşıma vay emeklerim
Kıyamete kadar nöbet beklerim
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Bana gel demezsen üzülürüm ben
Damlacık damlacık süzülürüm ben
Elinde kuş gibi süzülürüm ben
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Kara tencereye kaynar aş koyduk
Yokluk çektik bağrımıza taş koyduk
Kırk sekiz yıl bir yastığa baş koyduk
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Eleklerden imbik imbik elensem
Bebek gibi toprağına belensem
Varsam dilenciler gibi dilensem
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

Ayten'im sevgilim canımın canı
Bu büyük kıyamet bu Nuh Tufanı
Kimlere bıraktın Hasan Turan'ı
Gelsem sığınacak yerin var mıdır

BELLİ DEĞİL

Sevgili eşim Ayten Turan'ı 10 Ağustos 1996 tarihinde Muğla'da toprağa verdim. Acısı içimde kor. Yokluğuna dayanmak zor.

Girdapların kuyusuna düşmüşüm
Yolum belli değil iz belli değil
Ne sofram kurulur ne çay demlenir
Şeker belli değil tuz belli değil

Çeşmelere vardım suyu kuruyor
Felek gene vurduğunu vuruyor
Kime ne söylesem dudak buruyor
Sitem belli değil naz belli değil

Ah amanın şuralarda sızım var
Gelinim var oğlum torun kızım var
Kara kitaplarda kara yazım var
Yığın yığın olmuş az belli değil

Nöbet nöbet saralarım tutuyor
Baykuş kondu yastığımda ötüyor
Yangınım var duman duman tütüyor
Alev belli değil köz belli değil

Bu çarkımı kim tersine döndürdü
Püf püf etti ışığımı söndürdü
Esti deli poyraz vurdu dondurdu
Ayaz belli değil buz belli değil

Sabır dağlarına boşa varmışım
Bilemedim nerelere varmışım
Ömür yollarımı sarpa sarmışım
Yokuş belli değil düz belli değil

İlmek ilmek düğüm düğüm dolaştım
Nice geçit geçtim nice dağ aştım
Seneler tükendi sona ulaştım
Tekerim dönmüyor hız belli değil

Yüreğimi pınar yapsam içseler
Mezarımdan beş garipler geçseler
Kefenimi bilenlerim biçseler
Ölçü belli değil bez belli değil

Süzülmüş sularım bulanık aktı
Nemrut'un ateşi hep beni yaktı
Yavrularım dar günümde bıraktı
Oğlum belli değil kız belli değil

Duygularım kalemimden taşıyor
Dert benimdir gene bende yaşıyor
Herkes kendi hayatını yaşıyor
Onlar belli değil biz belli değil

Uyan gülüm uyan hani nerdedir
Kapkaranlık dünyam kara perdedir
Gömdüm geldim bilmediğin yerdedir
Sevgilim dediğim yüz belli değil

Hasan Turan Muğla nasıl yerimiş
Kara toprak sevdiğini yerimiş
Mevsimlerim erim erim erimiş
Bahar belli değil güz belli değil

BİLEMEM

Sevgiliye mektup yazdım okuya...

Ceyhan'ın suları ılık akıyor
Dal ucundan ak kumrular bakıyor
Bir ateşin içindeyim yakıyor
Gelir misin gelmez misin bilemem

Gecenin bitimi şafak sökende
Mor dağlara boz dumanlar çökende
Bir günah var ya sendedir ya bende
Gelir misin gelmez misin bilemem

Hep böyle ağlarım sanki ar mıdır
Yola düşsem yüce dağlar kar mıdır
Seni benim gibi seven var mıdır
Gelir misin gelmez misin bilemem

Nice dertler omuzumda kışladı
Felek vurdu hışım hışım hışladı
Yoksulluğun yüreğime işledi
Gelir misin gelmez misin bilemem

Çukurova ovaların ovası
Saçaklarda kırlangıçlar yuvası
Boynum bükük durdum oldum olası
Gelir misin gelmez misin bilemem

Akdeniz'den ak bulutlar sağılır
Bölük bölük duman duman dağılır
Erikler çiçekte dallar eğilir
Gelir misin gelmez misin bilemem

Cümle kuşlar yuvaları bıraktı
Kanat çırpa çırpa güneye aktı
Benim dediklerim beni bıraktı
Gelir misin gelmez misin bilemem

Ağlaya ağlaya gözlerim şişti
Kuzucuklar anasıyla emişti
Yağmurlar cemreler içime düştü
Gelir misin gelmez misin bilemem

Aladağ'a baktım karlar erimiş
Çakıt Suyu Pozantı'dan yürümüş
Tekir Yaylası'nı çiçek bürümüş
Gelir misin gelmez misin bilemem

Gelincikler kır lâlesi mor sümbül
Şurda çil turaçlar şu dalda bülbül
Dumanım burnumda yangında gönül
Gelir misin gelmez misin bilemem

Sarmaşıklar yüreğime sarılır
Derinden of çekmesem bağrım yarılır
Küs olmadık gönül nasıl kırılır
Gelir misin gelmez misin bilemem

Tükendi son sözüm yazım kalmadı
Üfledim lambayı gazım kalmadı
Burda kimselere nazım kalmadı
Gelir misin gelmez misin bilemem

Çiçekte arılar ışkında yaprak
İğde kokusuna doymuyor toprak
Saksılarda ışıl ışıl mor zambak
Gelir misin gelmez misin bilemem

Sevenlerde gönüllerin şahı var
Her sevenin benim gibi ahı var
Kara gecelerin ak sabahı var
Gelir misin gelmez misin bilemem

Güller domur domur açtı açacak
Her yuvanın yavruları uçacak
Bahar güzel amma sensiz geçecek
Gelir misin gelmez misin bilemem

Hasan Turan zehir zıkkım gam yedim
Kader dedim sabır çektim evmedim
Kör olayım başkasını sevmedim
Gelir misin gelmez misin bilemem

BİR GECELİK RÜYA

Ak bulut yüklü dağlar uzanıyor uykuya
Elinde testisiyle sevgilim geldi suya
Çekildik gözden ırak mor çiçekli kuytuya
Yosunlu kaya dibi bizim için saraydı

Ömrümün türküsünü dinliyorken sesinde
Yaşanmamış bir mevsim kokladım nefesinde
Gezdim gönül âlemini iklimler ötesinde
Sevgimizin şahidi üstümüzdeki aydı

Kekik kokusu rüzgâr esiyor yavaş yavaş
Sarmaşıklar gibiydik sarıldık sarmaş dolaş
Yaslanınca göğsüme sarı saçlı ipek baş
Gördüm yıldızlar gülmüş manzaralar başkaydı

Konuştuk yıldızlarla konuştuk gülen ayla
Dolaştık bir geceyi dolaştık yayla yayla
Uyanınca uykudan çalınan kampanayla
Ah bütün hayatımız böyle rüya olsaydı

BİR HAYAL ÜSTÜNE

Bilemem nerdedir şu gönlüme eş
Hayaller dilekler cümlesi beleş
Ben bir ufuk olsam sevgilim güneş
Her gün bende doğsa hep ben de batsa

Eğilsem üstüne ince dal gibi
Döksem dertlerimi bir masal gibi
Dalından dökülen portakal gibi
Kucağıma düşse kolumda yatsa

Saçlar bulut bulut el kına kına
Her nefeste geliverse yakına
Birazcık utana biraz sakına
Gönül meyvesini bu dağda tatsa

Hasan Turan yine aşkın tığında
Kolların Tanrı'ya açıldığında
Sarmaş dolaş olsak ay ışığında
Doyumsuz aşkıma ömür yaşatsa

BİRİNCİ TÜRKÜ

Şu bizim dağlardan sökerken şafak
Uyanır çiçekler açılır ak ak
Gel güzelim gel sevdiğim gel de bak
Sevişip ötüşen kuşları dinle

Meleşir kuzular kişner yağız at
Burada yaşamak bir başka hayat
Şu yeşil çamların gölgesine yat
Köpük köpük sularında serile

Bu hasret tükenmez mevsimle ayla
Gel bir mevsim şu gönlümde bir yayla
Birimiz Mecnun'uz birimiz Leyla
Bahtiyar olalım burda seninle

Hasan Turan dört mevsimin kış oldu
Başıma dağ düştü gövdem hış oldu
Umutlarım yorumlanmaz düş oldu
Gündüz derdinleyim gece seninle

BİTMEDİ

Sevdiğim kız pul pul yazma bürünür
Deli gönlüm ardı sıra sürünür
Baktıkça gözüme güzel görünür

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

Bazı ak bulutum bazı yeşil çim
Yaralı kuş gibi çırpınır içim
Ömür başka türlü hâl başka biçim

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

Ne bal oldum şu arıya ne petek
Umudum yıllarla eridi tek tek
Bu hasret böyle mi sürüp gidecek

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

Duygular uçuşur kelebek olur
Gönülden kopan ses kalbe ek olur
Her diken aşk kokan bir çiçek olur

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

Çiğnediğim yollar kırık hat gibi
Dolaşır dururum şaşkın at gibi
Ne Kerem'e benzer ne Ferhat gibi

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

Neresi oteli neresi hanı
Kapkara bulutlar sardı her yanı
Bu aşk deli etti Hasan Turan'ı

Yandım yandım dumanlarım tütmedi
Yazdım yazdım benim aşkım bitmedi

BİZİM KÖYDE

Boz bulanık akan sular durulur
Duygular kaynaşır düşler yorulur
Güzelden güzele haber sorulur
Çiçek çiçek açar dal bizim köyde

Gözlerde yeşerir ruha sarılır
Pamuk tarlaları en güzel şiir
Neşeli arılar gül gül gezinir
Türlü rayiha kokar bal bizim köyde

Halkımın içinde buldun yerini
Canlandır Ayşe'nin hayallerini
Al sazı eline ger tellerini
Dadaloğlu gibi çal bizim köyde

Göz göz kaynaklardan doldur tasını
Dinle kumruların konuşmasını
Dindir içindeki gurbet yasını
Sen de gel bir gece kal bizim köyde

Bu güzel toprakta bir başkalık var
Ne gözler yaşarır ne yürek sızlar
Her akşam tarladan dönerken kızlar
Al yeşil donanır yol bizim köyde

Ne hoş kokar dolaştığım ovalar
Kelebekler birbirini kovalar
Her gün bahar olur burda havalar
Yeniden boşal da dol bizim köyde

Turan ben gönlümü toprağa verdim
Toprak toprak koktum çim çim yeşerdim
Gönlümle burada murada erdim
Gel sen de bahtiyar ol bizim köyde

BÖYLE BİR GÜZEL

Yanaklar al al olmuş ben nokta nokta
Gerdana dizilmiş say der gibidir
Gözler sürme sürme kirpikler ok da
Kaşlar gergin gergin yay der gibidir

Dertler dert doğurur aşk öksüzüne
Karışır baharı gider güzüne
Baktıkça bakasım gelir yüzüne
Yüzü yıldız yıldız ay der gibidir

Top top mor belikler inceden ince
Tel tel olur dağ yelleri esince
Ağzı kutu gibi dil bal ses ince
Oğlan bu sevdadan cay der gibidir

Çiçek çiçek donatmışlar başını
Utancımdan soramadım yaşını
Sundu bir kâsede gözün yaşını
Uzattı elime çay der gibidir

Beni benden aldı nazlı duruşu
Nasıl tutsam kumru gibi şu kuşu
Ellerine dizlerini vuruşu
Eyvah eyvah edip vay der gibidir

Bu süzgünlük bu durgunluk ne diye
Can neden istemiyor gülmeye
Gözümü gözüne dikmişim diye
Yüzüme bakışı toy der gibidir

Bazı gün yeşile ala bürünür
Mor fistanı topuğunda sürünür
Baktıkça gözüme güzel görünür
İncecik bel servi boy der gibidir

Hasan Turan ardı sıra hep meler
Ağılda süt sağar damda un eler
Çözülmüş bir uçtan uca düğmeler
Gel de çırılçıplak soy der gibidir

BU ÇEKİLİR HÂL DEĞİL

Çekerim senelerdir
Sormazlar derdin nedir
Sevenler hep böyledir
Âşığım masal değil

Dürdüler dürüm dürüm
Süründüm sürüm sürüm
Ağlarım üzülürüm
Gönül kuru dal değil

Gümüş yüzlü sabahtım
Yandı yıkıldı tahtım
Batası kara bahtım
Yorumlanır fal değil

Dolu testim boşaldı
Boynum burulu kaldı
Ben sevdim eller aldı
Sevgilimdi mal değil

Turan bitti her şeyin
Kader sana ne deyim
Nasıl isyan etmeyim
Bu çekilir hâl değil

BÜRÜNDÜM

Başıma dağ düştü gövdem hış oldu
Baharı görmedim ömrüm kış oldu
Sevgilimdi bir yabancı kuş oldu
Karanlık dağlarda kara büründüm

Uçtu gitti yad'ellere erdi mi
Çiçekli dalımdı meyve verdi mi
Kimselere diyemedim derdimi
Bağrıma taş bastım ara büründüm

Kaderle küs oldum işimden oldum
Ekmeğimden oldum aşımdan oldum
Yıllarımdan oldum yaşımdan oldum
Sersefil dolaştım dâra büründüm

Yandım alev gibi söndüm kül gibi
Ellerin bağında açtım gül gibi
Baharda dem çektim şu bülbül gibi
Feryada büründün zara büründüm

Güldü geçti gönülcüğüm inandı
Meğer gönül toymuş seviyor sandı
Tutuşan ormanlar bağrımda yandı
Şurama kor yığdım nâra büründüm

ÇOCUKLUK GÜNLERİME

Geçmiş günler olur ki hayali cihan değer.

Dolaştım dün gece yıllar evveli
Kuzu otlattığım günler ne hoştu
Öptükçe alnımdan baharın yeli
İçim hülya dolu gönlüm sarhoştu

Bazı çiçekler seyrine dalar
Yarabbi sırrına erilmez derdim
Sırtı başak yüklü yeşil tarlalar
Kırda kuşlar gibi özgür gezerdim

Kıvrıla kıvrıla akan Gökdere
Kıyılarda balık tutan da bendim
Belenirdim kuma günde kaç kere
Ne kadar neşeli ne kadar şendim

Mışıl mışıl uyuduğum Bademlik
Böğürtlen yediğim dikenli dalla
Nenemin ocağa sürdüğü demlik
Tatlı tatlı dinlediğim masallar

Tasta buğulanan tarhana çorbam
Sapı nakış nakış şimşir kaşığım
Azık taşıdığım püsküllü torbam
Hepsine hepsine birden âşığım

Çiğdem devşirdiğim Garipler Dağı
Bilmediğim ile uçtuğum düşler
Toprak toprak kokan ana kucağı
Yanağıma konan sıcak öpüşler

Öldü tel kafeste beslediğim kuş
Silindi yollarda bıraktığım iz
Kaybedilen her şey aranıyormuş
Ah o günler şimdi neredesiniz

ÇUKUROVA'DA BAHAR

Bizim kırlangıçlar döndü yuvaya
Avuçlarım açık durdu duaya
Bahar erken geldi Çukurova'ya
Yağmur çisem çisem yağıyor gülüm

Bir haber yok telgrafta teller de
Nefesini kokluyorum yellerde
Koyun kuzu meleşiyor her yerde
Anam ak sütleri sağıyor gülüm

Ekinler göverdi yere yatıyor
Mor dağlarda çil keklikler ötüyor
Gene gün eridi güneş batıyor
Bulutlar başımdan ağıyor gülüm

Şüphe düştü yüreğime kurt girdi
Kader beni iplik iplik eğirdi
Seni andım iki gözüm seğirdi
Hasret boğum boğum boğuyor gülüm

Dal ucunda boz serçeler sevişir
Arılar çiçekte neler bölüşür
Bilmem bizim yollar nerde buluşur
Günler batıp batıp doğuyor gülüm

Hasan Turan tüm saçlarım aklaştı
Ayrılanlar helâlleşti haklaştı
Horozlar uyandı sabah yaklaştı
Son kahvem fincanda soğuyor gülüm

DELİYİM DOSTLAR

Yelkeni suya daldırdım
Aklımı baştan aldırdım
Gene gönlümü çaldırdım
Deliyim dostlar deliyim

Gölde yüzen akça kuğu
Bazı durgun akan bir su
Bilmiyorum ne hâldir bu
Deliyim dostlar deliyim

Nedir bilmem bunun aslı
Başım dağlar gibi puslu
Ne akıllı ne de uslu
Deliyim dostlar deliyim

Susuz yanan çölde Yemen
Yeşermeden solan çimen
Ne yapayım bilmem ki ben
Deliyim dostlar deliyim

Yorulmuyor hayra düşler
Bu nasıl hâl bu ne işler
Bana avare demişler
Deliyim dostlar deliyim

Bahtım doğuştan karadır
Yüreğim ondan yaradır
Gönül benden fukaradır
Deliyim dostlar deliyim

İncecik bel uzunca boy
Ah ne yapsam neylesem oy
Ele gelmez toy desem toy
Deliyim dostlar deliyim

Ah şu bakış şu oturuş
Sanki güle bülbül konmuş
Güzel seven de'lormuş
Deliyim dostlar deliyim

Hasan Turan hecelersin
Nerelerde gecelersin
Be hey gönül sen ne dersin
Deliyim dostlar deliyim

DÖN GEL YÂRİM GURBET ELDEN [1]

Ak dereler durgun akar
Gök çayırlar çiğdem kokar
Yavruların yola bakar
Dön gel yârim gurbet elden

1 Bestelendi

Bakarım yollar toz olur
Morca dağlar boz boz olur
Yiğit yurdundan yoz olur
Dön gel yârim gurbet elden

Yağmur yağar kar sepeler
Görünmez dağlar tepeler
Pas tuttu gümüş küpeler
Dön gel yârim gurbet elden

Bunca sabır bunca emek
Benim bahtım bu mu demek
Zor geliyor yol gözlemek
Dön gel yârim gurbet elden

Anam babam duacıdır
Yârim başımın tacıdır
Vatan hasreti acıdır
Dön gel yârim gurbet elden

Hasan Turan gene hasta
Emmi dayı kara yasta
Temmuz çıksın Ağustosta
Dön gel yârim gurbet elden

EVİMİZDE ÇİÇEKTİN [2]

Kızıma

Evimizde çiçektin
Ruhuma bahar ektin
Gelin mi oldun kızım
Dün küçücük bebektin

2 Hasan Turan'ın kızına yazdığı bu şiir 1960'lı yıllarda Cemil Demirsipahi tarafından bestelendi.

Kanatlı kumru gibi
Aktın gittin su gibi
Gönlümdeki yalnızlık
Bitmeyen uyku gibi

Kim büyütür kim alır
Kimler gider kimler kalır
İlâhi emir kızım
Uçan kuş murat alır

Dallar tomurcuğuna
Anneler çocuğuna
Bilesin nasıl yanar
Hep bunlarda hikmet var

İşte yeni bir hayat
Bu başlangıç bu murat
Dünya güzeldir kızım
Hayata asma surat

Hem arzum hem emelim
Duadaki iki elim
Eviniz evim kızım
Siz dağsınız ben yelim

Tazesin dupdurusun
Gözlerimin nurusun
Yolların açık olsun
Yuvamın gururusun

Alnın açık yüzün ak
Yüreğin yüzünden pak
İşte ayrılıyorsun
Dön bir daha bana bak

Kanım canım her şeyim
Tanrı emri ne deyim
Gülerken ağlıyorum
Düşün kızım anneyim

Bir ömür kanat gerdim
Sen güldükçe gülerdim
Al götür yüreğimi
Seni ellere verdim

GECELER NEYE YARAR

Dışarıda fırtına var
Yüreğimde bir top kar
Sen yoksun bulut saçlım
Geceler neye yarar

Kumruların sesinde
Dinliyorum ahını
Neyleyim gönül sevdi
Çekerim günahımı

Tuz ekmek hakkımız var
Düşürme dara beni
Kulaklarım sesinde
Her gece ara beni

Umudu yumak yumak
Çözüyor örüyorum
Yapraklarda çiçekte
Hep seni görüyorum

Geceler nasıl uzun
Saatleri saymak zor
Ufuk kızıl kan oldu
Gene akşam oluyor

Durağım meyhaneler
Ömrümü yoluyorum
Götürdüğün mazimi
Kadehte buluyorum

Dışarıda fırtına var
Yüreğimde bir top kar
Kollarımda sen yoksun
Geceler neye yarar

GEL GAYRI [3]

Bizim dağlar gövül gövül yeşerdi
Bahar geldi ovalara çim serdi
Taşıyamaz oldum gayrı bu derdi
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

İpek zülfün tel tel mor belik tek tek
Elinde çiğ kokan bir tutam çiçek
Geliyorum diye telgraflar çek
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

Baharım kalmadı yazım kalmadı
Püf dedim lâmbaya gazım kalmadı
Burda kimselere nazım kalmadı
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

3 Bestelendi

İçtiğim su boğazımda taş oldu
Umutlarım gözlerimde yaş oldu
Bir yıl üç yıl derken işte beş oldu
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

Yaralarım göz göz oldu kanıyor
Gene bağrım köz köz oldu kanıyor
Çiğdem çiçek hepsi seni anıyor
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

Erzurum Kars Diyarbakır Mardin'den
Seslen sesin gelsin dağlar ardından
Hasan Turan çöle düştü derdinden
Gel bir tanem canım gülüm gel gayrı

GEL DİYORUM GELMİYOR

Bu şiir: Muğla'da ortaokul öğretmeni iken trafik canavarının kurbanı olan Oğuz Mavioğlu için, öğretmen olan hanımının isteği üzerine yazıldı. Oğuz'un öğretmenlik yaptığı okulda asılıdır. Her ölüm yıldönümünde bu ağıt okunur.

Ulaşılmaz uzak düştü aramız
Asır geçer geçmez bizim yaramız
Dün helâldik bugün niçin haramız
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Bekliyoruz nerelerde nerdesin
Dershaneler suskun durur nerdesin
Odamızda buram buram nefesin
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Kalem ağlar ağıtını yazmam der
Kazma geldi ben mezarı kazmam der

Ayaklarım Yerkesik'te gezmem der
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Tez söndürdün gözlerinin ferini
Eğitime ekin ettin terini
Yedi göbek dolduramaz yerini
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Burcumda yıldızdın gecemde aydın
Ömrün baharını ne çabuk saydın
Gözlerimde ışıl ışıl yanaydın
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Bahar geldi yeşillendi yamaçlar
Sensiz oynanıyor her pazar maçlar
Bir günde ağardı başımda saçlar
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Marmaris Yerkesik Muğla bu saha
Bizim gibi yaslı çıktı sabaha
Senin gibi Oğuz gelmez bir daha
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Tatlı dilde sohbetteydi sözdeydi
Doğrulukta iyilik de özdeydi
Yumuşak yürekte gülen yüzdeydi
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Karşı dağlar sisli durur kar mıdır
Koca dünya bu kadarcık dar mıdır
Senin dilin gibi diller var mıdır
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Tanrı seni yeniden mi yoğursun
Hangi ana böyle Oğuz doğursun
Hangi gözler senin için seğirsin
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Şu Muğla'nın yokuşu var düzü var
Çiçekli baharı serin güzü var
Aynalarda gülümseyen yüzü var
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Kara kader elek elek eliyor
Yavruların baba diye meliyor
Acı haber ne de çabuk geliyor
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Seni sordu giydiceğin yelekler
Elbisen dolapta hep seni bekler
Boşa gitti bunca dua dilekler
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Gel de sen ol uçan kuşu arama
Koca koca dağlar girdi arama
Hangi merhemleri sürsem yarama
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

Kim bildirdi son saati kur diye
Saçlarımı yoldum gitme dur diye
Seslen mezarından *"Yurdanur"* diye
Oğuz gitti gel diyorum gelmiyor

GİDEN YILIN ARDINDAN

Uçtun gittin tutulmaz kuş gibisin
Hayal hayal doyulmaz düş gibisin
Ömrümüzden düşmüş bir dal gibisin
Anılarla buluşalım gene gel

Ben sen onlar cümle insan hepimiz
Ta doğuştan çıplak geldik tertemiz
Hiçlikteyiz ne bir eser ne bir iz
Düşünmeden gülüşelim gene gel

Gurur kibir makam mevki demeden
Aynı sütü içtik aynı memeden
Bencil duygu benliğimi yemeden
Mutluluğa erişelim gene gel

İnsan için yanmıyorsa yürekler
İnançları kapkaranlık sis bekler
Güler yüzlü doğsun derim bebekler
İnsan insan sevişelim gene gel

Güven bırak emelimiz azmasın
Analar ağlayıp ağıt yazmasın
Vicdanlarda fitne fesat gezmesin
Mutluluğa erişelim gene gel

Ne biz yolcu ne şu dünya bir handır
İhtirasın sonu elbet tufandır
Dünyamızı güzel eden insandır
Çağa göre çalışalım gene gel

Sen bilmezsen kimler bilsin Hasan'ı
Mağrur olma emanet bil masanı
Hırs harmanı dolduramaz kasanı
Fazileti bölüşelim gene gel

GİTMELİ

Karlı dağlar sıra sıra
Sarıldım kuru hasıra
Dağlar yol verir bu sıra
Gitmeli yâre gitmeli

Kuzular kırda yatışır
Nevruz çiğdeme katışır
İbibikler hoş ötüşür
Gitmeli yâre gitmeli

Görür oldum kara düşler
Anacığım gör ne işler
Bacı kardeş özlemişler
Gitmeli yâre gitmeli

Garip ucuza satılır
Ölse çukura atılır
Gurbette nasıl yatılır
Gitmeli yâre gitmeli

Yeller eser yağmur çiler
Şimşek çakar gökler gürler
Gözyaşımı kimler siler
Gitmeli yâre gitmeli

Yollar olur darlı enli
Yabanın gülü dikenli
Haber salmış güzel benli
Gitmeli yâre gitmeli

Sırlar ele verilmiyor
Beni kimseler bilmiyor
Şimdi kuzular meliyor
Gitmeli yâre gitmeli

Hasret perde perde gözde
Yandım alevlerde közde
Derman tükenmeden düzde
Gitmeli yâre gitmeli

Baba durur ana durur
Çukurova yana durur
Garip kuşu acı vurur
Gitmeli yâre gitmeli

Akarsular ince ince
Mor çiçekler açar gonca
Solmadan bağlarda gonca
Gitmeli yâre gitmeli

Hasan Turan Tuna seli
Çağlar durur deli deli
Neylemeli gurbet eli
Gitmeli yâre gitmeli

GİTTİ

Nice gecelerde dilek diledim
Yağmur gibi püsem püsem çilendim
Yumdum gözlerimi görmeyim dedim
Gönlüm ardı sıra süründü gitti

Hayal mı rüya mı neydi gördüğüm
Umutlarım yumak yumak bir düğüm
Göğsünde karanfil elinde güğüm
Uzaktan uzağa göründü gitti

Ağlarken dalgalar gece derinde
Yıldızlar yelkendi göl üzerinde
Nazlım mor dağların eteklerinde
Kara bulutlar ise büründü gitti

Ne yollarda yolcu ne köşede han
Bir yanım sam yeli bir yanım tufan
Ceyhan'da dillerde söylenen Hasan
Şimdi çul çuvala sarında gitti

GİZLİ SIR [4]

Gecenin sükûnu dolar içime
Girer her saatte başka biçime
Âşığım delice acaba kime
Gizli sır ellere verilmiyor oy

4 Şiir Cemil Demirsipahi tarafından bestelendi. Plak ve kasetlere okundu.

İçimde nehirler dolup taşıyor
Bilseniz gönlümde neler yaşıyor
Kaçıyor toy gibi uzaklaşıyor
Koşuyorum amma erilmiyor oy

Gönlüme alevden tuzak kurdular
Vurdular dostlarım beni vurdular
Geceki hülyalar tatlı duygular
Gündüz yok oluyor derilmiyor oy

Sevgiden düşmüşüm nazdan düşmüşüm
Muhabbetten düşmüş sözden düşmüşüm
Ahbaplar yanında gözden düşmüşüm
Hâlim ni'coldu sorulmuyor oy

Her sabah her sabah dayanır cama
Hep onu görürüm baksam arkama
Vazgeçsem sevmesem iyidir amma
Neyleyim gönül bu durulmuyor oy

Hasan Turan iyileşmez yaramız
Gönül pazarında geçmez paramız
Bilmem neden uzak düştü aramız
Rüyalarda bile varılmıyor oy

GÖR GÜZELİM

Mor püskül açan darılar
Kızanlar kızlar karılar
Çiçeğe konan arılar
Ballar sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

Toprak sevindi yeşerdi
Kuşlar muradına erdi
Türlü türlü meyve verdi
Dallar sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

Kara haber gibi falım
Acep n'olur benim hâlim
Gövermeden koptu dalım
Sallar sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

Uyumadan söktü şafak
Hele gel de hâlime bak
Morca sümbül sarızambak
Güller sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

Bitmez tükenmez kaygılar
Şuramda düğüm düğüm duygular
Çağıl çağıl akan sular
Seller sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

Hasan Turan gene deli
Bu gönülü neylemeli
Yaylamız çiğdem döşeli
Beller sana selâm saldı

İşe güce varmaz elim
Ne hâldeyim gör güzelim

GÜZEL

Gözünden renk almış bahar
Hayran hayran bakar kuşlar
Güzelsin sevdiğim kadar
Kaşların ne hoş çatılmış

Her bayramda her düğünde
Bir ömürsün güldüğünde
Ak çiçekli önlüğünde
Karanfili gül katılmış

Cilve cilve naz edişin
Kaşın gözün dilin dişin
Şöyle salınıp gidişin
Şu gönlümce donatılmış

Sormayın nedir ne diye
Yaşı gelmiş on yediye
Güzelliğe örnek diye
Benim için yaratılmış

Hani adı hani sanı
Yıllar nasıl yer insanı
Sorarsan Hasan Turan'ı
Sana kul diye satılmış

GÜZELLERİ SEVERİM

Çaresi yok bu dert beni del'eder
Ya ölürüm ya güzeli severim
Yârin saçı tel tel olmuş el eder
Ya ölürüm ya güzeli severim

Seller vardır akar akar durulmaz
Gönüllere yasak kentler kurulmaz
Zenginlik züğürtlük benden sorulmaz
Ya ölürüm ya güzeli severim

Dilinin ucunda bir tek söz olsam
Geçtiğin yollarda toprak toz olsam
Ürkek ceylan gibi yurttan yoz olsam
Ya ölürüm ya güzeli severim

Yollarımı bağlar bilmem yele ne
Yağmura ne tufana ne sele ne
Ben sevmişim ben severim ele ne
Ya ölürüm ya güzeli severim

Çıkamadım şu gönülle başa ben
Kader yazdım gözyaşımla taşa ben
Tutulmuşum sarı saça kaşa ben
Ya ölürüm ya güzeli severim

Dağlar aşsam dizlerime hız gelir
Hasta düşsem ne su ne de buz gelir
Dünya bana düşman olsa vız gelir
Ya ölürüm ya güzeli severim

Hasan Turan gene bitti uzun yaz
Al kazmayı mezarımı kendin kaz
Yaş yüz olsa gönül gençtir kocamaz
Ya ölürüm ya güzeli severim

HASRET

Uyuyor gecenin koynunda herkes
Akbaşım karlı dağ es ey rüzgâr es
Yüreğimde sızı kulağımda ses
Benim göğsüm yüreğime dar mıdır

Günlerim eridi dağlar üstünde
Çift davullu çift gelinli düğünde
Tümden boşa gitti gene bugün de
Kim bilir beni de anan var mıdır

Yıllar oldu eller köye varalı
Mektuplar ulaşmaz yollar aralı
Düşlerimde haber gelir karalı
Ardımdan ağlayan nazlı yâr mıdır

Uçsuz ufuklara açıldı gemi
Ben burada kalayım götür gölgemi
Eller mi almışlar nazlı Senem'i
Kuşlara mı sorsam bahtiyâr mıdır

Hasan Turan esti baharın yeli
Daha ne söyleyim del'oldum deli
Bu yüreği hangi kabre gömmeli
Ne olur gelsene dağlar kar mıdır

HIZIR GİBİ TUT ELİMDEN

Nice duygulara daldım
Hep kitli kapılar çaldım
Bilesin gayri bulandım
Hızır gibi tut elimden

İşte geldim gördüm bildim
Gönül aynasını sildim
Büktüm boynumu eğildim
Hızır gibi tut elimden

Ne ben ottan ne sen nurdan
Mayamız aynı hamurdan
Kapındayım kovma burdan
Hızır gibi tut elimden

Elim değmedi harama
Bir merhem sür şu yarama
Girme Tanrı'yla arama
Hızır gibi tut elimden

Çoğum gider azım kalır
Kırık dökük sazım kalır
Üç beş satır yazım kalır
Hızır gibi tut elimden

Gelen dedi giden dedi
Kul kendini bilemedi
Kul oldum kulum demedi
Hızır gibi tut elimden

Hasan'ım böyle yazarım
Malım çoktur yok pazarım
Kırk yıldır mecnun gezerim
Hızır gibi tut elimden

İKİNCİ TÜRKÜ

Çiğdem çiçek top top olur bal olur
Şu dağlardan bulutlara yol olur
Özlemişim çıkagelsem ne olur
Doyulmuyor baharına güzüne

Güneş secde eder ufka eğilir
Akşam olur boz inekler sağılır
Eser garbi yeli saçın dağılır
İpek zülfün duvak olur yüzüne

Ayranlı çorbalar içilir oldu
Deliçay usandı geçilir oldu
Gayri yaylalara göçülür oldu
Gel çıkalım Toroslar'ın düzüne

Hasan Turan oldum dertli söyledim
Ne bileyim neler dedim neyledim
Bugün yarın diye gönül eyledim
Ne olursun al başımı dizine

KALEM SUSTU

Sevgili eşim Ayten Turan'ı 10 Ağustos 1996 günü Muğla'da toprağa verdim. Acısı içimde kor / Yokluğuna dayanmak çok zor.

Kalem sustu yaz diyorum yazmıyor
Gönül dallarımda kuşlar gezmiyor
Umutlarım geleceği sezmiyor
Uyan gülüm ne haldeyim gör beni

Gülümserdin ışılardı evimiz
Filizlendi çiçek verdi sevgimiz
Bir sonda mı noktalansın bunca iz
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Bir yastıkta 48 yıl adı var
Güzelim yılların ben de yadı var
Sensizliğin neresinde tadı var
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Günlerime gün ışığı ekemem
Yalnızlığın yollarında sekemem
Bu hayatın mihnetini çekemem
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Dualarım ne dilekler dilesin
Ak mendille gözlerimi silesin
Kimselere sığınamam bilesin
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Sen gövdeme gönül oldun baş oldun
Gözlerimde ılık ılık yaş oldun
Yarım asır her derdime eş oldun
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Saat niçin acı acı vuruyor
Saksılarda mor zambaklar kuruyor
Hayalin aynada üzgün duruyor
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Dağ mı düştü gülüm senin beline
Kumru gibi sığınmıştım eline
Atına beni yalnızlığın seline
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Kim kurar sofrayı kim demler çayı
Hıçkırık yangını sardı bacayı
Sayamam günleri bilemem ayı
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Düğmelerim düşer gömlek sökülür
Güller kurur yaprakları dökülür
Sen olmazsan hayat nasıl çekilir
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Akşam olur kuşlar varır uykuya
Karanlık gölgeler dökülür suya
Yuvam garip kalır girmem avluya
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Gün gelir benim de bilinmez yerim
Gölgemin ardına düşer giderim
Annem diyen çocuklara ne derim
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Ömür yolu bir daracık sokakmış
Demet demet yıllar ne çabuk akmış
Güzelim ellerin beni bırakmış
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Kuşlarıma ezberlettim adını
Nereye taşırsın son muradını
Eşim oldun sen gönlümün kadını
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Bu şerbetten iki yudum iç de git
Kopar yüreğimi öyle uç da git
Kefenimi ellerinle biç de git
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

Hasan Turan buralarda duramaz
Saat durmuş gücü yetmez kuramaz
Dilim sustu kimselerden soramaz
Uyan gülüm ne hâldeyim gör beni

NERDEDİR

Kovanında petek yapan arıydın
Yaylaların al topaklı karıydın
Gülüm neden bezdin kendine kıydın
Kovanın dağılmış balın nerdedir

Sarı saçlarına erce yağmış kar
Şimdi gözün kimde gönlün kime yar
Bahçen ıssız kalmış dağılmış kuşlar
Bülbül konduracak dalın nerdedir

Saçlarını yeller ile tarardın
Beyazın üstüne allar sarardın
Niçin kara giydin neden karardın
Top top yeşillerin alın nerdedir

Cam ardında ak mumları yakardın
Yüreğime ılık ılık akardın
Çiçekli fincanda fallar bakardın
Hani umut saçan falın nerdedir

Sevdiğim bu kadar yaramaz mısın
Allah için bir kez aramaz mısın
Şurama bir çaput saramaz mısın
Turan'a açılan kolun nerdedir

NİYE

Bekle gönül günler neler getirir
Yağmur yağar çimen çiçek bitirir
Beni benden alır alır götürür
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Sarmaşıklar süyeğime sarılır
Susuz toprak dilim dilim kavrulur
Geliversen kim küser kim darılır
Bunca sitem bunca cilve naz niye

İşte bahar mor zambaklar dermişim
Umudumu yollarına sermişim
Sana kul olmuşum gönül vermişim
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Dalımda çürüdüm dalımda yettim
Feleğe neyledim kime ne ettim
Senin için ben ömrümü tükettim
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Şafak söktü çil horozlar ötüyor
Bacalardan boz dumanlar tütüyor
Benim derdim bana bol bol yetiyor
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Nerde doğdum nerelerde savruldum
Sam yelleri değdi yandım kavruldum
Boncuk gözlüm şu cilvenden ne buldun
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Gül istemem iki sözcük taş atsan
İkicik göz kırpsan iki kaş atsan
Gelsen gitsen anıları yaşatsan
Bunca sitem bunca cilve naz niye

Aştım dağlarını gezdim kırını
Ateşledin içimdeki fırını
Çözemedim içimdeki sırrını
Bunca sitem bunca cilve naz niye

OLAYDIM

İzci olsam iz arayan
Baş koyacak diz arayan
Ak gerdanda benler sayan
Huysuz huysuz el olsaydım

Gülmez imiş aşka kanan
Gavurlaştı vermez anan
Efil efil dalgalanan
Mor zülfünde tel olsaydım

Ben bağrımı yere serdim
Nice kahra göğüs gerdim
Baş ucunda ben eserdim
Seher vakti yel olsaydım

Ezim ezim ezilmişim
Bağlar gibi bozulmuşum
Turan diye yazılmışım
Akıp giden sel olsaydım

SEVDİĞİM

Dinlerken mazimi senin sesinde
Ezim ezim ezilmişim sevdiğim
Yıllar beni benden almış götürmüş
İlmek ilmek çözülmüşüm sevdiğim

Ahım yüklü nağmelerde ezgide
Benzeşmişiz sevgilerde sezgide
Kader katmer katmer olmuş yazgıda
Bağlar gibi bozulmuşum sevdiğim

Geçemedim şu dereyi şu arkı
Seçemez olmuşum şimali şarkı
Hep başımda döndü feleğin çarkı
Damla damla süzülmüşüm sevdiğim

Salmadılar karlı dağlar kar diye
Yüreğim çırpınır göksüm dar diye
Bunca ömür sarı saçlı yâr diye
Boynum bükük büzülmüşüm sevdiğim

Behey gönül var git derim işine
Hayal perileri girmiş düşüme
Vefasızlar için boşu boşuna
Üzüm üzüm üzülmüşüm sevdiğim

Hasan Turan engeller var ahtına
Bir güzel konmadı gönül tahtına
Gülüm senin yıldız yıldız bahtına
Kalem kalem yazılmışım sevdiğim

SEVİLMEZ

Hep böyle minnetle gezdim ezelden
Dökülen yapraktan uçan gazelden
Sevilesi yüz görmedim güzelden
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Özlemişim gardaşımı bacımı
Bir bilene diyemedik acımı
Canımdan çok sevdim ben baş tacımı
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Gelir tutar nöbet nöbet saralar
Guguk kuşu öter beni yaralar
Yıllar geçer uzar gider aralar
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Kim söndürür bağrımdaki közümü
Kıpır kıpır kurt kemirir özümü
Arsınırım diyemem son sözümü
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Arı kaçar kovanında bal kurur
Uzanırım tutacağım dal kurur
Falcı baksa fincanda ki fal kurur
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Tıfıl gönlüm ne düşündü ne bildi
Anadan doğarken böyle değildi
Batasıca gördüğüne eğildi
Benim gönlüm sever amma sevilmez

Hasan Turan cemre düştü toprağa
Bahar indi filizlere yaprağa
Umut gemisini düşürdüm dağa
Benim gönlüm sever amma sevilmez

SEVİNSİN

Yüreğim göl olsa çöle az gelir
Yeşil turna gelir çil çil kaz gelir
Bekle gönül kışın sonu yaz gelir
Sevdiğim gezdiğin yollar sevinsin

Kitap kitap okumuşum içini
Çözemedim nedenleri niçini
Dilim varmaz söyleyemem suçunu
Gayrı seni saran kollar sevinsin

Şu mendilde kokluyorum terini
Unuttum izini bilmem yerini
Gözümle diktiğim düğmelerini
Birer birer çözen kullar sevinsin

Ömrümüzün türlü türlü kışı var
Dökülür yapraklar kurur hışılar
Gün vurdukça ışıl ışıl ışılar
Duvağın sevinsin pullar sevinsin

Şimdi zülüflerin deste destedir
Gözüm yolda kulaklarım sestedir
Yatağım ağlıyor yastık hastadır
Güzel yüzündeki güller sevinsin

Yüzüme sabahın şavkı mı vurmuş
Saatler mı susmuş zaman mı durmuş
Ayrılığın nasıl acı olurmuş
Ben yanarım varsın eller sevinsin

Nerelerden süzülmüşsün akmışsın
Bu gözlerle sen kimlere bakmışsın
Benim gibi nice kullar yakmışsın
Saçlarını öpen yeller sevinsin

Unutulmuş adı silinmiş sanı
Kavrulmuş yüreği kurumuş kanı
Böyle mi bıraktın Hasan Turan'ı
Bizi çekiştiren diller sevinsin

SEVMESEYDİN NE VARDI

Genç idim bağrımda dağlarım kardı
Burnumda gençliğin gülü kokardı
Demedim mi her güzelden yâr olmaz
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Azgın sular gibi köpürdün taştın
Nice geçit geçtin nice dağ aştın
Yumak yumak ilmek ilmek dolaştın
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Bir karar kılmadın yeşilde alda
Şaşkın kuşlar gibi döndün her dalda
Gayrı umutlarım fincanda falda
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Nefes keser Binboğa'nın ayazı
Ben çekemem ki sendeki bu nazı
Şurda burda derken geçirdim yazı
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Dillere düşürdün üç beş hecemi
Zehir zıkkım ettin bunca gecemi
Ya sen şaşkın oldun ya ben acemi
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Karanlığa kurşun attım tutmadı
Kır dağlara tohum saçtım bitmedi
Bu züğürtlük babamdandır gitmedi
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Yokuşlardan bulamadım düzümü
Sam yelleri gazel etti üzümü
Senin için yere serdim yüzümü
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Yaz sıcağı ekinleri yetirir
Güzel seven böyle aklın yitirir
Bilemem ki günler neler getirir
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Şuramaçe[5] doluyum ben dolamam
Adı batsın kullara kul olamam
Umduğunu gücüm yetmez bulamam
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Ben bir deli oldum sen bir serseri
Gözlerim görmedi bastığım yeri
Ömür kuşa döndü çöktü zemheri
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Umutlar aradım yüce düşlerde
Yataksız yorgansız yattım kışlarda
Ne haber beklersin uçan kuşlarda
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Hasan Turan bulamazsın arama
İlaç hekim fayda vermez yarama
Bilemedim bir bildiğin var ama
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

SILA ÖZLEMİ

Dağlarım var ak karınan arınan
Kırlarım var yeşillere sarınan
İnce belli sarı saçlı yarınan
Sarılıp da yatılacak gün geldi

İçim inler bağlamanın telinde
Nice acı çektim gurbet elinde
Köle olup güzellerin elinde
Diyar diyar salınacak gün geldi

5 Şurama kadar.

Ben nerdeyim şu gezdiğim yer nere
Hasta düştüm bir yudum su kim vere
Boz bulanık akıp giden sellere
Yoldaş olup katılacak gün geldi

Hasan Turan düştü felek ağına
Göz koymuşlar yüreğimin yağına
Anam gilin gövceleşen bağına
Hele babam atılacak gün geldi

ŞEN OLA DÜĞÜN ŞEN OLA

Davullar çift çift vurula
Avluda halay kurula
Düşler hayıra yorula
Şen ola düğün şen ola

Çalsın sazlar ötsün teller
Oyuna çıksın güzeller
Kıvrılsın incecik beller
Şen ola düğün şen ola

Boncuklu sofra serile
Kat kat yufkalar dürüle
Dostlara şerbet verile
Şen ola düğün şen ola

Bir o yana bir bu yana
Kol kol seğmenler dolana
Gözlerin aydın kaynana
Şen ola düğün şen ola

Gelin giyinsin atlası
Kalaylansın bakır tası
Ağlamasın kız anası
Şen ola düğün şen ola

Çifte kurşun ata ata
Gelini bindirdik ata
Yolumuz yeni hayata
Şen ola düğün şen ola

UĞUR MUMCU

Uğur Mumcu insanüstü insandı
İçimizde iman oldu her andı
Beyinlerde ışık ışık o yandı
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Oralarda sam yelleri esti mi
Gayri nerden doldurayım testimi
Kara keder umutları kesti mi
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

İnsanlığın insanların hasıydı
Laik devrimlerin öz mayasıydı
Aydın kalemlerin dev babasıydı
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Bir ummandı derinlerin derini
Aydınlığa ekin etti terini
Yedi göbek dolduramaz yerini
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

İnançları aşılmayan dağdı ha
Kaleminden bin bereket yağdı ha
Nasıl desem koca yıldız kaydı ha
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Saatleri çağa göre kurmuştu
Karanlığa kalkan gibi durmuştu
Özgürlüğe kanat geren bir kuştu
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Yaz gününde yüce dağlar kar mıydı
Koca dünya bu kadarcık dar mıydı
Senin gibi yiğit yürek var mıydı
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Ben çağımı inancında görmüşüm
Felsefende nice gerçek görmüşüm
Işığın olmasa sade körmüşüm
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

Fikirlerin aşılmayan dağ olsun
Bu gidişin tarih olsun çağ olsun
Cumhuriyet senin başın sağ olsun
Uğur Mumcu gitti gelmez vay anam vay

UNUTURSUN

Bir acı duman tüter
Konar bir baykuş öter
Kalp susar nefes biter
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Sanma pınarlar kurur
Her şey yerinde durur
Gidenler unutulur
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Geceler kalır yarım
Buz tutar duygularım
Kıvırcık saçlı karım
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Ne dal ne filiz kalır
Ne yollarda iz kalır
Kalemim bensiz kalır
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Sallanır mı şu dağlar
Yaprak döker mi bağlar
Ağlayan bir gün ağlar
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Diyemem gayrı sağım
Maziye dönen çağım
Gömleğim boyun bağım
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Bir kümbet olur yerim
Ne içerim ne yerim
Vay benim şiirlerim
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Yel gibi geçti yıllar
Saçlarıma yağdı kar
Babam diyen çocuklar
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Han olur hancı olur
Yürekte sancı olur
Yıllar yalancı olur
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Güneş batar gün erir
Haberi kimler verir
Gelmişti gitti denir
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Saatler tık tık yürür
Beni peşinden sürür
Anılar bir bir çürür
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Gene bu çaylar demlenir
Bu ekmek gene yenir
Üç gün gözün nemlenir
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Kurur gözlerde yaşlar
Değişir arkadaşlar
Yaşam yeniden başlar
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

USLANMADIN MI

Ben de gençtim ne aradım ne buldum
Çağlayandım burgaçlarda duruldum
Baharımda kanadımdan vuruldum
Behey gönül daha uslanmadın mı

Düşlerimde nice gölde yüzdürdün
Güzel sevdim nokta nokta yazdırdın
Evliya Çelebi ettin gezdirdin
Behey gönül daha uslanmadın mı

Daldan dala konup konup uçan sen
Kör kaderle aramızı açan sen
Pır pır edip yüreğimden kaçan sen
Behey gönül daha uslanmadın mı

Getirdin bağrıma gömdün Kerem'i
Ciğerimde tortop ettin veremi
Bu ahlarım boşuna boş yeremi
Behey gönül daha uslanmadın mı

Köroğlu değilim yollar keseyim
Kimlere ne deyim kime küseyim
Deli poyraz olamam ki eseyim
Behey gönül daha uslanmadın mı

Nice nice eleklerde elendim
Gönül dedim toz toprağa belendim
Hazırdan Hızır'dan umut dilendim
Behey gönül daha uslanmadın mı

Çeke çeke kör kör ettin kuyumu
Desti desti sebil ettin suyumu
Kirli mendillere sardın huyumu
Behey gönül daha uslanmadın mı

Vermediler ne yapayım demişim
Kuru ekmek acı soğan yemişim
Düğüm düğüm düğümlenmiş her işim
Behey gönül daha uslanmadın mı

Bitlis Muş Erzurum Sivas Mardin'den
Dolandırdın puslu dağlar ardından
Yıldım yılgın oldum senin derdinden
Behey gönül daha uslanmadın mı

Hep istedin kuş tüyünde yatmayı
Beyler bilsin balı yağa katmayı
Neylersin Ayşe'yi niden Fatma'yı
Behey gönül daha uslanmadın mı

Kırk mevsimde çözülmemiş şu büyü
Yoksa cennette mi gördün Hürü'yü
Kara kışta sele verdin sürüyü
Behey gönül daha uslanmadın mı

Kalem senin ferman senin yaz gayri
Hayallerin göllerinde yüz gayrı
Serseri serseri dolan gez gayrı
Behey gönül daha uslanmadın mı

Bekir Sıtkı gibi buldum hancıyı
Hana yığın yığın yığdım sancıyı
Ne ararsın boş fincanda falcıyı
Behey gönül daha uslanmadın mı

Hancıyı tanıdın hanı tanıdın
Aynalarda dört bir yanı tanıdın
Dostum Halil Atılgan'ı tanıdın
Behey gönül daha uslanmadın mı

Bahar gelip lodos yeli esende
Çakıt Suyu yollarımı kesende
İnanamam tövbe ettim desende
Behey gönül daha uslanmadın mı

Batarken güneştin doğarken aydın
Bin çeşit söz verdin bin kere caydın
Ah ne deyim sana olmaz olaydın
Behey gönül daha uslanmadın mı

Bahtım batsın yıldızımla barışmaz
Ata binsem eşek ile yarışmaz
Sen seversin benim elim erişmez
Behey gönül daha uslanmadın mı

Dadaloğlu dağlar dedi saz dedi
Karacaoğlan ben söyledim yaz dedi
Ferrahi dertlerim daha az dedi
Behey gönül daha uslanmadın mı

Gezdim gördüm tanış oldum bin köyle
İnce ince iniledim hep böyle
Muradına kimler ermiş sen söyle
Behey gönül daha uslanmadın mı

Hasan Turan gönül gözü paslanmaz
Sırtım minnet kapısına yaslanmaz
Uslanmaz bu batasıca uslanmaz
Behey gönül daha uslanmadın mı

VAR... VAR...

Ne umarsın sen bacından
Bacın ölüyor acından
Ayrılığın ilâcından
Bende var sende de var

Bir yuvasız garip kuşuz
Tüysüz kanatsız uçmuşuz
Ahdımızı unutmuşuz
Bende var sende de var

Bahar geldi açtı sümbül
Gülünüze konmaz bülbül
Bu doyumsuz coşkun gönül
Bende var sende de var

Gel benim gönlümün kızı
Şuram sancı şuram sızı
Yazan yazmış bahtımızı
Bende var sende de var

Yeğin kaçar yılkı atı
El ekmeği taştan katı
Düşünmedik saltanatı
Bende var sende de var

Bura dağların kuytusu
Çökmüş duman kalkmaz pusu
Ayrılık ölüm korkusu
Bende var sende de var

Nice yokuşlar dizledik
Karınca izi izledik
Bizi bizden biz gizledik
Bende var sende de var

Sayamadım üçü beşi
Erken battı güz güneşi
Bağrımızda aşk ateşi
Bende var sende de var

Zamansız çıktım talime
Vay benim garip hâlime
Yakamız geçti zalime
Bende var sende de var

Ne olursun gel buluşak
Hem ağlayak hem gülüşek
Batman batman dert bölüşek
Bende var sende de var

Sulu sepken kar savurdu
Geldi yüreğimden vurdu
Fitne fesat tuzak kurdu
Bende var sende de var

Ağı kattılar aşıma
Getirdiler son yaşıma
Yazarlar mezar taşıma
Bende var sende de var

Gezdirdin elin çölünde
Boğuldum aşkın gölünde
İpler zulüm un elinde
Bende var sende de var

Yığın yığın gam tasalar
Bağrımıza taş basalar
İkimizi bir asalar
Bende var sende de var

Hasan Turan sen delisin
İnce ince dağ yelisin
Benim gibi sevmelisin
Bende var sende de var

VERMEDİLER [6]

Karşı dağlar duman duman
Yeşil yeşil bitti çimen
Anam ne gelir elimden
Vermediler ne yapayım

Sarmaşık güle sarılsın
Yarılsın yerler yarılsın
Kör olsun düşman kırılsın
Vermediler ne yapayım

Giydi ufuk bir kızıl tül
Morca morca açtı sümbül
Ne küsersin behey gönül
Vermediler ne yapayım

Geceler beni büyüler
Ay göz kırpar yıldız güler
Bir güzeli çok gördüler
Vermediler ne yapayım

Gözüm gözüyle görüştü
Ruhum her şeyle barıştı
İşime şeytan karıştı
Vermediler ne yapayım

6 Bu şiiri Cemil Demirsipahi besteldi, Atilla İçli tarafından kasete okundu.

Şu yüzüm nerden gülecek
Dert benimdir kim bilecek
Kader neyse çekilecek
Vermediler ne yapayım

Çekilerek bir kuytuya
Seni yazdım duya duya
Umutlarım düştü suya
Vermediler ne yapayım

Hayat sevgi hepsi yalan
Hani ne var elde kalan
Dayan buna yürek dayan
Vermediler ne yapayım

Demişler oğlan deli mi
Boşa uzattım elimi
Öldürmeli ölmeli mi
Vermediler ne yapayım

Turan'ım gene boşaldı
Her telden bir hava çaldı
İşimiz Allah'a kaldı
Vermediler ne yapayım

YÂR DİYE

Gün batarken karşı dağlar mor olur
Yüreğimde ateş yanar kor olur
Ayrılığı söylemesi zor olur

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Işıkların sönmüş evin loş şimdi
Umutlarım hayallerim boş şimdi
Bulunmuyor şu gönlüme eş şimdi

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Kalemimde hasret kokar sözlerim
Dolar gelir iki çeşme gözlerim
Bakar bakar boyun büker gözlerim

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Sen gideli şu yamaçlar sarardı
İçime sis çöktü ruhum karardı
Beni böyle bırakmasan ne vardı

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Tüm acımı şu bağrımda saklarım
Gider gelir kapınızı yoklarım
Kokun sinmiş resimleri koklarım

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Hasan Turan atım gitmez eşkine
Âşık Kerem gibi döndüm şaşkına
Özlemişem dön gel Allah aşkına

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

YILLAR AH

Ağlaya ağlaya gözlerim şişti
Yüreğim kavruldu ciğerim şişti
Vay gülüm o gidiş nasıl gidişti

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Başıma yıktılar kurduğu damı
Yığdım harman ettim gafleti gamı
Bulut saçlım senden aldım ilhamı

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Mevsimler değişti gün başkalaştı
Gönül daldan dala gezdi dolaştı
Aşk gemisi durdu sana yaklaştı

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Kader dedikleri köre inandım
Zemheride dondum çöllerde yandım
Yüzüme güldükçe seviyor sandım

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

O senin dediğin fincandı faldı
Bahtımın yelleri elimden aldı
En güzel günlerim mazide kaldı

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Ahlar çektim eremedim ahtıma
Bulut saçlım konmam dedi tahtıma
Tüm kalemler kara yazmış bahtıma

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

Gel beni de dinle ne olur hancı
Şuramda yangın var şuramda sancı
Baktığım aynalar bana yabancı

Sızım sızım sızılarım yâr diye
Kime deyim okşa beni sar diye

YILLAR OY [7]

Gençlik anılarım Düziçi Köy Enstitüsünde kaldı. Arkadaşlarımı unutmak, anılarımdan kopmak zor. Hasret duygularım rüyalarımla kucaklaşıyor. Mısralarımla sizlere ulaşmak zor...

Lodos yeli esti eritti karı
Çiçekten çiçeğe konuyor arı
Gelmiş midir Düziçi'nin baharı
Anıları alıp giden yıllar oy

Rüyalarım yarım duygular yarım
Nerede gençliğim uçan yıllarım
Tozlu albümlere bakar ağlarım
Anıları alıp giden yıllar oy

7 Bu şiirde Hasan Turan Düziçi Köy Enstitüsü sınıf ve son sınıf arkadaşlarını anlatmaktadır.

Yarbaşı Yeniköy Düziçi'ndeyim
Oralar nerede ya ben nerdeyim
Yıllar aldı gitti kime ne deyim
Anıları alıp giden yıllar oy

Düldül Dağı gene öyle puslu mu
Deliçay azdı mı yoksa uslu mu
Haruniye yeşil yeşil süslü mü
Anıları alıp giden yıllar oy

Koca Konak başına mı çöktüler
Temeline dinamit mi döktüler
Ne biçim vurdular nasıl söktüler
Anıları alıp giden yıllar oy

Nerede o kemanlar nerede udlar
Nerde o horanlar nerde umutlar
Baykuş yuvası mı oldu o dutlar
Anıları alıp giden yıllar oy

Şurda halay çeker şurda yatardık
Şu avluda gezer volta atardık
Saçları tarardık çalım satardık
Anıları alıp giden yıllar oy

Bin kişiydi okuldaki sayımız
Demlenir gelirdi sabah çayımız
Çok usta aşçıydı Paşa Dayımız
Anıları alıp giden yıllar oy

Postallar kayar mı yol gene buz mu
Yarama sardılar biber mi tuz mu
Nasıf Dayı vardı unuttunuz mu
Anıları alıp giden yıllar oy

Yarışımız vardı mevsimle ayla
Gelirdi bulamaç karavanayla
Hareket başlardı ilk kampanayla
Anıları alıp giden yıllar oy

Sabun Çayı gene öyle durur mu
Koca Çınar yaşıyor mu kuru mu
Kimler kalmış kim bildirsin durumu
Anıları alıp giden yıllar oy

Müdürümüz sorma gözleri dolmuş
Onun da gönlünde baharlar solmuş
Sakine Öğretmen rahmetlik olmuş
Anıları alıp giden yıllar oy

Nasıl da ustaydı Dirican Dayı
Saymazdı günleri bilmezdi ayı
Ne çabuk unuttuk Kâzım Kırca'yı
Anıları alıp giden yıllar oy

Kervanlar göç etmiş yıkılmış hanlar
Bizden olmayanlar bizden ne anlar
Saime Çetinler Dursun Tezcanlar
Anıları alıp giden yıllar oy

Hatice Güngör'ün yazgısı kara
Acılı matemi yürekte yara
Başınız sağ olsun derim dostlara
Anıları alıp giden yıllar oy

Fatma Güngör Hatice'nin ablası
Yıllar var ki unutmadı bu yası
Kızım diye diye gitti anası
Anıları alıp giden yıllar oy

Görgüsüzün kapısını çalmadım
Yürüyorum ben yolumdan kalmadım
Kâzım Can'dan hiçbir haber almadım
Anıları alıp giden yıllar oy

Yaralı ruhumda matemin inler
Acımı kim duyar beni kim dinler
Şerife Pakize Ayşe Bilginler
Anıları alıp giden yıllar oy

Ciltlere sığmadı ömrün masalı
Elimden aldılar tuttuğum dalı
Çoktandır görmedim Mehmet Yurdal'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Babası evinde çökelek soğan
Düziçi büyüttü oldu bir doğan
Başka dalda öttü Mahmut Bozdoğan
Anıları alıp giden yıllar oy

Eridi mi ola Düldül'ün karı
Uyuyamaz oldum geceler yarı
Hatırlar gibiyim Ali Çığşar'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Burnumda gençliğin gülü kokardı
Genç idim bağrımda dağlarım kardı
Kadirli'den Osman Saygılı vardı
Anıları alıp giden yıllar oy

Kimler duvarcıydı kimler çatıcı
Kimler alıcıydı kimler satıcı
Yiğit Delikanlı Ahmet Atıcı
Anıları alıp giden yıllar oy

Benim felek ile kavgalarım var
Saçlarım aklaştı başımdaki kar
Doruk köyündendi Hüseyin Bahar
Anıları alıp giden yıllar oy

Umut yıldızımdın nereye kaydın
Ne için söz verdin ne için caydın
Seni de özledim Remzi Apaydın
Anıları alıp giden yıllar oy

Maziye gömüldü gitti ne fayda
Vefa yok yıllarda mevsimde ayda
Gazeller dinledim Arif Tugay'da
Anıları alıp giden yıllar oy

Şimdi kulağımda çınlıyor o çan
Düşündükçe hüzün doluyor insan
Ali Özkan Sami İbrahim Algan
Anıları alıp giden yıllar oy

Çakıt Suyu boz bulanık akıyor
Bu duygular her yanımı yakıyor
Ali Irmak nerelerde şakıyor
Anıları alıp giden yıllar oy

Âşık Veysel gibi almalı sazı
Toroslar'da yaylamalı bu yazı
Göresim geliyor Ali Yılmaz'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Kemanı inleten kendi yayıydı
Altı zeytin ile sabah çayıydı
Nurettin Yıldıran kabadayıydı
Anıları alıp giden yıllar oy

O kıtlık yılları acı dert idi
Süleyman Şimşek'in huyu sert idi
Ali Özgür sevecendi mert idi
Anıları alıp giden yıllar oy

Hüseyin Yıldıran ağır başlıydı
Binnaz'ın gülerken gözü yaşlıydı
Meliha Zeliha kalem kaşlıydı
Anıları alıp giden yıllar oy

O dalgın düşünen İsmet Aslan'dı
Nazmi Aydın bilmem kimlere kandı
O da benim gibi boş yere yandı
Anıları alıp giden yıllar oy

Zemheri bastırdı yollar kar mıdır
Kulağım çınlıyor anan yâr mıdır
Mustafa Eray'ı gören var mıdır
Anıları alıp giden yıllar oy

Gurbetteyim derdi bitmez buranın
Gözünde yaş kurur bur da duranın
Yeri doldurulmaz Bekir Uran'ın
Anıları alıp giden yıllar oy

Nerede bulunur gönül sırdaşı
Tırnağın var ise başını kaşı
Ahirete yolcu ettik Bektaş'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Üstün hizmetleri oldu geçmişte
Yanık Mustafa'mız gene teftişte
Papaz sinek vale okuyor işte
Anıları alıp giden yıllar oy

Ruhumda fırtına ruhumda kar var
Yandım Kerem gibi nerdesin ey yâr
Albümlerde kaldı İbrahim İşyâr
Anıları alıp giden yıllar oy

Gene Düziçi'yi canım çekiyor
Bizim tarlaları kimler ekiyor
Müftüoğlu keklik gibi sekiyor
Anıları alıp giden yıllar oy

Kalbur delik bu bulguru elemez
Mecnun Ferhat gibi dağlar delemez
Aç mı kaldın sen İsmail Melemez
Anıları alıp giden yıllar oy

Oralarda hava nasıl karlı mı
Şu mahzun bakışlı Hasan Arlı mı
Ya şu sürme gözlü Selim Narlı mı
Anıları alıp giden yıllar oy

Güzel senin güzelliğin nerede
Bunca suçlar sana akıl verende
Unutuldu şu Fahrettin Ceren'de
Anıları alıp giden yıllar oy

Haydi Daniş sen de savdın sıranı
İstemezdin hatır gönül kıranı
Kim tanır Mustafa Çelikkıran'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Dilim ikrar etti içim inandı
Yoksulun feryadı bağrımda yandı
Servi boylu Selahattin Sinan'dı
Anıları alıp giden yıllar oy

İki kadın aldı keyfi ful oldu
Temiztürk'ün hazinesi pul oldu
Şerif Aydın dini bütün kul oldu
Anıları alıp giden yıllar oy

Birazcık şımarık biraz haylazdı
Maraş'a varınca düpedüz azdı
Sınıfın maskotu Yaşar Yılmaz'dı
Anıları alıp giden yıllar oy

Büküldü boyunlar ağardı başlar
Başımıza yağdı atılan taşlar
Hüseyin Gökçeler Gökçe kardaşlar
Anıları alıp giden yıllar oy

Balta vurdum bedenini yarmadı
Selâm saldım makamına varmadı
"Öküz Güneş" desem dilim varmadı
Anıları alıp giden yıllar oy

Beni böyle ettin neyleyim ey yâr
Ağlasam sırrımı el-âlem duyar
İki somun yerdi İzzettin Uyar
Anıları alıp giden yıllar oy

Koşamadım yollarımda taş vardı
Gülemedim gözlerimde yaş vardı
Mersin'den İbrahim Karataş vardı
Anıları alıp giden yıllar oy

Kerem yandı amma Aslı güzeldi
Ya Ferhat dağları ne için deldi
Rüyamda Günseli sınıfa geldi
Anıları alıp giden yıllar oy

Bana kimler yana kimler acıya
Yürek dayanır mı bunca acıya
Abdullah Tufan'ı saldık hacıya
Anıları alıp giden yıllar oy

Gönül sultan değil neylesin tacı
Maziyi yitirmek gerçekten acı
Fatma Karataylı Raiye Bacı
Anıları alıp giden yıllar oy

Bilmem İğdiş neden böyle azmıştı
Mezarını kel kargalar kazmıştı
Ağıtını Ömer Kasar yazmıştı
Anıları alıp giden yıllar oy

Bizler arı olduk enstitü petek
Başımız hep dikti öpmedik etek
Sana selâm olsun Hilmi Aslıpek
Anıları alıp giden yıllar oy

Şu çuval gövdeye inci dişe bak
Soytarının şu yaptığı işe bak
Halayın başında Ödemiş'e bak
Anıları alıp giden yıllar oy

Mehtaplı gecede düşler güzeldir
Böylesi gecede düşlerime gir
Yandım senin için Ahmet Bindebir
Anıları alıp giden yıllar oy

Güller tomurcuktu tez örselendi
Umut kader eleğinde elendi
Sınıfın güzeli Nimet Belen'di
Anıları alıp giden yıllar oy

Çam yarması gibi gövde iriydi
Heykel gibi dikilirdi diriydi
Osman Karadut da bizden biriydi
Anıları alıp giden yıllar oy

Derin derin hülyalara dalardı
Ne bileyim yüreğinde ne vardı
Emin Neşe güzel keman çalardı
Anıları alıp giden yıllar oy

Feleğin elinden tebdilim şaştı
Gün eridi güneş dağları aştı
Canpolatlar iki ikiz kardeşti
Anıları alıp giden yıllar oy

Bu sevdalar beni böyle saralı
Kara düşler gördüm bağrım yaralı
Gel yoldaşım gel İbrahim Karalı
Anıları alıp giden yıllar oy

Ah o gençlik sevdaların çağıdır
Bu züğürtlük ayağımın bağıdır
Kuru Mecit yüreğimin yağıdır
Anıları alıp giden yıllar oy

Vay derim de kara yazgı sana vay
Kara bulutlarda kapkaranlık ay
Ne tez fani oldu Ali Kubilay
Anıları alıp giden yıllar oy

Kara günler için saklanır akça
Kardeşçe ürettik bölüştük hakça
Yandım senin için İbrahim Akça
Anıları alıp giden yıllar oy

Madeni has olan tutmaz yosunu
Kim neylesin insanların fosunu
Elbet özlemiştim Sami Tosun'u
Anıları alıp giden yıllar oy

Daima yıktılar kurduğum damı
Yığdım harman ettim gafleti gamı
İsmet Çalışkan'dan aldım ilhamı
Anıları alıp giden yıllar oy

Mevsimler değişti kul başkalaştı
Gönül daldan dala gezdi dolaştı
Ne diyeyim tavşan yamacı aştı
Anıları alıp giden yıllar oy

Gel beni de dinle ne olur hancı
Şuramda yangın var şuramda sancı
Baktığım aynalar bana yabancı
Anıları alıp giden yıllar oy

Kader dedikleri köre inandım
Daha ben doğmadan orada yandım
Yüzüme güleni gerçek dost sandım
Anıları alıp giden yıllar oy

Işımadı gitti bahtın yıldızı
İşte bak şuramda kaynıyor sızı
Beni böyle etti gönlümün kızı
Anıları alıp giden yıllar oy

O senin dediğin fincanda faldı
Onu da çok gördü elimden aldı
En güzel yıllarım mazide kaldı
Anıları alıp giden yıllar oy

İlimin ışığında selâma durduk
Sellerin ağzına çelik gem vurduk
Yirmi iki yerde koca kent kurduk
Anıları alıp giden yıllar oy

Kalemim susmadan hep yazacağım
Düziçi yıllarım en tatlı çağım
17 Nisanlar onur bayrağım
Anıları alıp giden yıllar oy

Kâzım Ateş yana yana kor olmuş
Saçları ağarmış yüzü mor olmuş
Âşık Garip gibi hâli zor olmuş
Anıları alıp giden yıllar oy

Ulaşılmaz uzak düştü aralar
Gönül pazarında geçmez paralar
Şen şakrak çocuktu Doğan Karalar
Anıları alıp giden yıllar oy

Cemre düştü boz tepeler yeşerdi
Sorun şu bülbüle ne imiş derdi
Nimet Yıldıran'a kim gönül verdi
Anıları alıp giden yıllar oy

Beni benden alan bir sarışın baş
Dilimde bir tanem gözlerimde yaş
Yüreğimi dinle Kâzım Dönertaş
Anıları alıp giden yıllar oy

Omuzlar çekerdik tuğlayı taşı
Çalakaşık yerdik kapuska aşı
İsa Kelepir'i Nebi Kardaş'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Dizlerim tutsaydı çıksaydım yola
Çukur Köprüsü'nde verseydim mola
Hurşit Kılıçaslan ruhun şad ola
Anıları alıp giden yıllar oy

Kabridir dediler şurda duranı
Rahmetle anarım Bekir Uran'ı
Kadirli'den sordum Mehmet Turan'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

İbrahim Türk hani Darıcı nerde
Hepsinin üstünde bir siyah perde
Boynum bükük durur doğduğum yerde
Anıları alıp giden yıllar oy

Aşamadım şu mihnetin setini
Şahinler yer bıldırcının etini
Tez yitirdik şu İsmail Çetin'i
Anıları alıp giden yıllar oy

Bir kör boğaz için bunca bu telâş
Ramazan Başkonuş Süleyman Ayaş
İhsan Aygün nerde Ödemiş kardaş
Anıları alıp giden yıllar oy

Esprisi güzel dostluğu hastı
Şiirde hicivde mührünü bastı
İnce mizaçlıydı Şakir Tomas'tı
Anıları alıp giden yıllar oy

Züğürdün eşeği dağdan aşar mı
Fırtına gelmeden deniz taşar mı
Şu güzel gülüşlü Zühtü Yaşar mı
Anıları alıp giden yıllar oy

Doktor gözümdeki siyah perdedir
Yazdığın ilaçlar hangi derdedir
Kolıkırık vardı hani nerdedir
Anıları alıp giden yıllar oy

Dilimi tutmadım ağrıdı başım
Son durağa geldi dayandı yaşım
Osman Çapanoğlu gönül yoldaşım
Anıları alıp giden yıllar oy

Saydıklarım akıp giden yaşımdı
Taştan taşa vuran benim başımdı
Tufan Doruk sakin arkadaşımdı
Anıları alıp giden yıllar oy

Ne torbada bulgur ne çuval da un
Saçlar beyazlaşır değişir duygun
Güvenme yıllara Elife Uygun
Anıları alıp giden yıllar oy

Bilmem yanar dağdı bilmem volkandı
Nemrut'un ateşi bağrımda yandı
İbrahim Başaran Eloğlu'ndandı
Anıları alıp giden yıllar oy

Hayallerim ummanlara dalıyor
Düşündükçe beni benden alıyor
Özcan Seyhan şimdi keman çalıyor
Anıları alıp giden yıllar oy

Ömür bitti daha nice sorun var
Gönül senin akıl almaz zorun var
Hükümet Mevlit var Fuat Torun var
Anıları alıp giden yıllar oy

Kal dediler oralarda kalmadım
Küstüm sevgilime selâm salmadım
İsmail Tezcan'dan haber almadım
Anıları alıp giden yıllar oy

Değirmenci emmi öğütmez unu
Ben kime şikâyet eylesem onu
Yıllardır görmedim Ömür Kaygun'u
Anıları alıp giden yıllar oy

Güzeli bol olur Niğde'nin Bor'un
Siz onları benim gönlüme sorun
Kemanın ağlıyor Salim Öztorun
Anıları alıp giden yıllar oy

Felek beni elek elek eliyor
Türlü türlü beşiklere beliyor
Mustafa Terlemez köyden geliyor
Anıları alıp giden yıllar oy

Arzuhalcı kağıdıma pul getir
Sırılsıklam oldum nolur çul getir
Kerametttin Çelebi'yi bul getir
Anıları alıp giden yıllar oy

Serin serin esen Düldül'ün yeli
Gürleyip azdı mı Deliçay seli
Maraş'ta bulurum Talat Güzel'i
Anıları alıp giden yıllar oy

Zaman nasıl eritiyor her şeyi
Neyzen gelmez gayrı kim çalsın neyi
Felek kucakladı Sabri İnce'yi
Anıları alıp giden yıllar oy

Giy sevdiğim ayağına nalını
Çatlasınlar gel salını salını
Pek severdim Ahmet Açıkalın'ı
Anıları alıp giden yıllar oy

Ruhuma örtülmüş kapkaranlık tül
Soldu gazel oldu kokladığım gül
Kim bilir nerdesin Yemlihan Bülbül
Anıları alıp giden yıllar oy

Kurbağalar kuruttular deremi
Ben çağırdım ciğerime veremi
Nerelerde bulsam Rahmi Kerem'i
Anıları alıp giden yıllar oy

Dillerde türküydük ellerde sazdık
Nice dağlar yardık kanallar kazdık
Kırk bin köyün dertlerini biz yazdık
Anıları alıp giden yıllar oy

Temellere terimizi katmışız
Boz toprakla kucaklaşıp yatmışız
Kem gözlere diken gibi batmışız
Anıları alıp giden yıllar oy

Gerçeğin direği fazilet haktır
Başımız dik durur yüzümüz aktır
On yedi Nisanlar yaşanacaktır
Anıları alıp giden yıllar oy

Bağrı yanar durur öteden beri
Her gece yatakta ağlasam yeri
Kimlerden sormalı Kâzım Sincer'i
Anıları alıp giden yıllar oy

Hıçkırık boğuyor gözlerimde yaş
Ömür tükeniyor bak yavaş yavaş
Mustafa Kubilay Halil Dönertaş
Anıları alıp giden yıllar oy

Tükenmedi yollarımın yokuşu
Kanadından tutamadım o kuşu
Kilis'te aradım Recep Tokuş'u
Anıları alıp giden yıllar oy

O nasıl hamleydi o nasıl hızdı
Karanlık köylere doğan yıldızdı
Şadiye Demir'de sevimli kızdı
Anıları alıp giden yıllar oy

Elde dirgen omuzlarda yabalar
Köylü olan bizler gibi çabalar
Hasan Ali Yücel Tonguç Babalar
Anıları alıp giden yıllar oy

İlkin ışıkları Tonguçlar yaktı
Karanlık köylere yıldızlar aktı
Bu ağaran yepyeni bir şafaktı
Anıları alıp giden yıllar oy

Hasan Ali eğitimin eliydi
Beyinlere akan ışık seliydi
Yeniden doğarak ah gelmeliydi
Anıları alıp giden yıllar oy

Yıllar geçti tükenmedi acımız
Tonguç Baba başımızda tacımız
Rahmet okur kırk bin köyde bacımız
Anıları alıp giden yıllar oy

Kim istemez ak şafaklar sökmesin
Ulu çınar yaprağını dökmesin
Başımıza yarasalar çökmesin
Anıları alıp giden yıllar oy

Ahtıma da Hasan Turan ahtıma
Devlet kuşu konmam dedi tahtıma
Bundan sonra yıldız doğmaz bahtıma
Anıları alıp giden yıllar oy

ZEYNEP GELİN OLURKEN

Kutnu kumaş birbirine dürüldü
Ak duvağı sırma sırma örüldü
Al örtü başında çırpındı güldü
Oya gördüm ışıl ışıl pul gördüm

Elendi kınası ince elekte
Mutluluk türküsü söylenirdi dilekte
Bilezikler yılbır yılbır bilekte
Burma gördüm ışıl ışıl kol gördüm

Bu Zeynep mi çiçek çiçek bezenen
Bu gönül mü umut umut özenen
Mor yelekte uçtan uca uzanan
Oya gördüm ışıl ışıl dal gördüm

İnce beliklerde sallanan püskül
Fesleğen kokulu şu topak kâkül
Atlas fistanında benek benek gül
Yaprak gördüm ak dudakta bal gördüm

Hasan Turan beri gel de gör hele
Ne giydirsem yakışıyor güzele
Bu türküyü dön bir daha tazele
De ki daha nice nice hâl gördüm

B - YERGİ ŞİİRLERİ

ANA BENİ EVERSENE

Ala keçim çift doğurdu
Bol ettik sütü yoğurdu
Gönlüm ne hülyalar kurdu
Ana beni eversene

Mevsim mevsim kuzu güttüm
Gelin için koç büyüttüm
Kına gibi un öğüttüm
Ana beni eversene

Yeşil küncüm dal dal oldu
Çocukluğum masal oldu
Bu yıl bana bir hâl oldu
Ana beni eversene

Toprağı kat kat çevirdim
Türlü türlü hâle girdim
Güveylik urba diktirdim
Ana beni eversene

Bakır taslar kalaylansın
Odalarda mumlar yansın
Uyuyan bahtım uyansın
Ana beni eversene

Kilimimiz halımız var
Oğul oğul balımız var
Ay boynuzlu malımız var
Ana beni eversene

Şükür gitti bizden darlık
Gelin almak bahtiyarlık
Olmaz olsun şu bekârlık
Ana beni eversene

BATSIN

Şurama değdi mermi
Üst diş alt dişi yer mi
Seven böyle eder mi
Ceddi atası batsın

Mihnet kuyusu derin
Bilinmez nerde yerin
Böyle rezil pokerin
Papazı ası batsın

Bir daha doğmasın gün
Görülmesin güldüğün
Bunca yaralı ömrün
Önü ötesi batsın

Zulmün yumruğu yeğin
Değeri yok emeğin
Eti kokmuş yemeğin
Kazanı tası batsın

Dumanı tütmez gamın
Sonu bitmez akşamın
Su vermeyen hamamın
Adı mahlası batsın

Düşünün sonra binin
Son durakta tez inin
Şak şuk eden geminin
Çarkı rotası batsın

Turan aynaları sil
İyi bak kendini bil
Şunlar ki insan değil
Soyu atası batsın

BEKLEDİM

İstanbul'da matbaacı arkadaşım Hanefi Göçer bana kart bastırıp göndereceğini söylemişti. Çok bekledim kart gelmedi Bu taşlama onun için yazıldı.

Gözlerim yollarda bekledim Mart'ı
Posta getirmedi bastığın kartı
Böyle mi olmalı Göçer'in şartı
Yiğit sözü mermer olur taş olur

Kuru çölde sarı bülbül öter mi
Sen ateş yakmazsan duman tüter mi
Denizden bir damla versen biter mi
Bir kaşık yağ ile nice aş olur

Bilir misin şimşek neden sert çakar
Dağların suları engine akar
Umut umduğunun yoluna bakar
Şair şair ile hem sırdaş olur

Böylesi söğütten bize köz olur
Kurt düşmezse çürür gider öz olur
Yerini bulmayan sözde söz olmaz
Tabiri caizse o ninnoş olur

Umudun kuyusu derler derince
Gönül tez incinir ipekten ince
Hile karışırsa beyaz pirince
Emeklerin hiçe gider haş[8] olur

Kimi Kars'a gider kimi Bolu'ya
Kimi boşa sıkar kimi doluya
Doğru nefes alıp doğru soluya
Yalancının yattığı yer yaş olur

Demek boşa dönüyormuş kayanız
Sütümüze ulaşmadı mayanız
Ehli kâmil olamadı yayanız
Göz gönülden görmeyince şaş olur

Ne küpüm boşalır ne testim yarım
Suyum sebil dağıttıkça artarım
Kişileri gram gram tartarım
Terazi de fire verir faş[9] olur

Meyvesiz ağacın dalı eğilmez
Her yaraya el uzatıp değilmez
Ele akıl verir kendini bilmez
Hayal berberinde kel tıraş olur

Sermayesi yalan olur yalanın
Kuskunu[10] tez kopar eski palanın
Böyle acemice tambur çalanın
Eli dili tutmaz pür telaş olur

8 Emeklerin boş olur, heba olur.
9 Yalanın açık seçik belli ortaya çıkması.
10 Eşeklerin sırtına vurulan palanın bağlanmasını sağlayan ip.

Hasan Turan gürüleyip de akmadın
Fesat ocağında fitne yıkmadın
Daha söylenecek söz bırakmadın
Böylesi gövdede böyle baş olur

BÖYLESİLER - I

Faziletin tümü paradır sanmış
Hele şu şımarık kuluna bakın
Zabın eşşek ile dağda yatardı

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Kısmetini kıl torbaya kor idi
Gözü çibik[11] beyinciği bor idi
Anasının derdi daha zor idi

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Umut ekmiş çile biçmiş hep baban
Kıraç tarla kuru çarık düztaban
Zabın öküz ağlıyormuş kör saban

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Hep bilirler boz eşşekli babanı
Tek öküzle sürer imiş sabanı
Sana ben mi desem sen seni tanı

11 Göz çapağı, çapak.

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Ana kör makasla yapmış tıraşı
Bulursa yer imiş bulamaç aşı
Nerede büyütmüş şu kocabaşı

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Bu kabak nerede ne çabuk şişti
Hangi kazanlarda kaynadı pişti
Baba çarık kendi tuman giymişti

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Ne için başıma düştü bu kaya
Sütler suya kesmiş bozulmuş maya
Eğilmişler bir kahveye bir çaya

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Tilki olmuş kümesleri beklemiş
Kâh kuyruk sallamış kâh emeklemiş
Pis paraya pis paralar eklemiş

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Nereden nasıl türemişler
Görgüsüzler şımarıklar

BÖYLESİLER - II

Yere batsın pis paranın pis turası
Senin yerin ayağımın burası
Bir gün gelir söylemenin sırası

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Gövdesinden ağır çeker darası
Midesiyle gayet hoştur arası
Yüzüne sıvanmış kirli parası

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Nerden bilsin faziletin F'sini
Kendi söyler kendi dinler sesini
Bilenlerden sorun siz böylesini

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Kır dağların hepsi para sanıyor
Aç gözleri aç kurt gibi yanıyor
Ne kimseyi ne kendini tanıyor

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Felsefesi para dünyası para
Kapamadıkları içinde yara
Doyumsuz ruh sade sefil fukara

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Gölü büyük ördek gelir kaz gelir
Ağlayanın sesi ona saz gelir
Kırk deveyi yeyip yutsa az gelir

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Behey bu ne pozdur bu ne fiyaka
Burnu Kaf Dağı'nda bin poz bin caka
Huy edinmiş hep kara der her aka

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Hele sorun kimsin hele sen nesin
Hep böyle mi gürler bu çatlak sesin
Gövden büyük olmuş sade gölgesin

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Sanma yıldızların yerinde durur
Akan muslukların dibinde kurur
Hırsın azametin beynine vurur

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Bir gün sam yelleri keser hızını
Tanımazsın sofradaki tuzunu
Süt kesilir aç bırakır kuzunu

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Buz tutar yüreğin buz olur terin
Silinir yollardan tüm gölgelerin
Bilinmez neresi nasıldır yerin

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Nesine gerekmiş mektep medrese
Kasası şişmeli gülmeli kese
Herif âşık olmuş böylesi sese

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Gazi Paşa dedi önce ilimdir
Bunların ki para halı kilimdir
Nerden zuhur etmiş vay bunlar kimdir

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Yüreği boş beyni kıraç fukara
Fazileti kurban etmiş çıkara
Suratlarda mühür mühür bu kara

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Yüz mü yüz elli mi olur yaşınız
Mermerden dikilir elbet taşınız
Kabristanda daha büyür başınız

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Mecliste az konuş çıkmasın foyan
Hiçliğin sırıtır dökülür boyan
Beş kişin bulunur mezara koyan

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

İki kazma mezarınız kazarsa
Doğru kalem doğru doğru yazarsa
Kıyametler kopar kullar azarsa

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Ne çokların kalır ne azın kalır
Ne pozun ne cilven ne nazın kalır
Taşın da bellisiz bir yazın kalır

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Beslenmiştin kaymak ile bal ile
Perde diktin saf iplikle şal ile
Palan düşer eşşek kaçar nal ile

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Feleğin eleği neleri eler
Kimse bilmez hangi beşiğe beler
İsmin bir hiç olur uçar seneler

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Pis parayla ağa olur bey olur
Yola sığmaz bir acayip şey olur
Neyzenin elinde ötmez ney olur

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

Hasan Turan elin neyi nesine
Baykuş konar böylesinin fesine
Yum kulağı şımarığın sesine

Mazideki kirli çuluna bakın
Hele şu şımarık kuluna bakın

BURASI ÇUKUROVA

Bura Çukurova çoktur ağası
Toprağına bin bereket yağası
Yolcuyum topladım tarağı tası
Koca dünya sanki sende neyim var

Bahar gelir çayır çimen bitişir
Çiçekli dallarda kuşlar ötüşür
Mihnetini çektiklerim yetişir
Koca dünya sanki sende neyim var

Kolum kısa yücelere ermedi
Hızır dedim sesime ses vermedi
Devlet kuşu konup kanat germedi
Koca dünya sanki sende neyim var

Altın başak ekenleri biçmedim
Muhannetin köprüsünden geçmedim
Haram çeşmesinden damla içmedim
Koca dünya sanki sende neyim var

Eşşek kaçtı bulda getir palanı
Dile tespih eylemişler yalanı
Görmedin mi seni senden çalanı
Koca dünya sanki sende neyim var

Kamışlardan kaval yaptım ötmedi
Kır dağlara tohum saçtım bitmedi
Bu züğürtlük babamdandır gitmedi
Koca dünya sanki sende neyim var

Ilıkça bahardım boralı kışım
Belime dağ düştü ezildim hışım
Kimsiz kimsesizim bir kuru başım
Koca dünya sanki sende neyim var

Yuvasından erken uçtu kuşlarım
Fazilete kurban gitti düşlerim
Küfür bilsem şuralardan başlarım
Koca dünya sanki sende neyim var

Benim gibi nice dertli ozan var
Gariban yollarda gezip tozan var
Kul bahtını kullar gibi bozan var
Koca dünya sanki sende neyim var

Gitti gelmez ava saldım tazımı
Ben söyledim eller çaldı sazımı
Küsme gönül ben yazmadım yazımı
Koca dünya sanki sende neyim var

İğne yutmuş benim itim ürümez
Eşşek zabın[12] deh deh derim yürümez
Bu ayaklar bu çarığı sürümez
Koca dünya sanki sende neyim var

Ağaç soysuz çıktı tutmadı aşı
Tırnağın var ise başını kaşı
Taştan taşa vurdum akılsız başı
Koca dünya sanki sende neyim var

Yüzüme güleni gerçek dost sandım
Dostum dedim ateşine ben yandım
İsyankâr olmadım amma usandım
Koca dünya sanki sende neyim var

Yılları tükettim gün saya saya
Sütleri bozulmuş neylesin maya
Diller diken olmuş yürekler kaya
Koca dünya sanki sende neyim var

Güz yelleri yaprakları dökerken
Mor dağlara boz dumanlar çökerken
Yürek duruverir şafak sökerken
Koca dünya sanki sende neyim var

Yığın yığın harman oldu kaderim
Verenlere yığınlara ne derim
Sabi sübyan iken ölmüş pederim
Koca dünya sanki sende neyim var

12 Çok zayıf, düşkün..

Ben yolcuyum sen burada kal derim
Ne servet isterim ne de mal derim
Verdiğini al başına çal derim
Koca dünya sanki sende neyim var

Kerem gibi türlü derde büründüm
Kanatsız doğmuşum yerde süründüm
Hasan oldum Turan gibi göründüm
Koca dünya sanki sende neyim var

Hasan Turan ahın vahın bitmez mi
Kiş kiş etsek kişilesek gitmez mi
İnsan oldun kişiliğin yetmez mi
Koca dünya sanki sende neyim var

BU YARAYI KİM SARAR

Pazar elimi yaktı boş getirdim sepeti
Onlarda çok bizde yok bu nerenin hikmeti
Hep bizlere yazıldı bu düzenin zimmeti

Umutlara kar yağdı sabırlar neye yarar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

Dinlemişiz yıllarca bir varmış bir yokmuşu
Yükseklere uçurduk şahin yaptık o kuşu
Düşünemez olmuşuz olacağı olmuşu

Böylesi çark içinde yaşamak ömre zarar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

Elektrik su derdi konduların kirası
Yavrulara dert olur her gün dolmuş parası
Buna kader denilmez düzenin yüz karası

Yiye yiye bitirdik biz de sabır ne arar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

Bunlar koca gardaşlar yuttular denizleri
Karlı dağda gezseler belli olmaz izleri
Boş hayaller kurmayın kim düşünür bizleri

Hanımları saçını altın aynada tarar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

Vurgunlar çılgın etti sonradan görmüşleri
Pis paraya sarılmış hayalleri düşleri
Dayıları dayaklı tıkır tıkır işleri

Fazilet namus haya deseniz neye yarar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

Hasan Turan söylüyor feleğin oku oktur
Hırslar köpekleşirse onun ilacı yoktur
Diyebilsem ah keşke söylenecek pek çoktur

Aç tavuk boş ambarda yavrulara yem arar
Bir bilene sorsalar bu yarayı kim sarar

CEMİL DEMİRSİPAHİ'YE

Neden sonra Cemil Demirsipahi kaset göndermişti Ancak telif haklarına hiç değinmiyor, kuru selamlarla gönül avutuyordu. Bu taşlama onun için yazıldı.

Aldım kasetini derim bilesin
Kurnazlığın güzel tatlı hilesin
Destanımı okuyasın gülesin
Küstüm amma senden geçemiyorum

Ak sütüme acı maya karışmaz
Ata binsem eşek ile yarışmaz
Kime el sallasam eli erişmez
İyiyi kötüyü seçemiyorum

Gönül kasaveti bir gün siler de
Umutlar göverir belki ilerde
Suyum sebil oldu haramilerde
İçinden bir yudum içemiyorum

Şu ahımdır kirpiğimden süzülen
Kaderimdir büzüm büzüm büzülen
Zaman mıdır insan mıdır bozulan
Ektiğim hasadı biçemiyorum

Duygularım sığmaz oldu satıra
Hangi derdi yükleyeyim katıra
Dilim varmaz dokunamam hatıra
Hâlimi kadıya açamıyorum

Çiçek açar meyve tutmaz dalımız
Kimler baksa boşa çıkar falımız
Kapanın elinde kaldı malımız
Yakamı tutandan kaçamıyorum

Hasan Turan ömür vardı güze ha
Çabaladım çıkamadım düze ha
İnce söyle taş düşürme söze ha
Kanatsız doğmuşum uçamıyorum

DEĞİRMEN SELE GİTMİŞ

Beni dinle çocuğum aklını başına al
Çoban nasıl üflerse öyle öter bu kaval
Bilmem nereye varır bu gidişat bu ahval

Fazilet haraç mezat niçin yüzün kararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Doğruyu söyleyemem kaşıyamam yaramı
Gövdemden daha ağır getirirler daramı
Kapan kapana olmuş kim düşünür haramı

Biliyorum çocuğum sabrınla bi kararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Bu tufan başka tufan hele bir bak toz duman
Yedi belayı savar gördüğüne göz yuman
Düşünmekten rahattır mışıl mışıl uyuman

Her kalıba uyarsan emmilere yararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Vatan millet Sakarya söyleriz türkümüzdür
Atı eşkine giden yolcunun yolu düzdür
Kimi hırsız gececi kimileri gündüzdür

Sorma Sümbül Hanıma saçı nerde tararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Dayıların büyükse damdan dama hoplarsın
Elin uzun olursa ganimeti toplarsın
Hepiniz aynı çıplak ha yoktansın ha varsın

Umudu yumak yumak *"Ya sabır"a* sararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Züğürt hayallerine boş fincanda fal bakar
Yıldızı parlayanın on parmağı bal tutar
Deve azgınlaşınca havudunu da yutar

Demeyesin çobana sürümüze zararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

Turan'ım yürüyorum dönenler yolda kaldı
Ağam kaşıkla verdi kepçeyle geri aldı
Söylesem kim inanır pire yorganı çaldı

Devler havuzu yutmuş varsın bostan sararsın
Değirmen sele gitmiş sen şakıldak ararsın

ESKİ HAMAM ESKİ TAS

Bu bina sallanıyor usta bekler taş bekler
Boynu bükük büyüyor boncuk gözlü bebekler
Böylesi şoförlerden bu yolcular ne bekler

Neredesin Erzurum nerdesin koca Sivas
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

Mutfaklarda ağıt var kaplar kacaklar yasta
Parası yok dayı yok yollarda kalır hasta
Çok nimetler pay olur şöhretli iltimasta

Biz topraktan olmuşuz onların madeni has
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

Birbirine kattılar otu sapı samanı
Babalar görmediler böyle kirli zamanı
Bilmem nereden çıkar bu yangının dumanı

Tepelerden yağıyor sicim sicim iltimas
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

Memurun emeklinin nerde toplumda yeri
Sıfırlara döküldü köylünün alın teri
Emeğin beli bükük derttir öteden beri

Oğlum hayalde yüzme ayağını yere bas
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

Yıl yıldan daha düşkün emekliler dul yetim
Sömürünün pazarı oluyor memleketim
Ağlamağa yetmiyor ne gücüm ne kudretim

Hak adalet kumaşı biçmiyor bizim makas
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

Hasan Turan ne zaman nerde bir şafak söker
Sam yelleri eserse nice yapraklar döker
Devenin yükü ağır ıharsa birden çöker

Onlarda çalgı cümbüş bizim evde kara yas
Düzen hep aynı düzen eski hamam eski tas

GİDERİM

Yaralı yavruya değmem
Böyle geldim böyleyim ben
Kör boğaza boyun eğmem
Eli yabanı niderim

Düşlerimde seni ansam
Gelsem kapınıza yansam
Ben bu sabırdan usansam
Çöllerde deve güderim

Böyle devran böylesi dem
Beni tanımadı gölgem
Kör kasaba minnet etsem
Keser bir yerimi yerim

Haber yok Evran Ahi'den
Ben mi yanıldım sahiden
Hayır gelmez Sipahi'den
Gayrisini ben nederim

Böyle gemi böyle rota
Kuzu gelmez kuru ota
Varsın senin olsun nota
Sessiz habersiz giderim

Versen götürür çalardım
Ağlar maziye dalardım
Dertlerimi oyalardım
Eriseydim erim erim

Hasan Turan nefes nefes
Sende yürek sende bu ses
Meyve tutmaz ağacı kes
Ağlayan gözden öperim

GÜZELLER HUY EDİNMİŞ

Zaman saman sattırır aslanı boğdu çakal
İçkiler ün kazandı ne günah var ne vebal
Şu çürümüş gidişten sen de biraz örnek al

Başını kaldır da dikkatle bak sağa sola
Güzeller huy edinmiş gönülleri parlağa

Hiç sormazlar bu kimdir aramazlar soyunu
Yeter ki hoş görsünler beğensinler boyunu
Varsın karnın aç olsun öğren bir dans oyunu

Dansöz gibi piste çık dönüver sağa sola
Güzeller huy edinmiş gönülleri parlağa

Bob stil olacaksın böyle ister bu avrat
Sık sık tıraş ol da ziyanı yok handa yat
Bilmediğin yere git boş keseden mavra at

İpekli giy süslü gez sansınlar seni ağa
Güzeller huy edinmiş gönülleri parlağa

Ahlâksılar ahlâkı ardı sıra sürüyor
Dalkavuğun gemisi karada da yürüyor
Baba dede töresi birer birer çürüyor

Gözümde yaş kalmadı şu hâle ağlamağa
Güzeller huy edinmiş gönülleri parlağa

Hasan Turan en kutsal değer soysuzlaşıyor
Kafası boş vicdanı kıraç olan yaşıyor
Bu yollar cümlemizi bataklara taşıyor

Böyle gelmedik lâkin böyle düştük bu çağa
Güzeller huy edinmiş gönülleri parlağa

HÂL - DURUM

Vicdan diye diye yola çıkmışım
Mihrabımı merhametle yıkmışım
Ağlayana ağlamaktan bıkmışım
Gayrı güle güle katılıyorum

Fazileti satmış olsam pazarda
Babam beni döver miydi mezarda
Eğri uçtu diye kuşa kızar da
Hançer kaşlar gibi çatılıyorum

"Kader" beni tez çıkartmış talime
İman dur diyemez olmuş zalime
Aklım ermez oldu kendi hâlime
Gayrı bir ekmeğe satılıyorum

Tanrı dedim secde ettim bir diye
Müraiye yanaşmadım kir diye
Gurbet ellerinde misafir diye
Evlerden evlere atılıyorum

HALK ŞAİRİ

Halk şairi halktan alır gücünü
Söyler gerçekleri dili mert olur
Hakkı görür haksızlığa yuh çeker
Halkın derdi yüreğinde derd'olur

Felsefesi sezgisinde saklıdır
Mızrabı konuşur teller haklıdır
Ağıttır acıdır dokunaklıdır
Dili güzel deyişleri sert olur

Bizden doğar gene bize yaslanır
İnce duygu ilhamından beslenir
Yüzlerce yıl ötelere seslenir
Züğürt ölür bir zavallı fert olur

Şu çörekte maya bozuk susam az
Yürek yanmayınca suya susamaz
Halk sussa da halk şairi susamaz
Demediği yüreğine dert olur

Bire samur kürklü gurur sultanı
Seni beni var edeni bil tanı
Gel kendini benim gibi kul tanı
Son durağın kara toprak yurt olur

Hasan Turan eğilmesin başımız
Pir Sultan Emrah'tan sürer yaşımız
Mermerden dikilmez mezar taşımız
Ya bir karaçalı ya da murt'olur

KARDEŞİM CEMİL BEY

Benim eserlerimi besteleyen Cemil Demirsipahi Ankara'dan telefon etti. "Senin kasetini postaladım geliyor dedi" kaset gelmedi . Aşağıdaki dörtlükler taşlama olarak yazıldı.

Küle dönmüş gayri közün
Diline ters gelmiş sözün
Bilmem çürümüş mü özün
Kaset gelmedi gelmedi

Yol uzunmuş yollar karmış
Yolcu yollardan korkarmış
Ne mübarek malın varmış
Kaset gelmedi gelmedi

Yel esmedi dal eğilsin
Garibi kim nerden bilsin
Sen dünkü Cemil değilsin
Kaset gelmedi gelmedi

Gıdak gıdak gaklayasın
Bu yalanı aklayasın
Müzelerde saklayasın
Kaset gelmedi gelmedi

Dilerim çoğa satası
Servete servet katası
Diyemem tümden batası
Kaset gelmedi gelmedi

Haram girmedi kanıma
Fesat uğramaz yanıma
Pekçe dokundu kanıma
Kaset gelmedi gelmedi

Söğüt dalını eğerse
Yaprağı suya değerse
Değişmişsin sen meğerse
Kaset gelmedi gelmedi

İtiniz uzun ürümüş
Atınız rahvan yürümüş
Gözlerini hırs bürümüş
Kaset gelmedi gelmedi

Çekildin sılça saraya
Merhem olmazsın yaraya
Sat dünyanı beş paraya
Kaset gelmedi gelmedi

Hasan Turan ben böyleyim
Ekmeğim köy ben köyleyim
Bilmem daha ne söyleyim
Kaset gelmedi gelmedi

KİMSELERDEN HABER YOK

Sait Evrensel'e biz Sait Ağa deriz. Darende ilçesinin Palanga köyündendir. İstanbul'da helva imalat hanesi var. Bu şiir onun için yazılmıştır.

Kimselere diyemedim derdimi
Selâm saldım oralara erdi mi
Tebrik yazdım oralara vardı mı
Aylar geçti kimselerden haber yok

Küçük yaşta düştüm gurbet ellere
Harmanını sebil ettim yellere
Nice ağıt yazdım Evrensellere
Aylar geçti kimselerden haber yok

Sabır sebat iş insanın yanası
Emek kısmet ile doldurur tası
Nerde kaldı Evrensel'in helvası
Aylar geçti kimselerden haber yok

Ömür tükeniyor yıl saya saya
Göle yoğurt çaldım tutmadı maya
Burdan selâm olsun Sait Ağa'ya
Aylar geçti kimselerden haber yok

Kula kısmet kanat olsun kol olsun
Sırat Köprü cümlenize yol olsun
Helvanın tahini biraz bol olsun
Aylar geçti kimselerden haber yok

Mahkeme bir amma kadı başkadır
Herkes insan amma adı başkadır
Evrensel helvanın tadı başkadır
Aylar geçti kimselerden haber yok

İnce bir daldayız göçeriz bir gün
Neler ekmiş isek biçeriz bir gün
Son üç damla suyu içeriz bir gün
Aylar geçti kimselerden haber yok

Serviyi sevdiren yüce boyudur
İnsanı yücelten kökü soyudur
Gurur kibir karanlıktan koyudur
Aylar geçti kimselerden haber yok

Bahar gelir çayır çimen bitirir
Sarı sıcak ekinleri yetirir
Gönderirsen kargo alır getirir
Aylar geçti kimselerden haber yok

Aynı tarlalarda eriyen yağız
Sırt sırta verirsek yıkılmaz dağız
İnşallah Çakıl[13] da buluşacağız
Aylar geçti kimselerden haber yok

13 Çakıl sabahları insanların toplandığı yer.

Bahar geldi yeşillendi bu saha
Kuşlar cıvıl cıvıl çıktı sabaha
Böyle selâm gönderem bir daha
Aylar geçti kimselerden haber yok

Başımızda yüce Mevlâ Kur'an var
Nefsimize haram diye duran var
Burda garip şair Hasan Turan var
Aylar geçti kimselerden haber yok

KOÇAKLAMA

Darende'nin karakucak güreşçilerine.

Davul Köroğlu'nu güm güm vuranda
Yiğitlere şu meydanlar dar gelir
Zurnalar dillenir çağırır sizi
Yiğide meydandan kaçmak ar gelir

Bu gelenek bizim başımız diktir
Söner kaybolursa yürek eziktir
Küsüp darılmamak centilmenliktir
Yiğide meydandan kaçmak ar gelir

Soyunup da meydanlara çıkınız
Dostça kucaklaşıp eller sıkınız
İster yıkılınız ister yıkınız
Yiğide meydandan kaçmak ar gelir

Pehlivanlık dedemizin şanıdır
Nabızlarda vuran ata kanıdır
Yıkan yıkılan da Türk'ün canıdır
Yiğide meydandan kaçmak ar gelir

Yiğit pehlivanlar hayranım size
Ata töreleri emanet size
Her yıl şeref verin Darende'mize
Yiğide meydandan kaçmak ar gelir

MAHMUT EFENDİ (I)

İskambil oynadılar. Yenenler yenilenlere kuzu yedirecek. Kuzu sofrasına Mahmut Efendi yetişememiş "Hakkımı yediler. Hakkımı yiyenler sapımı yesinler demiş." Aşağıdaki dizeler onun için yazıldı.

Bülbül ötsün bağında
Huriler dursun sağında
İlim irfan ocağında
Pişesin Mahmut Efendi

Kral urbası giyesin
Dokuz kuzuyu yiyesin
Yarabbi şükür diyesin
Şişesin Mahmut Efendi

Melekler açsın kapını
Bilesin kendi çapını
Destan eylemiş sapını
İşesin Mahmut Efendi

Kuzu gitmiş diye diye
Üzülmüşsün kuzum niye
Sapın ile sünnetçiye
Düşesin Mahmut Efendi

Düşünmüşsün gece yarı
Ağlamışsın zarı zarı
Aha kuzunun mezarı
Deşesin Mahmut Efendi

Paha biçilmez malına
Salla salına salına
Balta değmesin dalına
Meşesin Mahmut Efendi

Ötesini berisini
Söyleyemem gerisini
Kapta götür derisini
Şaşası Mahmut Efendi

Gitti yorgan kaçtı pire
Asaletin vermez gire
Kuşlar gibi Kırşehir'e
Aşasın Mahmut Efendi

İğneyle kuyu kazmışsın
Sapınla destan yazmışsın
Hiddetinden çok azmışsın
Yaşasın Mahmut Efendi

Hasan Turan yiğit tanı
Destan oldu ünü sanı
Güzel şaka tatlı anı
Yaşasın Mahmut Efendi

MAHMUT EFENDİ (II)

Mahmut Efendi dizelerime kızmış. Ben bunun cevabını çok ağır vereceğim demiş. Aşağıdaki dizeler onun sözü üzerine yazılmıştı.

Ham çökelek olmaz dürüm
Suç işleme çekme cürüm
Bol yoncayla büyütürüm
Pek severim kuzum seni

İki yanına çatarım
Deh der önüme katarım
Mayana bolca katarım
Kokutmaya kuzum seni

İpini ince iğmişsin
Sana diyemem çiğmişsin
Bizim bahçeye siymişsin
Erce gördü gözüm seni

Ben demedim alnın sakar
Döner döner göle bakar
Bizim ocak odun yakar
Kül etmeye közüm seni

Güvercin ol gel taklama
Kem küm etme sır saklama
Boş kümeste gıdıklama
İncitmesin sözüm seni

Gel hele kalma geride
Eşini bulmuş Feride
Gözün kalmasın deride
Varır tutar tazım seni

Muhtacız gence kocaya
Layıksın yüksek locaya
Darılma Hasan Hoca'ya
Böyle söyler sazım seni

MUM DİBİNE KÖR BAKAR

Bugün boranlar çöktü dünküleri tufandı
Partiler meydanlarda gene sular bulandı
Düzende çark bozuldu nice yürekler yandı

Günler neler getirir gör ne şimşekler çakar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Gövdemden daha ağır tartıyorlar gölgemi
Dertler devri başladı geçti muhabbet demi
Battı batacak oldu su çekiyor bu gemi

Köprülerin altından su yerine şey akar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Sözleri söz değilmiş ödenmiyor çekleri
İnsanlar Hızır sanmış böyle dümbelekleri
Oyunlar aynı oyun bir ileri bir geri

Beylerin beyni dönük etekleri zil takar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Dolu gider boş döner salonlardan tabaklar
Nerelerden sulanır bilemem bu kabaklar
Bunların kirlerini hangi sabunlar paklar

Vicdan para olursa cüzdan cepleri yakar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Sosyete çılgınları doldurdu salonları
Milyarlar saçıyorlar uçuyor balonları
Besleyip büyütmüşüz dev yapmışız onları

Hele bakın şunlara bülbüller gibi şakar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Bunca ateşe yetmez bu odunlar bu kütük
Söyler sayar dururuz onlar da Türk biz de Türk
Nefesimiz bitiyor neredesin Atatürk

Umutlar erir biter yıllar su gibi akar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

Hasan Turan insanlar duyursalar sesini
Ters giydirir adama cübbesini fesini
Bilemem neler olur diyemem ötesini

Vurgun talan yalanın olur mu alnı sakar
Diyenler doğru demiş mum dibine kör bakar

NERDEN ÇIKAR

Paranın para olduğu seneler Ali Baba Darende'nin Gürpınar (Aşudu) köyünün gazinosunu dört bin liraya kiralamıştı. İşine geç geliyor, temizliğe önem vermiyordu. Aşağıdaki dizeler onun için yazıldı.

Sen kendini uyutmuşsun
Boşa gazino tutmuşsun
Dört bine hapı yutmuşsun
Dört bin lira nerden çıkar

Sabah yataktan kalkmazsan
Ocağı erken yakmazsan
Müşteriye hiç bakmazsan
Dört bin lira nerden çıkar

Cancağızı pek ağırdır
Galiba garson sağırdır
Su içen adam bağırdır
Dört bin lira nerden çıkar

Ben patronum demek ile
Hiç gayretsiz emek ile
Üç domates yemek ile
Dört bin lira nerden çıkar

Söz dinlemez çocuk çoluk
İşinizin yüzü soluk
Gide gide kurur oluk
Dört bin lira nerden çıkar

Müşteriyi karşılayın
Biraz hatırını sayın
Kırk minnetle gelmez çayın
Dört bin lira nerden çıkar

Sandalyeler üç ayaklı
Kırılan köşede saklı
Sen de haklı biz de haklı
Dört bin lira nerden çıkar

Masaların hep toz olmuş
Kazancın çürük koz olmuş
Gelenler küsmüş yoz olmuş
Dört bin lira nerden çıkar

Ali ile Veli ile
Şelâlenin seli ile
Yamaçların yeli ile
Dört bin lira nerden çıkar

Şef garson yüceden inmez
Kim kim için hiç bilinmez
Dört gündür masa silinmez
Dört bin lira nerden çıkar

Kahve yüze elliye çay
Getirsen gene hay hay
Bekle gelmez vay babam vay
Dört bin lira nerden çıkar

Yolcular inmiş gemiden
Bir daha gelmiyor giden
Sen böylesi işi niden
Dört bin lira nerden çıkar

Davranışlar abuk sabuk
Dört tarafın kabuk kabuk
Kaymakam var topla çabuk
Dört bin lira nerden çıkar

Biraz gayret biraz çaba
Bolca kazanç kat hesaba
Darılma ha Ali Baba
Dört bin lira nerden çıkar

Dilin tatlı yüzün güleç
Gel kuzum bu işten vazgeç
Sen kendine başka iş seç
Dört bin lira nerden çıkar

Hasan Turan yazmaz kara
Hiç dokunmaz zülfüyâre
Ben dilerim düşme dara
Dört bin lira nerden çıkar

SAYIN CEMİL BEY

Cemil Demirsipahi'den mektup aldım. *"Ağabey nerdesin? Sesin duyulmuyor. Sen bizim bülbülümüzsün. Sen şakımazsan bizim teller susar"* diyordu. Aşağıdaki dizelerle ona seslendim.

Mektubunu dün almışım
Bunca dertten bunalmışım
Neden sonra geç anladım
Kitli kapılar çalmışım

Döndüm dolandım okudum
Boş tezgâhta hiç dokudum
Def çaldınız oynadınız
O cümbüşte ben yokudum

Yol üstüne sofra serdim
Gel deseler ben de yerdim
Kanadımda tüy tükendi
Nicelere kanat gerdi

Kuru göle çaldım maya
Ömür bitti saya saya
Taksilerde fink attınız
Cemil atlı Hasan yaya

Cepler delik cüzdan takır
Dökülmüşüm takır takır
Umut güllerim yolunmuş
Benim bülbül nasıl şakır

Gelen aldı giden aldı
Bu çeşmenin nesi kaldı
Senin gibi dostlar oldu
Cümlesi bir masaldı

Ektim ektim deremedim
Nedenine eremedim
Dost dediler hep yediler
Ben de beni göremedim

Şu belimi eğe eğe
Bel de kalmadı eğmeğe
Beni güveyi ettiniz
Sizler girdiniz gerdeğe

Hasan Turan yola çıktı
Ne susadı ne acıktı
Kutnu kumaş kervanını
Sizin kapınıza yıktı

SELÂM OLSUN

Üç kırk ta Aşudu'da doğmuşum
Hasretimi yüreğimde boğmuşum
Şimdi uzaklarda garip bir kuşum
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Yaş kocadı ömür düştü iflasa
Boş hayalle sefil oldu şu masa
Köyümüz rençperi Hacı Abbas'a
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Süt bozuk olursa neylesin maya
Eller aya çıktı biz kaldık yaya
Sevgili kardeşim İbrahim Kaya
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kıvrıla kıvrıla akıyor dere
Bereket taşıyor gittiği yere
Kaya'nın kardeşi Hacı Ömer'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gönül birleşince bir olur kafa
Bilime kulak ver boş ver boş lafa
Seni pek özledim Sefil Mustafa
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Değirmenci hile yaparsa una
Çarkı çeviren su ne yapsın buna
Pek sayın abimiz Selâmoğlu'na
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Behey gönül söylemiştim ben sana
Felek ile gelemezsin yan yana
Selâm oğlu Hacı Mehmet Özkân'a
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ömür kitabını oku hecele
Bir gelir dur diyemem ecele
Kardeşim Halit'e Mevlit Yücel'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Bunca yıllar geldi geçti bir masal
Yunus'u bil Mevlâna'dan ibret al
Gönül bahçemdeki Sait Topuksal
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Hafız Ağa gitmiş midir hacıya
Oğlu Kâzım Beye yenge bacıya
Biraderi yeğenimiz Hacı'ya
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Beyin düşünürse neler yapar el
Gülen insanlara dünya ne güzel
Sait Ağa Nusret Demir Evrensel
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Nasrettin Hocamız *"ye"* demiş kürke
Yobazın şerrinden şeytanlar ürke
Garip'e Ali'ye Mehmet Öztürk'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Almışım altıya satmışım beşe
Ömür defterini dürdüm beleşe
Yeğenim Cemal'a Yaşar Güneş'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Söğüt olma kurt düşürme özüne
Engin söyle diken dikme özüne
Çam Ali'nin Osman Karagöz'üne
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Trendeyim iniliyor hep raylar
Geçmiyor haftalar bitmiyor aylar
Hacı Osman Hacı Ömer Tuncaylar
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Hayat düğüm düğüm olmuş bilmece
Sizleri düşündüm gene dün gece
Kemal Efendiye Osman Kekeç'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gözyaşlarım karışıyor terime
Çayırlıkta halay çekin yerime
Palanga'dan Hanifi'ye Kerim'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Horozlara yetmez oldu darımız
Kovanları boş bıraktı arımız
Böyle güzel olsun hep muhtarımız
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ali Baba şeker koysun çayıma
Sağ eli bastonlu Yahya Dayıma
Kader mihnet düşmüş benim payıma
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Eğilmedi sığınmadı hamiye
Evi yakın tez ulaşır camiye
Köpeği zincirli bizim Sami'ye
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gene gurbet gene hasret gene oy
Sen de getir şu yarama biber koy
Palanga'dan Hacı Mehmet Yücesoy
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Altı misli terfi geldi soğana
Öyle zaman geldi ki boğan boğana
Kahvenin neşesi şeker Doğan'a
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Milyonlarca kullar kendini izler
Melâ makamını ne için gizler
Sakallı sakalsız cümle Cengizler
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Hangi dersi belleteyim fakıya
Güller yanmış bülbül nerde şakıya
Allah be İbrahim çöksün rakıya
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Dünya bir yol gelen geçen savuşa
Kime kısmet ola kimler kavuşa
Emeksiz Dayı'ya Bahri Çavuş'a
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Türlü türlü kullar geldi cihana
Nice yücelerden indiler hana
Mevlit Efendinin oğlu Ayhan'a
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Selâm almaz görgüsüzün güdüğü
Paran varsa öttürürsün düdüğü
Allah be kardeşin Kara Cücüğü
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Deve azmış havudunu yemede
Görenleri *"nene gerek"* demede
Atılan başında Kara Mehmet'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kim güvenir servetine varına
Bilir miyiz neler olur yarına
Merhum Ali Ağa çocuklarına
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Aziz Kardeş oynadığın basıra[14]
Sen gayrı uymalısın asıra
Koca kurtlar sarar seni hasıra
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kısmet olur döner gelir hacılar
Yüreğimi kemiriyor acılar
Neneler teyzeler cümle bacılar
Selâm olsun cümlenize bin selâm

O da bizim içimizden biriydi
Gövdesinden gönlü daha iriydi
Muhtar Mevlit muhtarların piriydi
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Dünya malı erenlerin nesine
Tutkunum Hayyam'ın güzel sesine
Merhum Tahir Beyin sülâlesine
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Yıllar gelir dertlerime dert ekler
Hasta gönül gayrı kimden ne bekler
Beşiklerde boncuk gözlü bebekler
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Köpük köpük şelalenin başına
Düğün kebabına bulgur aşına
Kabristan halkına mezar taşına
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Yarın kurbanlara hep kesim gelir
Koklarım oradan nefesim gelir
Baba toprağını öpesim gelir
Selâm olsun cümlenize bin selâm

14 Bir kağıt oyunun yörede söylenişi.

Hani benim baba yurdum diyenler
Salasından bayramlığın giyenler
Cevizler altında kuzu yiyenler
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kitabımda sabır şükür kerim var
Ekmeğimde damla damla terim var
Çok mutluyum aranızda yerim var
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kim yüzdürür gemileri karadan
Tiksinirim hile kokan paradan
Beni sizden ayırmasın Yaradan
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Nasıl gidem Erzurum'a Van'a ben
Kul olurum kıymet bilen cana ben
Ah Aşudu kurban olam sana ben
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Beyinlere ektiğimi biçemem
Ağlayandan bir yudum su içemem
Babamın toprağı senden geçemem
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Çölde su bulursan kuyu güzeldir
Şelâle güzeldir suyu güzeldir
İnsanlar güzeldir huyu güzeldir
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Düşte gördüm Bitlis midir Muş mudur
Kulağımda öten bizim kuş mudur
Yollar izlerimi unutmuş mudur
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gurur kibir nefislerin belâsı
Dışa vurur kötülüğün alâsı
Bir tarihtir Zengibar'ın kalası
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Tohma gene yaslı gene bulanık
Gurbet kuşlarıyız bağrımız yanık
Kadir kıymet bilen seven insanık
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Yurdun her köşesi durak yerimiz
Dedemizden miras alın terimiz
İnsanlık içindir derneklerimiz
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Aynı bağlamanın aynı teliyiz
Aynı gövdelerin aynı eliyiz
Nerede otursak Darendeliyiz
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ayağımda çarık sırtımda aba
Vardım selâm durdum dedim merhaba
Şeyh Hamd-ı Velî Hulûsi Baba
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kuduz Dağı'na gene kar atmış
Uluyan kurtları uykuya yatmış
Mevlâ buraları güzel yaratmış
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ceyhan'dayım ayrılmışım bir kere
Hasret çekiyorum doğduğum yere
Darende'nin dili Cengiz Özer'e
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Şurası Avazan şura Kilise
Böyle güzel kokar güller gül ise
Seni böyle söyler diller dil ise
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Oğlan Kız Pınarı Vehbi Kurnası
Çil kekliği güvercini turnası
Düğünü davulu hele zurnası
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gönül göz ola ki güzeli seçe
Yeşil Vadi uzar gider düzeçe
Varabilsem ayrılamam güzeçe
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ağır ağır kalkar dağların pusu
Ne güzel işlenmiş doğa kokusu
Dağlar keklik sesi kekik kokusu
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Haydi gönül var git gayri işine
Ağır çiğne taş değmesin dişine
Aşudu'nun yediden yetmişine
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Buna sevda derler ayrılık denmez
Çakır dikenleri gülü beğenmez
Yıllar yılı yazsam sevgim tükenmez
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Aşkınla meftunum sanki deliyim
Mutluyum seninle öğünmeliyim
Aşudu köyünden Darendeliyim
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Kimi kırk çeşit elekte eler
Kimini kuş tüyü belekte beler
Fazilete kurban gitti seneler
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Ben çalıştım yıllar aldı boş kesem
Felek babam değil neyine küsem
Bağrıma taş yığdım kime ne desem
Selâm olsun cümlenize bin selâm

Gel güzelim gel gönlümün kadını
Bulamadık geçen ömrün tadını
Unuturlar Hasan Turan adını
Selâm olsun cümlenize bin selâm

SEN İTE GEM VURDURURSUN

Meğer karda gezermiş izini izden saydık
Selâmı nazik verdi bizi di bizden saydık
Besbelli yanılmışız keşke vermez olsaydık

Atalar doğru demiş mum dibine kör yanar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Bilirler daha dündü yere düşerdi donu
Sırtımıza bindirdik kocaman ettik onu
Bayat yumurta gibi çürüğe çıktı sonu

İşte böyle azarsa sahibini de dalar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Dala uzat elini sabır ile nar yağmaz
Böylesi ninoşların dağlarına kar yağmaz
Herif köşeyi dönmüş hanesine ar yağmaz

Her avcının tasından türlü türlü yal yalar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Nişangâhsız atsa da attığı gene oktur
Kelle kulak yerinde sırtı berk karnı toktur
Fiyakası o biçim eşi menendi yoktur

Böylesi şövalyeyi mazisi nasıl anar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Elin ağzı çuval mı çuvaldızla büzersin
Bu batağın içinde çabala ki yüzesin
Hangisine yuh çekip yüreğini üzesin

Dermanı yok evlâdım bu yara böyle kanar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Bunca vebal altında bu ihtişamlar çöker
Bir sam yeli eserse nice yapraklar çöker
Gönül biraz sabreyle gün gelir şafak söker

Aynalarda kendini dağ delen Ferhat sanar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

Milyarları yığdıkça petek sever memleketi
Üç milyon lira olmuş onlar yesin bu eti
Önce gazel hüzzamdı şimdi oldu nefreti

Züğürt gecekonduyu hayalinde kat sanar
Sen ite gem vurursan kendisini at sanar

TANDIRIN DA SENİN OLSUN

Vardım sana abla dedim
Neni döktüm neni yedim
Kıymetliymiş bilemedim
Tandırın da senin olsun

Tandır kelâm eder miydi
"Olmaz pişirmem" der miydi
Ekmek tandırı yer miydi
Tandırın da senin olsun

Aman yüzü küllenmesin
Duvaklar tak ellenmesin
Karnı şişip yellenmesin
Tandırın da senin olsun

Kuşlar konmaz dalınız var
Türlü türlü hâliniz var
Ne mübarek malınız var
Tandırın da senin olsun

Çiftçiniz tohum ekmez mi
Samanı eve çekmez mi
Sana hayır gerekmez mi
Tandırın da senin olsun

Merhum Osman Bey kocandır
İyilik yap onu andır
Ne saraydır ne de handır
Tandırın da senin olsun

Gönlünüzde neler yaşar
Ünün mahalleyi aşar
Tandır duysa o da şaşar
Tandırın da senin olsun

Tandır gelin sen küpesin
Beş vakit yüzün öpesin
Diyemem tandır kepesin
Tandırın da senin olsun

Pişirse çocuklar yerdi
Nesline dua ederdi
Mülkünden neyin giderdi
Tandırın da senin olsun

Bizden dilek senden vebal
Ne biçim huy bu nasıl hal
Ben diyemem başına çal
Tandırın da senin olsun

Kokmuşu kasap tuzlasın
Servet değil ucuzlasın
Tandırın dokuz kuzlasın
Tandırın da senin olsun

Ömürde bir işim düştü
Şeytanlar başına üştü
Söylemezdim dilim şişti
Tandırın da senin olsun

Yaktığınız tezek çör çöp
Çevresinde dolaş löp löp
Akşam sabah yüzünü öp
Tandırın da senin olsun

Senin gibi başka var mı
Varsak kapıdan kovar mı
Sülâleden yadigâr mı
Tandırın da senin olsun

Daha gider beş altı şey
Bak yüzüne üç öğün doy
Antikaymış müzeye koy
Tandırın da senin olsun

Sanma bacım insan göçmez
İyiyi kötüyü seçmez
Böyle servet ele geçmez
Tandırın da senin olsun

Hasan Turan gel af eyle
Güzel söyle hoş laf eyle
Kâbe gibi tavaf eyle
Tandırın da senin olsun

TAŞINIRSIN

Umut kuyusu derindir
Gölge bulursan serindir
Kabir kurtuluş yerindir
Varsın aşıran aşırsın

Öğütür tuz olursun
Dondururlar buz olursun
Garipsen uyuz olursun
Varsa tırnak kaşınırsın

Sen bir hiçsin sağ olsan da
Gövertmezler bağ olsan da
Başı karlı dağ olsan da
Erir erir aşınırsın

Hasan Turan çöker çatın
Yemsiz susuz kalır atın
Bir Yasin'dir saltanatın
Dört kişiyle taşınırsın

TEK DEĞİŞEN TELLAKLAR

Gün günden açık gitti yücelerle aramız
Zamların salgınına yetişmiyor paramız
Babalar şaşkın düştü diz dövüyor ana kız

Zaman yılanlarını görünmez yerde saklar
Hamamlar aynı hamam tek değişen tellaklar

Makam nefreti olsun çal kemancı gene çal
Günlerin çarkı bozuk ağla ağla ibret al
Hak adalet diyordun nerdesin Namık Kemal

Değişti kırmızılar soldu yeşiller aklar
Hamamlar aynı hamam tek değişen tellaklar

Çoğun altında kaldı eridi bitti azlar
Bizi kündeye aldı açıkgöz hokkabazlar
Bu göl bir gün biterse nerde yüzer bu kazlar

Meydanlarda savruldu sermayemiz şakşaklar
Hamamlar aynı hamam tek değişen tellaklar

Ah bir yekinebilsek ağlayarak gülerek
Birlerden binler doğar coşarak gürleyerek
Atatürk'e benzeyen bize bir lider gerek

Gram gram ölçülüp verilirdi tüm haklar
Hamamlar aynı hamam tek değişen tellaklar

Hasan Turan bir ömür özlem çektin Ata'na
Eğitimin ilmini ışık ettin vatana
İşte olacak oldu ne söyleyim ben sana

Ağzı olan konuştu boşa gitti cakcaklar
Hamamlar aynı hamam tek değişen tellaklar

UMDUĞUMUZ DAĞLAR

Dünkü örneği gördün bak neler olur yarın
Çekil elin içinden kendi postuna sarın
İşte hepsi meydanda eski dost sandıkların

Kimselerden fayda yok derdine çare ara
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

Ellerini öpenler hani nerde kaldılar
Anladın ki onlar hep birer birer masaldılar
Her gidenin ardından tenekeler çaldılar

Eyvah desen ne çıkar fırsat uçtu kaç para
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

Yücelerden gezerken postunu yere serdin
Ağzındaki lokmayı dost dedin ele verdin
Her söze âmin derdin her gölden su içerdin

Anladın mı dünyayı nasılmış akla kara
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

Kanınla beslediğin güllerini yoldular
Hele bir bak şunlara neydiler ne oldular
Ense kalın göbek şiş sor nereden buldular

Toy gibi tora düştün iyileşmez bu yara
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

Ömür boyu ah çektin feryâtların dinmedi
Senin bana hiçbir gün yüklü kervan inmedi
Altın olsan ne fayda değerin bilinmedi

Hatır gönül arkadaş ne varsa hepsi para
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

Hasan Turan yazık ki hep boşa çıkıyorsun
Duymuyorsun her söze kulak mı tıkıyorsun
Su çeken sandal ile deryaya çıkıyorsun

Hangi limana varır bu yollar vara vara
Rüzgâr esti kar yağdı umduğumuz dağlara

ZÜĞÜRT[15]

Bir giyimlik şal mı verdin
Bir tutacak dal mı verdin
Tükenmeyen mal mı verdin
Nem'alacak felek benim

15 1945 yılında yayımlandı, 1961 yılında Cemil Demirsipahi tarafından bestelendi, besteyi ilk defa Yıldıray Çınar plağa okudu.

Ne değirmen ne taşım var
Ne devletli bir başım var
Ne de bir tek gardaşım var
Nem'alacak felek benim

Dedi boyun eğ hükmüme
Belâ verdin küme küme
Ferman okudun köküme
Nem'alacak felek benim

Dost yanında hatırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem'alacak felek benim

Yandın yandım kar mı verdin
Ekşi tatlı nar mı verdin
Sarı saçlı yar mı verdin
Nem'alacak felek benim

Bir okkacık yağım mı var
Bir dönümcük bağım mı var
Bir derdime bin dert ular
Nem'alacak felek benim

Senedim yok kalmak için
Dünyadan zevk almak için
Bir can verdi almak için
Nem'alacak felek benim

Azığım su ekmeğim aş
Yatağım yer yastığım taş
Ne babam var ne de kardaş
Nem'alacak felek benim

Ümit ipliğim üzülmüş
Düzenim dünden bozulmuş
Bahtım çilemde yazılmış
Nem'alacak felek benim

Hasan Turan boynum bükük
Yapraklarım dünden dökük
Felek vurdu bağrım sökük
Nem'alacak felek benim

ZÜĞÜRT HÜLYASI

Evlek evlek tarlalarım ekilse
Ak pamuğum kantar kantar çekilse
Urbalarım yâr elinde dikilse
Şu züğürtlük bol bereket var olsa

Bilmem nasıl dua etsem Mevlâ'ya
İki kısrak versin ikiz tavlaya
Çıksam başı duman duman yaylaya
Gürgenlikler öbek öbek kar olsa

Ekinlerim gövce gövce bitişse
Kumrularım guguk guguk ötüşse
Horoz sesi kuş sesine katışsa
Dört mevsim çiçekli hep bahar olsa

Bağladım umudu doğacak güne
Ulu değirmende unum öğüne
Donatsam kıratı varsam düğüne
Hey babam hey meydan bana dar olsa

Bulamadım şu huyuma uyacak
Züğürdün sesini kimler duyacak
Mendilimi gömleğimi yuyacak
Elleri kınalı güzel yâr olsa

Hasan Turan böyle sıkılır mıydı
Kader güzel olsa bıkılır mıydı
Sanki koca dünya yıkılır mıydı
Âşık sevgiliyle bahtiyar olsa

C - DİNİ - MİLLÎ VE ÖĞÜT VERİCİ ŞİİRLERİ

ATAM SENİN İZİNDEYİZ

Öz Türkçe ezan atıldı
Yurt şıhlarla donatıldı
Tüm kitler bir bir satıldı
Atam senin izindeyiz

Hazinemiz hep iflasta
Demir yollarımız hasta
İsmin eridi Sivas'ta
Atam senin izindeyiz

Seni bayramlarda andık
Elin gâvuruna kandık
Yedi düvele borçlandık
Atam senin izindeyiz

Gelir gider para fonu
Sen hiç tanımadın onu
İMF'de sözün sonu
Atam senin izindeyiz

Bağımsızdık bağlı olduk
Çaldık çırptık yağlı olduk
Vallah belamızı bulduk
Atam senin izindeyiz

Köşkte mevlitler okundu
Sandım ruhuna dokundu
Şıhlar şıha saygı sundu
Atam senin izindeyiz

Kuran kursları açıldı
Yurda nifaklar saçıldı
Yollarından vazgeçildi
Atam senin izindeyiz

Çoğaldı imam hatipler
Sıkma başlar türlü tipler
Bizi boğuyor bu ipler
Atam senin izindeyiz

Tabur tabur hacca gittik
Ekmediğin yerde bittik
Emeğini inkâr ettik
Atam senin izindeyiz

Siyaset var hutbelerde
Yükseliyor perde perde
O güzel seslerin nerde
Atam senin izindeyiz

Av tutmuyor bizim tazı
Arapçaya döndü yazı
Bize görün bazı bazı
Atam senin izindeyiz

Soygun vurdu memleketi
Kara paranın nimeti
Nasıl aşalım bu seti
Atam senin izindeyiz

Elli yıldır kuşak kuşak
Onlar soylu bizler uşak
Bilemem nerede buluşak
Atam senin izindeyiz

Kurtlar ulur kuzu meler
Neler gördük neler neler
Eridi gitti seneler
Atam senin izindeyiz

Uygulanırsa yasalar
Biter kaygılar tasalar
Köşe kaptı yarasalar
Atam senin izindeyiz

Sarıldılar birbirine
Söyler gerine gerine
Sabunlar yetmez kirine
Atam senin izindeyiz

Kimi şalvar kimi fistan
Yön veriyor Arabistan
Bekliyorlar bir Kürdistan
Atam senin izindeyiz

Şeyh Saitler Vahdetiler
Buna dindarlık dediler
Altı okunu yediler
Atam senin izindeyiz

Hele sapkınlar ne diyor
Bizi de dinden ediyor
Laiklik elden gidiyor
Atam senin izindeyiz

Gel de görün ara ara
Sis çökmesin ufuklara
Yurdu baştanbaşa tara
Atam senin izindeyiz

Düşünürüm derin derin
Gözlerine battı yerin
Açılsa mavi gözlerin
Atam senin izindeyiz

Çağdaş eğitim yozlaştı
Yobazlar çizmeyi aştı
Güzel günler uzaklaştı
Atam senin izindeyiz

Gündüz güneş gece ayız
Sen nerdesin biz ordayız
Sana varan yollardayız
Atam senin izindeyiz

ÇEVRE

Anılarımda taptaze çiçek çiçek konuşur. Genç kızlar gergeflerde işlerdi ibrişim ipliklerle. Pul pul ışılardı bu çevre. Yavukluya gönderilirdi gül kokulu bohçalar içinde. İşte elimde... Süzüm süzüm süzüyorum özenerek .

Bir mevsim üstüne inmiş gerçekten
Renk almış her nakış çimden çiçekten
Şu anda bir başka âlemdeyim ben
Çiçek mavi murat yeşil sevgi ak

Köşeden köşeye büklüm büklüm su
Ruhla sırdaş olmuş gençlik duygusu
Pembe gül kokusu limon kokusu
Baharı taptaze elde koklamak

Nasıl siler insan buna terini
Çiçeğe taç yapmış kirpiklerini
İstemem yaylanın bahçelerini
Benim çevrem pul pul sabah al şafak

Şu ipek saçının teli gibidir
Bu lâle kınalı eli gibidir
İşte bu nazlımın ta kendisidir
Bak gözüm bak gözüm doyasıya bak

DESEM Mİ

Dinlerken mazimi senin sesinde
Ezim ezim ezilmişim desem mi
Yıllar beni benden almış götürmüş
İlmek ilmek çözülmüşüm desem mi

Sam yelleri harman harman savrulmuş
Işkınını çiçeğini kavurmuş
Gelenler bir vurmuş giden bin vurmuş
Bağlar gibi bozulmuşum desem mi

Buraları kar altında kardadır
Ulaşasın gene başım dardadır
Gözlerim yollarda gönlüm yârdadır
Kabuğum da büzülmüşüm desem mi

Ben de bilmem benim gönlüm deli mi
Kör kadere bağlatmışlar elimi
Felek vurmuş kırk kat etmiş belimi
İmbik imbik süzülmüşüm desem mi

Yollarımda sıra dağlar sıralı
Kara yazmış kara bahtım karalı
Neyleyim kahveyi neyleyim falı
Üzüm üzüm üzülmüşüm desem mi

Hasan Turan harmanını savurmuş
Işkınını deli poyraz kavurmuş
Gelenler bir vurmuş giden bir vurmuş
Bağlar gibi bozulmuşum desem mi

DÖNMÜŞÜM

Ömür geldi son durağa dayandı
Mevsimler tükendi kışa dönmüşüm
Eriye eriye tükeniyorum
Kanadı yolunmuş kuşa dönmüşüm

Kuru umutlarla dolmadı testi
Bahtımın poyrazı zamansız esti
Kime dost dedimse yolumu kesti
Günlerim yollarım yokuşa döndü

Bu yıl mevsiminden önce yağdı kar
Bilemem ki yollarımda neler var
Beni tanıyamaz oldu aynalar
Adımı unuttum yokmuşa döndüm

Baharlar hep böyle sürecek sandım
Bir nazlı fettanın nazına yandım
Ben kendi hâlimde Hasan Turan'dım
Yorumu bilinmez düşe dönmüşüm

GENÇLİK TÜRKÜSÜ

Güvenle bakmak için geleceğe yarına
Kitaplık açıyoruz yurdun çocuklarına
Artık sokaklar değil kitaplıklar yerimiz

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

"Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir" sözünü
Gerçek ülkü edindim açtım artık gözümü
Kitaplarım kitabım ağarttılar yüzümü

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Parladıkça beyinde çağdaş ilmin ışığı
Silinir alınlardan yılların kırışığı
Kitaplar insan dostu biz onların aşığı

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Bir yapıya konmayan taşları ben taş sayamam
Kitaba eğilmeyen başları ben baş sayamam
Okumadan yazmadan geçen ömrü yaş sayamam

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Çölde kalan yolcular bulutlara tas tutar
Bilimle beslenmeyen inanışlar pas tutar
Yavrusu cahil kalan millet her gün yas tutar

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Şu Arap'ın peçesi şu tekkenin müridi
Asırlarca ülkeyi nerelere sürüdü
Bir lokmaya hu çeken kara görüş çürüdü

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Çağdaş bilim füzeler gönderiyorken aya
Bitsin artık inanmak üfürüğe muskaya
Uygarlık yarışında kalamayız biz yaya

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

Üç kıtaya uygarlık götürmüş soyum benim
Niçin gölgede kalsın bu yüce boyum benim
Alnım açık yüzüm ak yaşamak huyum benim

Çok okuyan çok bilir yarını parlak olur
Okuyanın bahtı da alnı gibi ak olur

GÖRELİM

Hele bahar gelsin Çukurova'ya
Nergislerin bitişini görelim
Kırlangıçlar palazlanıp uçanda
Vıcır vıcır ötüşünü görelim

Çayır çimen gövce gövce göverir
Toroslardan öbek öbek kar erir
Çil turaçlar ne hoş güzel ses verir
Leyleklerin öpüşünü görelim

Çiğ yağmıştır damlacıklar ışılar
Eser garbi yeli dallar hışılar
Arıların ne tükenmez işi var
Çiçek çiçek kaçışını görelim

Her yıl böyle karşılarlar baharı
Rodos ta savrulur dağların karı
Coşar bir hoş olur Keklik Pınarı
Işıl ışıl akışını görelim

Cemreler toprağa destur verince
Yağmurlar süzülür inceden ince
Kuzucuklar kavuşurlar sevince
Çayırlarda yatışını görelim

Hasan Turan yokluk taştan katıdır
Eşkin giden ağamızın atıdır
Gün eriyor kızıllaşan batıdır
Güneşlerin batışını görelim

HEPİMİZİN GİDECEĞİ YER BUDUR

Gazeteci arkadaşım Mehmet Birsen'i kaybettik. Yokluğuna dayanmak zor.

Nasıl yansam iki çeşme göz ile
Yaktın beni alev ile köz ile
Anlatamam kalem ile söz ile
Hepimizin gideceği yer budur

Ne tez gittin dostlarına gerektin
İnce duygu şefkat şefkat yürektin
İyiliğin kervanını sen çektin
Hepimizin gideceği yer budur

Kara haber dalga dalga yayıldı
Tüm dostların can evinden bayıldı
Erdemlerin baş ucunda sayıldı
Hepinizin gideceği yer budur

Acı kader tokmak tokmak vuruyor
Çelenklerin nefes nefes kuruyor
Masan bomboş yetim yetim duruyor
Hepimizin gideceği yer budur

Kazma üzgün mezarını kazmıyor
Kalem yaslı ağıtını yazmıyor
Heyhat Birsen aramızda gezmiyor
Hepimizin gideceği yer budur

Ne zamansız yola çıktı bu gemi
Sabır derler amma sabır elde mi
Caddelerde arıyoruz gölgeni
Hepimizin gideceği yer budur

Gurur kibir kışlamadı başında
Kul hakkı yok ekmeğinde aşında
Ölüm yakışmadı bu genç yaşında
Hepimizin gideceği yer budur

Hoş sohbettin tatlı dildin hatırdın
Benliğini fazilete yatırdın
Ne kuşa kiş dedin ne gönül kırdın
Hepimizin gideceği yer budur

Düşünmedik niçin geldik neyiz biz
Hiçlikteyiz ne bir isim ne bir iz
Ağa paşa bey bahçıvan cümlemiz
Hepimizin gideceği yer budur

Dertlerimiz amel amel dürülür
Önümüze öğün öğün sürülür
Kesin hesap son durakta görülür
Hepimizin gideceği yer budur

Şüphe yoktur ektiğini biçersin
"Sırat" derler uça uça geçersin
Kevser Suyu kutsal derler içersin
Hepimizin gideceği yer budur

Düşünen baş duyan yürek ozandın
Yaşıyorken ahirete uzandın
Cennetini yüreğinle kazandın
Hepimizin gideceği yer budur

HER SABAH GÖZÜMÜ BİR DUMAN BÜRÜR

Her sabah gözümü bir duman bürür
Başı karlı karlı dağlar gibiyim
Bir hayal perisi gelir görünür
Gönül mecnun mecnun ağlar gibiyim

Akşamla ufuklar sızan kan olur
Yüzüme dokunan yeller sam olur
Gök başıma çöken çürük dam olur
Ne hiç yoktan gibi ne var gibiyim

Düşümde gördüğüm o sarışın baş
El eder göz kırpar der biraz yaklaş
Alevler püskürür her bastığın taş
Ben güneşe susuz bir kar gibiyim

Gölge sessiz tıpkı göl gibi durgun
Ruhum bedenimden daha da yorgun
Kanadı kırılmış göksünden vurgun
Dalda duramayan kuşlar gibiyim

Hasan Turan sen hep böyle gecesin
Geceler içinde çırpınır sesin
İstemem yanıma kimse gelmesin
Ben kendi gölgemden korkar gibiyim

İŞTE GÜZEL DARENDE

İşte güzel Darende paşalar diyarı bu
İşte Tahma Şelâle Yeşil Vadi billur su
Altın sarısı kayısı serviler göğe ermiş
Doğa güzellikleri beğenmiş bize vermiş

Koçyiğitler gelmişler dağları yara yara
Yürek dolusu saygı selâm pehlivanlara
Pehlivanlık Türklüğün şiarıdır kârıdır
Yiğitliğin sembolü ata yadigârıdır

Bu güreş karakucak çengel sanma künde var
Böylesi yiğitlere nice nice meydan dar
Heyecanlar şenlikler yüreklerden taşıyor
Tarihlere ün salmış pehlivanlar yaşıyor

Bu günlere de ulaştık yılları saya saya
Yıl yıldan daha canlı ne güzel tuttu maya
Yüreklerde sevgiler böyle sıcak durdukça
Bu gelenek yıkılmaz bu yürekler vurdukça

Zurna dil dil dillenir güm güm vurur davullar
İşte güreş meydanı yiğit şenlikleri var
Bu yiğitler şenliği soyumdan devam eder
Davullar yiğit sesi zurnalarım bak ne der

Seslenir davul zurna çağların ötesinden
Millî ruhum benliğim beslenir gür sesinden
Tarih tarih süzülür ilk çağdan yakın çağa
Davulla cenge çıktım otağlar kurdum dağa

Davulsuz düğün yaslı davulsuz şölen yarım
"Dan davulu" vurdurdu zaferde babalarım
Çal zurnacı vur davul vur vur daha vur
Törelerim folklorum sesinde dimdik durur

Sevgi saygı birliğin hazzını yaşıyoruz
Ata törelerini yıllara taşıyoruz
Bu güzellik bu şenlik bu yıl da kutlu olsun
Birlikten kuvvet doğar gençliğim mutlu olsun

KİM BİLİR

Cemre düşüp bahar gönül açanda
Çiğdem nevruz bitirir mi kim bilir
Çil keklikler palazlanıp uçanda
İncecikten ötüşür mü kim bilir

Lodos poyraz kucaklaşır kollaşır
Gürlek derelerin suyu bollaşır
Cümle arı kovanlara bal taşır
Bal kaymağa katışır mı kim bilir

Kokar gelir yaylaların iğdesi
Çobanın kavalı kavalın sesi
Ak kuzular çayırların gözdesi
Kardeş kardeş yatışır mı kim bilir

Dizin dizin dizlediğim bayırlar
Uzanıp yattığım gölge çayırlar
Dualarım dileklerim hayırlar
Dar günümde yetişir mi kim bilir

Benim için üç beş sözcük yazanlar
Ya beni bilemez ya da az anlar
Konya'da toplanmış usta ozanlar
İnce ince atışır mı kim bilir

Senelerin ötesinde neler var
Turan sel geliyor bulandı sular
Bizim köyde kanat çırpar kumrular
Yanak yanak öpüşür mü kim bilir

KÖYE DÖNÜŞ

27 Temmuz 1947 tarihinde Düziçi Köy Enstitüsünden mezun olduk. Köylere dönüş başladı. Hepimiz pembe düşlerin içinde yüzüyorduk. Diploma töreni için aşağıdaki dizeler döküldü dilimden. Elli yıl önceki gençlik düşleriydi bunlar .

Gözlere gönüllere umutlar vere vere
Bozkırın çocukları çıkıyorlar sefere
Hak yolunda halk için oğul kız akın gerek
Derimler kucak açtı uzaklar yakın gerek

Karanlığın bağrını saplansın ışık hıncı
Atıl ileri atıl yürü yiğit akıncı
Açık alnımızda nur şafakların alıdır
Yanık toprak yıkık köy dimdik canlanmalıdır

Kazma kürek örs sesi çınlarken derin derin
Yeniden canlanarak atmalı kalbi yerin
Öz halkımın özüsün boz toprağın kulusun
Sen ki köyün çocuğu doğuştan duygulusun

Gündüzler gerçek dostun inancın yoldaş sana
Bu çağ akın çağıdır beklemek yok koş sana
Şu yağız çehrelerden süzülen her damla ter
Bizi insan içinde insan etmeğe yeter

İnsanı insan eden emektir terdir iştir
İş dünyaya ilk geliş yüceye yöneliştir
Sen kalem tutmayan el benim elim değilsin
Bilim ışık arayan kitaplara eğilsin

Bilim teknik beyin kol en büyük övünç sana
Gücü halkından alan insan gerek vatana
Erdemlerin inancın öz kaynaktan sulansın
Karanlık köylerimde ışık yansın nur yansın

Bu yuvadan uçarken halkın için emek iş var
Gidiş var arkadaşlar benliğe yöneliş var
Gözden uzak köylerde yarınlarda sen varsın
Kırk bin köyde kırk binsin binler binler doğarsın

Kader çilemiz değil dert değildir aşımız
Köyden uzak düşmesin mezarımız taşımız
Emeği erdem bildik kutsal ettik emeği
Bilim çağı beklemez yıllarca beklemeyi

Çağlarda süren yolda yolcumuz yayamız bir
Kırk bin köyden birleriz sütümüz mayamız bir
Açık alnımızda nur şafakların alıdır
Yanık toprak yıkık köy dimdik canlanmalıdır

LAİK CUMHURİYETİM

Cumhuriyetin 75. yılı için yazıldı.

Alnımıza ne kara yazı yazılıyordu
Türklüğü gömmek için mezar kazılıyordu
Nefesimiz kısılmış ruhumuz daralmıştı
Sanki bir kuzu bin kurt arasında kalmıştı

Tarihim bir yürektir ben ağlarsam o sızlar
Adana Maraş Antep çökmüştü Fransızlar
Amerika sürüyor üstüme İngiliz'i
Yunan en acı günde arkadan vurdu bizi

Dindirebilmek için anaların ahını
Bekliyorduk doğacak günlerin sabahını
26 Ağustos gecesiydi Atatürk
Haykırdı esir değil esir olmaz Asil Türk

Karanlık gecemize ışık veren aydı ha
Mustafa Kemal Paşa öylesi paşaydı ha
Kocatepe'ye konmuş zirvenin ucundaydı
Milleti kucaklamış vatan avucundaydı

Umudun ışığını o Samsun'da yakmıştı
Erzurum Dağlarından Ankara'ya akmıştı
Yurdun doruklarından yıldız gibi kaydı ha
"Ne Mutlu Türküm Diyene" diyen kalpaklı paşaydı ha

Ağustos'un otuzu tan yeri ağarıyor
Siyah barut dumanı bulutları sarıyor
Tutuşmuş alev alev dağ taş toprak
Kosovalar Niğbolular Mohaçlar uyanıyor

Gümbürdeyen gülleler zaferi müjdeliyor
Koca tarih şahit ol bak gene Türk geliyor
İnleyen mermilerde intikamın hıncı var
Yağız Mehmetçiklerde Allah'ın kılıcı var

Umudun çığlıkları güllelerin sesinde
Cehennem dehşeti var siperler ötesinde
Tutuşmuş boz tepeler yanıyor köşe bucak
Yurdumuza göz diken yurdum mezar olacak

Uçuyor süvariler siperler yara yara
Kocatepe'den bir ses yayıldı ovalara
"Ordular Hedefiniz Akdeniz'dir ileri"
Yunan'ın köpekleri kaçıyor geri geri

Yeniden vatan yaptık şu güzel toprağımı
Dokuz Eylül'de diktik İzmir'e bayrağımı
Tarihim konuşur bugün benim yerime
Selâm gazilerime selâm şehitlerime

Şimdi özgür türküler sınırların taşında
Laik Cumhuriyetim tam yetmiş beş yaşında
Şeylüslam yok artık yok halife yok sultan
Cumhuriyet nuruyla ışıdı güzel vatan

Üfürükten muskadan temizlendi her yeri
Çağdaş eğitimlerle yetişti Türk gençleri
Ulusun önündeki tüm engeller yıkıldı
Laik Cumhuriyetle aydınlığa çıkıldı

"Hayatta En Hakiki Mürşit İlim" diyerek
Cumhuriyet bu sesten hız aldı gürleyerek
Tarikatlar tekkeler yakamızdan söküldü
Aydınlandı vatanım ulusun yüzü güldü

Yüceler cumhuriyet kesilemez hızımız
Aydınlığın bekçisi gençliğimiz kızımız
Tüm güçlükler vız gelir göğüsleriz aşarız
Cumhuriyet kutsalsın nimetinle yaşarız

Çıktık açık alınla on yılda her savaştan
On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan
Yurdun dört bir yanını demir ağlarla ördük
Cumhuriyet gelmese karanlıklarda kördük

Şu Arap'ın peçesi bu tekkenin müridi
Yıllarca ülkemizi nerele sürüdü
Artık tutsak değiliz milletim hür ben hürüm
Cumhuriyet baş tacım seninle övünürüm

Dağ başı duman değil nice şafaklar attı
Ata'nın yüce ruhu ülkemizi donattı
Daha özgür doğuyor boncuk gözlü bebekler
O Mustafa Kemal'dir ruhu yurdumu bekler

Pırıl pırıl çocuklar süsler her ilimizi
Arapçadan Farsçadan arıttı dilimizi
Medrese yok molla yok şehilüslam kadı yok
Ruhun şad olsun Atam hiçbirinin adı yok

29 Ekimdir bu nasıl mutlu gündür
Yurdumla milletimle hem bayram hem düğündür
Özgürlüğün türküsü sınırların taşında
Laik Cumhuriyetim tam yetmiş beş yaşında

NE DE ÇABUK BÜYÜMÜŞÜM

Okuttuğum binlerce öğrencilerimin sesi bu olsun istedim.

Bilmez idim a-b-c' yi
Kim öğretti ilk heceyi
Çözdüm nice bilmeceyi
Ne de çabuk büyümüşüm

Şu elimden tutan kimdi
Beni ilk okutan kimdi
Hani neredeler şimdi
Ne de çabuk büyümüşüm

Ruhu her evde gezerdi
Öğretmen muma benzerdi
Işığını bize verdi
Ne de çabuk büyümüşüm

Işık ışık hep yandılar
Hepimizi bir sandılar
Onlar bize inandılar
Ne de çabuk büyümüşüm

Çoğu tohum eker gibi
Kahır minnet çeker gibi
Dilleriydi şeker gibi
Ne de çabuk büyümüşüm

Peçeyi çarşafı fesi
Sustu Arapça'nın sesi
Öğretmenin mucizesi
Ne de çabuk büyümüşüm

Yüceliş onun yoluydu
Ata'nın öncü koluydu
Sabır fazilet doluydu
Ne de çabuk büyümüşüm

Meşalesi yakamdadır
Emeği her makamdadır
Yıkılmayız arkamdadır
Ne de çabuk büyümüşüm

Açtığı yol açtığı iz
Cümle gençlik filiz filiz
O bitmesin tükeniriz
Ne de çabuk büyümüşüm

NE DEDİ

Âşık Veysel gitti... Halk şiirimiz yetim kaldı. Yerini doldurmak zor.

Çağ çağ oldu yüzyıllara yaslandı
Dillerinde türkülerim süslendi
Binlerce yıl ötelere seslendi
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Mutlu idi ördeğinden kazından
Mutlu gitti baharından yazından
Benliğini konuşturan sazından
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Hem âşıktı hem Veysel'di Şatır'dı
Tüm duyguyudu felsefeydi hatırdı
Milyonları bir gönülde yatırdı
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Akan sular gürül gürül gürüler
Bozkırlarda bölük bölük sürüler
Giden dostlar yaşayanlar diriler
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Bıldırcınlar üveyikler geyikler
Boztepeler yalçın dağlar hüyükler
Doğmamışlar doğacaklar büyükler
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Çiğdem nevruz yavşan kokan çayırlar
Sürmeli kuzular yeşil bayırlar
Dua dilek temenniler hayırlar
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Duyguları deyişleri ak aktı
Uykumuzda pırıl pırıl şafaktı
Sevgilerde nice gerçek bıraktı
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Erişemem yücelerden yücesin
Anlatamam nasıl nasıl nicesin
Sen gök kubbe ay yıldızlı gecesin
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Ak bulutlar gezeğenler gezenler
Edebiyat deyip tarih yazanlar
Benim gibi gözü yaşlı ozanlar
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Uzun ince gündüz gece yollar ah
Sadık yarla kucaklaşan kollar ah
Veysel diyen milyonlarca kullar ah
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Dostluk sevgi aşk güzellik neler var
Çayır çimen çiçek ağaç yapraklar
Sadık yar dediği kara topraklar
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Gönlümdeki bayrak indi yarıya
Petek hani bal yapacak arıya
Sivrialan'da anacığım karıya
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Şarkışla'nın Sivrialan'ın kışları
Ne güzeldi duyguları düşleri
Sivas ellerinin yetim kuşları
Bilesiniz Veysel size ne dedi

Hasan Turan dertlerine dert ekler
Gitti Veysel gayrı kimden ne bekler
Beşikteki boncuk gözlü bebekler
Bilesiniz Veysel size ne dedi

NE DEYİM

Şimdi yılların ötesindeyim. Dünleri düşündüm. Dünler öyleydi. Ya bu günler ...

Denizleri kim uyutmuş
Gölümü balıklar yutmuş
Aylar da beni unutmuş
Bahara güzele ne deyim

Gün günlerle değiş tokuş
Hani güzel öten o kuş
Yolun başı sonu yokuş
Varılmaz düze ne deyim

Karıncanın yükü dağdır
Çağımız böylesi çağdır
Anası babası sağdır
Böyle öksüze ne deyim

Sütler bozuk tutmaz maya
Gücüm yetmez ağlamaya
Yol Kaf Dağı yolcu yaya
Götürmez füze ne deyim

Burda sual orda sual
Arşı âlem Zühre Zuhal
Yığmışlar dağ gibi vebal
Çekemez dize ne deyim

Nice evlâdı okuttuk
Düşmesinler diye tuttuk
Şimdi biz bizi unuttuk
Şu bizsiz bize ne deyim

Sen bir hiçsin kâinat fil
Gel gönül sen kendini bil
Bir karından Habil Kâbil
Gelmez diz dize ne deyim

Yol tükenir azar azar
Tüm yolların sonu mezar
Kul bahtını kullar bozar
Boz çize çize ne deyim

Kitli kapılar odalar
Saatler beyhude çalar
Ümit deryası dualar
Git yüz yüze ne deyim

Turan niçin çekersin ah
Bir gün gece bir gün sabah
Elbet er geç sevap günah
Gelir yüz yüze ne deyim

ÖĞRETMENİN ÖĞÜDÜ

Emeğimsin umudumsun şanımsın
Damarımda ılık ılık kanımsın
Evlâdımsın ciğerimsin canımsın
Beni dinle öğüdüme bak kızım

Çalış didin kültürünle dolu ol
Düşkünlerin kanadı ol kolu ol
Eğitimin ilme giden yolu ol
Duacınım tüm yolların ak kızım

Bilesin ki boşa gitmez emekler
Eğitimsiz toplum yerde emekler
Yavrularım ışık bekler nur bekler
Karanlığa meşaleler yak kızım

Bu mesleğin amentüsü fazilet
Yılgın olma *"uf"* demeden hizmet et
Aydınlardan aydın olsun bu millet
Ancak budur mutlu yaşamak kızım

Bu yuvada güler yüz var tatlı dil
Gurur kibir benim diyen ben değil
Emeğinin kıymetini iyi bil
Görevinle kutsallaşır hak kızım

Fizik kimya geometri cebiri
Aya insan taşıyorlar her biri
Karanlığın kadercilik zehiri
Bitsin artık şimşek şimşek çak kızım

Meşaleni imanına takasın
Işığını daha parlak yakasın
İnsanlığa insan gibi bakasın
Aman kararmasın bu şafak kızım

Kader deyip karanlığa yatarsak
Bağnazlığın batağına batarsak
Fazileti maddiyata satarsak
Biz fezaya nasıl ulaşak kızım

Milletimin oğlu kızı kadını
Senden alır mutluluğun tadını
Öğretmensin senin yüce adını
Kutsal saydı şu Cenabı Hak kızım

Kıskançlıktan bencil histen uzak dur
Vicdanında adaletten mabet kur
İnsanlığın gideceği yer budur
Bizim meslek pas tutmasın pak kızım

Daha derin süreceksin tarla bor
Sabır çile ömür ister elbet zor
Bu mesleğin hasadını benden sor
Bin bereket olur her başak kızım

Ben andımı hep sizlerle özlerim
Kulağına küpe olsun sözlerim
Sizi böyle görmek ister gözlerim
İnci gibi ışıl ışıl tak kızım

ÖMÜR MASALI

Vefasız, hayırsız oğluma…

Bu hayatın kumarından ne üttüm
Ben ömrümü çaput gibi çürüttüm
Oğlum dedim özlem özlem büyüttüm
Uçtu gitti bir yabancı kuş gibi

Ne hayalle getirmiştim geleni
Adımı anmadan çekti elini
Buna kader derler kırar belini
Baharım buz tuttu gönlüm kış oldu

Erken söndü ocağımız tütmeden
Bülbül sandım dalımızda ötmeden
Kurtlar kaptı ben kuzumu gütmeden
Başıma taş düştü gövdem hış oldu

Sabır derim ahıma ah eklerim
Mumlar gibi tükenmeyi beklerim
Karşılıksız çıktı umut çeklerim
Emeklerim beş paralık fiş oldu

Köpük köpük çağlayandım duruldum
Nice mihnet çektim erken yoruldum
Evlâdımdan ne ummuştum ne buldum
Koca ömür kapkaranlık düş oldu

Yıldızım felek ile barışmaz
Ata binsem eşek ile yarışmaz
Şu ellerim hiçbir dala erişmez
Emeklerim bana batan şiş oldu

Hasan Turan gön görmedi hüzünden
Ne beklersin son gününden güzünden
Ah evlâdım gene senin yüzünden
Bakkallık da son mesleğim iş oldu

ÖMÜR YOLU

Uzun bir yolculuk bu atlımız yayamız bir
Ademden sürer gelir ruhumuz mayamız bir

Anadan üryan geldik ne gerek saltanata
Hangi gurur sahibi binmedi cansız ata

Kimi paşa kimi bey kimi köle efendi
Gördük götürdükleri yedi arşın kefendi

Gurur kibir hırs nedir yer bitirir öz kalmaz
Arkasından rahmetle söylenecek söz kalmaz

Yavrusunu yitirmiş analar acı meler
Makam mevki sahibi ya şimdi neredeler

Ağlayanın ahını duymuyorsa yürekler
Karamış vicdanları kapkaranlık sis bekler

Gelir geçer seneler mevsimler aylar bir bir
İnsanları gülüşen dünya daha güzeldir

Kanadım yok uçamam gövdemde kafesteyim
Ağlayan gözde yaşım ah eden nefesteyim

Kul hakkı mı dediniz titrerim irkilirim
İnsanı insan eden dinleri bir bilirim

Kimin için dönüyor bilinmez çarkı felek
Cümlemizi eliyor kader denilen elek

Hiçliğin deryasına akıp giden bir suyuz
Etten kemikten mülhem ne isek işte buyuz

Dün girdim kabristana okudum mermerleri
Makam mevki bir olmuş eşitlenmiş yerleri

Riya yalan hırçınlık ne varsa hepsi sönmüş
Sıra sıra yatarlar kullar aslına dönmüş

Ne dostuna kin besler ne kaş çatar azarlar
Ne güzel komşuluk bu sıra sıra mezarlar

Benim diyen mağrurlar ne kocaman baştılar
Sorun kendilerine nereye ulaştılar

Tanımadı Yunus'u bilmez Hacı Bektaş'ı
Makamından yücedir başında mezar taşı

Şu hasta yatan benim şu ağlayan göz sensin
Ben seni ben bilmişim ayrı durma bendensin

Aynı tarlaya akar su taşıyan arkımız
Ben Ali'yim sen Ömer niçin olsun farkımız

Bilim teknik kırk boğum yapıyorken Fırat'ı
Niçin geçmeyelim kurduğumuz sıratı

Uyuşmaz olur muyum insan ile din ile
Neyimiz bölüşülmez Rab bil Âlemin ile

Uzun olma ey dilim gel gönül kendini bil
Yedi alem içinde insanı insanca bil

Gün gelir yolcu gider yol gider han da gider
İsmi cismi hiç olur Hasan Turan'da gider

POLİSLERİMİZE

Koşarsın imdada iki elin olsa kanda
Güven duygusu kokar şu şerefli urbanda
Varlığımızın bekçisi canımızın güveni
Tanrı eksik etmesin başımızdan gövdeni

Senin girdiğin yerden dağılır korkunç sisler
Size şükran borçluyuz ebediyen polisler
Ne vefakâr varlıksın vefalısın metinsin
Şerre şirrete karşı çelik zırhtan çetinsin

En umutsuz en korkunç tehlikeli anımda
Koruyucu meleksin başucumda yanımda
Gecelerin korkusu senin gölgende erir
Tatlı düdük sesleri yuvama güven verir

Ben yatarım o gezer ben uyurum o bekler
Beşiğinde sizinle korkusuzdur bebekler
Mışıl mışıl erirken karanlık gecelerim
Yarınımdan eminim polislerim var derim

Nice yıllardır bize kanat gerdin kol gerdin
Millet huzuru için nice şehitler verdin
Şu mukaddes çatıyı ben şerefim bilirim
Hizmetinin önünde hürmetle eğilirim

Varlığımızın bekçisi canımızın güveni
Tanrı eksik etmesin başımızdan gölgeni
Hem yiğitsin hem mertsin her engeli aşarsın
Varlığımızın bekçisi bağrımızda yaşarsın

POLİSLERİN SESİ

Karanlık geceleri ölçerim adım adım
Benliğimi ülkümü milletime adadım

Hak adalet milli ruh vicdan temel taşımdır
Sensizlikler içinde yıldızlar yoldaşımdır

Fedakârlık feragat cefa çile benimdir
Milletimin huzuru en kutsal emelimdir

Soğuk ayaz kar tipi buz tutan kaldırımlar
Millet için yaşarım dileğim var andım var

Yüreğimde merhamet kanunlarda hak olur
Birlik dirlik kardeşlik mutlu yaşamak olur

Gün olur kara kışım gün olur ki baharım
Gözünüzde yaş olur damla damla ağlarım

Duygularımda sabır işlerimde kanunlar
Yurdumun her köşesi beni bekler hizmet var

Uzayan caddelerin bitmeyen ötesinde
Size huzur dilerim düdüğümün sesinde

Helâl olsun diyorum hizmetin emekleri
Felaket beni bekler ben beklerim sizleri

Çalınamaz kapınız kesilemez suyunuz
Canınız canım benim güvenle uyuyunuz

Düşünemem görevde eşimi evlâdımı
Künyeme polis diye yazdırmışım adımı

SELÂM

Hacettepe gençliği için yazıldı. Her yıl üniversite bu türküyle açılır.

Hacettepe bilim yurdu
Cümle gençlik selâm durdu
Yüceltiyor güzel yurdu
Size selâm getirmişiz

Mevlâna'nın nefesinden
Yunus'un güzel sesinden
Nice çağlar ötesinden
Size selâm getirmişiz

Göğe uzanan çamlardan
Yıldız yıldız akşamlardan
Gönül dostu ozanlardan
Size selâm getirmişiz

Kerem'in gurbet elinden
Torosların dağ yelinden
Âşık Veysel'in dilinden
Size selâm getirmişiz

Sipahi'den öten telden
Köroğlu'dan Çamlıbel'den
Yayla gülü güzellerden
Size selâm getirmişiz

Rektöründen dekanından
Şehidimin al kanından
Türkiye'min her yanından
Size selâm getirmişiz

ŞEHİTLER

1995 yılı yaz döneminde Polatlı Topçu Okulunda yedek subay öğrenci idim. Sakarya Şehitliğini ziyaret ettim. Bu şiir şehitlerin mezarı başında yazıldı. 25 Temmuz 1955.

Gözlerimin önünde canlanıyor o anlar
Ey şu tümsek altında sessizce uyuyanlar

Ey alevler içinde alev kesilen yiğit
Ey yattıkça büyüyen yüce ruhlu kaç şehit

Gözü yaşlı bıraktın bir köşede karını
Öpemedin doyası küçük yavrularını

Analar oğul oğul yavrular baba diye
Yandılar ağladılar karalar giye giye

Vatan vatan diyerek ileri atıldınız
Mübarek vatan için toprağa katıldınız

Güneş gibi doğdunuz güneş gibi battınız
Her damla kanınızla bir tarih yarattınız

Kanınla imanınla ve vicdanınla hürdün
Dağ yırtan dalga gibi köpürdükçe köpürdün

Azgın canavarları boğmak için taştınız
Parlayan süngünüzle Allah'a yaklaştınız

Saysam size yaraşan şerefi şanı bir bir
En kutsal günler bile yine size az gelir

Koparsak mavi göğü süsleyen yıldızları
Size çelenkler örtse yurdumuzun kızları
Kefen diye biçseler şu beyaz bulutları

Yedi renk doğan nuru indirsek kuşak diye
Seslensek kabrinize ey yüce ruh kalk diye

Güneşi kandil yapsak yıldızlar nöbet tutsa
Rüzgâr ninni söylese ninnilerle uyutsa

Sessiz sessiz uyurken böyle kabrinizde siz
Bilmem ki borcumuzu ödeyebilir miyiz

Kâinat güllerini yastık yapsak da yine
Eminim ki az gelir bir vatan şehidine

Göz dikemez ne çakalı ne kurdu
Kutsal kanatlarınızla vatan yaptınız yurdu

Aslanların yurdunda barınamaz köpekler
Biz sizleri bekleriz ruhunuz bizi bekler

ŞU MEVLÂ'NIN İŞİNE BAK

Darende ilçesinin Gürpınar köyü halkının namaz kıldığı mescit yandı. Yakanın kim olduğunu tahmin ettiler ama ispat edemediler. Aşağıdaki dizeler onun için yazıldı.

Gelin toplanın erenler
Gaipten umut derenler
İlime akıl verenler
Şu Mevlâ'nın işine bak

İnsan fani dünya handır
Gözlerimden akan kandır
Bu ne hikmet ne tufandır
Şu Mevlâ'nın işine bak

Vahiy gibi geldi posta
Varam dedim eşe dosta
Yandı sekiz Ağustosta
Şu Mevlâ'nın işine bak

Ufuk yeni ağarmıştı
Köyü dumanlar sarmıştı
Cümle kuşlar yalvarmıştı
Şu Mevlâ'nın işine bak

Ebu Bekir Osman Ali
N'olur şu mescidin hâli
Gelin toplanın ahali
Şu Mevlâ'nın işine bak

Ayet hadis hep yandılar
İki saat dayandılar
Mucize gelir sandılar
Şu Mevlâ'nın işine bak

Var idin andığın yerde
Nedir gözümdeki perde
Ebabil kuşları nerde
Şu Mevlâ'nın işine bak

Para senin pul da senin
Yetim yoksul dul da senin
Mescit yakan kul da senin
Şu Mevlâ'nın işine bak

Güzel de gördüm hâlini
Göstermedin cemalini
Kimler çeksin vebalini
Şu Mevlâ'nın işine bak

Adem'i Hava'yı attın
Âlemi hicrana kattın
Niçin böyle kul yarattın
Şu Mevlâ'nın işine bak

Yer gök mü nere yerin
Akıl yetmez sırrın derin
Uyumuş mu meleklerin
Şu Mevlâ'nın işine bak

Alem cemalinin nuru
Yok etsene pis gururu
Nerde İsrafil'in sûru
Şu Mevlâ'nın işine bak

Orada Mescidi Aksa
Dört kitabın dördü haksa
Kulun mescidini yaksa
Şu Mevlâ'nın işine bak

Yaktı minberi halını
Gitti salını salını
Boşa giydirme nalını
Şu Mevlâ'nın işine bak

İt kemiği neden yalar
Neden sahibini dalar
Neredeymiş Hafazalar
Şu Mevlâ'nın işine bak

Kendisi kim nedir adı
Bildirsen bilsin kadı
Niçin seni tanımadı
Şu Mevlâ'nın işine bak

III. BÖLÜM
BURUK ANILAR

KARAYILAN

Ekinleri orak makineleri biçerdi. Bu sebepten haftalarca sürerdi ekin biçme... Orak makinelerini atlar çekerdi. İkisi arkaya, birisi de öne koşulurdu. Öndeki ata kılavuz denilirdi. Kılavuz ata çocuklar bindirilirdi. Yükü hafif olur çocukların. Komşumuz Mustafa Emmi beni anamdan yevmiyeci tutmuştu. 30 kuruşla Mustafa Emminin yevmiyecisi olmuştum.

İlk ata bindiğim gündü. Atın sırtında acemi acemi, korka korka duruyordum. Yüreğimde ürpertiler oluşuyordu. Ha düştüm ha düşecektim.

Orak makinesinin takır takır yükselen seslerinden yüreğim burkuluyordu. Ya düşersem? Orak makinesi beni de biçecekti. Öğle sıcağı çökmüştü tepemize. Doğa nefes alamıyordu. Koca tarlanın içinde dön babam dön ediyorduk. Orak makinesinin tarakları fır fır dönüyor, Donkişot'un yel değirmenleri gibi. Atların apış araları terden köpük köpük oluyordu. Mustafa Emmi iri mendilini ıslatıp ıslatıp örtüyordu başına. Desteler sıra sıra diziliyordu tarlanın içine. Gözlerimin kapakları uyuştu. Açamıyordum gözlerimi. Ha düştüm ha düşeceğim. Akşam eve döndüğümde oturamaz olmuştum. Kaynar suda haşlanmış gibiydi apış aralarım. Derilerim soyulmuştu. Anam bacaklarımın aralarına tuzlu su sürdü. Tuzlu su pişirecekti ezikleri. Nasılda yanardı apış aralarım. Nasıl da ağlardım. Küçücük insan yavrusu bu çileyi nasıl çekerdi. Sabah olmasın isterdim. Gün doğunca yeniden başlardı sancılarım. Hıçkıra hıçkıra ayrılırdım evden. Çaresiz gitmeliydim.

Ekin desteleri kızaklarla toplanarak harman yapılırdı. Deste toplayanların arkasında tırmıkçı dolanırdı. Kocaman tırmıklar yere dökülen başakları yeniden toplardı. Tek başak yerde kalmasın.

Her destenin altından bir yılan çıkardı. Öğle sıcağında urgan gibi dolanırdı oraklara. Deste ırgatları yılanlara alışmışlardı. Oraklarla vurur vurur öldürürlerdi.

Tırmık çekilmeyen tarlaya başakçılar giremezdi. Tek başak alamazdınız o tarladan. Kural böyle idi. Anam sabah namazını kılınca dürte dürte uyandırırdı bizleri. Buğday tarlalarında başak toplayacağız. Sabah uykusuna doyum olur mu? Uyanmak gücüme giderdi. Esnemek gerinmek açmazdı gözlerimi. Bacım Zeynep küçüktü. Uyuklaya uyuklaya gelirdi yanımızda. Düşerdik tarla yollarına. Asıla asıla giderdim.

Yılanlar ince tozu pek severler. Yolların üstünde belene belene yatarlar. İnce tozlar geceleri serin olur. Bu sebepten hep yolda yatarlar. Alaca karanlıkta yılana basmayayım diye ürke ürke atardım adımlarımı. Bizim yola düştüğümüzde ibili kuşları uykuda olurdu. İbililer (Çukurova'nın bazı yörelerinde bu kuşa tibili de denilir.) Çukurova'nın tarla kuşlarıdır. Başka yörelerde bulunmazlar. Başlarında tepelikleri olur. Serçeden büyüktürler. Tüyleri çil çildir. Tarım ilaçları çıkalı onlar da tükendi. Soyu sopu kalmadı ibili kuşlarının. Diyeceğim o ki... İbili kuşları uykuda, biz tarlada olurduk.

Ekin tarlasına girdiğimizde firezler haşır haşır eder. İbili kuşları hışırtıdan ürkerler. Pek ürkektirler. Uyanıverirler. Pır pır eder, üç metre öteye yeniden konarlar. Ürkünce çil tüyleri kabar kabar olur. Onları uyurken tutmak isterdim. Uyurken tutacaksın kanadından. Uyutacaksın ki istediğini yapasın. Kurnazdırlar. Sezgileri kandırır insanı. Yakayı ele vermezler.

Ortalık ağardığında deste yerinde kalan başaklar görünmeye başlar. Birer birer toplardım başakları. Koca sepetin karnı doymak bilmezdi. Sepet tez dolsun isterdim. Sepetler dolmadan

anam tarladan çıkmazdı. Küçücük parmaklarım makas gibi yumulur yumulur açılırdı. İncecik belim orak gibi bükülü kalırdı. Bacım Zeynep harmanın gölgesinde yatardı. Gün kuşluk olduğunda anam yarım bazlamanın arasına çökelek dürer elime verirdi. Çökelek dürümü sabah kahvaltımız olurdu. Kürelerdik kör boğazdan aşağıya.

Çukurova'nın dillere destan sıcağı güneşin tepeye dikilmesiyle başlar. Yeşil ot gölgesine özlem duyardım. Koca güneş yalap yalap eder anızların üstünde. Anızlar gevrer. Çıtır çıtır olurlar. Yılanlar bu saatlerde azgınlaşırlar. Nereden çıktığını bilemezsiniz. Anızların içinden nasıl da akar gelir. Karayılanın heybetinden ürküntü duyarsınız. Sizi görüce başını ok gibi diker. İncecik dilini uzatır size doğru. İğne dişlerini gösterir. Üstünüze atladı atlayacak. Kaçayım deseniz de kaçamazsınız. Dizleriniz tutmaz ki. Kaslarınızda çözülmeler başlar. Bir öğle sıcağında anamı karayılan kovalamıştı. Ödüm koptu. Donuma işemişim korkudan. Geceleri yataktan fırlayıp bağırmam ondanmış.

Daha dün olmuş gibi hatırlıyorum. Elli beş yıl geçmiş üstünden. Hatırladıkça irkiliyorum. Aklıma geldikçe yüreğimdeki ürpertiler yeniden depreşiyorlar. Kaçarken anamın yere yıkılışı, bugün gibi gözlerimin önünde.

Ayağa kalktı anam. Yüzü sapsarı. Bacakları titriyor. Gözleri iki çanak gibi iri iri. Besbelli şok geçiriyor. Birden fırladı. Harmanın gölgesinde yatan bacımın yanına koştu. Arkasından ağlayarak gidiyordum. Bacımı bir yumak gibi kucakladı. Başının üstüne kaldırdı. İki kolu değnek gibi dikildi havaya.

"Aha gör halimizi" dedi. *"Yurdumuzdan yuvamızdan olduk.. Baba yurdumuzu terk eyledik. Bilmediğimiz, bilemediğimiz yerlere düştük. Olmaz olasıca kör boğaz için. Bir guru ekmek için. Umut de-*

dik, sabır dedik. Beş vakit huzurunda secde eyledik. Gene de yazdığını bozmadın. Her gara gününe takdiri ilahi dedik. Boynumuzu büktük. İki yavrum yaban ellerinde babasız kaldı. Şu gara bağrıma daşlar bastım. Guduretine sığındım. Ama gene de çarkı feleğe dur diyemedik. Sabır guyularında umut aradık. Gara yılana dur demeye gücün yetmedi mi?"

Anam gözlerini bulutlara dikmişti. Bacım şaşkına dönmüştü. Anama pel pel bakıyor, bana bakıyor, dönüp tekrar anama bakıyordu. Ağlayacak oluyor ağlayamıyordu. Anamda titremeler oluştu. Bir öfke… Bir hiddet. Öfke tavasında inançlarını eritmeğe başladı. İnancını dişliyordu. Yiyip tümden yok edecek oldu. Öfke bulutları neden sonra yağmura dönüştü. Gözleri dolu dolu. Dolu gözlerden yaşlar boşandı. Damla damla, tıp tıp ediyordu anızların üstüne. İçini boşaltıyordu.

Sizler koca kentlerin çocukları: Çukurova'nın sarı sıcağında ekin tarlalarında başak toplamadınız. Analarınızı karayılan kovalamadı. Anızlar ayaklarınıza batmadı. Öküz derisinden çarıklar giymediniz. Ham çökeleğin boğazınıza durduğu hiç oldu mu?

Sizin analarınızın elleri pamuk gibi, dudakları rujlu, tırnakları boyalı gördünüz. Benim buruk anılarım elbette size masal gibi gelecek. İnansanız da inanmasanız da bunlar benim buruk anılarım…

Tarlalardan topladığımız başakları biriktirir hafta sonunda tokmaklardık. Anam tokmakladığımız başakları avlunun içine sererdi. Güneşin altında çıtır çıtır olur başaklar. Anamla karşı karşıya geçer, başlardık tokmaklamaya. Kırmızı buğdayları kalburla eledikçe anamın gözleri ışıl ışıl ederdi. Gömü bulmuş gibi sevinirdi. Anamı böylesine mutlu görünce sevinirdim.

"Tokmağı benim gibi çabuk çabuk vur. Küt küt vur. Tez bitsin

işimiz. Yarın çerçi gelir size üzüm alırım" dedikçe keyiflenirdim. İki çanak buğdayla bir çanak üzüm alırdı anam. Düğün bayram ederdik bacımla. Başka çerçi gelinceye kadar kim bilir kaç gün geçecekti. *"Üzümcüüüüü"* sesini beklerdi kulaklarımız.

Köyün sığırlarının önünden kaptığımız başaklarla kışlık yiyeceğimizi hazırlamaya çalışırdık. Anacığım: *"Muhannetin kapısı demirdir. Fakir fukaraya açılmaz. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez. Yazın yatan kışın ağlar"* derdi. Anamın dediği gibiydi yaşantımız. Ne elden öğün gelirdi, ne vaktinde bulunurdu. Tırnağımızla başımızı böyle kaşırdık.

İLKOKULA YENİ BAŞLARKEN

Yıl 1931. Birinci sınıftayım. Okulumuz üç sınıflı. Tek öğretmenimiz var. (Doğan Kızıltan) Çevre köylerin hiçbirinde okul yok. Köyümüzde okuryazar var mı idi bilemiyorum.

Yaz aylarında anam pamuk tarlalarında çapa yapardı. Ben evde bacımı avuturdum. Çapa işi tavsayınca tarlalarda başaklara sarılırdık. Dürte dürte uyandırırdı anam. *"Yekinin hele ortalık ağardı. Rızık gapıları açıldı. Allah'ın melekleri rızk dağıtmaya çıktılar. Göz, altı arşın öteyi görünce yatılmaz. Uyuyanın evine Allah'ın melekleri uğramaz."* Anacığım öyle inanmıştı. İnandığını söylüyordu. Anamın böylesi sözlerinin felsefesini yıllar sonra anladım. İnandıranlar anamı öyle inandırmışlar.

Bahar Çukurova'ya her yöreden erken gelir. Düz ovanın koyu koyu yeşile büründüğünde görmelisiniz yeşillik denizini. Güneyden esen *"Garbi Yeli"* başladığında nasıl da dalgalanır tarlalar. İncecik incecik eser *"Garbi Yelleri."* Efil efil eser. Ilık ılık eser. Bahar yağmurları bereket indirir Çukurova'ya. İplik iplik incecik incecik iner bulutlardan. Fakat gök gürültüsü ürkütür insanla-

rı. Beşikteki bebeklerin yürekleri hop hop eder. Önce bulutlar ak pamuklar gibi yumak yumak, öbek öbek yığılırlar Akdeniz'in üstüne. Yoğunlaştıkça renkleri değişir. Siyah-mavi karışımı olurlar. İşte sert şimşekler bundan sonra çakmaya başlar. Merada otlayan koyunlar çok ürkerler şimşek gürültüsünden. Şimşekler çakmaya başlayınca tortop olur. Birbirlerinin içlerine girecek sanırsınız.

Turaçlar sabahın alaca karanlığında ötmeye başlar. Diz boyu yükselmiş yeşil tarlaların içinden gelir sesleri. Nasıl da etkilenirdim. Garipseme çökerdi yüreğime. Altı yaşımda babasız kalmanın burukluğuydu belki de.

Güneş Gavur Dağlarının doruklarından uç verirken görmelisiniz ekin tarlalarını. Sisler akşamdan tarlaların üstüne yorgan gibi örtülmüşler. Güneşin ilk ışıklarıyla buram buram buğulanarak dağılır giderler. Ekinlerin üstünde tespih gibi yağmur damlacıkları kalır. Çiğ damlacıkları sosyete hanımların porselen dişleri gibi ışıl ışıl eder.

1933 yılında üçüncü sınıftayım. Genç cumhuriyetimizin onuncu yıl dönümü. Öğretmenimiz Doğan Beyin gramofonu köyde tek. İlk gramofon öğretmenle girdi köye. Borusu kıvrım kıvrım. Pencereden uzatır boynunu dışarıya. Aynası var ucunda. İğne takılır aynasına. Başlar plak dönmeye. İçindeki zemberek çevirir plağı. Sesi mahalleyi dolaşır. Feraceli kadınlar oldukları yerde dururlar, mıhlanır kalırlardı sokak başlarında. Gramofonun sesi etkilerdi. Oldukları yerde çakılmış direk gibi dururlardı. Çocuklar küme küme pencerenin önünde, gramofonda dönen plağı dinliyorlar.

Onuncu Yıl Marşını gramofondan öğrenmiştim. Plakla birlikte başlardık söylemeye. *"Çıktık açık alınla on yılda her savaştan."* Ne yüce duygulardı. Ne anlamlı marştı o. Etkisi yüreğimde tapta-

ze duruyor. O bayramların tadı da, havası da bir başkaydı. Genç cumhuriyetimizin kurucusu başımızdaydı. Kurduğu cumhuriyeti güvendiği gençliğe armağan etmişti. *"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir"*, *"Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır"* diyordu. Büyük önder öğretmenlerine inanmıştı. Öğretmenler onun sağlığında saygın insanlardı. Önce onlara ayağa kalkılırdı. Parmakla gösterilen onlardı. Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey kollarını açmış, ulu çınarlar gibi kucaklamıştı öğretmenleri. Bölüp, parçalamak, sürgüne göndermek, ekmeğinden etmek kimin haddineydi. O mutlu günler çok ötelerde kaldı gayrı. Öylesi yüce insanları analar doğurur mu dersiniz?

Onuncu yıl okulda kutladığım son bayram oldu. Ne unutulmaz bayramdı. Tüm avlu kapılarının önüne gaz lambaları konmuştu. Bayram töreni davullarla zurnalarla kutlanmıştı. Kadın erkek herkes katılmıştı bayrama.

Okulumuzda dördüncü sınıf açılmamıştı. Yedi yıl bekleyecektim. Yedi yıl sonra açılacakmış. Yedi yılım heder oldu. Boşa gitti seneler.

ÇOBANIN KIÇI TERLEMELİ

Artık delikanlı olmaya başlamıştım. Yeni çabaların içine girecektim. Bir baltaya sap olmalıydım. Ben de öyle yaptım. Osman'la buzağı çobanı olduk köye. Yazgısı bana benzerdi Osman'ın Altı ay güdecektik buzağıları. Evimize toplu para girecekmiş. Toplu para bereketli olurmuş. Öyle derdi anam.

Her akşam buzağıları köye getirirken değneğe bir kertik kerterdim. Eski yıllardan kalmış kertik işi. Altı ay tez bitecek sanırdım. O yaşta tasarlayamazdım altı ayın günlerini. Değneğimde kertiklerin sayısı çoğaldıkça sevinirdim.

Anam gün ışımadan kaldırırdı. Sabah uykularına doymadan kalkardım. Çarığımı öküz derisinden İsmail Emmi dikmişti. İsmail Emminin diktiği çarık dıyrak olurdu. Ayaklarıma uygun düşerdi. Güneş çarıkları kurutsa da sıkmazdı ayaklarımı. Çarık dikmenin erbabıydı İsmail Emmi. Anam eski çaputlardan dolaklar yapardı. Ayağıma dolardım. Çarıklarımı giydim mi ha babam ederdim buzağıların önünde. Azığımız her sabah bir evden gelirdi. Azık torbamızla ev ev birlikte gezerdik. Buzağıları meraya salar bırakırdık. Çayırın, çimenin bol olduğu ay bahardı.

Nisan ayının içine girdik. Üçgül otlarının bollaştığı, ak çiçeklerin açtığı ay nisandır. Çukurova'nın en tatlı ayı. Akdeniz'den gelen Garbi Yeli efil efil eser. Gelinciklerle, papatyalarla doğayı süsleyen nisan ayını kim sevmez. Kent insanları nisan ayı içinde piknik yapmaya gelirler. Karaçay'ın kenarına konarlar. Türlü renkte arabalar görürdüm. İçinden güzel kadınlar, güzel çocuklar inerdi. Bunlar kentin insanları. Hiçbiri bizim köyün kadınlarına, kızlarına benzemezler. Kolları bacakları şişe gibi dümdüz, pamuklar gibi yüzleri ak, tırnakları boyalı olurdu. Çimenlerin üstünde hoplayan çocuklar top gibiydi. Onları sıtma tutmuyordu. Kininci Avni Beyin yolunu bekleyenler onlar değillerdi ki...

Ürke ürke yaklaşırdım arabalarının yanına. Yakından dikizlerdim onları. Kurdukları sofralarda et görürdüm. Türlü türlü tatlılar görürdüm. Ağzım sulanırdı. Hepsini birden yiyesim gelirdi. Pamuk gibi ekmekler görür, bizim köyün ekmeklerini it yesin diyesim gelirdi. Peri masallarında dinlediğim çocuklar bunlardı. Çocuklar top top çiçekler toplardı. Onlar gibi çiçek toplamak hiç aklıma gelmezdi. Ben de gönül mü vardı ki...

Yeşilliklerin içinde kuzuların inceden inceden melemeleri garipseme yığardı yüreğime. Babam gelirdi gözlerimin önüne. Buruk buruk bir hoş olurdu içim. Ürperirdi... Ürperirdi...

Üçgül otlarını sizler bilmezsiniz. Koparıp koklamadınız onları. Otsu otsu kokarlar ama hoş kokarlar. Üçgül otlarının kokularını hiç unutamadım. Onların da soyları tükendi.

Mayıs ayı Çukurova'da sıcakların başladığı aydır. Meradaki otlar yavaş yavaş sararmağa başlar. Çiçekler hepten yok olur gider. Büğelekler bu ayda çıkar ortaya. Buzağılar neler çeker büğeleklerin hışmından. Büğelekler sarıca arıya benzer. Ok gibi saplanır buzağıların kıçına. Vızıldamadan saldırırlar buzağılara. Yapıştığı yerden kopmazlar. Buzağılar pek korkar büğeleklerden. Ödleri kopar. Bir kez saplandı mı buzağının kıçına, hayvancıklar kuyruklarını tava sapı gibi yukarıya dikerler. Kaçacak delik ararlar. Koca mera dar gelir onlara. Oradan oraya koşturur dururlar. Kimileri çalının içine atar kendisini. Pısar kalır çalının içinde. Sancı tutmuş gibi upuzun uzanırlar. Kimileri kurşun gibi fırlar. Köyün yolunu tutanlar olur. Yakalayamazsak kurtulurlar.

Buzağılarla birlikte beni de büğelek tutardı. Koştururdum oradan oraya. Buzağıları köye kaçırmak olmazdı. Sarı sıcakta ha babam ederdim arkalarından. Alışmalıydılar arkadaşlarına. Ayrıcalık olmazdı. Sahiplerinden azar duymak onurumu şişlerdi. Sert Ahmet Ağanın buzağısını ettim eyledim alıştıramadım. Tilki kurnazlığı vardı küçücük buzağıda. Uğrun uğrun kaçar, görünmezdi. Kuyruğu dikti mi mümkünü yok ulaşamazdım. Kurşun gibi giderdi köye. Sert Ahmet Ağa köyün örflüsüydü. Son diyeceğini ilkin söylerdi. İnadından, patavatsız sözlerinden korkardım. Fakir fukara *"Şerrine lânet"* der yanına yaklaşmazdı.

Gün batımında buzağılarla girdik köye. Yolumuzu bekliyormuş. Hırsı tutmuş besbelli. İçindeki zehri akıtacak. Sert Ahmet Ağa geliyor. Gör ki nasıl boşalacak. Çobana heybetini gösterecek. Arkadaşım Osman olacağı sezinlemiş. *"Ahmet Ağa bizi ısırır"* dedi. Osman'ın dediğinden besbeter etti herif bizi…

"Ulan puştlar, yiyemiyeceğiniz bokun başına ne demeye geçersiniz. Alırsam ayağımın altına iki bitinizi bir okka getiririm. Ayırırım ikinizin de bacaklarını. Tavuk bacağı gibi ayırırım. Her gün bir torba ekmeği zıkkımlanıp gelirsiniz. Karın şişirirsiniz öyle mi? Ulan yırtarım karnınızı ha... Bir buzağıyı güdemeyene çoban mı derim. Çoban gibi çoban olun. Ulan itler. "

Arkadaşım, *"Ahmet Amca"* diyecek oldu. Yeniden hiddetlendi. *"Sus ulan piç. Koşacaksınız buzağıların ardından. Koşarken çobanın götü terlemeli. Çobanlık öyle olur. Sizin gibi hanım evladı olmaz. Duydunuz mu dediğimi? Çobanın götü terlemeli. "*

Arkadaşım süt dökmüş kediye döndü. Pıstı. Pısacaksın elbet. İte dalanacak değilsin ya... Çalıyı dolanacaksın.

AĞANIN KESESİNE BEREKET

Gene bir sabah alaca karanlıkta indik tarlaya. İbili kuşları uyanmamışlar. Gecenin buharları boz bulanık sise dönüşmüş. Altı adım öteyi görmenin mümkünü yok. Nur Dağı'nın tepesinde ağartı yeni başlamış.

Döne Bacı; *"Uşak, ezan okundu ama sabah niye olmadı? Namazı gılsam mı ola"* dedi.

Sefer Bekir'in oğlu Davut askerden döneli daha bir ay olmuştu. İri yapılı, karnı gödelekti. Sert surattı. Görenler; *"Gene yüzü sirke satıyor"* derdi. *"Askerlikte de dek durmamış"* diyorlardı. Başçavuşu dövmüş, hapse girmiş, onbaşıya dipçik vurmuş. Gene sokmuşlar içeri. Eşek sudan gelinceye kadar dayak yemiş. Gene de arlanmamış. Askerlikten firar etmiş. İzini, gölgesini kimselere göstermemiş. Askerliği beş yılda bitirmiş. Dikine konuşur, bulaşacak yer arardı. *"Şer suratından akıyor"* derlerdi. O sebepten Patavatsız Davut demişler.

Patavatsız homurdanıyor, ırgatlar çapalarına dayandılar onu dinliyorlar. *"Ot hangisi, pamuk hangisi seçilmeğe başlasa işe başlayacağız. Koza ottan seçilmiyor. Tarla ışımadı daha. "*

İki kadın fısıldayarak çakır dikenlerinin içine yürüdüler. Sıkıntılı oldukları besbelli. İşeyecekler.

Elcibaşı Ümmet dikilmiş ırgatları dikiz ediyor. Patavatsız Davut'un homurtusu yükseldikçe kadınlar da homurdanmaya başladı. Davut birden parladı. *"Ümmet Çavuş beri gel hele. Sana diyeceklerim var."* Hem konuşuyor hem de Ümmet Çavuşun üstüne üstüne gidiyordu. Herkes de bir tedirginlik. Belli ki çatacak.

Patavatsız Davut bir patavatsızlık daha yapacak dedim içimden. Elcibaşı Ümmet'in elinden tuttu. *"Ulan Ümmet al şu çapayı eline. İlkin işe sen başla. Bunların hangisi ot, hangisi goza? İki gözünnen eyice bir bak. Gozayı ottan ayırt eyle de bana göster. Ayırt ediliyor mu? Ne için ortalık ağarmadan ırgat tarlaya dökülür."* Elci Ümmet: *"Adet olmuş ağa. Babadan deden böyledir, bu işler. Böyledir işte. Ezan okunur ırgat arabaya biner"* dedi.

Davut daha da hiddetlendi. Elindeki çapayı hışımla yere fırlattı. *"Ulan bu düzen hangi babadan, hangi dededen galmış. Horozlar ötmeden ezan okunuyor. Allah'ıma bunda bir bit yeniği var. Ulan çapa günü başlayınca hoca neden böyle ezanı er okur? İşler bitince ne için er okunmaz? Ağanın has adamı sensin. Bilmiyom dersen yalan söylersin. Dininden imanından olursun. Bildiğini dosdoğru söylemelisin? Allah'ıma bu hileden haberin olmalı. Hoca ağaların buyruğuna girmiş diyorlar. Şu vakıtta oku demişler o da öyle okuyor. Öyle mi? Anam avradım olsun depem attı mıydı hocayı minareden aşağı atarım. Alaca garanlıkta ırgadı tarlaya dökün diye Cenabı Allah emir mi buyurmuş. Akşam varınca hocaya de ki dek dur. Davut böyle böyle dedi de. Dediklerimi ağana da böyle bildiresin. Davut kül yutmaz. Bilsinler ki Davut*

bu hilenin dibini delecek. Daha olmazsa hökümete arzuhal yazarım. Bir bir bildiririm hökümete. Ulan askerde bir alay benimle baş edemedi. Bir pire için gırk yorganı yakarım alimallah. Askerlik iki senede bitmediyse beş senede tükendi ya... Bacılar Allah için siz de laf edin. Böylesi, böyle değil mi? Hilaf var mı sözümde. Bre Ümmet, bre gardaşlar, biz eşşek olursak işte böyle binerler sırtımıza. Gul isek Cenabı Allah'ın guluyuk. Hemi Allah'ın gulu, hemi de ağanın gulu nasıl olak? Hangi peygamberin olmalıyık? Allah'ıma bu hilenin dibini delerim."

Gülizar bacı: *"He he he"* dedi. *"Doğru söylüyon Davut yeğen. Benim yüreğime de öylecene damlıyor. Hemi de Davut'un dediğinin aynısı oluyor. Hile yapıyorlar. Desise yapıyorlar. Allah'ın ezenini erce okutuyorlar. Mahsustan erce okutuyorlar. Bizim gırmızı horoz vakıdı heç şaşırmaz. Dayım ona 'Sultan Hamid'in köstekli saati' der. Gazma başlamadan gırmızı horoz üüü demeye başladı mıydı, hoca da Allah'u ekbere başlardı. Şimdicene ezenin okunduğunu bizim gırmızı horoz bile duymayor"* diyerek sözünü tamamladı.

Davut sözünü bitirdi. Elcibaşı Ümmet hutbe dinler gibi dinledi Davut'u. Ne he, ne de yok dedi. İtle dalaşmayayım diye düşündü belki de.

Sonra Davut da yürüdü çakır dikenlerinin içine. İşini bitirip gelecek...

Emiş Bacı: *"Eferim Davut oğluma"* dedi. *"Yüzüne desen yaranmışlık yapıyor derlerdi. Erkek dediğin yeri geldiğinde kokmayı bilmeli. Yeri geldiğinde bulaşmayı da bilmeli. Avrat ehli gibi ağzı bağlı olmamalı. Eyi laf etti. Diline sağlık. Anam ırahmatlık hep söylerdi. Kızım bunlar hinoğlu hin olur, hilelerine fukaranın aklı yetmez, bunların işi evveliyatından böyle derdi. Keşke köyde Davut gibiler çoğalsa..."*

Öğle yemeğine oturmuştuk. Davut yemeği Ümmetle birlikte yiyordu. Ağız ağza vermişler. Konuşa konuşa yiyorlar.

Senem Teyze *"Davut eyi yapmadı, elci başı bunları Topal Yusuf'a bir bir söyler. Topal Yusuf Ağanın hışmından korkmak gerek. Irgadı gıncıklıyor diye görün bakın yarın Davut'un başına ne çoraplar örer"* dedi.

Kel Nuri: *"Anam Patavatsız'ın bir atım barıdı vardı. Attı tüketti işte. Akşam ağadan bir fincan gayfe içti miydi yuryumşak gelir tarlaya"* dedi.

Üç gündür Davut ortalıkta yok. Görünmüyor. Kimisi *"Ağanın gazabından, kimisi garnı gidiyormuş, kimide un çuvalını kaldırırken belini ağrıtmış, yatıyormuş ondan gelemiyormuş"* dediler.

Doğrusu üç gündür Davut'un yokluğu hepimizi üzmüştü. Acaba; *"Eline, beline, diline sahip ol"* deyimi mi geçerli olmuştu. Topal Yusuf Ağa: *"Sana gördürecek işim galmadı. Get nerede ötersen öt"* mü demişti?

Dördüncü gün Davut'tan haber alındı. *"Yusuf Ağanın öteki ırgatlarına elcibaşı olmuş"* dediler.

İçimizde en büyüğümüz Kel Nuri idi. Nuri Dayı yumuşak yumuşak konuşur. Gülerek konuşur. Sözleri espri yüklü. Sözcüklerinde inci mizahlar eksik olmaz. Günümüzün Nasrettin Hocası sanki.

Davut'tan söz açılınca yine yumuşak yumuşak konuşmaya başladı. *"Davut Sefer Bekir'in oğlu değel mi. Babasının oğlu işte. Babası gibi etmiş. Yal yalamış baş olmuş. Hasta masta dediklerinin aslı astarı yoğumuş. Sizin anlayacağınız Davut'a rütbe dakmışlar. Terfiye eylemiş Davut. Askerlikte onbaşı olamadı amma... Şimdi ırgat çavuşu oldu. Topal Yusuf Ağa Davut'u öteki ırgatlarının başına çavuş eylemiş. Davut sen aslansın demiş. Sözlerin dik olur amma mert olur demiş. Yusuf Ağa diliyle bir güzel timar eylemiş sizin Davut'u. Ağaların gemiği*

yağlı olur. Hırlayan itin ağzına gemik atmayı onlar iyi bilir. Davut'u da halletmiş Yusuf Ağa. Dilini bağlamış. Fıs diyemez, heykiremez gayrı…"

BAKIRLI'NIN ÇİFTLİĞİ

On yedi bin dönüm tarla. Ahmet Bakırlı Beyin çiftliği burası. Çocukluğumda aklım yetmezdi büyüklüğüne. Ne kadarına buğday ekerdi, ne kadarına pamuk ekerdi bilemem. Bugün de çiftlik yerli yerinde duruyor. Ne sıvası dökülmüş, ne de duvarları yıkılmış. Duruyor yerli yerinde.

1945 yılında İsmet Paşanın aklına kim düşürmüş toprak yasasını. Ülkenin her işi bitmiş de toprak yasası mı kalmıştı. İlle de toprak yasasını bu meclis çıkarmalı dedi. Toprak yasası Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkacak. Bu yasaya göre toprak dağıtım komisyonları oluşacak. Komisyonlarda teknik uzmanlar görev yapacak. Güneydoğu, Adana, İç Anadolu, Hatay, Ege Bölgesi ölçümden geçirilecek. Hazine arazileri belirlenecek. Yüz dönümlük tapusu olanlar, üç yüz dönümlük arazinin üstüne oturamayacaklar. Köylerde tapu fazlası bulanan araziler o köydeki topraksızlara dağıtılacak. Yirmi yıl taksitle ödemeli verilecek. Topraksız köylü kalmayacak, köylerden kentlere göçler olmayacak, köylü köyüne bağlanacaktı.

İsmet Paşanın dediği oldu. Toprak yasası Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıktı. Ama mecliste kıyametler koptu. Eskişehirli Emin Sazak Ağa, Adanalı Cavit Oral Ağa, Egeli Feyzi Lütfi Karaosmanoğlu Ağa, Adnan Menderes Ağa, Tüm toprak ağaları baş kaldırdılar. İsmet Paşaya dikeldiler. Ağalar zincir gibi kenetlendiler birbirlerine.

Toprak dağıtım komisyonları ölçüme başladılar. Hazine

tarlalarını bulup bulup saptıyorlar. Topraksız köylülere dağıtım başladı.

Meclisten gümbürtülerle çıkan toprak yasası suyu bulandırmıştı. Tarihi Cumhuriyet Halk Partisi deprem geçiriyordu. İstifalar başladı. Emin Sazak Ağa meclis kürsüsünden hırçın hırçın konuşmuş. *"Benim babamın izleri var o tarlalarda, babamın ırgatlarına babamı çiğnetmeyeceğim"* demiş.

Partiden istifalar başladı. Meclisteki toprak sancısı Demokrat Partiyi doğurdu. Tüm toprak ağaları yeni kurulan Demokrat Partiyle bütünleştiler. Devler su başlarını tez tuttular. Yılanlar kocaman kocaman olunca güç yeter mi? Yetmedi işte. Koca yılanlar vurdu İsmet Paşayı. Neyine gerekti arıların ocağına çöp sokmak.

Devler suyun başını tutmuşlarsa testinizi nereden dolduracaksınız. 1950 yılında Demokrat Partinin önderleri al aşağı ettiler İsmet Paşayı. 14 Mayıs Demokrat Partinin bayrağı oldu. Bayramlar yapıldı. Nutuklar çekildi. İsmet Paşanın toprak yasasını toprağın altına gömdüler. *"Allah rahmet eylesin"* dediler. Hükümet bana toprak verdi diyecek köylünün umudu da toprağa gömüldü.

Öğle yemeğine oturmuştuk. Azık çıkınları yere serildi. Birbirimizin çıkınlarına bakıyoruz. Kim ne getirmiş? Kim ne yiyor. Birbirlerimizin yiyeceklerine baka baka öğle yemeği yiyoruz. Durmuşoğlu karnını doyurdu. Dirseğine yaslandı. Sigarasını tüttürmeye başladı. Şöyle bir *"of"* çekti. *"Hey gidi dibi delik dünya, şu Allah'ın işine bak. Kocaman bir ova bu tarlalar, eni belli değil, ucu belli değil. On yedi bin dönüm. Tüm ova Ahmet'i Muhtar. Yüce Mevlâ bunun tümünü Bakırlı Ağaya ikram eylemiş. Gullarımın gerisine ne galdı dememiş. Vermiş işte. Hekmetinden sorgu sual olunur mu? Dilerse neler eylemez. Akıl sır yeter mi Mevlâ'nın işine. Hoşnut saatına denk*

gelmiş. Al gulum Bakırlı Ahmet Ağa demiş. Kesesinin ağzını açmış. Allah gulunu işte böyle sever. Sevdiğini gark eyler mala mülke."

Kel Osman: *"Bre Durmuşoğlu öyle deme"* dedi. *"Böylesi Bakırlı Ağalar bir mi ki. Her tarafta çakır dikeni gibi türemişler. Burada da var. Şurda da var. Orda da var. Var oğlu var. Azlar ama azgınlar. Heriflerin dedeleri gözlerini er açmış. Dilkiler gibi gurnaz olmuşlar. Mal mülk yapmışlar. Malı mülkü gapışmışlar. Bizim babalarımız onların şerlerinden tıs olmuş. Gader demişler. Gerilerde durmuşlar. Allah'ın işi deyip de Cenabı Allah'a bühtan eyleme. Bu Allah'ın işimi ki? Sözüm ona Bakırlı Ağanın Allah'ının alış verişi mi var? Tarlaları ortak ekip orağı ortak mı biçiyorlar. Senin dediklerine fasa fiso derler. Gülerler. Böylesi laflar edip de gulunu Allah'ından soğutma. Herifler gözlerini açmışlar. Şeytanlara külah giydirmişler. Bakırlı Ağa yaslanmış İstanbul'un göbeğine. Heç duydunuz mu buralara geldiğini. Kim görmüş ağanın yüzünü. Herifin oğlu her gece İstanbul'da yosmalarla aşna fişne oluyormuş. Eşitmediniz mi?"*

Emiş Bacı: *"Doğru söyledin Osman gardaş"* dedi. *"Benim emmim söylerdi. Evveli zamanda padişah efendilerimizin dedikleri dedik olurmuş. Üfürdükleri de düdük olurmuş. Saraylarında güzel güzel yosmalar bulunurmuş. Padişah efendilerimizin cariyeleriymiş o gızlar. Bu sebepten onların yedi sülaleleri padişah efendilerimizin saraylarına yakın durmuşlar. Padişah efendilerimiz has mülkleri onlara ikram buyurmuşlar. Gapışanlara durun dememiş. Gapanlara gözünü yummuş. Emmim ırahmatlıktan duydum bunları. Köylü gısmının ince işlere akılları yeter mi. Köylü gısmı böylesi işlerin ıcığını cıcığını ne bilsin. "*

Gırış Memed: *"Heee yaaa"* dedi. *"Emiş Bacının emmisi hilelerin ibini dibini eyi garıştırmış. Allah ırahmat eylesin. İnce işlere aklı eyi basardı. Akıllı izanlıydı. Yanındakinin dudağı büzülünce ne diyeceğini bilir, leb demeden leblebiyi anlardı. Hemi de öyle idi. Gıllı gışsız işleri*

olmaz.. Hileye, desiseye yaslanmazlarsa yıkılırlar. Dekin dekin ayakta duramazlar."

Ağustos ayında pamuklar açar. Koyu yeşil pamuk tarlaları kar yağmış gibi beyaza bürünür. Pamuk tarlalarının enini uzunundan seçemezdim. Güneyden kuzeye, doğudan batıya uzar giderdi akça akça. Toplama günü geldiğinde ırgatlar dökülür tarlaya. Urfa'dan, Adıyaman'dan, Malatya'dan sökün eder gelirler. Çiftliğin kenarına sıra sıra çadırlar kurarlar. Irgatların çadırları kocaman bir mahalle olur. Bizim köyün çadırlarıyla yan yana. Ağustos, Eylül, Ekim aylarında çadırda geçerdi günlerimiz.

Pamuk toplamak hüner ister. Toplaya toplaya alışacaksın. Açan pamukların kabuklarına fiş denir. Fişlerin uçları iğne gibi sivri olur. Kuşluk sıcağı başlayınca diken gibi sertleşir uçları. Sabahın alaca karanlığında başlayacaksın pamuk toplamaya. Geceden çiğ düşer pamukların üstüne. Islak ıslak yumuşacık olurlar. Sivri uçları dokunmaz parmaklarınıza. Güneş doğmadan topladıkça toplayasın gelir. Öğlenin sarı sıcağı çöktüğünde uçlar iğne gibi saplanır parmaklarınıza. Göz göz açılır parmaklarınızın uçları. Kurşun yarasından beter olur ağrılar.

Tuzlu suya ıslardım ellerimi. Nerde ilaç. Hani merhem. Bir çadırın içinde üç canız. Anam, bacım ve ben.

Sabahın karanlığında başlayacaksın, akşam karanlığına kadar çalışacaksın. Burnunuz yerde, güneş tepenizde. Ak pamuk karanlıkta görünmez oluncaya kadar toplayacaksın. Çok çalışan çok kazanacak. *"Demir tavında dövülür"* derdi anam. Kaçanı kovalamalıydık. Kısmetimiz kışlığımız bu tarlanın içinden çıkacaktı. Bir batman pamuk toplama ücreti on beş kuruştu. Yıllar sonra batman kiloya dönüştü.

Topladığımız pamukları ağanın adamları istedikleri gibi tartar götürürdü. Sokulamazdık topuzlu kantarın yanına. Kantar ne çekmiş bilmezdik. Kaç batman yazar giderlerdi soramazdık. İş bitince hesabı nasıl yapmışlarsa onu alırdık. Anamın eline para sayıldığında: *"Bin bereket versin"* derdi.

EŞEK ÇAMURA ÇÖKTÜ

İki yaşında bir danamız vardı. Anam gözü gibi bakardı danaya. Alnı sakardı. Sivri sivri boynuzları vardı. Anam *"Ay boynuzlu tosunum "* diyerek severdi onu.

Güz bitti. Kışa giriyoruz. Kel Osman'ın eşeğiyle değişeceğiz tosunu.

Gayri yaşım on beş. Çocuk değilim. Babamın zanaatını elime almalıyım. Dal yaş iken eğilir. Erken başlamalıyım. Geçim gün günden ağırlaşıyor. Elin işi karın doyurmuyor. Kendi işimizi yapmalıyım. Yılda bir ay çapa yapmak, elin pamuğunu toplamak iş değil. Kış aylarını boşa geçirmek olmaz. Danayı vermeliyiz Kel Osman'a.

Bir akşam Kel Osman evimize getirdi eşeği. Tosunun kazığına bağladı. *"Hayırlı olsun Elif Ana"* dedi. İpledi götürdü tosunu. Mal canın yongası ya... Anamın gözü gitti tosunun ardından. Kazıktaki eşeğe bakmadı bile.

Kırk çeşit elekte eledi felek beni. Yeni bir çaba. Yeni bir meslek. Babamın zanaatı. Çerçilik yapacağım.

Osmaniye köyümüze üç saat. Osmaniye'de portakal bahçeleri var. Bahçelerden portakal alacağım. Köylere götürüp satacağım. Ticarete küçükten alışacağım.

Sabah ezanı okunurken kalkarım yataktan. Düşerim yola. Eşek sekiz yaşında. Benim gibi neler geçmiş başından. Gücü azalmış. Dizlerinde derman kalmamış. Uzak yollara yüzü yok. Canı istemiyor yürümeye. Tembel değil ama güçsüz. Boynuna çuvaldızı dürte dürte yürütüyorum. Osmaniye nerde, köy nerde. Üç saat gidiş, üç saat dönüş olacak. Kel Osman'ın eşeği dayanır mı bu yola. Gitmem diyor. Direniyor. Çuvaldız da yürütemiyor. Yolun yarısında pes deyip fren yapıyor. İnadım inat diyor. Gidemem diyor. Eşek inadı bu ya... Başına gelsin ki bilesin. Etme eyleme eşek, kulun kölen olayım diyesim geliyor içimden.

Ne zaman varacağım Osmaniye'ye? Bu ilk gidişim. Yolunu bilmem. Mahallesini bilmem. Kimden ne soracağım. Kimden ne isteyeceğim. Gidiyorum işte. Bir yeni umudun izine düştüm. Yeni bir kapı açacağız. Bir yeni ekmek kavgası bu. Felek Mustafa'ya yâr olursa bir şeyler olur diyorum. Bir yeni umuda sarıldım gidiyorum.

Bir tren geçti yanımdan. Pencerelerde hanımlar gördüm. Bakıp geçtiler. Kurşun gibi ağdı gitti tren. Pencerelerini sayamadım. Yüreğim kıpır kıpır etti. Şu gidenlerin biri de ben olsaydım dedim.

Ha benim eşek de azıcık gayret gösterse... Yol uzadıkça uzuyor. Gözlerimde uyku süzülüyor. Eşeğin üstünde uyuyasım geliyor. Böylesi bir eşekle böyle bir yolun yolcusuyum. Sabah namazında çıkış, akşam namazında dönüş yapıyorum. Portakalları sepetlere doldurup köyde dolaşıyorum. Yumurtayla, tavukla değişiyorum. Biriken tavukları yumurtaları Toprakkale'ye götürüyorum. İskenderun'dan Mansur Efendi geliyor. Alıp gidiyor. Ticaret çeşitlendi. Gelirimiz arttıkça anamın yüzü ışılar oldu.

İki çuval portakal aldım. Yükledim eşeğe, köye dönüyorum.

Eşeğin canı yürümek istemiyor. *"Gidemeyeceğim"* diyor. Asılıyor gitmem diye. Yolun yarısına ulaşamadım. Karanlık bastırıyor. Çalılıkların içinden geçiyorum. Eşek yolu zor seçiyor.

İyicene karanlık bastı. Bir çakal fırladı önümüzden. Eşek ürktü. Semeri yana yıkıldı. Eşek yuvarlandı derenin içine. Boğuk boğuk soluyor. Sicimin uçlarını bulsam yükünü çözeceğim. Eşek öldü ölecek. Yüreğim yerinden fırlayacak. Korkular oturdu yüreğimin üstüne. Güçlükle çözdüm ipleri. Eşek silkindi kalktı ayağa. Yarabbi şükür dedim.

Karanlık daha da koyulaştı. Çalıların içindeyim. On beş yaşımda yeni yetmeyim. Dağ ıssız mı ıssız. Çakallar ulamaya başladılar. Cinler çökecek başıma sanıyorum. Korkuyorum. Ödüm kopuyor. Kasım ayının sonu. Gecenin soğuğu iliklerime işledi. Kurtlardan korkuyorum. Eşeği de beni de pinçik pinçik ederler. Yerler yutarlar. Tek ışık gökteki üç beş yıldız. Çevreme bakıyorum irkiliyorum. Onun için hep yıldızlara bakmaya başladım. Yıldızları yanımda duyuyorum. Avunuyorum yıldızlarla.

Eşeğin keyfi yerine geldi. Olanlardan, olacaklardan habersiz. Çalıların arasında otluyor. Tez unuttu olanları.

Eşeği yükleyemem. Gücüm yetmez çuvalları kaldırmaya. Çaresiz sabahı bekleyeceğim. Yolun kenarına oturdum. Eşek derenin içinde otlasın. Gecenin neresindeyim bilmiyorum. Bir Allah'ın kulunu bekliyorum. Şafak bir sökse...Değirmene gidenler olur buradan. Yardım ederler. Eşeği yüklerler diyorum. Sabırları yiye yiye tükettim.

Şafak söktü. Ortalık ağardı. Değirmene gideceklerin gelme zamanı yakın. Kuşlar uyandılar. İçimdeki ürpertiler dağıldı. Yeniden doğmuşa döndüm. Uzaktan bir arabanın sesi geliyor. Yeni araba olduğu sesinden belli.

İlk gelen arabacıya yalvardım. İkisi birden indiler arabadan. Eşeği bir nefeste yüklediler. Ellerini öptüm sevincimden. Kul sıkıştı, Hızır yetişti dedim. Köyün kıyısına vardığımda gün kuşluk olmuştu. Anam, bacım Zeynep'le burada beni beklemişler sabaha kadar. Gözleri yollarda kalmış anamın. Geceyi burada tüketmişler. Gecenin karalığında uzaklara bakıp durmuşlar.

İkisi birden boynuma sarıldılar. *"Kurda kuşa yem olmadan geldin. Hele şükür"* dedi anam.

Ticaret bu, çilesi ağır, kazancı bol olur. Geceki terslik olmasaydı iyi idi. Ama oldu ne yapalım.

Komşumuz Mustafa Emmi gaygılanmış. *"Hayra alâmet değil"* demiş karısına. Bizim evi hep dikiz eylemiş. *"Allah korusun bir kötülük var bunda. Sabah oldu oğlan görünürlerde yok"* demiş.

Mustafa Emmi geldi evimize. Geceki olanları anlattım. Sözünü anama çevirdi. *"Hayırlı olsun Elif Karı"* dedi. *"Baba zanaatını Hasan'ın eline verdin. Eyi ettin de verdin. Alış verişte hayır vardır. Bereket vardır. Alış verişin piri Resul'u Ekrem Efendimizdir. Rızık kapılarının onda dokuzu alış verişle açılır. Alış veriş rızık kapılarının anahtarıdır. Öyle buyurmuş peygamber efendimiz. Hazreti Hatice anamızla nikâh eylediğinde alış verişi eline almış. Yirmi beş sene kervancılık eylemiş. Ticaretin ıcığını cığını bellemiş. Aha şuraya, Hatay'a gadar geldiğini duymuşlar. Yatan aslandan gezen çakal eyidir demiş atalar. Gul gezerse Cenabı Allah rızgını cebine eliyle gor."* Mustafa Emmi güzel sözleriyle ışıl ışıl etti içimi. Aradan elli üç sene geçti, hâlâ unutamadım Mustafa emminin sözlerini.

Şubat ayına girdik. Osmaniye bahçelerinde portakallar tükendi. Eşek ahırda ben kahvedeyim. Keseden yiyoruz. Hazırdakini tüketmeye başladık. *"Bu böyle olmaz dedi"* anam. *"Üstüne gelmezse tez tükenir. Hazırı yemeye dağ dayanmaz"*.

Mansur Efendi tavukçuluk, yumurtacılık işlerinin ustası. Toprakkale'de yanına vardım. Akıl danıştım. İskenderun'a tavuk, yumurta gönderiyor. Yakın yörenin tavuğu yumurtası onun elinden geçiyor. Köylerden tavuk ve yumurta toplayıp kendisine götüreceğim.

İki tavuk kafesi yaptırdım. Yükledim eşeğin sırtına. Düştüm ardına. Çevre köyleri dolaşıp geleceğim. Bir haftadır yağan yağmur dün durdu. Göğün yüzü güldü. Bulutlar Akdeniz'in üstüne çekildiler.

Eşek önde ben arkada. Düştük yeni bir yola. Köy yolları vıcık vıcık çamur. Şalvarımın paçalarını çemredim. Çamurlara bata bata ilk köye ulaşıyorum. Geceyi bu köyde eşeğimle birlikte ahırda geçireceğim.

Evine konuk alan da oluyor. *"İşte ahır"* diyene eyvallah diyorum.

İki sefer yaptım Toprakkale'ye. Tatlı para kazanmışım. Bahara böyle çıkarsam at alacağım. Ata bineceğim. Ayağım yerden kesilecek. Köyleri çabuk dolaşacağım. Çok çok toplayıp, çok çok satacağım. Eşek benden, ben eşekten kurtulacağız. Ocak başında anamla hayal kuruyoruz. Vezir düşü görüyoruz fakirhanede.

Köyleri dolaştım. Kafesler tavuk doldu. Kafeslerin üstünde üç sepet yumurta köye dönüyorum. Bu üçüncü seferim olacak. Kışın ayazı işliyor her yanıma. Yollar göl gibi su olmuş. Çamur dize çıkıyor. Eşek önde ben arkada. Akdeniz'in üstünde küme küme bulutlar birden yoğunlaştılar. Ortalık kararda. Kara bulutlar başımın üstünde biriktiler. Şimşekler çakıyor. Gümbür gümbür ediyor gökyüzü. Besbelli eşek benden daha çok korkuyor. Yağmur iri taneler halinde dökülmeye başladı. Gök gürledikçe

yağmur azgınlaşıyor. Sırılsıklam oldum. Üstüm yağmur, altım çamur çabalıyorum…

Tavuklar kıpır kıpır etmeye başladılar kafesin içinde. Kapı açılsa uçup gidecekler. Birbirilerine yumuldular. Şimşekler çaktıkça eşek irkiliyor. Nuh tufanı oluyor sanki. Eşek yürümez oldu. Kulaklarını düşürdü. Dürtüyorum gitmiyor. Pes dedi. Çamurun içine yıkıldı. Yumurtalar döküldü, kafesler eşeğin başının üstüne çöktü. Eşek karnına kadar çamura gömüldü. Tavuklar çırpınıyor, yağmur bastırdıkça bastırıyor.

Kafesleri yere indirdim. Eşeği kuyrukladım. Hayvan kalkamıyor. İyice çamura gömüldü. Sakız gibi tuttu çamur. Bırakmıyor bacaklarını. Eşeğin sağ bacağı dizden kırılmış. Yol ıpıssız. Görünürlerde kimse yok. Ne yapsam şimdi. Mümkünü yok eşek kalkamayacak. *"Benim halim harap. Umut bekleme benden. Sen başının çaresine bak. Ben öte yolun yolcusuyum. Hakkını helal eyle"* der gibi pel pel bakıyor gözlerime. Boynu büküldü. Gidici gibi. Bu da rahmetlik olacak dedim. Son umudu, son anahtarıydın hayatımın. Al umutlarımı da götür ahrete diyesim geldi.

Köye tez ulaşmalıyım. Gece basarsa kimseden medet beklenmez. Dayan dedim dizlerime. Önümde yağmur göletleri kocaman kocaman. Besbelli gözlerim kararmaya başladı. Yıkılırsam kalkamam. Bu yoldan gece karanlığında kimsecikler geçmez. Bu yarım gecenin ayazında ölsem ölümü duyan olmaz. Gün kuşluk olduğunda bulurlar belki.

Köye ulaştım. Yassı ezanı çoktan okunmuş. İlkin Kandak Mustafa'nın avlusuna girdim.

Kandak Mustafa atları koştu arabaya. İki oğlunu yanına aldı. Arabaya bindik… Atları kırbaçladı. Eşeğin yanına tez ulaşacağız. Killi çamur tekerleri sardı. Atlar bata çıka zor yürüyor.

Kafesleri eşekle birlikte yükledik arabaya. Eve ulaştığımda anam şaşkına döndü. Kafeslere baktı. Tavuklara baktı. Benim halime baktı. Eşeği arabadan indirirken dolu dolu oldu gözleri. Birden boşandı.

"Bu da mı yazgı? Bu da mı gader? Umudumuz eşşekdi. Vermedi mabut. N'olur bizim sonumuz. Felek Mustafa'ya yar olmadı hey" dedi, dedi uğundu.

BUĞDAYLARI GÖMENLER

Yıl 1940. On beş yaşındayım. Okulumuzda 4.sınıf bu yıl açıldı. Yeniden öğrenci oldum. Okulun en büyük öğrencisiyim. Üçüncü sınıfı bitireli yedi yıl geçti. Yedi yılı yel aldı. Senelerim boşa gitti. Hanya'yı Konya'yı anlamaya başladım. Yedi yıldır bunca eleklerden elendim. Feleğin türlü türlü çemberlerinden geçtim. Hınçlarım yüreğimde domur domur oldular. Bunca olumsuzluğun dağlarını sürüne sürüne aşacağım. Okuyacağım. Adam olacağım.*"Köylüden adam olmaz demişler"*. Hele bir olayım da görsünler.

Yıl 1942. Beşinci sınıfı bitirdim. Diplomam elimde Adana Düziçi Köy Enstitüsüne gideceğim.

İkinci Cihan Savaşı içindeyiz. Köyde korkulu savaş öyküleri yaşanıyor. Tarlasından dönenler Kepik Memedali'nin kahvesinde toplanıyorlar. Köyde tek radyo kahvede. Haberler köye bu kahveden yayılıyor. İnsanlarda bir umutsuzluk... Bir ürkeklik... Ne olacak kuşkuları ülkeyi teslim almış. Yürekleri kıskıvrak bağlamış. Çanakkale Savaşında verdiğimiz yüz binlerce şehidimiz. Yemen çöllerine gidip de dönmeyenlerin ağıtları. Allah'ı Ekber Dağında donarak ölen insanlarımız. İnönü Savaşları, Sakarya Meydan Muharebesi. Yirmi iki gün kan akan Sakarya ırmağı. Af-

yon Meydan Muharebesi. Gökyüzüne savrulan kollar, bacaklar... Bütün bu acı günleri yaşayan insanlarımız. Acılar, anılar unutulmamış. Daha dün gibi acı acı sızlıyor yüreklerde. Her haneden ikişer şehit vermiş köylerimiz, şehirlerimiz. On üç milyon insanıyla emeklemeye başlayan Türkiye.

Köylerden, kentlerden kura kura insanlar silah altına alınıyor. Köyler kentler boşalıyor. Geçen trenler dolu dolu. İhtiyatlar batı cephesine taşınıyor. Savaştan çıkmış yaşlı gaziler, savaş kıyametinin kopacağından korkuyorlar.

Mevlit Emmi: *"Alaman'lar hududa ulaşmışlar, Edirne'de tüm köyler boşalmış.. Harplerden çıkalı daha yaramızı saramadık"* diyordu.

Mustu Dayı: *"Bu harp eski harplere benzemez. Allah göstermesin yerle bir eder dünyayı. Gurdu, guşu, mahlügatın tümü geder. Heç canlı galmaz"* dedi.

Alman topları Batı sınırlarında gümbürdemeye başlamıştı. Ha bu gün, ha yarın gireceğiz savaşa. Köyden cephelere gidenlerden haber alınmıyor. Anaların, bacıların yüzleri solgun. Gördükleri düşlerini birbirlerine anlatıyorlar. Kahvede türlü yorumlar yapılıyor.

Muhtarın babası Hüsmen Dede: *"Gaygılanman gardaşlar. Başımızda İsmet Paşa var. Cephelerden dün gelmiş paşalarımız var. Daha cizmelerinin tozları dökülmedi. Gahırlanman siz. Umudunuzu, imanınızı sağlam dutun"*diye öğütler veriyor, yorumlar, kuşkular birbirine karışıyor. Kahvede konuşulanlar dilden dile dolaşıyor, ille de savaş çıkacak korkusu dalga dala yayılıyordu.

Hüsmen Dede yine söz aldı, yerinden yekindi. Ağzını cemaate çevirdi. *"Gene derim ki gaygı etmen siz. Cenabı Allah'ın takdirine*

garşı durulmaz amma, başımızda İsmet Paşa var. İsmet Paşa bir askerin burnu ganamasın diye Sırat Köprüsünde cambazlık yapar. Evvel Allah belimizi berk dutacağız."

Öteden Kara Dayının oğlu sarhoş Dursun göründü. Kara Dayı Fahrettin Paşanın tümeninde süvariymiş. Afyon cephesinde kayıplara karışmış. Künyesi gelmiş köye. Anası başkasıyla evlilik yapmış. Gecenin karanlığında kaybolup gitmişler. İzlerini süren olmamış. Kayıplara karışmışlar. Sarhoş Dursun'u halası büyütmüş.

Tek tek basarak, ağır ağır geliyor Dursun. İri yapılı. Omuzları geniş. Kalın bıyıkları dik dik. Üç beş adım atıp dikeliyor. Bir şeyler mırıldandığı belli. Düşünceli. Üzgün görünüyor. Dikildi kahvedekilerin karşısına. Gözleri iri iri. İçmiş besbelli. Dudakları kıpır kıpır ediyor. Biraz daha yaklaştı. Heykel gibi dikildi bu sefer. Açtı ağzını , yumdu gözünü: *"Ulan hökümetten buğday gaçıranlar... Ulan buğdayları yerin dibine gömenler. Ulan Allah'tan gorkmaz mısınız? Guldan utanmaz mısınız? Gözleriniz kör mü oldu? Yürüğinize sürülerin itleri mi işedi? Bollukta gıtlık getiren namertler... Sözlerim size buğday gömenler. Anam avradım olsun hökümet hakkınızdan gelmezse ben gelecem. Fukaralar acından ölüyor siz buğday gömüyorsunuz. Gecelerin garanlığında uğrun uğrun satıyonuz öyle mi? Dinim gavur dini olsun ki gecelerin gözleri var. Hepinizi görüyor geceler. Tümünüzün yediği bokları görüyor geceler. Anam avradım olsun ataşa verecem evlerinizi. Hökümet beni assın. Doğacak bebeler nasıl asıldığımı duysunlar. İbret alem olsun doğacaklara"*

Kahveci Memedali usulca: *"İçmiş gene"*. Koca Durmuş: *"Sus, ite daş atma sırtarır"* dedi. Kahvedekiler başlarını öne eğdiler. Suskun suskun dinlendiler Sarhoş Dursun'u. Birinci aza yerinden usulca kalktı. Dursun'un yanına vardı. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Girdi koluna. Aldı götürdü.

Topal Yusuf: *"Şu deyyusun sözlerine bakın. Ulan deyyus, elin buğday gömeni senin nene gerek. Başından böyük halt ediyor. Ulan hökümetin ortağı sen misin? Zıkkımlanmış gene. Ulan it hökümet kim, sen kim. Hökümetin aklı yok da Sarhoş Dursun'un sözüne mi ganacak. Aha hökümetin yolu.Var get pezevenk. Gette gör anayınkini. Gabahat gene hepimizde. İt şurada ürdü, hiç kimse tıs etmedi. İte oşt demek gerek. İte oşt demezsen ürmesi tükenmez."*

Kahveci Memedali, Topal Yusuf Ağayı tasdik etti. *"Doğru söyledin Yusuf Ağa."Gahpenin dölü başından böyük işlere burnunu sokuyor. Ulan elin malının ortağı sen misin? Evleri ataşa verecekmiş. Yiğit isen ananı alıp giden deyyusu bul. Öyle değil mi Ağa"* dedi. *"Bre Yusuf Ağa, çivi çiviyi söker. Öküz öküzün boynuzunda çamur görmezse irkilmez. Bunun hakkından bizim Patavatsız Davut gelir. Maşa varıkan ataşa el sürülmez. Verin eline beş on pangonat, içirin bir şişe ırakı. Salın Sarhoş Dursun'un üstüne. Üç günde mum gibi yumuşacık eder alimallah. İti ite boğdurmak gerek."*

Yusuf Ağa hak verdi. *"Doğru söyledin Memedali. Hepimiz birlik olmalıyık. Hepimiz dediğin gibi etmeliyik"* dedi.

Yahya Dayı dayanamadı, parladı: *"Şurası cami. Şura gapısı. Her gün beş vakıt bu gapıdan giriyok. Cenabı Allah'ın huzuruna varıyok. Ekmek Cenabı Allah'ın nimetidir. Buğdayı gömen Allah'ın nimetini gömüyor demektir. Garınları tok yatanların açları düşünmesi gerekmez mi? Cenabı Allah'ın gazabı ağır olur. Gullar azdı mıydı hışmı sert olur. Başımıza öylesi bir musibet halk eyler ki... Nuh Tufanından beter eder. Şuralarda Fransız askerlerinin izleri silinmedi. Ettiklerini ne tez unuttunuz. Mercin Harbinde Fransız'la boğuşurken buğday gömmek kimin aklına geldiydi. Aklımızı başımıza almamız gerek. İmanımızı hırsımıza boğdurmıyak. Hökümetten mal gaçırana Allah eyi demez. Askerlerimizin ırızgı toprağın altına gömülmez. Aç asker ayakta duramaz. Bir eken bin biçer. Gelin doğru yola gedin. Yarından tezi yok, her Müslüman hö-*

kümetin buğdayını götürüp teslim etmeli. Hökümetin malı şeran gulu-na haramdır. Bu günahı işleyenler namazınan, niyazınan berat eylerim sanmasın ha" dedi.

Gırış Memed: *"Yahya Dayı doğru söylüyor. Gul azmazsa gı-yamat gopmaz. Buğday gömmek nerden geldi ümmeti Müslüman'ın aklına. Köyümüze şeytanlar mı tünedi? Dünya mı değişti? Biz mi bo-zulduk? Mayamız mı ekşidi? İnsanlarımız bir hoş oldular. Selamların bile datları değişti. Gapı gomşu bir birine eğri bakar oldu. Ata töreleri yerinen yeksan oluyor. Alimallah gıyamat yakındır."*

Sarhoş Dursun olanları bir bir söylemişti. Üç memur gel-mişti köye. Buğday harmanlarını tek tek görüyordu. Her memu-run yanında köyün ileri gelenlerinden iki kişi görev almıştı. Sav-rulmamış harmanları tahmin edip yazıyorlar. Harman sahibinin yıllık ihtiyacı kendisine ayrılacak. Artanı ofise teslim edilecek. Paraları ofis tarafından ödenecek. Hökümetin tebligatı muhtara böyle gelmişti.

Evdeki hesap çarşıya uymadı. Ağalar ölçüm memurlarını koltuklarının altına almışlar. Memurun gönlünü gören buğdayı aşırıyor. Yığınlar bir gecede yarıya iniyor. Devletin istekleri de, beklentisi de suya düştü. Ofise teslim edilen buğdaylar devenin kulağı kadar. Harmanlardan kaçırılan buğdaylar gizli yerlerde saklanıyor.

Hanife Ana, Emiş Bacı, Döne Bacı anamın yanındalar. Ağız ağza dertleşiyorlar. Yavaştan yavaştan, ürkek ürkek. Dışarıdan biri dinliyormuş gibi kapıyı dikiz ediyorlar. Anamın gözleri do-nuk, umutsuz. Emiş Bacıya bakıyor.

Ağırdan ağırdan başladı söze. Emiş Bacı lafı ağzından aldı. *"Memur gelenler kim ki. Biri Yusuf Ağanın evinde yiyip içiyor, öbürü*

mıktarın goltuğunda. Öteki de Ahmet Ağanın evinde. Tavuk gızartmayla, guzu çevirmeyle besleniyorlar. Mıktarın gramofonu horoz ötümüne gadar boşuna mı dönüyor? Herifler düğün bayram ediyorlar. Ölçümcülerin gözleri de bağlandı dilleri de…"

"Hee" dedi Döne Bacı. *"Ölçümcüymüş, memurumuş onların ağızları alışgın olur bacım. Nerde beslenirler, oraya yaslanır. Fırıldağını dönderen yamacı aşıyor. Harmanlar ganatlanıp ganatlanıp uçuyorlarmış. Harmanlarda ne galıyor ki… Ölçümcüler neyi ölçsünler. Bre bacım deveyi havuduynan yuduyorlar."*

Hanife Ana: *"Ah bre bacım"* diyerek başladı söze: *Bizim herif hiddetinden burnundan soluyor. İşledikleri hileleri, desiseleri evde bir bir gulağımıza okuyor. Mıktar da memurlar da köşeyi döndüler, gış basınca gör fukaranın halını. Ekmek aslanın ağzına düşecek diyor. Can benim canım, çıksın senin canın oldu ortalık. Allah gulunu aç gomaz diyorlar. Amma öyle değil. Göğün yüzünden ekmek yağar mı? Cenabı Mevlâ fesada dur der mi ola?"*

Kadınların kulakları toplayıcı olur. Mahallenin bir ucundaki fısıltı öteki ucuna ulaşıverir. Öteden, beriden topladıklarını getirirler dökerler ortaya. Yoğurur yoğurur açarlar. Yorumları da ilginç olur. Topladıkları onun bunun tenceresinde kaynatılır. Kaynatırlar kaynatırlar tazelerler. Dedikodularının ucu bitmez. Bir kısmı daha sonraki güne saklanır. Yeni haberlerle yeni güne başlarlar.

Emiş Bacı: *"Sarhoş Dursun'un dediklerini duymayan galdı mı? Ağzına sağlık Dursun. Erkek dediğin Dursun gibi olmalı. Açmış ağzını yummuş gözünü. Veryansın etmiş. Yusuf Ağaya da, Ahmet Ağaya da bir güzel boya çekmiş. Gahvede oturanlar süt dökmüş kediye dönmüşler. Pısmışlar da tıs diyememişler. Dillerin dert görmesin Dursun. Şehit babanın gabirine nur yağsın. Gahvedeki alnı sakarları itten rezil eyle-*

miş da gene de vık diyememişler. Böylesi günde köyün mıktarı Dursun olmalıydı. Ölçümcülerin başlarını boş bırakır mıydı, hökümetin buğdayını bu hırsızlara çaldırır mıydı? Keşke köyün avratları yüz Dursun daha doğuraydı."

Anam: *"Emiş Bacı ben köyün garibiyim. Benim gibisine söz düşmez amma"* diyecek oldu. Döne Bacı hiddetlendi. *"Ah bre bacım, hökümetin gözlerine bir avuç kül mü serpmişler. Gözleri neden görmüyor bunları. Gulağı sağır mı ki eşitmiyor. Neyleyim ki benim oğlan şimdilerde sağ olmalıydı. Dursun'unan ikisi bu köyün kirini arıtmaya yeterdi. Hilelerinin, pisliklerinin kokusu gayrı evlerin içini dolduruyor. Gedişat eyi değel. Elimizi de, dinimizi de, dilimizi de şeytanlar bağlamışlar. Duyan duyduğunu, gören gördüğünü, yiyen yediğini söylemiyor. Ölü toprağı elendi köyün üstüne. Şu köyün on iki boynu galını düdüğünü öttürüyor. Onlar nasıl üflüyorsa düdük de öyle ötüyor. Eşek de sıpa da onlarda. Tarla takım, altın akça da onlarda. Fakir fukaranın dili yok ki yekinin desin. Cenabı Allah'ın yörü ya gulum dediği bunlar mı ola? Cenabı Allah'a da şikâyetim var. Has gullarını unutmuş. Pis gullarına bakıyor. Gısa çöp uzun çöpden hakkını alacak demişler. Ne vakıt ola? Gulların imanları gün günden pireleniyor."*

Evdeki hesap çarşıdakine uymadı.

KİNİNCİ AVNİ BEY

Köyde sıtmasız çocuk bulamazdınız. Büyüğü küçüğü sıtmalıydı. Sıtmanın da türlüsü olur. Kimi sıtma her gün, kimi sıtma da gün aşırı tutar. Gün aşarı tutana eyvallah dersiniz. Her gün tutan sıtma ise eritir insanı.

Köylü kinincinin yolunu asker yolu gibi gözler. Kininci gelmeden bir gün önce köy bekçisi sokakları dolaşarak haber verir. *"Sıtmalılar sabah kuşlukta muhtarın avlusunda toplansınlar. Yarın kininci gelecek. Duyduk duymadık demeyesiniz haa."*

Sıtmalılar yığın yığın olurlardı muhtarın avlusunda. Birikenlerin çoğunluğunu çocuklarla kadınlar oluştururdu. Güneş tepeye dikildiğinde sıtma nöbetleri başlardı. Çocukların, bebeklerin titremeleri... Kusmaları... O acı çırpınışları görmeyenler ne bilsinler sıtmanın hünerlerini. *"Derdi çekenler bilir"* sözü boşa söylenmemiş.

Kininci ha geldi ha gelecek. Bekle babam bekle. Sabırlar azaldıkça homurtular başlar. Ama ne homurtulardı onlar. Gözlerinizle görmeliydiniz. Kulaklarınızla duymalıydınız öfkelenenlerin homurtularını.

Kininci Avni Bey yağız atın üstünde, iri gövdesiyle heykel gibi dururdu. Örflü adamdı. Köyün içine girerken mahmuzlardı atını. Atının gemini gergin tutardı. At başını havaya dikti mi Avni Bey daha heybetli görünürdü. Binici olduğu belliydi. Sokağa girdiğinde atı tırısa kalkardı. İncecik tozlar pof pof kabarırdı. Toz bulutu sarardı geçtiği yolu. Avni Beyin geldiği taaa uzaklardan belli olurdu. *"Bu gelen Avni Beyin atı. Tırısa geliyor. Atın üstünde heykel gibi duran Avni Beyin ta kendisi"* derlerdi. Hışımla girerdi muhtarın avlusuna. Bekleşenler dimdik ayakta olurlardı. Resmî tazim ederlerdi.

Bekçi Osman koştu karşıladı. Atının gemini tuttu. Avni Bey koska koska çekti ayaklarını üzengiden Yere bastı ayaklarını. Muhtar koştu elini sıktı. Hazır ol da bekliyor. Avni Beyin masası avludaki dut ağacının gölgesine kurulmuştu. Muhtarla oturdular masanın başına.

Göreve başlayacak sanmıştık. Muhtar yüzünü avludaki bekleşenlere döndü. *"Avni Bey abdestini alacak. Öğle namazını kılacak. Sabırlı olun. Sakın ola ki ağzınızdan homurtu çıkmasın. Köyümüzün adına toz kondurmayasınız."*

Niyazi Dayının canı burnuna gelmiş besbelli. Torunu kucağında. Sıtma nöbeti tutmuş titriyor. Birden istifra etti çocuk. Niyazi Dayının üstü başı berbat oldu. Yüzü ekşidi. Alın derileri kırıştı. Gözleri iri iri oldu. *"Hele şunun yaptığına bakın hele. Bir de namaz işi çıkardı. Sabahtan bu yana sabır çektik. Lâ havle dedik. Yetmedi mi bre gomşular. Ne demeli şimdi şunun yaptığına. Herifin şeyi kesilmemiş ki acısını duysun. Şunun gövdesine bakın hele. Heç sıtma görmüş mü ki. Hangi gapılarda yalanmış kim bilir. Namaz gılacakmış. Namaz Allah'ın namazı. Elinden alan var mı. Namazını sıtma mı dutacak sanki. Namazın kaçtığımı var bre herif. Yapacağın halt iki cığara içimi olmaz. Sav başından şu galabalığı. Azıcık sonra gıl namazını. Bunların hepiciği böyledir işte. Bize köydeki yüzlerini gösteriyorlar. Gör ki şeherde nice halt işlerler"* dedi usulca.

Avni Bey defterini açtı. Muhtar sıtmalıları isim isim Avni Beyin yanına çağırıyordu. İlkin adı okunanlar şanslı olurdu. Adı okunan on iki kinin alır giderdi. Sona kalanlara kinin düşmezdi. Titreye titreye eli boş dönenler olurdu. Homurtular başlardı avlunun içinde. Gene öyle oldu. Homurdana homurdana çıktılar. Küfürlerin bini bir para.

Sokağı dönerken Niyazi Dayı yeniden parladı. Torunu yumak gibi kollarına yığılmıştı. Arkadan gelenlere döndü yüzünü. Dimdik dikildi karşılarına. Heykiriyordu. *"Gidinin pezevengi, gidinin deyyusu. Ulan hani hak. Ulan hani adalet. Ulan namazın soyka galsın senin. İki deyyıs bir oturdu hepimize düzen gurdu. Mıktar okudu kininci Avni amin dedi. Kör gurşuna gelesiciler. Kelp oğlu kelpler. Ulan ben Afyon cephesinden geleli ne oldu ki. Galçamdaki yaralar Sultan Hamit'in möhürü gibi mosmor duruyor. Postalımın tozu daha üstünde. Vatan dedim. Irz ayal dedim. Ana düşünmedim, avrat düşünmedim, çocuk düşünmedim. Gidinin hınzırları. Ulan canlarının istediği cennetlik oluyor. Ulan verdiğiniz vereceğiniz on kinin. Verdiğinizin de vereceğinizin de nesini neyleyim!...*

Eşe Ninenin de sabrı tükenmiş ki öfkesi burnunun ucunda. Hışımla Niyazi Dayının yanına yaklaştı. Ağzının dibine dikildi. Hışımla boşalttı öfkelerini. *"Avni Bey ha... Avni Bey... Ha senin beyliğini beygirler depelesin. Hökümetin yalıynan yalanır, mıktarın tavuğuynan ballanır. Böylesi yezitler ne bilsin fukarının halından. Hökümetin kinini tükenir mi. İlahi goca gövden gövere. Boş heybeyinen ne diye gelmişsin köye. Ümmeti Müslüman'ın çektiğine bakın hele. Şu sabilerin hallerine bakın hele. Şunların ettiğini Cenabı Allah görmüyor mu. Daha ne duruyor ki ola. Daş eylese olmaz mı şunları. Babayiğit oğlumu seferberliğe eline kına yaktım gönderdim. Dul avratlığımınan tükeresim geldi yüzüne. Erkekler guzgun gibi çökmeliydi şu yezidin başına. Erkek gısmının erkekliği nerde galmış. Ağızlarını kilit açmadı batasıcaların. Erkek gısmı böylesi yerlerde gerekli. Hepiniz birden heykirmeliydiniz. Ulan Avni, bokunu doğru ye demiş olsaydınız asar mıydı mıktar hepinizi? Kininci erkekliğinizi keser miydi? Şu mıktarın örfüne bakın hele. 'Sabırlı olun' dedi. 'Ağzınızdan homurtu çıkmasın' dedi. Ulan mıktar sen dünkü Kel Durmuş'un oğlu değel misin. Senin babayın değermenden un çaldığını cümle alem eşitmedi mi. Yüzünün garasıynan aleme akıl veriyor deyyus. Tüh senin yüzüne. Kinincinin gölgesinde akıl veriyor. Köyümüzün adı dillenmesin diye depiniyor. Ulan senin avradın Boyraz oğluynan fingirdeşmedi mi? Köyün adı dillenmedi mi? Yağmur yağdı da sel mi götürdü kirinizi? "*

Yahya Dayı yetmişini aşmış bir ihtiyar. Feleğin türlü türlü çemberlerinden geçmiş. Gelinini dağa kaçıran Heybetliler için mavzerini alıp dağa çıkmış. Eşkıya olmuş. Heybetlilerin evini, harmanını ateşe vermiş. Kan akıtmış, namusunu temizlemiş. Öcünü almış. Oh çekmiş. Mavzeriyle kalpaklılara katılmış. Konya'da delibaş isyanlarında görev almış. Köyde adı sanı küllenmiş. Ölüsünden dirisinden haber alan olmamış. Eskişehir'de sol bacağını Yunan topu götürmüş. Nice nice çemberlerden geçe

geçe cumhuriyetin ilanından dört yıl sonra köye dönmüş. Daha görecek günler çekecek çileler var demiş.

Elindeki koltuk değneğine dayana dayana Ayşe Nine'ye yaklaştı. Bir eliyle sakalını, öteki eliyle değneğini tutuyor. Hiddetinden gözleri çakmak çakmak olmuş. *"Hey gidi hey"* diyerek başladı sözlerine: *"Biz sultanın tasını başına geçirdik amma içerdeki dikliler daha guyruklarını oynatıyorlar. Mustafa Kemal Paşanın fermanları daha buralara ulaşmamış. Gazanı Angara'da yapıyorlar amma, gazanın gulpunu buradakiler dakıyor. Suç ne Avni'de, ne mıktarda. Sancı burada değil, sancı orda. Atalar, balık baştan kokar demişler. Bizim balığın başı erken kokmuş. Suç şu kininciyi başımıza gönderende. Suç, hırsızın oğlu Kel Durmuş'u başımıza mıktar edenlerde. Suç hökümette. Aha şu yanımızdaki hökümette. Kemal Paşa Angara'da biz burdayık. Tel getmez, telgraf ulaşmaz yanına. Şunların ne bok yediklerini gulakları nerden duysun ki... Altı lira yol parasını vermedin deyi ahaliye yol yaptırıyon. Sırtında daş çektiriyon. Ha bizi buralarda arayıp buluyon da, şu Avni yezidini neden görmüyon. Bebeler sıtmadan gırılıp gırılıp gediyor. Beş çocuk yapan yol yapmadan gurtulacak diyon. Allah veriyor, sıtma alıyor. Allah veriyor, gene sıtma alıyor. Hanede beş çocuk nasıl biriksin. Sıtma genciken iğdiş ediyor yeni yetmeleri. Hökümetisen ben hökümetim de... Üç zaptiyeni tebdili gıyafet eyle. Getir gat aramıza. Bizim bebeler gibi titresinler yanımızda. Bizlerden biri gibi dursunlar avratların içinde. Görsünler kininci Avni'yi, görsünler muhtarın ne haltlar işlediğini. İki bitini bir okka getirsin şu deyyusların. Sultan sağır olmuş ne deyim..."*

Kininci köye on beş günde bir uğrardı. Gelmezse gelecek hafta beklenirdi. Verilen on iki kininle sıtma savaşı yapılıyordu. Köyde doktoru bilen yoktu. Ağrıyan dişi köyün berberi çekerdi. Tansiyonu yükselen *"Kan tuttu"*diyerek berbere koşardı. Berber Memedali'nin neşteri vardı. Atar damarın üstüne neşteri vurdu

mu ok gibi atardı kara kan toprağın üstüne. Tedaviyi kim nereden bilecekti.

SITMA KESENLER

Sıtma hastalığı büyük küçük seçmezdi. İlle de çocukların halleri haraptı. Yüzleri sarı, karınları küp, bacakları çöp gibiydi. Üfürseniz yıkılacak sanırdınız. Sıtma kesenler gezerdi evleri. Pamuk ipliğine dualar okuyup bileklerimize bağlarlardı.

Sıtma nöbeti tutmuştu. Haziranın sıcağında tiril tiril titriyordum. Dişlerim şakır şakır birbirine çarpıyordu. Anam yorganla üstümü bastırdı. Titreme gene de durmuyor. Komşumuz Hanife Ana kurşun dökmeye gelmişti. Elinde de küçücük bir tava vardı. Tavanın içine bal mumu doğradı. Kurşun parçalarını tavanın içine attı. Harlayan ateşin üstünde tava cazırdıyordu. Gözlerimi çaputla bağladılar. Anam başımın üstünde su dolu bir tas tutuyordu. Çaputun altından ürkek ürkek onları dikiz ediyordum. Hanife ana tavanın içindeki eriyiği su tasına dökünce cazzzz etti. Eriyik sıvıya dönüştü. Küçük yüreğim nasıl da hopladı. Çocuk yüreği korkudan nasıl ürperir bilir misiniz? Sıtmayı kovmak için korkutmak gerekmiş.

Bir gün sıtma nöbeti geçmiş, titreme ateşe dönüşmüştü. İçerim yanıyordu. Dudaklarım kupkuru,gözlerim yumulmuştu. Anam yazmasını sirkeye batırıp batırıp karnımın üstünde gezdiriyor, ateşi düşürmeye çalışıyordu. Dişlerim kitlendi. Yarı uyur yarı uyanık halde, hayallerimle rüyalarım sık sık yer değişiyordu. Kim bilir neler sayıklıyordum.

Kapımızın önüne eli baltalı iri iri iki adam dikildi. Sıtma kesenler gelmişti. Denize düşen yılana sarılır demişler ya... Anam da öyle yaptı. Adamlar yanıma geldi. Birinin elinde balta, diğe-

rinin elinde kocaman bir tahta. Birden irkildim. Ödüm koptu. Önce gözlerimi bağladılar. Sonra kollarımı. Sırt üstü upuzun yatırdılar. Tahtayı karnımın üstüne koydular. Biri sordu ötekine: *"Ne kesersin"*? Öteki yanıt verdi. *"Sıtma keserim"*. *"Kesemezsin"*. *"Keserim"*. *"Kesemezsin, "Keserim"*. Pat etti balta tahtanın üstüne. Nasıl korktuğumu varın siz hesap edin. Bunlar bir masal değil. Altmış yıl önce yaşanan karanlık günlerin şartları. Yoksulluğun, acıları. Körlüğün karanlığında, denize düşenlerin yılanlara sarılmasıydı.

Anam avluya buğday daneleri saçtı. *"Gık gık gık"* diyerek tavukları çağırdı. Uçarak geldiler. Buğday tanelerinin başında tortop oldular. Sıtma kesenlerin biri çil horozu yakaladı. Öteki iri tavuklardan birini tuttu.

Köşeyi dönünceye kadar anam arkalarından baktı durdu. Yüreği gitmişti tavukların ardından. Kıyamamıştı besbelli. *"Mal canın yongasıdır"* demişler. Anamın canı gitmişti…

YOKLUK TAŞTAN KATIDIR

Anamın sıkça söylediği öz deyişlerden biriydi. Kim bilir bu öz deyişlerin gerçek kaynağı hangi mutsuz kişilerdi. *"Yokluk taştan katıdır"*. Dillere tespih olmuş, yüreklere oturmuş bir deyim. *"Aç boğaza ekmek gerek. Çok çalış ki tez büyüyesin."* Anamın unutamadığım öğütleriydi bunlar. Küçücük yaşımla hayat kavgasına başlayacaktım. Anlayamadığım öğütlerdi. Yıllar sonra öğrendim gerçek yüzlerini, gerçek anlamlarını.

Akşamın karanlığı çöktüğünde ıpıssız olurdu köy. Hayat tezden durdu. Akşama kadar sarı sıcakta pişen gövdelerin uykuya erken yatması gerekti. Gözlerimi açar açar kapardım. Korkular, kuşkular dolardı içime. Karanlığın içinden yükselen köpek

seslerinden avuntu duyardım. Ürkekliğim azalırdı. Babasız evde, köpek sesleri güven getirirdi içime. Bacım Zeynep'in aklı basmadığından korku bilmezdi. Akşamdan yumuverirdi gözlerini.

Altmış yıl önceki Çukurova'nın türkülerini benim gibilerinden dinlemeliydiniz.

"Gökte güneş orta yerde durdu mu
Sarı sıcak düz ovayı vurdu mu"

Görseydiniz nasıl yanardı koca ova. Bu saatlerde serçeleri görmeliydiniz. Onların hallerini içim burkula burkula anımsıyorum. Dut ağacının yaprakları arasında öylesine nefes alışları vardı ki... İncecik gagaları berber makası gibi açılıp açılıp kapanırdı.

Gün ininceye kadar köyün köpeklerini sokaklarda göremezdiniz. Böylesi bir öğle sıcağında Hanife Ananın köpeği ağzını havaya dikmiş, dil karpuz dilimi gibi kızarmıştı. Kıpkırmızı dil dışarı fırlamış, upuzun olmuştu. Hayvanın karnı kalaycı körüğü gibi şişip şişip iniyordu.

Köyümün itlerini seslerinden tanırım. Hacı Memed Ağanın itlerinin sesleri kalın kalın çıkar. Uzun uzun ulurlar. Ürmeleri öteki itlerden daha farklı. Heybetli heybetli kalın kalın havlarlar. Ağa itlerinin gezişleri de bir başka olur. Çalımlı çalımlı dolaşırlar. Yatışları da öteki itlerden farklıdır. Başlarını dik tutarlar. Koska koska yatarlar. Ağa yalıyla beslendikleri belli olur. Yavuz olurlar. Saldırgan olurlar. Derler ki kemirdikleri kemikler etli olduğundan, sesleri uzun olurmuş. Yavuz oluşları da ondanmış.

Fukara itleri sahipleri gibidir. Sessizdirler. Karınları içine yapışıktır. Zavallıdırlar. Onlara acırsınız. Sesleri inceden inceden çıkar. Sahipleri gibi ürkektirler. *"Oşt"* dedin mi kaçarlar. İş olsun

diye ürerler. Ağa eğitiminden geçen itlerin özelliklerini sizler bilemezsiniz. Tanımanız için ince ince gözlemler yapmanız gerekir.

Ağa itleri kul hakkıyla mı beslenmişler? Yedikleri yallarda yoksulların ahları kaynamış mı? Onu ben bilmem. *"Püf"* yerini Pir Sultan Abdal'dan sormalısınız. Rivayet ederler ki: Devrin Sivas Valisi Hızır Paşa Pir Sultan Abdal'ı zengin sofrasına davet etmiş. Paşanın sofrasını süsleyen o güzel yemeklere kaşığını batırmamış. Banaz köyündeki iki köpeğine seslenmiş. Koşarak gelmiş itler. Dikilmişler Pir Sultan'ın karşısına. Emir buyursun istemişler. Pir Sultan yemeklerden aldığı iki et parçasını itlerin önüne atmış. İtler koklamışlar koklamışlar... Dillerini uzatmamışlar. Yememişler eti. Geri çekilip sessiz sessiz beklemişler. Pir Sultan: *"Bu yemeklerde haram kokusu var. Yiyemem"* demiş.

Fukara çocukları, fukara itleri gibi sessiz olurlar. Gölgelerinden korkarlar. Boyunları bükük olur. Aralarında birlik kuramazlar. Üçü bir araya gelmeyi beceremez. *"Höd"* desen ödleri kopar. Dövülseler analarına diyemezler. Suç sırtlarına yüklenir. Anaları şerden korkar. Onlar da analarından korkarlar. Arkaları yoktur. Evde zapturapt altında tutulurlar. Anaları şerre bulaşsın istemez. Baskıya alınır onlar. Büyüdüklerinde gene öyledirler. Kenarda kıyıda otururlar. Söze karışmaya korkarlar. Başkaları söyler, onlar dinlerler. *"Ağzı var dili yok "* yaşarlar.

"Geceleri uyku girmez gözüme." Kim demişse demiş işte. Bu günün çocukları erken yatarlar, geç kalkarlar. Öyle ya... Benim gibi buğday tarlalarına başak toplamaya gitmeyecekler. Varsın uyusunlar.

Ben ne çocukluğumu, ne de gençliğimi yaşayamadım Şimdiki çocukların sabah uykularını gözlerim doya doya izliyorum. Haz doğuyor içime. Eğilip bakıyorum yüzlerine. Onların sabah

uykularında çocukluğumu yeniden yaşamak istiyorum. Benim gecelerim çoğunlukla uykusuz geçti. Boğucu sıcakların yoğun baskısı, sivrisineklerin vızıldaması uykumu gözlerimden kovardı. Körpecik çocukluk yıllarım ne yazık ki böyle geçti. Ne oyuncak gördüm, ne oyuncakçı. Anam ineğimizin kıllarından top yapar elime verirdi. Kıl topla gönül avuttum.

IRGATLAR GERİYE

Bu yıl bahar erken geldi Çukurova'ya. Çiğitler ekiliyor. Yirmi gün sonra çapa işleri başlayacak. Irgatlar tarlalara dökülecekler. Çapa işleri gün günden çoğalacak. Evlere bolluk yağacak. *"Çapaları yületmeli. Jilet gibi kesgin olmalı ağızları. Çapa değdiği otu "kırp" kesmeli. Irgat başı ardımızda kesilmemiş ot bulmasın. Gayretli çalışmalıyız. Aldığımız helal olsun"*. Öyle söylerdi anam.

Bahar yağmurları çisem çisem yağmaya başladı. İplik gibi ince ince iniyor tarlalara. Cemre toprağa düşeli dokuz gün geçti. Bahar güneşini emen otlar gümrahlaşıyorlar. Yılanlar, çıyanlar uyandılar. Doğa bereket doğruyor.

Köyümüzün çevresinde çiftlikler var. Kocaman kocaman tarlalar. Bir başından bakan öte başını göremez. Nerden kapmışlar buraları diyesiniz gelir. Er uyanan kapmış. Mülk eylemiş. Dayıları dişliymiş adamların. *"Dünya bir fırıldaktır aşk olsun döndürene"* demişler. Adamlar zamanında fırıldaklarını iyi döndürmüşler.

Tarlaları ot bastı. Ağaların adamları köyümüze doluştu. Irgat istiyorlar. Irgatlar karaborsaya düştü. Irgat yetmiyor. Gündelik altmış kuruştan başladı. Her gün 120 kuruş giriyor evimize. Gün günden bollaşıyor paramız. Yorgun düşsek de uf demiyoruz. Alın terimiz altın olmağa başladı. Bolluğun bereketin kapıları açıldı. Kulların rızkı çapaların ağzına geldi.

Irgat başı (Elcibaşı) oldum. Yirmi ırgatım var. Çiftliklere ırgat götürüyorum. Ağaların Hasan Efendisi oldum. Çapayı bıraktım. Artık ırgatları denetliyor, ağadan da çifte yevmiye alıyorum.

Yağmurlar bastırdıkça otlar gümrahlaşıyor. Makine devrine daha girememişiz. Tarlaların tüm işi insan gücüyle görülüyor. Otlu tarlalar ırgat bekliyor. Çapa bekliyor.

Otu kesilmeyen pamukları ot boğar. Otlu tarlaya çapalar tez girmeli. Otlardan arınmayan tarlalar yeni tıraş olmuş güveyiye benzer. Tez güzelleşirler. Kozalar canlanır, yaprakları iri iri koyu yeşil olur. Ürünü bol verir. Akdeniz'den esen garbi yeliyle yaprakları ipil ipil eder. Tarlalardan ayrılasınız gelmez. Güzele bakar gibi baka kalırsınız kozalara. Pamukların yeşilliği bildiğimiz yeşilden farklı olur. Pembe beyaz çiçekleri açar. Gelin duvağı gibi görünür pamuk tarlaları.

Arılar pamukların çiçeklerini çok severler. Arıcılar çiçek mevsiminde kovanları pamuk tarlalarının kenarına dizerler. Her çiçekte bir arı. Tıpkı bizim ırgatlar gibi çalışırlar.

Burası Zincirli Çiftliği. Şişman Ali'nin Çiftliği. Pamuklar çiçeklerini açtılar. Tarlanın son çapası yapılıyor. Güneş tepemize dikildi. Sarı sıcak ipil ipil. Çapaların hareketleri yavaşladı. Kollarda kaslar gevşedi. Irgatlar yorgun. Ayakta uyur gibiyiz. Ağzımızda tükürükler kurumuş hararetten. Su geç ulaştı. Böylesi sıcaklarda ekmekten önce su ararsınız.

Öğle molası başladı. Yemek yiyoruz. Sağ yanımda; Kel Bekir, karısı, kızı oturuyor. Tepside pide yapmışlar. Yumuşacık yumuşacık yiyorlar. Ağzım sulanıyor, canım çekiyor.

Bal arıları susamışlar. Fıçıların yanında birikiyorlar. Fıçıların ıslak yerlerine konup konup kalkıyorlar. Vızılıyor bal arıları. Kel

Bekir; *"Şu Allah'ın hikmetine bak. Irgat depinir ağa için, arı vızılar bal yapar. Onun ki de ağa için"*. Gülizar bacı; *"Bre Bekir, ha arı olmuşsun, ha avrat olmuşsun. Arının çabası da boşa, avradın çabası da boşa. Arı çalışır ağası yer. Avrat çalışır gocası yer. Bunun nesine hikmet diyon" dedi.*

Otlu tarlaların pamukları sıtmalı çocuklara benzer. Gövdeleri ince yaprakları solgun olur. Gümrahlaşamazlar. Verimleri kıt olur. Pamuğun canı çapadır. Ota boğdurmayacaksın. *"Vermedi mabut, neylesin Mahmut"* demeyeceksin. Çapa mevsiminde kesenin ağzını açık tutacaksın. Pilava dökülen yağ boşa gitmez diyeceksin.

KÖY ENSTİTÜLERİ

Bu okullar 1940 yılında açıldı. İkinci Cihan Savaşının güç koşullarında kuruldular. İmkanları çok kıttı. Kendi yağlarıyla kavrulacaklar, devlete yük olmayacaklar, kendi binalarını kendileri yapacak, yiyeceklerini kendileri üretecekti. Onun için de kırsal kesimler de teşkilatlandılar. Yurdumuzun 22 yerinde varlıklarını sürdürmeye başladılar.

Köy Enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç köye gidecek öğretmenlere sesleniyordu: *"Sizlere hiçbir şey hazır lokma şeklinde verilmeyecek. Her türlü yardımın sonunda sizlerden daha fazla iş isteyeceğiz. Ta ki kendi kendinize ayakta durabilecek hale gelinceye kadar. Devleti sağılan inek gibi telakki eden ve onu mütemadiyen sömürmek isteyen zihniyetten sizi uzak tutacağız. Sizin mukadderatınız kendileriyle omuz omuza vazife gördüğünüz köylülerinkiyle bir olmalı. Okutulması gereken çocukların çoğu köylerde toplandığı için ilköğretimin en önemli işi köydedir. Sizlerin köylerde uzun yıllar çalışmanız gerekiyor. En ıssız, en durgun diyarlara hareket, canlılık, neşe sokacaksınız. Hayattan bıkmış, dünyadan bütün ümitlerini keserek kendi kendini ayırmış, bir softanın peşine takılma yüzünden hayat görünüşünü*

değiştirerek hayali ve meçhul bir aleme bağlamış olan ortaçağ insanlarına yeni hayat telakkileri götüreceksiniz. Bugün var, yarın yoğuz. Dokuz günlük ömür için, on günlük zahire haram değil mi? Az çalış, çok çalış kara toprağın altı senin içindir diyenleri kendi gibi düşünen insanlar haline getirmelisin. Köyün kenarına münevver insanın mezar taşını dikmedikçe bu işler kökünden halledilmez." İşte İsmail Hakkı Tonguç bunları söylüyordu.

Bu okullara öğrenciler köylerden alınacak. Okuyacak, aydınlanacak, yozlaşmayacak, kafalarını değiştirecekler ama kökünden kopmayacaklar. Köylüsünü bağrına basacak. Aydın olacaklar ama efendiliğe özenmeyecekler. Öğretmen olacaklar ama köylü olduklarını unutmayacaklar. Ben kendimi kurtardım deyip de köyünden kaçmayacaklar. Çocuk olarak geldikleri köylerine öğretmen olarak dönecekler. Asıl mayalarını bozmayacaklar. Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi buydu. Eğitim– öğretim programları da bu felsefeye göre hazırlanmıştı.

1940 yılında Türkiye insanlarının %83'ü köylerde yaşıyordu. Okur yazar sayısı %20. Köylerin yolu, ışığı, okulu yok. Koca dev, karanlığın uykusunda. Bu devi uykusundan uyandırmak gerek. Bu dev uyanmazsa Türkiye yürüyemez. Uykularından yıllarca önce uyanmış ülkelerin çok çok gerilerinde kalmışız. Köylerimize yoldan, ışıktan önce okullar, öğretmenler ulaşmalı. Beyinler ışımadan köyler ışıyamazlar. Beyinler ışıdıkça dev uykusundan uyanacak. Kırk bin köye, kırk bin okul gerek. Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine tez ulaşmalıyız.

DÜZİÇİ KÖY ENSTİTÜSÜNDE HAYAT

Enstitüde bir hafta iş dersleri, bir hafta kültür dersleri uygulanırdı. Sabahları gün ışımadan yatakhaneler boşalırdı. Nöbetçi öğretmenlerin gözetiminde milli oyunlar oynanır, spor yapılırdı.

Düldül Dağları okulumuzun kuzeyinde, ülkemizin genç dağlarından. Yüksek tepeleri sivri sivri görünür. Tepelerinden kar eksik olmaz. Giden senenin karı erimeden yenisi yağar. Uzaktan sisli sisli görünür. Sonbaharda sert rüzgârlar Düldül Dağlarından eser. Sabah milli oyunlar oynarken Düldül Dağından kopan kış yelleri yüzümüzü dağlayarak geçer. Sert mi sert. Soğuk mu soğuk. Gene de uf diyen olmaz.

Sabah sporundan sonra kahvaltı başlar. Buz tutan yüzlerimizle koşarız yemekhaneye. Bir bardak çay, altı zeytinle un bulamacı ılık ılık iner midemize.

Kahvaltı sonrası kampana vurur. Hareketler çabuklaşır. Koşuşmalar başlar. Gruplar halinde iş yerlerine dağılırız.

Demir atölyesinde kazma, kürek, çapa, tahra, balta, orak, bıçak gibi gerekli aletler yapılır. Arabalarımızın tekerlerine şınalar (Çember) burada hazırlanır takılır. Pulluklarımızın bıçakları burada yapılır, bileylenir. Körükler üfledikçe demirler kor kırmızı olur. Balyozlarla dövüle dövüle şekil alır. Biçim alır. Örslerin çekiç sesleri taa uzaklardan duyulur. Çın çın öter örsler. Balyoz sallayan kollarda kaslar gerginleşir. Eller kat kat nasır olur. Harlayan ateşin karşısında terlerimiz şıp şıp damlar toprağa. Kafalarla kollar birlikte işler. İş ile eğitim birlikte yürütülür.

Marangoz atölyesinde koca kalaslar bin devirli bıçkılarla biçilir. Tahta salma yapılır. İncecik çıtalar hazırlanır. Çıtalar kesildikçe burcu burcu bir koku salar ortalığa. Hoş olur çam kokusu.

Anıtlar gibi diktiğimiz yapıların doğramaları bu atölyelerde yapılır. Rendelerin ağzından çıkan kıvrım kıvrım talaşlar altın bilezik gibi dolanır bileklerimize.

Düziçi Ovası'ndaki 1200 dönümlük araziye buğday, arpa,

yulaf ekerdik. Biz ekerdik, biz biçerdik. Hasatını biz yapardık. Çiftçilik baba sanatımızdı. Yatkındık böyle işlere.

Kurtlar köyünde taş ocakları. Başında Dirican usta. Çok iyi bir taş ustasıydı Dirican. Nasıl çalışkandı. Dinamitlerle devrilen kayaları altı kiloluk balyozlarla un ufak ederdik. Fitilleri ateşlenen dinamitler gümbür gümbür ederdi. Zelzele olmuş gibi sallanırdı oralar. Gövde gibi taşlar havada kelebek gibi uçuşurdu. Kurduğumuz binaların taşlarını işte böyle hazırlar, akşam okula dönerken birer taş yüklenirdik. Taşları ocaklardan sırtımızla taşırdık. Yol yoktu. Arabalar varamazdı oralara.

Ustalarımızın gözetiminde yapıların temellerini kazan, doğraması yapan, çatısını çatan bizdik. Kiremitlerini döşeyen, sıvasını, badanası yapanlar gene bizlerdik. Temelden başlar tastamam ederdik. Bizim okullarımıza taşeron, müteahhit gibi aracılar giremezlerdi.

Fundalıklardan tarlalar açtık. Kazmalarla fundalıkları söke söke açtık tarlaları. Sürer eker biçerdik. 80 dönüm sebze bahçesi yapmıştık. Her türden sebzelerimizi biz yetiştirirdik. Biz toplardık. Biz yerdik. Kavunları, karpuzları arabalarla taşırdık okula. Okulun parası dışarıya akmazdı. Dedim ya... Kendi yağımızla kavruluyorduk.

Tuğla ocaklarımız vardı. Tuğla hamuru hazırlamak hüner işidir. Çok sabır, çok emek ister. Çamurun kıvama gelmesi önemlidir. Kıvamına gelinceye kadar tepeleye tepeleye yoğuracaksın. Sakız gibi olacak tuğlanın hamuru. Kıvamına gelmeyen çamur kalıplarda dağılır. Bunu ustamız bilirdi. *"Yeter"* deyinceye kadar yoğururduk. Tuğla hamuru özel kalıplarla dökülür. Kuruyan ham tuğlalar fırınların içine duvar gibi örülür. Dizgi işi ayrı bir ustalık ister. Yıkılırsa fırın kapanır. Yanmaz. Tüm emekler hiç olur. Tuğla

fırınları bir hafta geceli gündüzlü yakılır. Fırından çıkan tuğlalar kor gibi kırmızı olurlar. Bu işlerin hünerini ustamızdan öğrenmiştik.

Yüz binlerce tuğla emeklerimizin eseridir. Yapılan binaların hepsi bizim tuğlalarla dikildi. Daha da dimdik duruyorlar.

Köy Enstitülerinin çalışma şartları gerçekten ağırdı. Yaşımıza göre değildi. Şartlara katlanmak uyum sağlamak çok güçtü. Günde sekiz saat dile kolay. Şartlar ağır, çalışma çok, beslenmemiz yetersizdi. Günde 400gram ekmekle yetinmek zorundaydık. Ekmekler masalara dilimlenerek konulurdu. Bu şartları yenmek için köylü çocuğu olmak gerekirdi. Kentlerin çocukları elbette böylesi koşullara katlanamazdı. Onların elbiseleri şıktır. Boyunlarında kravatları var. Onlar efendi olacaklar. Yumuşacık ellerine nasırlar yakışmaz.

Böylesi güç koşullara dayanamayanlar okuldan kaçardı. Üst sınıflardan okul inzibatları vardı. Kaçanlar yakalanır, yakalanmadan kaçanların köyüne öğretmenler gider getirirdi. Mimlenenler uzun zaman gözetlenirdi. Şartların çok ağır olmasına rağmen 21 öğrenci fire vermişti.

KARNIMIZ AÇTI

Sabah kahvaltısından doymadan kalkıyorduk. Önümüze konan bir dilim ekmek beş lokmada bitiyordu. Öğle yemeğine yorgun ve aç dönüyorduk. Yemekhaneye girerken ekmek dilimlerinin irisini kapmaya çalışırdık. Karavanalar masalara on kişilik konurdu. Bir masaya on kişi otururdu. Her yemekte bir arkadaşımız kepçe ile yemekleri dağıtırdı. Dağıtımda eşitliğe özen göstermek esastı. Eti kendi tabağına koyarsa gözümüz götürmezdi. İlle de yemekler eşit dağıtılmalıydı.

Parası olanlar Pazar günleri çarşıya inerdi. Bakkallardan üzüm, leblebi vb yiyecekler alırlar, doymamış midelerine destek verirlerdi. Parayla ekmek bulmak imkansızdı. Ekmekler karneye bağlanmıştı. Karnesi olmayan mümkünü yok fırından ekmek alamazdı.

Temel kazma, taş taşıma, taş kırma, kerpiç dökme ağır işlerdi. Yaşımıza göre değildi. İş paydosunda bitkinlik çökerdi dizlerimize. Karnımız zil çalardı.

Yemekhaneden aşırdığım çiğ patatesi kemire kemire yediğim daha dün gibi aklımda. Açlık neler yedirir insana. Açlığın ne olduğunu bilesiniz.

Okulumuz Dumanlı Dağlarının eteklerinde tepelerin üstüne kurulmuştu. Okulun arka tarafı çalılıktı. Çalılıkların içinde yemişen ağaçları vardı. Yemişen alıca benzer. Boncuk gibi küçücük küçücük kırmızı meyvesi olur. Arkadaşım Emin'le yemişen toplamaya giderdik. Yemişen yayılırdık. Açtık. Başka seçeneğimiz yoktu. Bağırsaklarımı tıkamıştı çekirdekleri. Sancılanıyordum. Bacaklarım çalışmaz oldu. Elimdeki kazmayla yıkılıverdim.

O günlerin şartlarıydı bunlar. Yağımızla kavruluyorduk. Bu deveyi güdecektik. Dayanmak gerekiyordu. Umut… Sabır… İrade… Yöneticilerimiz hep böyle söylerdi. Öğretmenlerimiz her gün taze umutlar verirlerdi. *"Yakında bitecek bu sıkıntılar. Unutacaksınız bugünleri. Okuldan kaçmayasınız" diyorlardı.* Dayanan insanlar her zorluğu yenermiş.

Dediklerini yaptık. İki yıl sürdü ekmek kıtlığı…

DÜLDÜL DAĞI'NIN ÇAMLARI

Düldül Dağı'nın sırtları çamlarla kaplıydı. Ulu çamlar birbirine yaslanmışlar. Kucaklasan kucağına sığmaz. Kim bilir kaç

yaşındalar. Düldül Dağı yücedir. Diktir. Genç dağlardandır. Yol uğramamış sırtlarına. Başından duman gitmez. Ak bulutlar küme küme yığılırlar başında. Tepeleri puslu puslu görünür. Sabun Çayı'nın gür suları bu dağlardan çıkar. Düldül Dağı'nın karı hiç bitmez. Yaz güneşi emer emer tüketemez. Sonbahar geldiğinde serin serin üfler Düldül Dağı. Kışın azgın poyrazları acı eser. Çığlık gibi iniler. Sarı yapraklar hışmına dayanamaz. Dökülür, dökülür savrulurlar. Acı poyraz ince dalları birbirine çarpar. Serviler eğilir eğilir doğrulur. Sırtlarına yol uğramamış, korunmuş kollanmış ormanlar.

İlk kez bizim baltalarımız girdi Düldül Dağı'nın ormanlarına. Temmuz ayında çadırlar kurduk. Ağustos ayanın sonlarına kadar bu ormanlarda yazladık. Başımızda baltacı ustaları vardı. Onlara yardım ediyor, çıraklık yapıyorduk. Okulumuzun kereste ihtiyacı bu ormanlardan karşılanıyordu. Baltacılar işlerinin ehlileriydi. Hangi çamın devrileceğini, nasıl kesileceğini çok iyi bilirlerdi. Keskin baltalarla ulu çamlar nasıl da devrilir, gümbürtüsü karşı vadide yankılanırdı. Baltaların değdiği yerlerde ak sütler kaynar. Çamlar adeta ağlardı. Dalları budamak bizim işimizdi. Baltalarımızla yontar, tepeler gibi kalasları yığardık.

Düldül Dağı'nın sırtları çok güzeldir. İçinden çıkasınız gelmez. Ak suları kayaların diplerinden kaynar. Baktıkça içesiniz gelir.

Dağda yemeklerimizi ustamız pişirir, bulaşığını biz yıkardık. Ustalarımızdan yemek pişirmesini de öğrendik.

Gün battığında dağların karanlığı başka olur. Öylesine ıssız, öylesine ürkütücü ki… Gecenin yeli hiç kesilmez. Sürekli üfler. Çamların dalları sızım sızılar.

Siz Düldül Dağı'nda konaklamadınız ki bunları bilesiniz. Korkuyla gariplik duygusu yığın yığın olur yüreğinizde. Balta sallayan kollarımız ise yay gibi. Çadırlarımızda fenerlerimiz ışıl ışıl. Yorgunluktan erkenden yatardık. *"Gün battı ırgat yattı"* olurdu.

ZİNDAĞI'NIN İNSANLARI

Zindağı'nda yaşayan insanları dağlardaki mağaralarda görmüştüm. Uzaklardan ürkek ürkek bakıyorlar. Bizden ürktükleri belli. Kaçıyorlar. Upuzun olmuş sakalları. İki göz bir burun görünüyor. İlkel çağın insanları gibi. 1942 yılında böyle insanlar var mıydı diyeceksiniz. Vardı ya... Bunlar bön insanlardı. Böyle insanlar için Zindağı'ndan mı geldin denirdi.

Bir zamanların ünlü şairi dizelerinde şöyle diyordu:

" Orda bir köy var uzakta / O köy bizim köyümüzdür
Gezmesek de tozmasak da / O köy bizim köyümüzdür"

Haklıydı. Koca kentlerin şairiydi. Koca konaklarda büyümüş, asfalt caddelerde yürümüş, boğazın sularına bakarak hayal türküleri söylemiş. Zindağı gibi karanlık yerleri nereden görecekti. Köyün, köylünün edebiyatını böylesiler hayallerinde kurmuşlardı. Yolsuz, ışıksız köyleri nereden bilsinler. Bitin, pirenin içinde debelen insanları nasıl tanısınlar.

Sabun Çayı, Dumanlı Dağlar ile Düldül Dağı'nın müştereken meydana getirdiği vadiden akar. Suyu ak paktır. Düziçi Ovası'nı sulayarak Ceyhan nehrinde alır soluğu. Son durak Ceyhan nehridir. Soğuktur, dupdurudur. Dibindeki çakıl taşlarını sayarsınız. Durgun dönemeçlerinde alabalıklar oynaşır. Güneş suya vurduğunda alabalıklar ışıl ışıl eder. Sabun Çayı dar boğazlardan süzüle süzüle iner ovaya. Ovaya inerken koca kayalara vurur ba-

şını. Onun için sular köpük köpük olur. Kenarlarında ulu çınarlar keyiflerine göre dizilmişler. Kuşlara yataklık yaparlar. Dökülen çınar yaprakları döşek gibi olur. Yumuşacık. Ona biz kuş tüyü yatak derdik. Hışır hışır eder gövdenizin altında.

Ormanda hazırladığımız kalasları Sabun Çayı'na atardık. Köpüre köpüre akan suyun üstünde gidişleri hoş olurdu. Deveye biner gibi binerdik üstlerine. Sabun Çayı'nın üstünde görmeliydiniz koşuyu. Çıplak gövdelerimiz ne yorulurdu, ne üşürdü. Uzun sürerdi yolculuğumuz. Gecenin yarısında ulaşırdık okula.

ENSTİTÜDE HAYAT

Okulda nöbet tutmak önemli bir işti. Sınıflar, sınıf öğretmeniyle birlikte bir hafta nöbet tutarlardı. Sınıf öğretmeni sınıfın babasıydı. Öğrenci rahatsız mı? Önce sınıf öğretmenine söyler. Sınıf öğretmeni iletir yönetime. Ayakkabısı mı yok, bir eşyası mı kayıp, izine mi ihtiyacı var, parası mı yok bütün bu konularla birinci derecede sınıf öğretmeni ilgilenirdi. Sınıfın başarısızlığı da sınıf öğretmeninden sorulurdu.

Cumartesi günü bayrak töreninden sonra nöbet teslimi yapılır, gelecek cumartesi günü başka bir sınıfa verilirdi. Okulun nöbet defteri vardı. Hafta süresince görülen eksiklikler, aksaklıklar nöbet defterine yazılır. Bir yerde cam mı kırılmış, iş yerlerinde ne gibi olumsuzluklar yaşanmış, yemekhanede, fırında, yatakhanede görülen eksiklikler deftere işlenirdi. Bir önceki sınıfın eksiklikleri defter okunarak tamamlanırdı. Tamamlayamayanlar nöbeti devir edecek sınıfa bırakırlardı.

Yemekhanede nöbet tutan öğrenciler oranın temizliğine bakar, yemek masalarını hazırlar, ekmekleri masalara dizerlerdi. Her türlü hizmet nöbetçi öğrenciler tarafından yapılırdı. Mutfak-

ta nöbet tutanlar aşçının yamağı idi. Yiyecek deposundan pişecekleri teslim alır, teslim eder, kapları kurular, karavanalara yemeklerin dağıtımından, kısaca mutfağın tüm temizliğinden onlar sorumluydu.

Hamam nöbetçileri, hamamın temizliğini yapar, ocağını yakar, gece gündüz hizmete hazır bulundurur, yıkanacak öğrencileri sıraya koyar, herhangi bir karışıklık olmaması için elinden gelen gayreti gösterirdi.

Ekmeklerimiz kendi fırınımızda pişer, pişirim ustasına, hamur ustasına nöbetçi öğrenciler yardım ederdi. Fırın, nöbetçi öğrencilerin denetimindeydi. Pişen ekmeklerin sayısı deftere işlenir, yemekhaneye taşıyacak arabacıya teslim edilir, arabacı da yemekhane yetkililerine teslim ederdi. Bir ekmeğin bile fire vermesi çok önemliydi.

Tarlalarda ürettiğimiz buğdaylar okulun değirmeninde öğütülür, dört kişi bir hafta süreyle burada nöbet tutardı. Ekmekler ürettiğimiz buğdayların unundan yapılırdı. Nöbetçiler, öğütülmüş unların torbalarını arabacıya sayarak teslim ederdi. Ekmek kıtlığında değirmen nöbetçiliği önemliydi. Ustalar taş üstünde bazlama pişirir. Nöbetçiler de doyasıya ekmek yerdi. Değirmende ekmek kıtlığı yoktu.

Tarlalarda, sebze bahçelerinde, inşaatta, kum ocağında, taş ocağında, değirmende, fırında, tuğla ocağında çalışan arkadaşların yemeklerini gezici nöbetçiler taşırdı. Yemekler bakır bidonların içinde katırlarla götürülür, çalışanlara dağıtılırdı. Sistem böyle idi. Hiç eksiksiz uygulanır, sistemin uygulamasında görülen eksiklikler tespit edilerek en kısa zamanda çaresine bakılırdı. Böylece de kendi yağımızla kavrulmanın en güzel örneği sergilenmiş olurdu.

Hafta sonu eğlenceleri cumartesi akşamı yapılır, nöbetçi olan sınıf o gece hazırladığı programı sunardı. Bin kişilik yemek salonu dopdolu olurdu. Eğlence gecelerine ustalar, yöneticiler, öğretmenler eşleriyle katılırlardı. Salon elbette düğün salonundan farklı olurdu. Her hafta sahneye bir tiyatro eseri konur, açış konuşmasını sınıf adına bir arkadaş yapar, perde aralarında şiirler okunurdu. Taşlamalar, didaktik şiirler, lirik şiirler, güzellemeler... Her türden şiir yazılır ve okunurdu. Güzel sesli arkadaşlar yöresinin türkülerinden örnekler sunar, halk oyunları gösterileri herkesi coştururdu. Davul – zurna eşliğinde sahneye çıkan ekipleri görmeliydiniz. Kelebekler gibi uçuşurlardı. Gümbür gümbür ederdi koca salon. Yer yerinden oynardı sanki...

Eleştiriler yapılırdı. Söz alanlar düşündüklerini istediği gibi söylerdi. Sansürsüz. Hiçbir engel yoktu. Hoşgörü vardı. Yönetimin tutumu rahatlıkla eleştirilirdi. Eleştirileri okul müdürü yanıtlar, bir haftalık nöbetin hesapları tek tek verilirdi. Yemekler, nöbetçiler, yönetim, öğretmenler herkes bu eleştiri süzgecinden geçerdi. Kızma, darılma kimsenin aklına gelmezdi. Yönetimden istekler açıklanırdı. Yanıtlar, açıklamalar eğitim başı Sefa Güner tarafından yapılırdı. Türlü sorular sorulur, türlü yanıtlar alınırdı. Program akışı bazen gece yarısını geçer, horozların ötmesine kadar devam ederdi. Seyirciler ilgiyle izler, alkışlarla salonu inletirlerdi.

Seyircilerden alkış toplamak doyulmaz bir hazdı. Çocukluk duygularımız kuşlar gibi kanatlanır, alkışlarla güven kazanır, mikrofon heyecanımızı yenmeye çalışırdık. Böylesi geceler benim için çok iyi bir fırsattı. Her hafta yeni bir şiir yazarak çıkardım seyircilerin karşısına.

O günler gelmeyecek bir daha... Hani öyle okullar kaldı mı ki...

YAĞ TÜCCARININ OĞLU

Okulumuzun kuralları oldukça ağırdı. Kurallara eksiksiz uymak zorundaydık. *"Ya bu deveyi güdeceksin"*, ya da...

Saçlar uzatılmaz, üç numara makine ile kesilirdi. Okulun berberi vardı. Sınıf öğretmenimizin gözünden kaçamazdık. Okul çevresinde okulun verdiği elbiseden başkası giyilemezdi. Kravat bağlanamazdı. Son sınıfa geçenler öğretmen adayı olurlardı. Onlar bu kuralların dışında bırakılmıştı. Onlar okulun konukları sayılırdı. Son sınıfta olmak ne yüce mutluluktu. Özenirdik onlara. Bir sınıf üstekilere; ağabey, ya da abla demek zorundaydık.

Okuma salonumuzu yeni yapmıştık. Şehitler Tepesi'ni kazmalarla düzledik. Oraya kondurduk okuma salonumuzu. Düziçi Ovası'na kuş bakışı bakıyor. Baharın güzelliği Şehitler Tepesi'nden görünür. Yeşil yeşil, mendil mendil görünür. Sabun Çayı'na tepeden baktığınızda incecik iplik gibi, kıvrım kıvrım uzanır ovada. Gözleriniz ovayla birlikte uzanır. Uzadıkça uzar, baktıkça uzar. Uzadıkça bakasınız gelir. Doyamazsınız güzelliğine...

Okuma salonumuz kocaman. Raflarında yüzlerce kitap. Büyülenirsiniz. *"Oku beni"* derler. Ayrılamazsınız onlardan. Türlü dergiler. Çeşit çeşit gazeteler serilir masaların üstüne. Cumartesi-Pazar günleri salonumuz dopdolu olur.

Alışmıştık. Ayrılamazdık salondan. Okuyanların gözleri dünyaya açılır, gerçeklerin ışığında yanılgılar yıkılırdı.

Bugün Pazar. Okuma salonu dopdolu. Örgenciler nasıl da yumulmuşlar kitaplara. Çıt yok içerde. Ayaklarımın ucuna basarak yürüdüm. Sessizlik öylesine derin. Aktarılan sayfaların hışırtısı duyuluyor. Dalmışım. Okuyorum.

İlk görenler ayağa kalktı. Müdürümüz okuma salonuna girdi. Hep öyleydi. Sık sık uğrar, denetleme yapardı. Okuyanları izliyor, onları tanıyordu.

Masamda Ahmet Bindebir oturuyor. Lacivert elbisesi üstünde. Kravatı boynunda. Gençlik bu ya... İnsan özenti duyuyor yeniye. Özenmişti Ahmet Bindebir. Müdürümüz önce onu görmüş. Yanımıza geldi. Okuduğumuz kitabı inceledi. Ahmet Bindebir'in kulağını tuttu. Usulca sordu:

- *Senin baban ne iş yapar?*

- *Yağ tüccarı müdürüm.*

- *Yağ tüccarının oğlu, bu elbiseni köye gittiğin zaman giyeceksin. Hemen git, okul elbiseni giy gel. Göreceğim,* dedikten sonra Müdürümüz Ahmet Bindebir'in yerine oturdu ve dönünceye kadar onu bekledi.

Neden başka elbiseler giydirmezlerdi? Nedenlerini bilemezdik. Kimse de açıklamamıştı. Köy çocuğu olmayan okula alınmazdı. Okuyanların hepsi yoksul köylü çocuklarıydı. Ahmet Bindebir gibi varlıklı aile çocuğu devede kulaktı. Böyleleri elbette özel elbise giyerdi. İmkanı olmayanlar da onlara özenecekti. Ayrıcalık olmasın diye düşünmüşler. Kıskançlık duyguları uç vermesin diye giydirmezlerdi. Yoksa yozlaşma mı olurdu...

Okula yeni gelenlerin tümü benim gibiydi. Şalvarla, çarıkla, yırtık pabuçlarla gelmişlerdi. Gazi Antep'ten zıbınla gelen arkadaşlarımı hiç unutmadım. Müdürümüz zıbınla gelen arkadaşların fotoğrafını çekerdi. O arkadaşlarım kim bilir neredeler. Fotoğraflarını görseler tanırlar mı? Aradan yarım asır geçti. Yarım asrın yığınları altında kaldılar. Nasıl tanısınlar. Ezildik... Sürüldük... Kocadık...o ilginç resimler kim bilir nerdeler. Müdürümüzün albümünde duruyorlar mı?

SÜRER EKER BİÇERİZ

Sürer eker biçeriz güvenip ötesine
Milletin her kazancı milletin kesesine
Toplandık baş çiftçinin Atatürk'ün sesine
Toprakla savaş için ziraat cephesine

Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz

Bu bizim marşımızdı. Tarlalara giderken bu marşla yürürdük. Sabahın erken saatinde tarlalara akardık. Ellerimizde çapalarla, kazmalarla akar giderdik. Asker postallarımızla askerler gibi yürürdük. O anlamlı marşın umut yüklü etkilerini hep yüreğimde taşıdım. Dilimin ucunda taptaze duruyor. *"Sürer, eker, biçeriz"*

Yıl 1943. Haziran ayının içindeyiz. Haziran bizim hasat ayımız. Tarlalarımızda orak makineleri çalışıyor. Ektiğimizi biçiyoruz. Makinelerin tarakları Donkişot'un yel değirmenleri gibi dönüyor. Fır fır dönüyor. Buğday destelerini dize dize gidiyor makine. Ellerimizde oraklar. Desteleri omuzlayıp omuzlayıp kızaklara yüklüyoruz. Kızakların biri gidip biri geliyor. Harmanlar yapıyoruz. Sarı sıcak ipil ipil. Atların apış araları köpük köpük oldu terden. İçtiğimiz su tas tas ter oluyor. Kasketlerin altındaki mendiller ıpıslak.

Uzaktan iki atlı göründü. Müdürümüzün kır atını tanıdım. Gayretlerimiz daha da hızlandı. Destelerin üstünde kelebekler gibi dönüyoruz. Oraklarımız desteleri armut toplar gibi topluyor. Sarı sıcakta oraklar yalap yalap. *"Sürer eker biçeriz güvenip ötesine..."*

Atlar yanımızda durdu. Müdürümüz Tonguç Baba:

-Kolay gelsin çocuklar.

-Sağ ol!

-Siz de sağ olun.

Tonguç Baba atın üstünde heykel gibi. Krizet ketenden golf pantolon, açık yaka gömlek. Hepimizin giydiği yazlık elbise üstünde. Postalları da bizimkinden. Tonguç Babayı ben ekin tarlasında kızak çekerken tanıdım.

Güneş tepemize dikilmişti. Nöbetçi arkadaş boz katırla yemeğimizi getirdi. Bulgur pilavı, taze fasulye, üzüm hoşafı. Haftanın hatırı sayılır yemeği. Anızların üstüne bağdaş kurduk. Yemek yiyeceğiz. Tonguç Baba ulaştı. Yanımıza oturdu. O da bağdaş kurdu. Karavanaya bizimle birlikte kaşık salladı.

Ne babacan bir insandı. Sarı sıcağın altında. Güneş tepemizde. Anızlar çatır çatır olmuş. Sarı sıcak ipil ipil ediyor. Sıcaktan doğanın nefesi kesilmiş. Yel üflemiyor. Ot gölgesi yok üstümüzde. Bir genel müdür. Anızların üstüne bağdaş kurmuş. Bizimle birlikte. Birlikte yiyoruz. Birlikte yanıyoruz.

Öylesi babaları, öylesi genel müdürleri yıllardır arıyoruz. Ara ki bulasın…

HASAN ALİ YÜCEL GELDİ

Yıl 1944. Mayıs ayı içindeyiz. Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanımız. Okulun yazar öğrencilerini tanımak istemiş. Öğle yemeğinden yeni çıkmıştık. Günlerden Cumartesi idi. Mikrofondan çağrı yapıldı. İsimlerimiz okundu. Okulun salonunda toplandık. Doğrusu neden toplandığımızı da bilmiyoruz. İçimizde şüpheler oluştu. Kuşku duyuyoruz. Kuşkulu bir bekleyiş içindeyiz.

Yanındakilerle birlikte salona girdiler. Heyecanlandım. Devletin koca bakanı öğrencilerle sohbet edecek. Olacak iş mi? İnanamadım. Başka işi yok mu? Koca bakanın öğrencilerle işi neydi ola...

"Günaydın arkadaşlar" dedi. Ayağa kalktık. Topluca günaydın dedik. Karşımızdaki masalara oturdular. Gözleri ışıl ışıl. Kalın çatık kaşlarıyla daha bir heybetli. Gözlerim onun gözlerine bağlanmıştı. Gözleri gözlerimin içinde. Ürkek ürkek bakıyordum...

Edebiyat öğretmenimiz isimlerimizi okuyarak tek tek tanıttı. Ayağa kalkan arkadaşımıza soruyordu: *"Kaç eser okudun, yazarlarının isimleri? Konusu ne? Eserden neler edindin? İlgini çeken kişiler oldu mu. O kişilerden hangileri daha iyi? "*

Tartışmalar açıyordu. Nedenler, niçinler araştırılıyordu. Tartışmalar uzadıkça uzamıştı. Şiirler okuttu. Sorular sordu. Okunan şiirlerin temaları soruldu. Tartışmalar yeniden başladı. Önce çekingendik. Söyleşiler uzadıkça açıldık. Böyle bir söyleşiyi ilk defa yaşamanın mutluluğu vardı üstümüzde. Önemli sınavdan geçiyorduk. Gülerek sorularını yineliyordu. Sorular... Yanıtlar... Hayli zaman geçmişti. Gün batımı yaklaşıyordu.

Koca bakan böylesi şeylere kafa yorar mıydı. Kısıtlı zamanlarını neden böyle tüketiyordu. Nesine gerekti elin yazarları. Nesine gerekti bizim neler okuduğumuz. Amacı neydi. Bunca söyleşilerden neler bulacaktı. Hem böylesi söyleşiler bizler için erken değil miydi. Böylesi söyleşileri üniversite öğrencileriyle yapmalıydı. Yaşımızdan önce mi büyümüştük acaba? Günümüzün büyükleri güzel zamanlarını böyle tüketir mi hiç? İlden öteye neden gitsinler. Söyleşilerini ilin büyükleriyle yaparlar. Bölgenin haberlerini onların dillerinden dinlerler.

Öğretmenlerin babası Mustafa Necati Beyi, büyük eğitimci Hasan Ali Yücel'i, Tonguç Babayı, saygıyla anıyorum. Yedi göbek dolduramaz yerlerini. Eğitim tarihimize dev kahramanlar olarak gömüldüler. Yüreklerimiz yana yana gölgelerini arıyoruz. Atatürkçü, lâik, halkçı eğitim onların emek ırmaklarıyla sulandı. İnançlarıyla yeşerdi.

BİR ŞİİRİN HİKÂYESİ

Köydeki hastalığım geçmeden Düziçi Köy Enstitüsüne gelmişim. Hastalık yakamı bırakmadı. Benzim sarı, karnım şiş. Halsizim. Okulun dik yokuşunu güçlükle tırmanıyorum. Nefesim kesiliyor. Dinlenerek yürüyorum. Arkadaşlarımdan sonra varıyorum okula. Taş ocağına Allah canımı al diyerek gidiyorum. Dermanım yok. İş tutmayı gözüm almıyor. Hastayım demeye utanıyorum. Korkuyorum da. Ya okuldan atarlarsa. Arkadaşlarımın içinde olmaya çalışıyorum. Eğitim Başımız Sefa Güner'e söz verdim. Kaçmayacağım dedim.

Çok çalışacağım. Canımı dişime takmalıyım. Uf demeden çalışmalıyım. Yılgınlığa düşmek olmaz. Beş yılımı yüzüm ak bitirmeliyim. Öğretmensiz köyler bizi bekliyor.

Ne demişti Cenap Şahabettin üstadımız: "*Yüksek dağ başlarında hem kuşa, hem yılana rastlarsınız. Biri uçarak, diğeri sürünerek gelmiştir*". Elbette öyledir. Doğru söylemiş. Bizim köylerde uçarak yükselen hiç yok. Bense kanatsız doğmuşum. Uçamam. Hayatın merdivenlerini sürünerek çıkmalıyım.

Kürek saplarının etkisi içimde tahribat yapmış. Sağlık durumum günden güne kötüleşiyor. Gitgide eridiğimi hissediyorum.

Doktor yok. Hemşire ateşimi, tansiyonumu ölçüyor. İlaçlar veriyor. Revir bakımı sonuçsuz kaldı. Adana Devlet Hastahane-

sine gönderildim. Yirmi üç gün yattım. Taburcu ettiler. Gidişimle dönüşüm arasında hiç değişiklik olmadı. Kendimi daha kötü hissediyorum. İştahım hepten azaldı. Çiğnediğim boğazımdan geçmiyor. Lokmayı yutamıyorum.. Gün günden daha kötü geliyor. Eğlence, neşe benden uzaklaştı. Canımın derdine düştüm. Hep kendimi dinliyorum. İş yerlerine gidemez oldum. Önümde daha dört yıl var. Kim ölür, kim kalır. Söylemesi dile kolay. On altı mevsim geçecek. Revir yatağında bitmiyor günler.

Ya okuldan atarlarsa, git köyüne derlerse. Nasıl dönerim köye. Mümkünü yok dönemem. İçimi kara kara kuşkular sardı. Güzel duygular yüreğimi terk etti. Beynimin içine şeytanlar geldi oturdu. Gizli bir el beni dürtüyor. *"At kendini koca konaktan aşağı, düş avluya top gibi. Git kurtul"* diyor.

On iki gündür revirde yatıyorum. Kara kara duygularımla boğuşuyorum. Yarım dilim ekmeği çorbayla istemeye istemeye yutmaya çalışıyorum. Yutasım gelmiyor. Zaman durdu sanki. Yürüyemiyorum. Geceler uzadıkça uzuyor. Yatağım yastığım usandı benden. Hemşirenin verdiği ilaçlar hiç tesir etmiyor. Bahçede dolaşan arkadaşlarımı yukarıdan izliyorum. Kol kola dolaşıyorlar. Gülerek dolaşıyorlar. Neşelerine diyecek yok. Onlar ne kadar mutlu. Benim gibi yatan arkadaşlar yatıp yatıp gittiler. Bir ben kaldım. Revirin temellisi oldum.

Gecenin bilmem hangi saatindeyim. Saat yok. Zamanı ölçemiyorum. Fitili kısılmış gaz lambası karşımda asılı duruyor. Duygularımla tek başıma. Odam alaca karanlık. İsli lambanın etrafında sinekler dolaşıyor. Gaz kokusu ağırlaştı. Gözlerim lambaya mıhlandı. Yüreğim kabardı. Ağlasam boşalacağım. Lambayı alıp yere çalasım geliyor. Uykuya özlem duyuyorum. Göz kapaklarım yumulsa belki uyurum.

Bu gün 23 Eylül. Hemşire ateşimi ölçtü. İlaçlarımı verdi. Arkadaşlarım yoklamaya geldiler. Yüzüme üzgün bakıyorlar. Bu yatak beni bırakmayacak, yolcuyum galiba diyorum.

Arkadaşlar söyledi. Cumhurbaşkanı İnönü okulumuza gelecekmiş.

Ertesi gün okulun havası değişti. Hazırlıklar başladı, temizlikler yapılıyor. Oyunlar oynanıyor. Kız erkek el ele, kol kola, kelebekler gibi uçuyorlar. Pencereden seyrediyorum.

Bu gün de akşam oldu. Okulun yat kampanası vurdu. Arkadaşlarım dershanelerinden iniyorlar. Kulağım pencerede. Konuştuklarını duyuyorum. "*Gelecek*" diyorlar. Konuşmalar *"Gelecek "* üstüne yoğunlaşıyor.

Arkadaşlarım yatakhaneye girdiler. Az sonra derin uykuya dalacaklar, rüyalar görecekler, sayıklamalar başlayacak.

Kurgularım çatal çatal. Beynimin içi dopdolu. Başım kuşkularımı taşıyamıyor. Cevizi dağ yapıp omuzlamaya başladım. Ne olacağım, ne olmayacağım? Soruları içimde düğüm düğüm. Güzel şeyler düşünemiyorum.

Gecenin bilmem neresinde geleceği düşünüyorum. Hayallerimle yaşamaya başladım. Duygularım sık sık yer değişiyor. Bir şeyler hazırlamalıyım. Bir övgü, bir şiir yazmalıyım. Geldiklerinde okumalıyım.

Hep hayaller içindeyim. Geldiklerini görür gibi oluyorum. Yorgun başım düşüvermiş yastığın üstüne. Uyumuşum…

Ne kadar uyumuşum, gece nereye varmış saatim yok ki bilsem. Birden uyanıverdim. Karışık duygulardan birisi dürttü bel-

ki. Gözlerim isli lambayla karşılaştı. İçimde bir şeyler birikmiş. Lambayı yanıma getirdim. Defterim kalemim yastığın altında. Aldım koydum önüme. Günlerdir düşündüklerimi duraksamadan yazıyorum. Dörtlükler peşi peşine diziliyor. Horozlar ötüyordu.

GELİYOR

Tükenmeyen dertlerim içimi eziyordu
Gözlerim Ankara'nın yolunda geziyordu
Biriken hayalleri hakikatle örseydim
Özlemlerim birikti yüzünü bir görseydim

İçimizde inanç var güvenle coşuyoruz
Gösterdiğin hedefe ok gibi koşuyoruz
Bozkırı yaprak yaprak yeşille öreceğiz
Biz özlenen cenneti vatanda göreceğiz

Şu yağız çehrelerden her damla dökülen ter
Bizi insan içinde insan etmeğe yeter
Yürüyoruz ışığa bilim teknik diyerek
Bozkırların üstünde ışıl ışıl köy gerek

Çorak toprakları biz terle yoğuracağız
Dağları bağ yaparak yeni köy kuracağız
Açık alnımızda nur şafakların alıdır
Yanık toprak yıkık köy dimdik canlanmalıdır

Şiiri sabahleyin edebiyat öğretmenime verdim. Çok beğendi. Elimden aldı gitti. Az sonra yine geldi. Müdürümüz beni istemiş. Şiiri çok beğenmişler. Müdürün odası kalabalıktı. Şiirimi okuttular. İlgiyle dinlediler. Kutladılar. İlgilendiler. *"Cumhurbaşkanı gelince okuyacaksın"* dediler.

ÖĞRETMEN OLDUĞUM YILLAR

Öğretmen olduğum yıllarda ikili üçlü öğretim yoktu. Milli eğitim üst kademelerinin görüşleri toplumun bilincine yansımıştı. Toplum öğretmenini seviyordu. Mesleğimizin onuru parayla ölçülmüyordu. Geçim koşulları böylesine ağır oturmamıştı. Garsonluk yapan, ayakkabı boyayan, simit satan, dolmuşçuluk yapan, semt pazarlarında sebze–meyve satan öğretmen yoktu.

Ulu Önder Atatürk: *"Muallimler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır"* demişti. Atatürk'ün sözleri geçerliydi. O günlerin öğretmenleri güvencedeydi. Umutluydular. Umutları böylesine erimiş değildi.*"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir"* kuralı geçerliydi. Fikirleri hür, vicdanları hür nesiller lâik eğitimle yetişiyordu. Ahiret meselelerinin çözüm yerleri okullar değildi. Körpe beyinlere kadercilik tohumları ekilmiyordu. Gerçek bilimin ışığı ile, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmamız hedef gösterilmişti.

Köy Enstitülerini tanıyanlar azdır. Hele yeni nesil hiç tanımaz. Haklıdırlar. Yarım asırlık geçmişi var. İçinde yaşamamışlar nerden tanısınlar. Tanıtılmamış. Tanıyamamışlar.

Köy Enstitülerinin kuruluşu dönemin ihtiyaçlarından kaynaklandı. Yeni bir atılım, hızlı bir koşuydu. Kırsal kesimlere açılarak, çağdaş uygarlığa bir yarış başlatılmıştı. Kırk bin köy bu teşkilatlanmayla uyanacaktı. Köyün, köylülerin uyanışı, dirilişiydi bu. Köyler okulsuzdu, yolsuzdu, ışıksızdı, ebesizdi, doktorsuzdu, ilaçsızdı. Buraları önce gören Köy Enstitülerinin gözleri oldu. Gerçek edebiyatını onlar yazdı. Olumsuzlukları onlar serdi, sergiledi. Köylerin öyküleri, masalları, türküleri, ağıtları, efsaneleri, biti, piresi, kaderi, çilesi, tüm acı gerçekler Köy Enstitülü yazarların kalemlerinde dillendi. Bu kapalı kutuyu Köy Enstitüleri açtı.

Bugün gazeteler büyük manşetlerle çıktı. Başbakan Recep Peker istifa etmiş? Basında geniş yorumlar yapılıyordu. Neden istifa etmişti? Durup dururken hükümet neden düşmüştü? Şimdi zamanı mıydı? Cumhurbaşkanıyla aralarında uyumsuzluk mu başlamıştı? Recep Peker çok mu sertti? Yeni kurulan Demokrat Parti muhalefetine yaklaşımı olumsuz muydu? Basın türlü türlü yorumlar üretiyordu.

Şemsettin Günaltay başbakanlığa atandı. Basında yeni yorumlar başladı. Olumlu, olumsuz yorumlar. Gündemi canlı tutuyorlardı. Basın yeni haberler üretmeye başladı. Başbakan muhafazakârmış. Yumuşak tavırlıymış. Muhalefet partisine karşı tavırlarını yumuşak tutarmış.

Başbakan kendi dünya görüşüne göre arkadaşlarını seçti. Şemsettin Günaltay hükümeti kuruldu. Bakanlar kurulu da düşünce yapısına uygun olmuştu. Köy Enstitülerinin önderleri başbakanın hışmına uğradı. Hasan Ali Yücel kabineye alınmadı. İsmet Paşa da maalesef bu gidişe dur demedi. Ya da diyemedi. Ok yaydan çıktı, atı alan da Üsküdar'ı çoktan aştı.

"Köy Enstitülerinin etkinliklerini ömrüm oldukça yakından takip edeceğim" demişti. Bu sözler İsmet Paşaya aitti. Sözünün arkasında duramadı. Verdiği sözü yerine getiremedi. Ya da sözünü getirmeye gücü yetmedi. Bir daha da Köy Enstitülerini konuşamadı. Şemsettin Günaltay'ı başbakanlığa ataması da tarihi bir yanılgıydı.

Reşat Şemsettin Sirer Milli Eğitim Bakanlığına getirildi. Görüşleri başbakanla uyum içinde. Başbakanlıkta sam yelleri esiyor, eğitim kaleleri husumet toplarıyla bombardıman ediliyordu. Eğitim kalelerini İsmet Paşanın gözünün içine baka baka yıkıyorlardı. İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç orta okula

resim öğretmeni olarak atandı. Bakanla arasındaki tartışmada bakan içindekini kusmuş... *"Senin belini kıracağım"* demiş. Ama arabasıyla yaptığı bir kazada kendisinin beli kırıldı. Fani oldu Şemsettin Sirer.

Vatan Gazetesi sahibi Ahmet Emin Yalman yeni kitabını yayımlamıştı. *"Yarınki Türkiye'ye Seyahat"* isimli eseriyle Köy Enstitülerini tanıtıyordu. *"Türkiye uyanıyor, Türkiye'nin uyanışı Köy Enstitüleriyle başlıyor"* diyordu. Usta kalemiyle yazdığı eseri aydın çevrelerin ilgisini çekti. Basının gözü Köy Enstitülerine yöneldi.

Siyasi otorite enstitülere şaşı gözle bakmaya başladı. Bu yüzden de Köy Enstitüleri sahipsiz, savunmasız kaldı. 1950 yılında Sirer'in baltacıları hışımla saldırdılar. İsmen, cismen yok ettiler. İsmet Paşa ise çaresiz. Geriden geriden bakıyordu. O güzelim sözler hışım rüzgârıyla savrulup gitti.

Zamanla mesele anlaşıldı. Görüldü ki enstitüler çok sağlam temellere oturtulmuştu. Yok edileli yarım asır geçti. Ama hâlâ güncelliğini koruyor. Güncelliğini üniversitelilerin doktora tezlerinde sürdürüyor. Gençliğin aydın bilincinde taptaze yaşıyor. Aydınların kalemleri konuştukça ömrü uzuyor. Balta vurdular çökmedi. Yapraklarını dökmedi. Buna rağmen inancından da hiç fire vermedi.

Törelerin de yozlaşmamış gür kaynakları köylerde idi. Köy Enstitülerinin mayası köyden alındı. Köy Enstitüsüne gelen öğrenciler okuyacak, eğitilecek, aydınlanacak. Ama yozlaşmayacak. Asıllarını inkâr etmeyecek, köylü olduklarını unutmayacak, köyü bırakıp gitmeyecek, çoban olarak geldiği köye öğretmen olarak dönecek. İşte kentlerin kurnazları bu felsefeden gıcıklandılar. Hazmedemediler. Saldırıları bundan oldu.

Köy Enstitülerinin yetiştirdiği öğretmenler yarım asırlık oldular. Soyları tükendi tükenecek. Kelaynaklara döndü. Kelaynakların soyunu korumak için önlem alındı. Onlar kuş ya... İlgi çok. Bizim soyumuzu kim koruyacak. Ektiğimiz ışık tohumlarının tümünü baykuşlar mı topladı. Öyle de olsa böyle de olsa; dikilen fidanların hepsini baltacılar yıkamadılar daha.

Şunu da söylemek isterim: Bizim öğrenci olduğumuz yıllarda tüm okullarda bilimsel felsefe dersleri okutulurdu. Okullarda mistik felsefenin yeri yoktu. Köy enstitüleri olsun, öğretmen okulları olsun. Öğretim kurumlarında ahiret meseleleri gündeme gelmemişti. Ahiret meselelerinin çözüm yerleri öğretim kurumları olmamıştı. Körpe beyinler ahiret korkusuyla doldurulamazdı.

Kaderci, şeriatçı, nesil yetiştirmek kimsenin haddi değildi. Şeriatçılığın, tarikatçılığın önderleri pısmışlardı. Parasal destekçileri yoktu. Atatürk: *"Ne mutlu Türküm diyene"*, *"Türk öğün çalış güven"* övgüsüyle yolu ışıtmıştı. Osmanlı hayranlığı susmuş, ümmetçilik özentisi erimişti. Sınırlarımız içinde Türk Milliyetçiliğinin güneşi doğmuştu. Her kamu kuruluşuna bir mescit yapmak kimsenin özlemi değildi. Hele mezhep körükleyicileri milletin yakasından düşmüştü. Oruç tutmadığı için üniversitelerde öğrenci öldürüldüğü hiç duyulmamıştı. Böyle bir olay ülkeyi yerinden oynatırdı. Kubilay örneğini görmüşlerdi. Kimin haddineydi. Laiklik ilkeleri kıyısından köşesinden dişlenemezdi.

"O günlerdeki eğitim düzeni ile, günümüz eğitim düzeni arasında bir kıyaslama yapar mısınız?" diyenler oluyor. Neyin kıyaslaması yapılacak. Eğitim düzeni bozulmuş. Öğretmen yetiştiren kaynaklar kurutulmuş, kurumlar yozlaştırılmış. Kısır bir döngü içinde... Dön babam dön...

51. YILDA KÖY ENSTİTÜLERİ[16]

17 Nisan Köy Enstitülerinin kurulduğu gündür. 51 yıl oldu. (Bu yazı 1991 yılı itibariyle kaleme alınmış) yıllar ne çabuk akıp gitmiş. Ömrümüzü de beraberinde götürmüş. Gerilere baktığımda anılarıma ulaşmak istiyorum. Güzelim anılarımı bir bir toplamak istiyorum. Bahçelerden çiçek toplar gibi toplamak istiyorum. Hani nerdeler ki... Gömülmüşler karanlıklara. Haykırasım geliyor dağlara, kayalıklara. Alın büyüklüğümü, verin küçüklüğümü. Puslu aynalarda arıyorum günlerimi.

1935 yılında ülkemiz nüfusunun %83'4'ü köylerde yaşıyordu. Onun için Köy Enstitülerinin mayası da köyden alındı. Kırsal kesimlerden gelen köy çocukları Enstitülerde okuyacak, eğitilecek, aydınlanacak ama yozlaşmayacaktı. Kabuklarını değişecekler, ama kabuktan ayrı düşmeyeceklerdi.

Köy enstitülerinin kuruluş yıllarında okur yazar oranı %20 idi. Cumhuriyetimizin kuruluşuyla birlikte hedef gösterildi. Çağdaş uygarlık düzeyine yükselmek, o nitelikte bir toplum kurmaktı. Hızla sonuç alınacak, masrafsız kolay yollar aranıyordu. 1935 yılında Eğitmen Kursları demesine girişildi. Askerlikte çavuşluk yapmış, okur- yazar kişiler altı aylık eğitim kurslarından sonra köylerimize gönderiliyordu. Hızlı bir eğitim seferberliği başlamıştı. Eğitmen Kursları daha geliştirilerek olgunlaştırılarak Köy Enstitülerine dönüştürüldü.

Köy Enstitülerinin kuruluş yasasındaki amaç köy öğretmeni ile birlikte köyle ilgili diğer meslek insanlarını hızla yetiştirmekti. Okullar devleti fazla masrafa sokmayacak, kendi yağıyla kavrulacak, kısa zamanda çok sayıda öğretmen yetişecekti. Öğretmenlerle birlikte sağlık memuru, ebe, tarımcı yetiştirecek okul-

16 Bu yazı 1991 yılında ABC dergisinde yayımlanmıştır.

lar olarak düşünüldü. Masrafı az olan öğretim kurumları devlet için önemi, olumlu bulunmuştu. Bu okulların teşkilatlanmasında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İlk Öğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç elbette unutulmayacaklar.

İsmail Hakkı Tonguç, köyün kurtuluşunun aynı zamanda sömürüden kurtuluş olacağını söylüyordu. *"Köylü insanı öylesine canlandırılmalı ve biçimlendirilmeli ki onu hiçbir güç kendi çıkarı için insafsızca sömürmesin. Köyün sakinlerine köle ve uşak muamelesi yapmasın. Köylüler bilinçsiz ve bedava çalışan birer iş hayvanı durumuna gelmesinler"* diyordu Tonguç Baba.

EŞEK ÇAMURA ÇÖKMESEYDİ

Altmış yıllık ötelerde kalan anılarım geliyor aklıma. Başımın üstünde biriken kara kara bulutlar geliyor gözlerimin önüne. Şimşekler çakıyor. Hışım gibi iniyor yağmur. Kafeslerdeki tavuklar çırpınıyor. Eşek çöktü çamura. Upuzun uzandı. Pel pel, umutsuz umutsuz bakıyor.

Bu senaryoyu kaderimle birlikte yazmışım. Buruk anılarla senaryonun içindeyim.

Benim şansım eşeğimle birlikte çamura çöktü. Kalkamadı bir daha. O yağmurlu havada... O çamurlu yollarda... Eşek çamura çökmeseydi belki de yazgım değişecekti. İşlerim yolunda olacak, kış bitiminde eşeği azat edecektim. At alıp atlanacaktım. Daha hızlı yol alacaktım. Peygamber efendimiz; *"Kısmetin onda dokuzu ticarette"* dememiş miydi. Dediği gibi yapacaktım. Kazancım yığıldıkça gücüm artacaktı. Neyime gerekti devletin memurluğu. Her kapıyı açan para değil mi? Anahtar elimde olacaktı. Köşeyi dönenlerin katına çıkacaktım. Vardığım kapılar kendiliğinden açılacaktı. Değerim param kadar artacaktı. Kişiliğim pa-

ram kadar değer kazanacaktı. Büyük kapıları büyük paralar açmıyor mu? Günümüzde güç paranın olmadı mı? Toplumdaki yeriniz para kadar değil mi? Töreler parayla satılmadı mı? Paranız kadar konuşacaksınız. Kanın, ciğerin kaç para dememişler mi? Kaç paralık adamsın demiyorlar mı? Nasrettin Hoca misali *"Ye kürküm ye"* desem olmaz mıydı? İlimin, irfanın, faziletin ölçüsü para olamamış mı? Böylesi kutsal değerler paranın terazisinde tartılmıyor mu? Neyime gerekti devletin memurluğu.

Köşeyi dönenlerden olsaydım diyordum. Çevremde şakşakçılarım olacaktı. Hilelerim, alkış tutanlarım çoğalacaktı. Alkışlar yaprak gibi yere dökülecekti. Yalanlarım gerçekleri yorgan gibi örtecekti. Tezgahımı kuracaktım. Baş köşede oturacaktım. Böylesi bir geminin kaptanı olacaktım. Bencil duygularımın bekçiliğini paralarım yapacaktı. *"Şunlar "* gibi maruf olacaktım. Eşek çamura çökmeseydi, alçak dağları ben yarattım nutukları atacaktım.

Köy Enstitülerinin eğitim – öğretim etkinliklerini buruk anılarımla dile getirmeye çalıştım. Kıyaslamasını okuyanlara bırakıyorum.

17 Nisan Köy Enstitülerinin kuruluş günüdür. 17 Nisanlar geldiğinde yeniden dirilirim. Yarım asır ötedeki anılarımla kucaklaşırım. Köy Enstitülerinin kurucuları Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç yeniden dirilirler. Ruhları şad olsun diyor, bir beyitle buruk anılarımı kapatmak istiyorum:

Ne yüce makam gördüm ne de saltanat gördüm
Ömrümün defterini buruk anıyla dürdüm.

IV. BÖLÜM
BESTELENMİŞ ŞİİLERİ

MAKAMI
RAST
SÖZ
HASAN TURAN

DELİYİM
BENİM SEVDAM

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

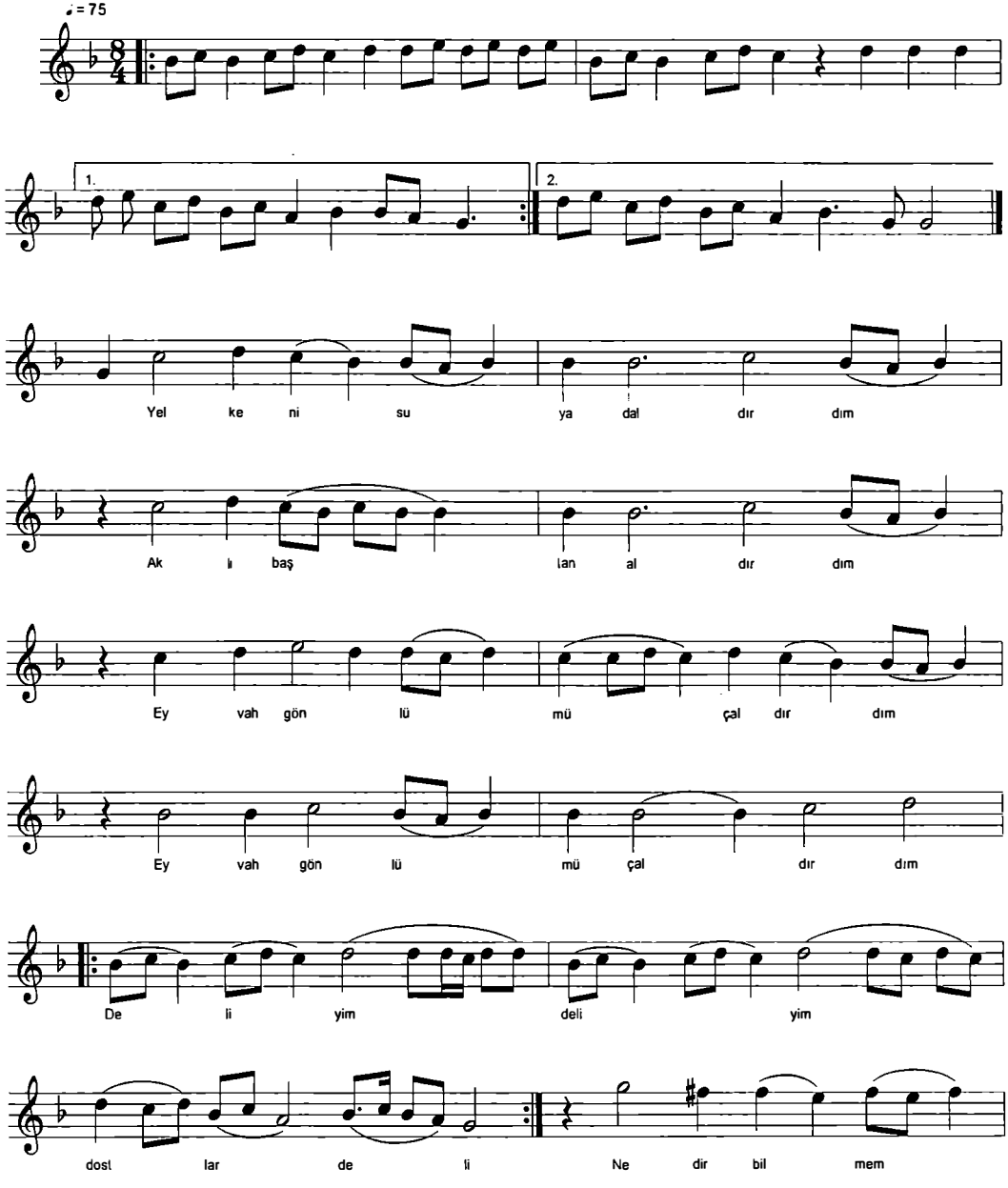

DELİYİM
BENİM SEVDAM

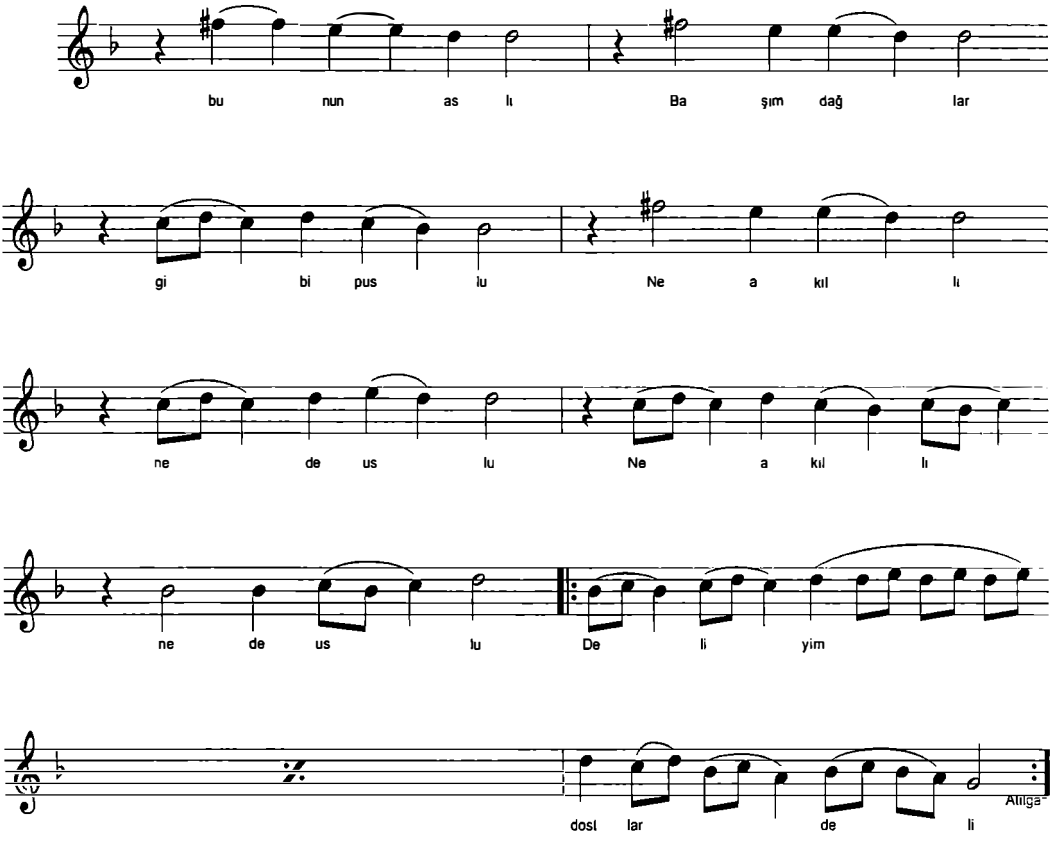

Yorulmuyor hayra düşler
Bu nasıl hâl bu ne işler
Bana avare demişler
Deliyim dostlar deliyim

Ne etmeli neylemeli
Bu derdi kime demeli
Vallahi sevdim seveli
Deliyim dostlar deliyim

MAKAM

SÖZ
HASAN TURAN

ANA BENİ EVERSENE

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

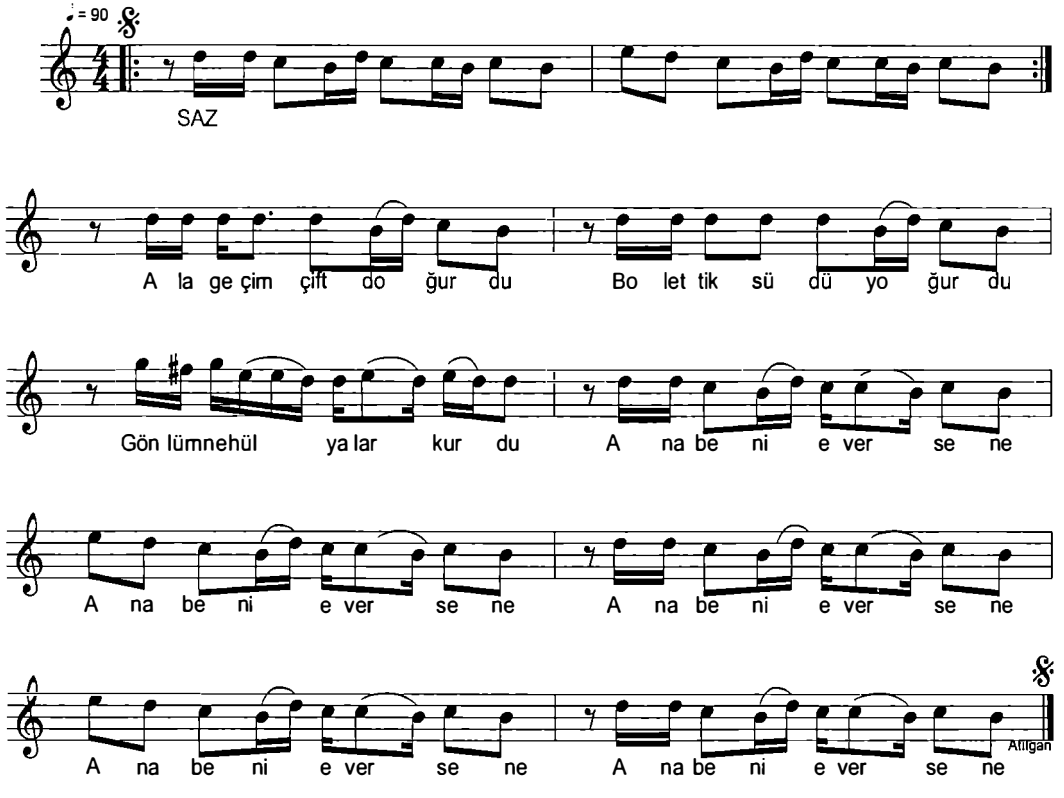

Ala keçim çift doğurdu
Bol ettik sütü yoğurdu
Gönlüm ne hülyalar kurdu
Ana beni eversene

Mevsim mevsim kuzu güttüm
Gelin için koç büyüttüm
Kına gibi un öğüttüm
Ana beni eversene

ANA BENİ EVERSENE

Yeşil küncüm dal dal oldu
Çocukluğum masal oldu
Bu yıl bana bir hâl oldu
Ana beni eversene

Toprağı kat kat çevirdim
Türlü türlü hâle girdim
Güveylik urba diktirdim
Ana beni eversene

Bakır taslar kalaylansın
Odalarda mumlar yansın
Uyuyan bahtım uyansın
Ana beni eversene

Kilimimiz halımız var
Oğul oğul balımız var
Ay boynuzlu malımız var
Ana beni eversene

Şükür gitti bizden darlık
Gelin almak bahtiyarlık
Olmaz olsun şu bekârlık
Ana beni eversene

MAKAM

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

OY – GİZLİ SIR

SÖZ
HASAN TURAN

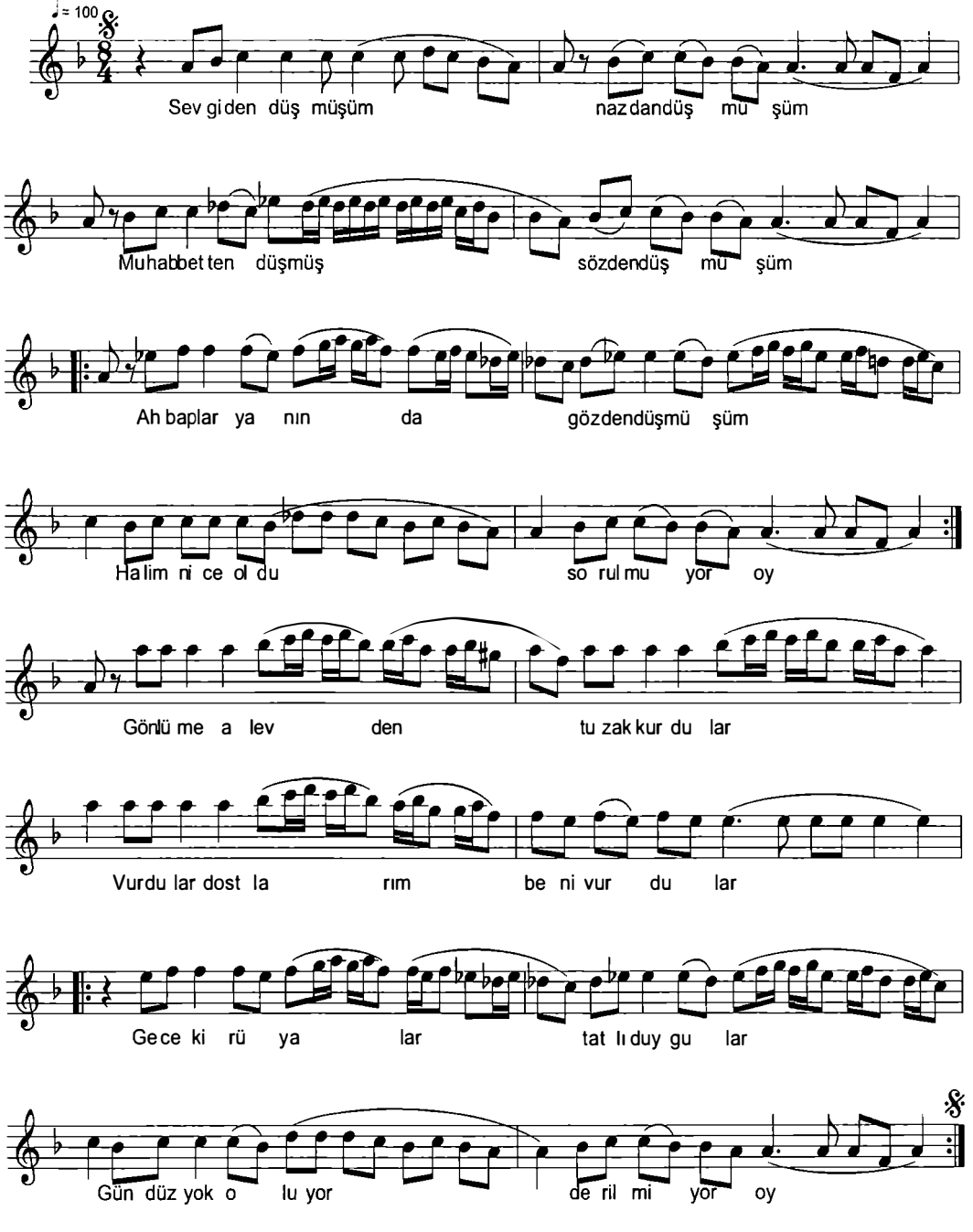

OY - GİZLİ SIR

Sevgiden düşmüşüm nazdan düşmüşüm
Muhabbetten düşmüş sözden düşmüşüm
Ahbaplar yanında gözden düşmüşüm
Hâlim ni'coldu sorulmuyor oy

Gönlüme alevden tuzak kurdular
Vurdular dostlarım beni vurdular
Geceki hülyalar tatlı duygular
Gündüz yok oluyor derilmiyor oy

Her sabah her sabah dayanır cama
Hep onu görürüm baksam arkama
Vazgeçsem sevmesem iyidir amma
Neyleyim gönül bu durulmuyor oy

Döktüm namusumu döktüm arımı
Duyuramadım oy duyduklarımı
Her kime söylesem rüyalarımı
Bir türlü hayıra yorulmuyor oy

MAKAM

SÖZ
HASAN TURAN

DÜĞÜN TÜRKÜSÜ
ŞEN OLA DÜĞÜN ŞEN OLA

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

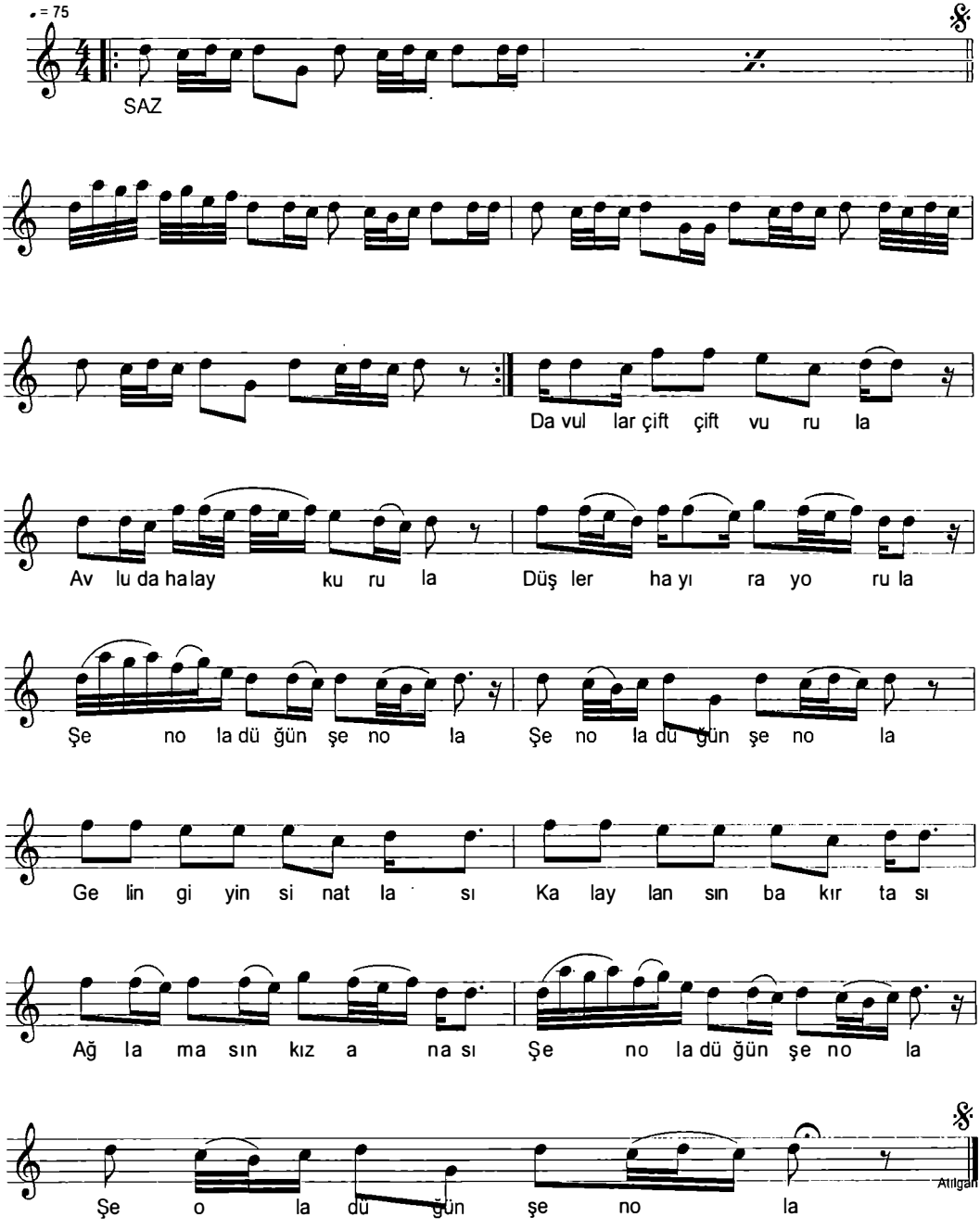

DÜĞÜN TÜRKÜSÜ
ŞEN OLA DÜĞÜN ŞEN OLA

Davullar çift çift vurula
Avluda halay kurula
Düşler hayıra yorula
Şen ola düğün şen ola

Zurnalar dil dil dillesin
Yazmalar yeşil pullansın
Gelinin başı güllensin
Şen ola düğün şen ola

Çalsın sazlar ötsün teller
Oyuna çıksın güzeller
Kıvrılsın incecik beller
Şen ola düğün şen ola

Boncuklu sofra serile
Kat kat yufkalar dürüle
Dostlara şerbet verile
Şen ola düğün şen ola

Bir o yana bir bu yana
Kol kol seğmenler dolana
Gözlerin aydın kaynana
Şen ola düğün şen ola

Gelin giyinsin atlası
Kalaylansın bakır tası
Ağlamasın kız anası
Şen ola düğün şen ola

DÜĞÜN TÜRKÜSÜ
ŞEN OLA DÜĞÜN ŞEN OLA

Çifte kurşun ata ata
Gelini bindirdik ata
Yolumuz yeni hayata
Şen ola düğün şen ola

Kuş ötsün kuzu melesin
Görümceler un elesin
Düğün bize de gelesin
Şen ola düğün şen ola

MAKAM

SÖZ
HASAN TURAN

NE'MALACAK FELEK BENİM
ZÜĞÜRT

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

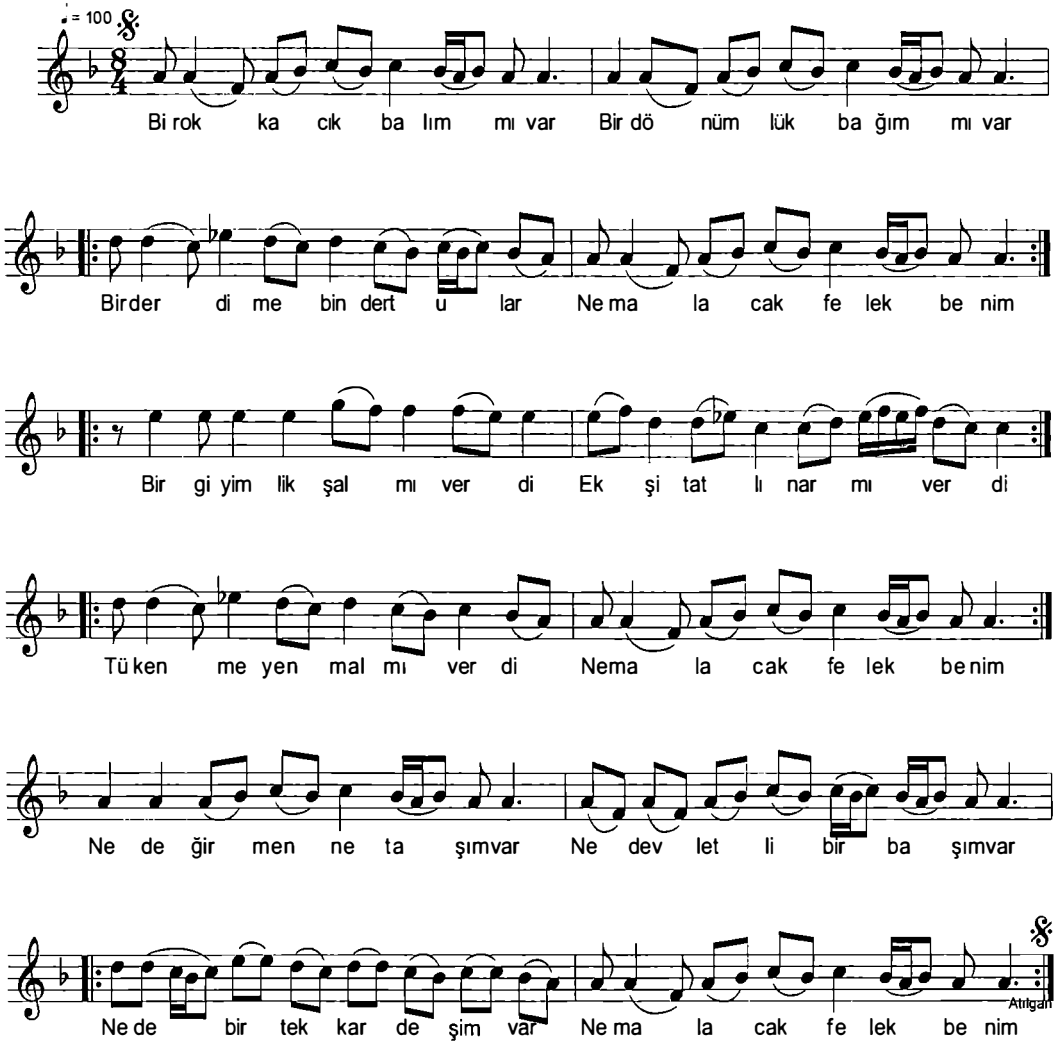

Bir okkacık yağım mı var
Bir dönümcük bağım mı var
Bir derdime bin dert ular
Nem alacak felek benim

NEM'ALACAK FELEK BENİM

ZÜĞÜRT

Bir giyimlik şal mı verdin
Bir tutacak dal mı verdin
Tükenmeyen mal mı verdin
Nem'alacak felek benim

Ne değirmen ne taşım var
Ne devletli bir başım var
Ne de bir tek gardaşım var
Nem'alacak felek benim

Dedi boyun eğ hükmüme
Belâ verdin küme küme
Ferman okudun köküme
Nem'alacak felek benim

Dost yanında hatırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem'alacak felek benim

Yandın yandım kar mı verdin
Ekşi tatlı nar mı verdin
Sarı saçlı yar mı verdin
Nem'alacak felek benim

Senedim yok kalmak için
Dünyadan zevk almak için
Bir can verdi almak için
Nem'alacak felek benim

NEM'ALACAK FELEK BENİM
ZÜĞÜRT

Azığım su ekmeğim aş
Yatağım yer yastığım taş
Ne babam var ne de kardaş
Nem'alacak felek benim

Ümit ipliğim üzülmüş
Düzenim dünden bozulmuş
Bahtım çilemde yazılmış
Nem'alacak felek benim

Hasan Turan boynum bükük
Yapraklarım dünden dökük
Felek vurdu bağrım sökük
Nem'alacak felek benim

MAKAM

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

VERMEDİLER NE YAPAYIM

SÖZ
HASAN TURAN

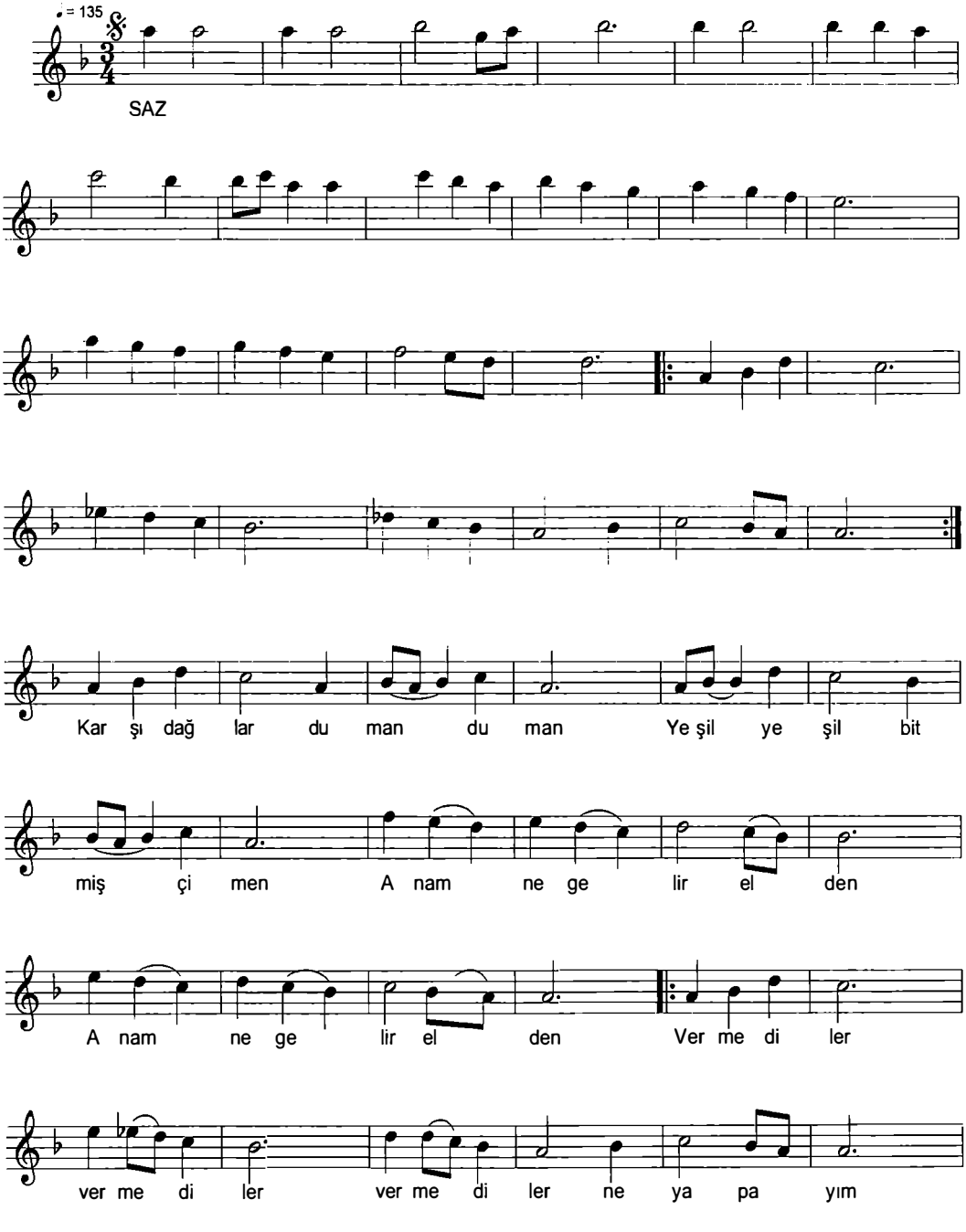

VERMEDİLER NE YAPAYIM

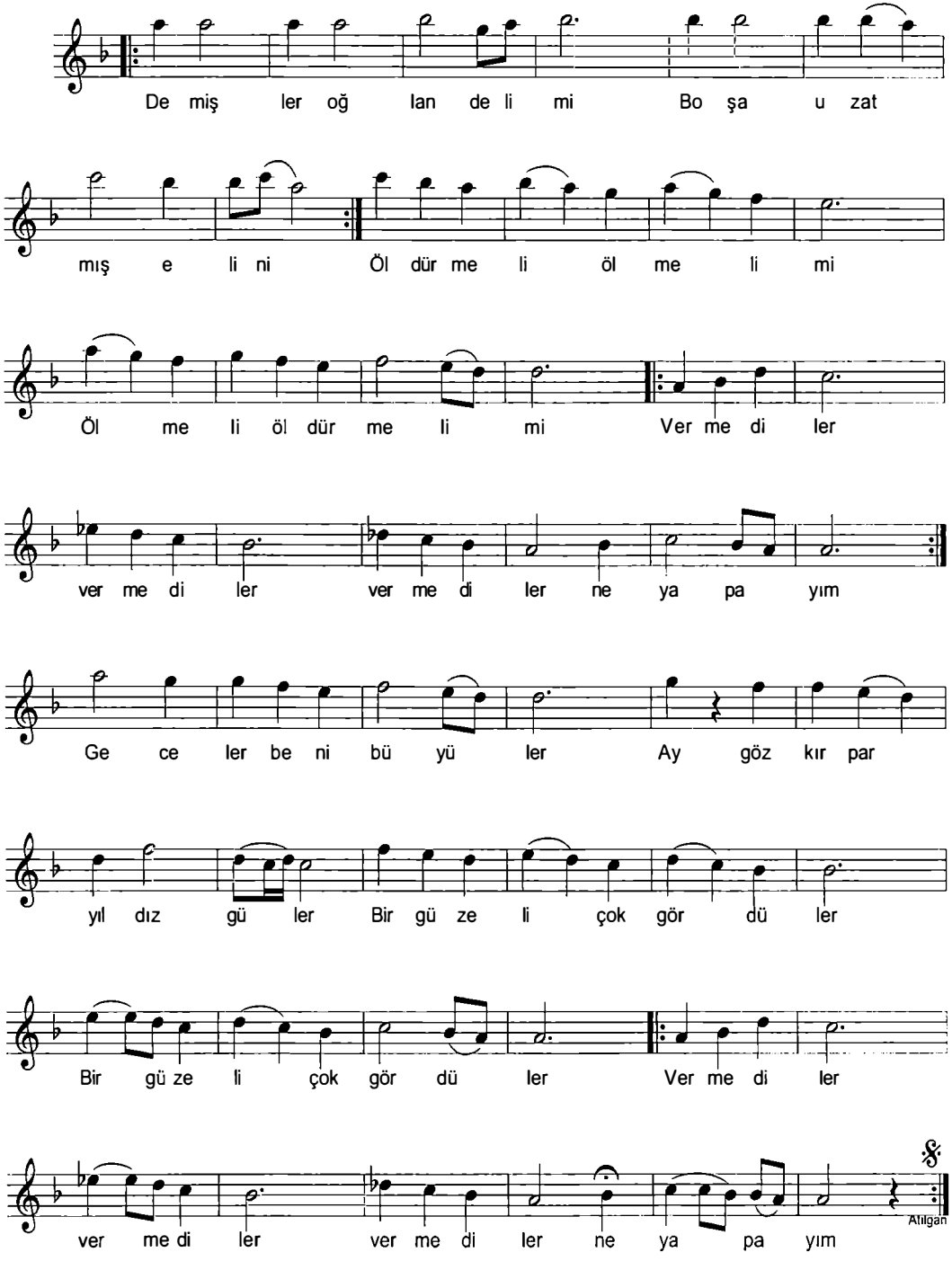

VERMEDİLER NE YAPAYIM

Karşı dağlar duman duman
Yeşil yeşil bitti çimen
Anam ne gelir elimden
Vermediler ne yapayım

Demişler oğlan deli mi
Boşa uzattım elimi
Öldürmeli ölmeli mi
Vermediler ne yapayım

Geceler beni büyüler
Ay göz kırpan yıldız güler
Bir güzeli çok gördüler
Vermediler ne yapayım

MAKAM

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

HIZIR GİBİ TUT ELİMDEN

SÖZ
HASAN TURAN

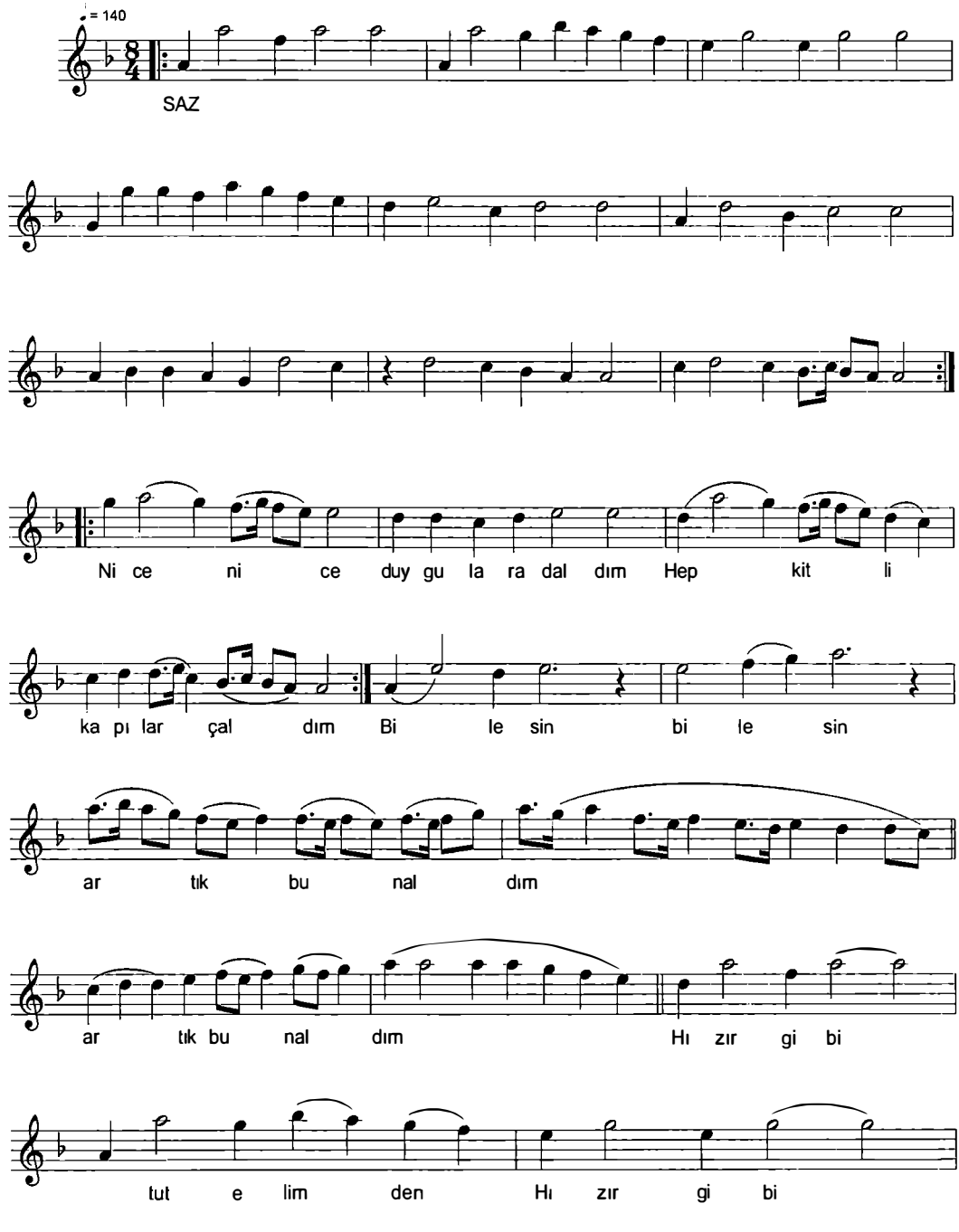

HIZIR GİBİ TUT ELİMDEN

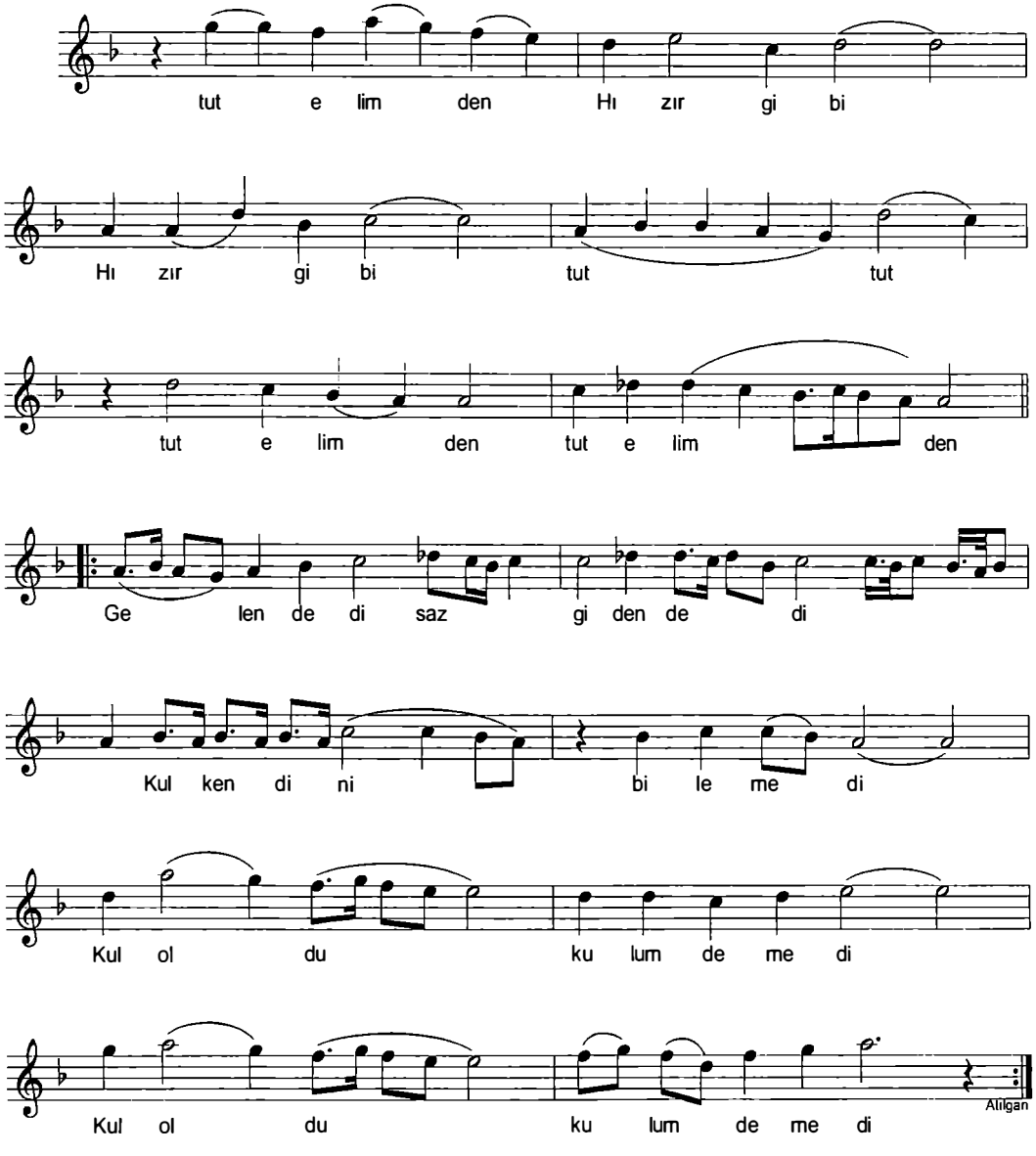

HIZIR GİBİ TUT ELİMDEN

Nice duygulara daldım
Hep kitli kapılar çaldım
Bilesin gayri bulandım
Hızır gibi tut elimden

Gelen dedi giden dedi
Kul kendini bilemedi
Kul oldum kulum demedi
Hızır gibi tut elimden

Bir merhem sür şu yarama
Elim değmedi harama
Girme Tanrıyla arama
Hızır gibi tut elimden

Duydum geldim gördüm bildim
Gönül defterini sildim
Büktüm boynumu eğildim
Hızır gibi tut elimden

MAKAM
MUHAYYER KÜRDİ
SÖZ
HASAN TURAN

EVİMİZDE ÇİÇEKTİN
KIZIMA

BESTE
CEMİL DEMİRSİPAHİ

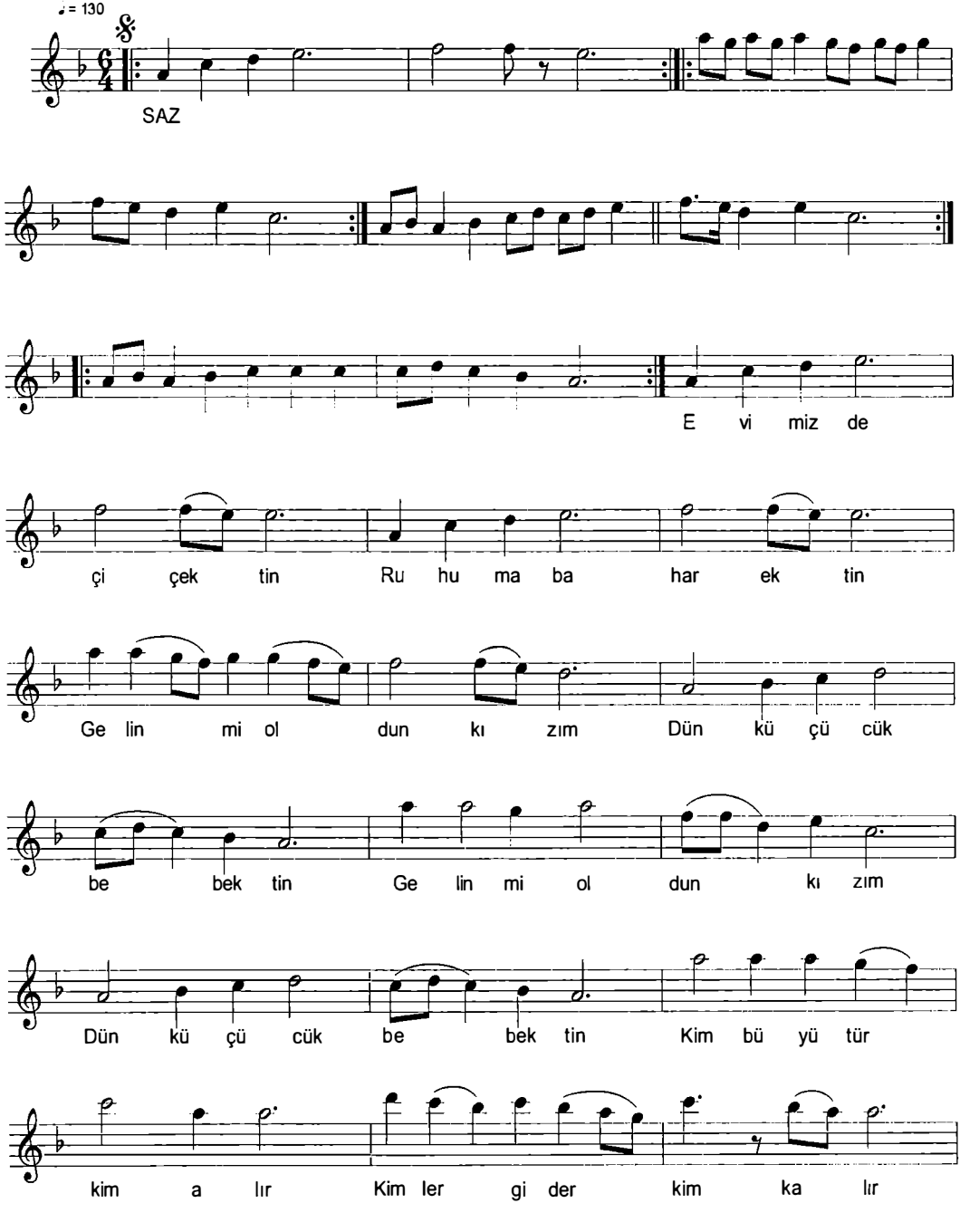

EVİMİZDE ÇİÇEKTİN

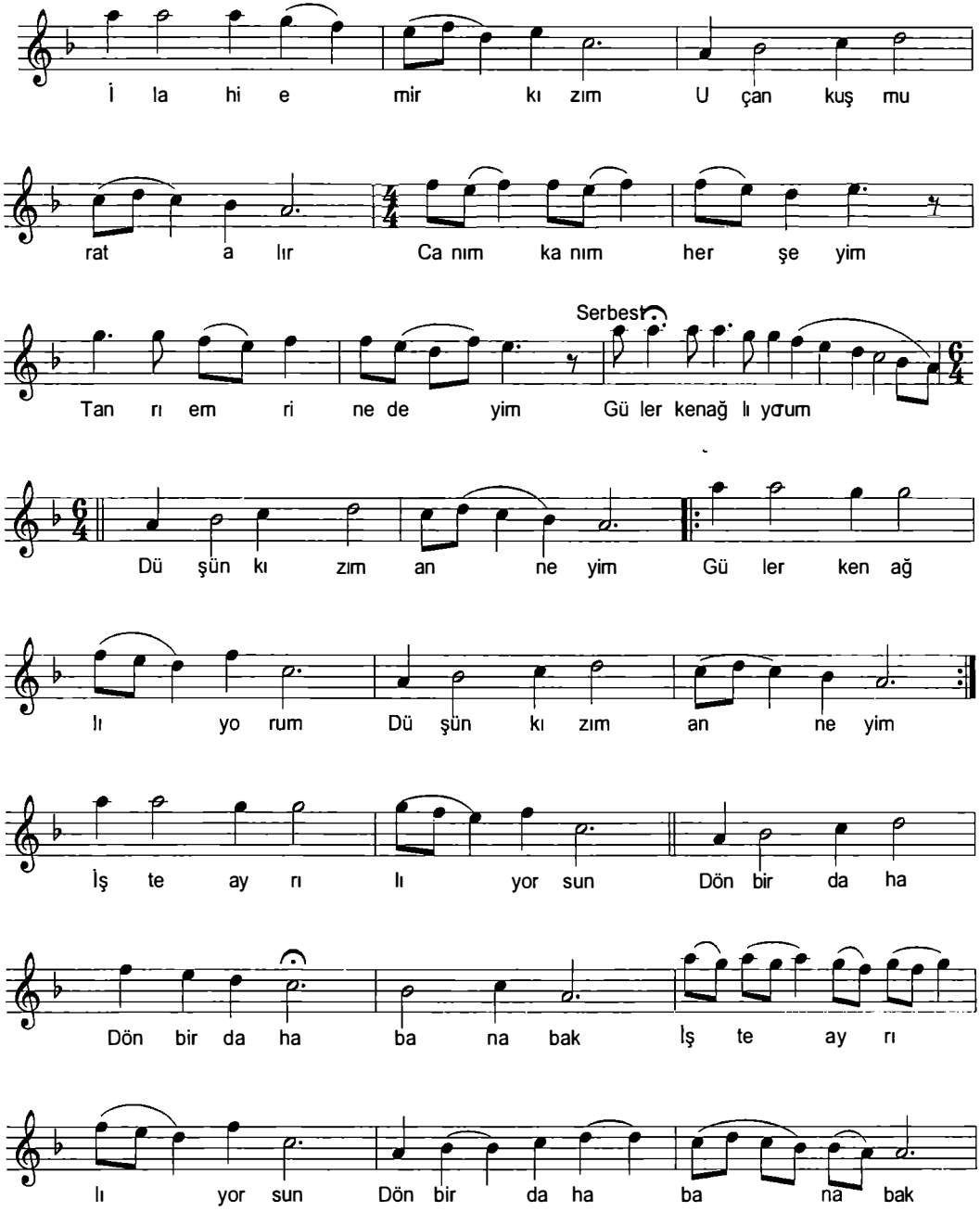

EVİMİZDE ÇİÇEKTİN

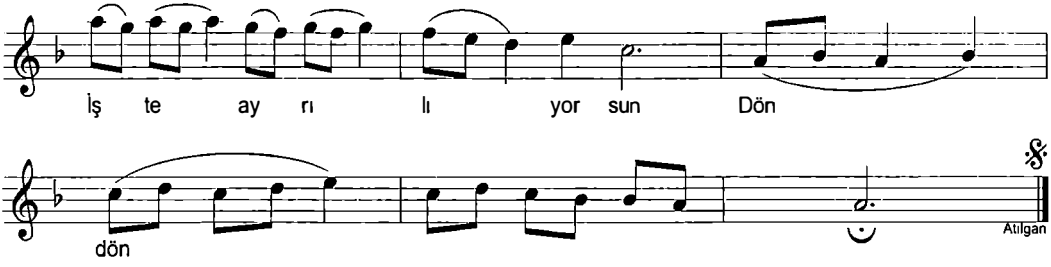

Evimizde çiçektin
Ruhuma bahar ektin
Gelin mi oldun kızım
Dün küçücük bebektin

Bağlantı
Kim büyütür kim alır
Kimler gider kim kalır
İlahi emir kızım
Uçan kuş murat alır

Canım kanım her şeyim
Tanrı emri ne deyim
Gülerken ağlıyorum
Düşün kızım anneyim

İşte yeni bir hayat
Bu başlangıç bu murat
Dünya güzeldir kızım
Hayata asma surat

Bağlantı
Alnım açık yüzüm ak
Yüreğin yüzümden pak
İşte ayrılıyorsun
Dön bir daha bana bak
Dön bir daha
Dön bir
Dön

V. BÖLÜM
BİLGİLER VE BELGELER

NE DEDİLER

MUTLULUK VE MUTSUZLUK TABLOLARI ÇİZEN ŞAİR HASAN TURAN

Cemil Demirsipahi[17]

Birbirini kıskanan iki dosttuk. O benim şiirdeki müziği ve felsefeyi yakalayışımı kıskanır, ben ise Turan'ın şairliği ile birlikte üzerini örttüğü başkaldırışını. Toplumsal sorunlara yöresel sözcükleri katarak, gözyaşından, yalvarı ve yakarıdan uzak bir yaratı ile oluşturduğu şairliğini kıskanırdım. Öylesi yazıyordu ki, okuyanı sosyal sorunların tam içerisine gömüyor, çıkmasına da izin vermiyordu. Bir gün kendisine "*Bu özelliğe nasıl ulaşa bildin* Turan Hoca diye sordum. Yanıtı son derece şairane idi.

"Ben önce halkla doluyorum,
Sonra Hasan Turan oluyorum"

Sabaha karşı şiir dergilerini karıştırıyordum. Karşıma bir şiir dikildi. Okudukça içime işliyordu. Şiir, yokluk doluydu. Yokluk yerlerini dolaştım. Camileri duaları inceledim. Şiirdeki sarsıcı yüceliği ve yokluğu arıyordum. Dualar, bir yakarı ve bir istem taşıyordu Segâh makamında. Bestekârlar konu için çoğunlukla segâh dizinini seçmişlerdi. Oysa bu şiirde yokluk vardı. Ama bir yakarı ve bir istem yoktu. Gözü pek, korkusuz, yiğitçe bir dikleniş ve soru içerisinde sorular vardı. Segâh makamı yokluğu taşıyor, fakat dikilişi taşıyamıyordu. Makama yeterli genişliği kazandırarak yiğitliği verebilen, dügâh perdesine yerleştirerek bestemi tamamladım.

"Dedi boyun eğ hükmüme
Belâ verdi küme küme
Ferman okudu köküme
Nem alacak felek benim"

17 Besteci – Avukat. Hasan Turan'ın Ne'malacak felek benim / Ana beni eversene / Şen ola düğün şen ola vb. şiirlerinin bestecisi.

Türkiye'nin efelenen yapıtını en ünlü sanatçıları seslendirdi. Sınırları aşan altın plak oldu. Hasan Turan geldi tanıştık. Cebinden yeni bir şiir uzattı. Anadolu gençlerinin evlilik sorunlarını irdeliyordu. Evermek, kişiye aileye hoş gelir. Oysa evermek için: Bakır taslar kalaylanacak. Bir odada bir mum yanacak. Yeşil küncüler dal dal olacak. Kilim, halı, ay boynuzlu mal olacak. Ala keçiler çift doğuracak. Süt, yoğurt bol edilecek. Gönüller hülya kuracak. Şükür gitti bizden darlık diye bir oh çekilecek. Ata erkil töreye uygun olarak:

"Bu yıl bana bir hâl oldu ah
Ana beni eversene, ana beni eversene"

diye haykıracak. Evet, şiir böyle haykırıyordu. *"Ana beni eversene"* diye haykıran ikinci güftesini de besteledim. Her türden sanatçı okudu. Altın plak oldu. Bir dahasın da başka bir şiirini getirdi. Bir çığır açıyordu. O günlerde kaynanayı kazana atıyorlar. Yandım gelinim dedikçe altına odun atıyorlardı. Gelinler alay ediyordu. Şair Hasan, düğünün mutluluğunu, saygı ve sevincini bir arada kutlayan, yaşayan bir toplum istiyordu. Nasıl bestelemezdim?

"Çifte kurşun ata ata
Gelini bindirdik ata
Gözlerin aydın kaynana
Şen ola düğün şen ola

Çalınsın saz ötsün teller
Oyuna çıksın güzeller
Kıvrılsın incecik beller
Şen ola düğün şen ola"

Sayısız düğünlerin ulusal marşı gibi altın bir plak oldu. Bir başka gün bir başka şiir getirdi. Bana da *"bestele"* dedi. Hasan Turan bu şiirde bir ananın dramını yaşıyordu. Bir düğünde herkesin saygı ile baktığı anıt

gibi ortada dikilen ana aslında yıkılan bir harabedir. Yıkılmışlık saklamağa çalışılsa da gizlenemez ki. Kutlamalarda gizlenmeye çalışılan acı büyüdükçe büyür. Var ettiği, büyüttüğü, *"Alnın açık, yüzün pak / Yüreğin yüzünden ak"* diye öğündüğü kızını hiç büyümeyecek sanan ananın:

"Gelin mi oldun kızım
Dün küçücük bebektin"

demesini yadırgayamazsınız. Varlığından, canından parçayı uğurluyor. Gözyaşında ananın son dileği duyuluyor. Dilleniyor.

" İşte ayrılıyorsun, dön bir daha. Dön bir daha, bana bak.
Gülerken ağlıyorum düşün kızım anneyim"

Keyifli bir akşam yemeğinde Hasan Turan açıldı. Bir yandan öğretmenliği yürütüyor, bir yandan şiir okudukça coşuyordu. Hayran olduğum pek çok şiiri hiç unutamadım. Bunlardan biri, gençlere sevgide gösterilen yolların acımasızlığı, yanlışlığı üzerine idi. Seven genç: Ben sevdim vermediler dese; *"Öldür... Öldür"... "Çok seviyorum öldüremem"* dediğinde ise. *"öl... öl..."* diyorlar. İki yol da ölüme açılmaktadır. Duygulu Hasan Turan hepimize yol gösteriyor. Vermediler ne yapayım diyerek bu gerçekle yaşamak cesaretini göstermek ve yaşam süresince onun mutluluğuna hizmet etmek için çalışmak. Sevgidir. Bu da altın plak oldu.

"Demişler oğlan deli mi
Boşa uzatmış elini
Ölmeli öldürmeli mi
Vermediler ne yapayım"

Turan da yağmur gibi şiir yağıyordu. Bizler duygudan sırılsıklamdık. Artık, seçemiyor büyük bir açlıkla bestelemeyi düşünüyordum. İnsan hem sever hem akıllı ola bilir miydi? Ama seven insan şair olabilirdi. Ülkemizde ozanlara bu nedenle de âşık, kusuruna bakma derlerdi.

Üstelik âşıklara hoşgörü ile bakarlardı. Oysa Turan, sevmek duygusuna karşı çıkanları korkutuyordu. Sevgi coşkusunun insanlığa ilâhi bir armağan olduğunun bilincine varmalarını istiyor ve kendisi ise aşkını yiğitçe ilân edebiliyordu.

"Ne etmeli neylemeli
Bu derdi kime demeli
Vallahi sevdim seveli
Billahi sevdim seveli
Deliyim deliyim dostlar deli"

Böylesine bir sevgi cesareti bestesiz bırakılamazdı. Besteledim. Yaşamımıza bir altuni renk kattı. İnsan yalnız yaşamağa alışamaz. Hele sevgiden. Ahbaplar önünde gözden, sözden düşmüşseniz. Çekilmez olur. Düşler hayra yorulmuyorsa oy oy oy! Dayanılmaz. Gönlüne tuzak kurarlar. Vururlar. Oy yalnızlığın türküsüdür. En anlamlı bu bestemi ben çoğundan ayırırım. Bu nedenle armonileyerek orkestra eseri biçimine dönüştürdüm. Turan'ın şiiri ile ayrılmaz bir bütün oldular. Eseri dinleyen gözleri ben nemsiz göremedim. Hasan Turan bile dinlerken damlalar bir bir düşerdi. Hele "*Kıvırcık saçlı karısı yokken*" bir çocuk gibi bağıra çağıra ağlamıştı. Yazdığı şiir kimsesizlikti. Gerçekten gerçekti.

"Her sabah her seher dayanır cama
Hep onu görürüm baksam arkama
Vazgeçsem sevmesem iyidir ama
Neyleyim gönül bu durulmuyor oy

Gönlüme alevden tuzak kurdular
Geceki rüyalar tatlı duygular
Vurdular dostlarım beni vurdular
Gündüz yok oluyor derilmiyor oy"

Turan ne insansız, ne sevgisiz, ne de bağımlı yaşayamazdı. Sevginin kırıntıları bile ona bir hazine gibi gelir. Sevebilme yeteneğini

Tanrı'nın elinden almaması için dua ederdi. Sevgi bir güzellikti. Sevgi her zaman bir insan yaratan mucize idi. Şiirleri insanı dolduran bir büyü gibi, dünyayı ve yaşamayı sevdiriyordu. İnsanın değerini ortaya çıkarması, öğretmenliğinden getirdiği bir alışkanlıktı. Buna karşın gözünü kırpmadan, sözünü esirgemeden bir saldırgan ve hırpalayıcı yapısı vardı. Uyumsuz kişilere hiç hoşgörüsü yoktu. Söz ile yaralardı. Bir de emekliliğe düşmandı. 27.09.1973 tarihinde avukat büromun kapısında şu şiiri aslı buldum:

"Her mutluluk bir anı
Savar her tür insanı
Yılları emekli etmiş
Şair Hasan Turan'ı"

Kitli kapıları hiç sevmezdi. Kızar ve şiirini yazıp asardı.

"Aramazlar ararım
Dostlar dağdır ben karım
Dost için kahır çektim
Dosta gönül adadım.

Geldim bulamadım
Unutulmasın adım
Dostlarım sağ oldukça
Ölmemişim ben varım"

Şair Dostum: Sen Türkiye durdukça ne emekli olabilirsin, ne unutulabilirsin, ne de ölebilirsin. Sanatçı dostların eserlerini seslendirerek ülkemiz ve binlercesi ile birlikte: Zeki Müren, Müzeyyen Senar, Nesrin Sipahi, Güzide Kasacı, Sevim Tanürek, Nurinisa Toksöz, Ayla Algan, Şevket Uğurluel, Nezahat Bayram, Osman Türen, Nurettin Çamlıdağ, Ahmet Sezgin, Bedia Akartürk, Atilla İçli, Ayten Kaplan, Atilla Yelken, Yüksel Özkasap, Zühre Varışlı, Asuman Çevikkalp, Bin Ali Selman, Yıldız Tezcan, Halil Atılgan ve Cemil Demirsipahi her yerde seni arıyor.

"NEM ALACAK FELEK BENİM"

ALİ TAŞ Kasım 1998

"Yandım yandım kor mu verdi
Ekşi tatlı nar mı verdi
Sarı saçlı yar mı verdi
Ne'm alacak felek benim"
Hasan TURAN

Tekin değildir Ceyhan Ovası'.. Türkülerle, şiirlerle, manilerle Çukurova'nın kalbini yoklar durur. Sarı sıcağın tutuşturduğu coşku yangını türkülerin rüzgarıyla alevlenir.

Kemal Sadık GÖKÇELİ ve Raşit Kemal ÖĞÜTÇÜ'den sonra, Ceyhan Ovasının diğer bir önemli edebiyatçısı Hasan TURAN'dır. Şiirleri, hemşehrisi Orhan KEMAL'in şiirleri ile yapısal bir benzerlik taşısa, dostu Yaşar KEMAL'ın destancı yönüyle benzerlik gösterse de; asıl yakınlık kurduğu ve yazındaş olduğu Aşık FERRAHİ'dir... FERRAHİ'nin, "Ela gözlü nazlı yari görem dedim göremedim"i ile, Hasan TURAN'ın "Ana beni eversene"si, yazı-yaba savrulur folklorun sofrasında. Karacaoğlan'ın, Dadaloğlu'nun birikiminde yücelir.

Hasan TURAN popülist gözükmez. Vitrin oluşturmaz kendine. Adını bilen azdır. Ama, türküleşen şiirleri dillerdedir. Köydeki çoban da bilir onun türkü olan şiirlerini, kentdeki seyyar satıcı da. Önemli olan da bu değil midir? Bu, küçümsenecek bir mutluluk değildir.

Hasan TURAN, sazsız bir ozandır. Çalıp söylemez. Onun şiirlerini, başta TRT olmak üzere, birçok görsel yayın organlarında ve kasetlerde Yıldıray ÇINAR, Atilla İÇLİ, Ayten KAPLAN gibi nice sanatçılar seslendirmişlerdir.

Cemil DEMİRSİPAHİ, Atilla İÇLİ gibi bestecilerin türkü yaptığı bu yapıtlar "Nem Alacak Felek Benim, Ana Beni Eversene, Şen Ola Düğün Şen Ola, Vermediler Ne Yapayım, Çukurova'da Bahar, Evimizde Çiçektin, Gel Gayri, Ov (Gizli sır), Deliyim Dostlar" gibi uzun yıllardan bu yana çalınıp, söylenen örneklerdir.

"Bir giyimlik şal mı verdi/Bir tulacak dal mı verdi/ Türkenmeyen mal mı verdi/ Ne'm alacak felek benim" dediği "Zuğürt" (s.1) şiirinde, 'umursamaz' bir tavır içinde görülen TURAN'ı bu konuma iten, yaşamını yansıtan umarsızlıktır. Bu boşvermişlik, nihilist tutum, tepki koyan eleştirel bir gizleme içeriğinde ver verir. İçli, duygusal, bu kahırlı duyarlılık; "Karşı dağlar duman duman/Yeşil yeşil bitti çimen/ Anam ne gelir elinden/ Vermediler ne yapayım/.../ Giydi ufuk bir siyah tül/ Morca morca açtı sümbül/Ne küsersin behey gönül/Vermediler ne yapayım" (s.7) dizelerinde de görülür.

"Ahıma da Hasan Turan ahıma/Devlet kuşu konmam dedi bahtıma" (s.121) diyen ozan; "Başına dağ düşen gövdesi hış olan" (s.33-34) bir burukluktadır. Kendi tanımıyla "...tebdili şaşmıştır"(s.31), "...ömrünü çapıt gibi çürütmüştür"(s.51). "Karlı dağlar sıra sıra/Sarıldık kuru hasıra/.../Garip ucuza satılır/Ölse çukura atılır" (s.37); "Selam almaz görgüsüzün güdüğü/Paran varsa öttürürsün düdüğü" (s.96); "Kara haber gibi fahm/Ne olacak benim halim/Göğermeden koptu dalım" (s.68) gibi dizelerde, "Yıldızı felek ile barışmayan" bir ozanın (s.52) genelleşen öznelliği görülür. Naifleşen tepkisel nihilizm

züğürtün diline yerleşir:

"Burda sual orda sual
Arşı alem zülüre zühal
Yığmışlar duğ gibi ochal
Çekemez dize ne deyim" (s.18)

Diyecek bir şeyi olmasa da 'şiir adına' söyleyecek çok şeyi vardır. Bu nedenle, "züğürt ölür bir zavallı fert olur" (s.68) dizelerinin ardından, "züğürdün sesini kimler duyacak" (s.72) karamsarlığına kapılsa da ozan, Bedri RAHMI'yı teyit eden bir özellikle, onun sesi duyulur. Bir elin parmaklarını geçmeyen yaşayan halk ozanlarından biri olarak, Karacaoğlan'dan günümüze uzanan aşık çizgisinde Aşık VEYSEL'in ardındaki yerini alır. Bu yer alışta, 'yalın ağırlıklı içten, naif ve özgün dilde görülen folklorik' özellikle dizeler yanında, şiirselliğe katkıda bulunan az sayıda imgesel nitelikler vardır. Örneğin: "Giydi utuk bir siyah tul" (s.7), "Dal ucunda boz serçeler sevişir" (s.10), "İpek zulfün tel tel mor belik tek tek" (s.15), "Başım dağlar gibi puslu" (s.24) "Fesleğen kokulu şu topak kakül" (s.21)", "Alevler püskürür her bastığım taş" (s.63), "Buz tutar duygularım" (s.16) ve "Hıçkırık yangını sarar bacayı" (s.123) gibi imgesel dizelerin yansıtıcı ve görselleştirici bir araç konumunu üstlenmesinin yanında, şiirsel bütünlükten ödün vermediği görülür:

"Güneş secde eder ufka eğilir
Akşam olur boz inekler sağılır
Eser seher yeli saçın dağılır
İpek zülfün duvak olur yüzüne" (s.35)

Bir halk ozanın da olması gereken, 'özgün ve yalın ağırlıklı bir dil kadar, yöresel etkilerle sanatlaşan folklorik, otantik ve pastoral niteliklerin kaçınılmazlığıdır.' Yaşam ve sanat olarak, içerik/yapısallık olgularıyla gelenekselliğin etkisi de yadsınamaz. İşte Hasan TURAN şiirine de, imgelem yoluyla bu birikim ve olguların girmeye başladığı yukarıda yer alan bazı

dizelerde görülebilir. Ve sonra artarak yoğunlaşır... "Nem'alacak, versene, tebdilim şaştı, gövdem hış oldu, behey gönül, atım gilmez eşkine, n'me gerek, çevre, su, ulaşarak, nra, dara, nara, aş, burünmek, del'olurmuş, dökük, üğüne, kitli, haş, püsem, goksün, güğüm, hasır, elif, dam, urba, ne'me gerek, güdük, cücük, insanık, kurna, düzeçe, güzeçe, puslu, karavana, postal, gem vurmak, ışıldı" gibi yöresel, halk dili sözcüklerinin, şiir içinde uyumlaştığı gözlenir...

"Henüz kınası üzre elekte
Ah şu gelin benim olsa felekte
Bileziklar yıldır yıldır bilekte
Burma gördüm ışıl ışıl kor gördüm"
(s.21)

"Ay boynuzlu malımız var" (s.4), "Davullar çift çift vurula" (s.5), "Boncuklu sofra serile" (s.5), "Görümceler un elesin" (s.6), "Kol kol seymenler dolana" (s.6), "Çifte kurşun ata ata/ Gelini bindirdik ata" (s.6) ve "iki kısrak versin ikiz taylaya" (s.72) gibi folklorik bütünlük yanında; "Ah şu gelin benim olsa felekte" ve "Tuz ekmek hakkımız var" örneğinde olduğu üzere, deyimsel niteliklerin yer aldığı görülür. "Efil efil dalgalanan" (s.86), "Kuzular kırda yatışır/ Nevruz çiğdeme katışır" (s.87) ve "Yağmur gibi püsem püsem çiledim" (s.79) dizeleriyle ise, poetik yansımanın tablosu pastoral bir görsellik kazanır. "Yürek yanmayınca suya susamaz/ Hak sussa da halk şairi susamaz" (s.60) örneğinde ise cinas sanatından yansıma görülür.

Hasan TURAN şiirindeki diğer bir önemli cephe, gericilik ve Köy Enstitüsü siperlerinden oluşur... "Bu mesleğin amentüsü fazilet" (s.38) dediği öğretmenlikten yana durup bilim ve çağdaşlığa koridor açarak, "Peçeyi çarşafı fesi/ Sustu arapçanın sesi" (s.41) dizeleriyle güncel eleştiri getirir yaşamsal olumsuzluklara, "Parladıkça beyinde müsbet ilmin ışığı/ Silinir alnımızdan yılların kırışığı/ Kitaplar insan dostu biz onların aşığı" (s.47) dizelerinin de yer aldığı "Gençlik Türküsü" şiirinde, çağdaş eğitimin önem ve gereği yanı sıra; ülkedeki gericilik bağnazlığına değinir:

"Çölde kalan yolcular bulutlara taş tutar
Bilimde beslenmeyen inanışları pas tutar
Yavrusu cahil kalan millet her gün yas tutar"

...

Şu arabın peçesi bu tekkenin mürüdü
Asırlarca ülkeyi nerelere sürüdü
Bir loknaya lu çeken kara görüş
çürüdü" (s.48)

Hasan TURAN, her Köy Enstitülü öğretmen gibi "On yedi nisanlar yaşayacaktır" (s.113) inancını yineler. Ama o, şair olmanın yararlılığıyla da, ..."/Düziçi yılları en güzel çağım /17 Nisanlar onur bayrağım /..." vurgulamasını yaparken, "Kalemim susmadan hep yazacağım" (s.120) anımsatmasında bulunur. "Bizler arı olduk enstitü petek" (s.118) dediği o günlere anısal dönüş yaparak , "Düldül dağı gene öyle puslu mu/ Deliçay azdı mı yoksa uslu mu/Harmiye yeşil yeşil süslü mü (s.102) diye sorar. Köy Enstitülü arkadaşlarına ithaf ettiği, 117 dörtlükten oluşan "Yıllar Oy" şiirinde; "Lodos yeli esti eritti karı/ Çiçekler çiçeğe konuyor arı/ Gelmiş midir Düziçi'nin baharı/..." (s.102) dizelerinde özlemini dile getiren ozan; Elde kazma omuzlarda yabalar/ Köylü olan bizim gibi çabalar/ Hasan Ali Yücel, Tonguç Babalar/... (s.112) dizelerinde ek olarak; İlmin ışığında selama durduk / Sellerin ağzına çelik gem vurduk / Yirmi iki yerde koca kent kurduk /..." dediği Enstitü anılarına noktayı koyar:

"Koca konak başına un çöktüler
Temeline dinamit mi döktüler
Ne biçim vurdular nasıl söktüler
Anıları alıp giden yıllar oy" (s.103)

"Ya olurum ya güzeli severim" (s.70) diyen ozanın "Yelkeni suya daldırdığına" da (s.24) tanık olunur. "Deli' olduğu" çağlardır artık ozanın... "Ala geçim çift doğurdu / Bol ettik sütü yoğurdu / Gönlüm ne hülyalar kurdu / Ana beni eversene" (s.3) diye tutturur. Sürdürür sonra: "Kına gibi un öğüttüm // Güveylik urba diktirdim // Uyuyan bahtım uyansın /.../ Kilimimiz halımız var / Oğul oğul balımız var / Ay böynüzlü malımız var / Ana beni eversene" (s.4) Sonra da başlar ozan "Şen ola düğün şen..." demeye:

"Davullar çift vurula
Aşluda halay kurula
Düşler hayıra yorula
Şen ola düğün şen ola" (s.5)

Davullar vurula vurula da, şu ayrılıklar da olmaya... Belli ki, sevdiğini alamamanın gönül yoksulluğunu da yaşamıştır ozan. "Vermediler ne yapayım" deyip boynunu bükmesine bükmüştür ama, içli dizeleri de okurlarının yüreğinde büyüdükçe büyümüştür. Nihilizmde çevrelenen umarsızlık yürekleri sözcük mahzenine çevirmiştir:

" Demişler oğlan deli mi
Boşa uzattım elimi
Öldürmeli olmeli mi
Vermediler ne yapayım" (s.7)
Gün batarken karşı dağlar mor
mor olur
Yüreğimde ateş yanar kor olur
Ayrılığı söylemesi zor olur" (s.58)

"Yiğit sözü mermer olur taş olur" (s.77) dizelerini çizgisine yansıtan TURAN; "Halk şairi halktan alır gücünü/Söyler gerçekleri dili mert olur/ Hakkı görür haksızlığa yüh çeker / Halkın derdi yüreğinde dert olur // Felsefesi sezgisinde saklıdır / Mizrabı konuşur teller haklıdır / Ağıttır acıdır dokunaklıdır / Dili güzel devişleri sert olur" (s.60) dizeleriyle de tümelden tekile bir poetik öznellikle noktalar bakış açısını. Hani ya, doğru da söyler. 'Yumuşak, yalın' söylemenin şiirsel bir yetkinlikle "taş-sert" benzetmesine uygun düştüğü yadsınamaz. Sonuçta, 'içli, rahat, buruk, umutsuzve nihilist bir tavıra bağlar dizelerini:

"Hasan Turan eğilmesin başımız
Pir Sultan, Emrah'tan sürer yaşımız
Mermerden dikilmez mezar taşımız
Ya bir çalı dibi ya da mürd olur" (s.60)

Ortaya çıkan tablo, 65 milyonluk şair bolluğunda(!)-Hasan TURAN örneği nesli tükenen ozanlara "selam olsun' yolundadır. Ve... "Ne zaman bir türkü duysam şairliğimden utanırım " sözünün güncel bir teyiti anlamındadır...

"Yeşil küncüm dal dal oldu
Çocukluğum masal oldu
Bu yıl bana bir hal oldu
Ana beni eversene"

(NEM ALACAK FELEK BENİM / Hasan TURAN / Kültür Bakanlığı Yv. 1997/121/sv1)

Makale Yazar Ali Taş tarafından kaleme alınmış, Adana'da yayımlanan Söylem Dergisinde 1998 yılının Nisan ayı sayında yayımlanmıştır.

Hasan Turan!.. Hasan Turan!..

Mustafa Onar

Adını yazabiliyorum ama, ötesine ne yazacağımı bilemiyorum. "Bir varmış,bir yokmuş.Evvel zaman içinde,kalbur saman içinde bir Hasan Turan varmış"diyesim geliyor.Ozan mıydı,şair miydi? Hangisini diyeyim diye de, zorlanıyorum.Kendisi şair dediği için ben de şair,diyorum.Dolayısı ile yazdıkları da şiir oluyor.

Adını duyuşum altmış yıla varıyor.O günlerde bir Yurt Gazetesi vardı.Halkevleri çırarırdı.Köylere de gelirdi.İlk şiirini onda gördüm.Adının altında "Düziçi Köy Enstitüsü Öğrencisi" yazılıydı Sonra ben de oranın öğrencisi oldum.İki sınıf üstte olduğundan tanışma olanağını bulduysa da senlibenli konuşma olanağını bulamadımdı.İşte ilişkisi kurabildikçe konuşabiliyorduk.

17 Nisanlar Köy Enstitülerinin bayramıydı.Son sınıf öğrencilerinin Müdür'den sonra konuşma geleneği vardı.1947 17 Nisanında o konuşmuştu.O yıl Eğitim Başlık'ta görevli öğrenciydim.Son sınıf öğrencilerinin notlarını okumak bana düştü.Öğretmenler de yazıyordu.Arkadaşlarına göre,Hasan Turan'ın notlarında bir üstünlük vardı.Yöredeşim olan, sınıfından Osman Karadut'a açtığımda,Türkçe'yle bağlantılı dersleri ileridir,demişti.Öye olduğu da belliydi.Toplantılarda ya bir şiir okur,ya da bir konuşma yapardı. Bu, o dalda bir yeteneğindendi.

Daha birinci sınıf öğrencisiyken,Düziçi'nden Sesler adlı bir kitaba şiirleri alınmıştı.Başkalarının da alınmıştı ama,onlardan yalnız Hasan Turan şair olarak kaldı,öyle de tanındı.Bu da, şairliğin bir sanat, bir yetenek işi olduğunun,çalışmayla olamayacağının kanıtıydı.Kimileri bir an için duygulanıyor,ya şiir, ya da denemesel yazılarla boşalmağa çalışıyorsa da,yazdıkları okuyucu bulamıyor.Hasan Turan'ın,şiirleri gibi öteki yazıları da okuyucu bulur,okunurdu.Bilebildiğimce şiirlerinden on tanesi de türkü oldu.

Şiirlerini hep seslem(hece) ölçüsüyle yazdı."Ulusal şiirimiz, bırakamam,derdi.En azı yedi,en çoğu on dörtlük seslemliydi. Seslem sayısına,ya da akışına göre Turan,Hasan,Hasan Turan adlarını koyar,ama ikinci ad anlamına gelen "mahlas" kullanmazdı. Çoğunluğu dört dizeli olmakla birlikte,üçlü-beşli olanları da var,üçlülerden nakaratlısı da bulunuyor.

Ne var ki, kimi şiirleri yok olmuş,kendisi de bulamıyordu. Bildiğim "yok"lardan birisi de Düziçi Köy Enstitüsü Müdürü Lütfi Dağlar'ın ayrılışında yazdığı "Ayrılık" şiiriydi. Oldukça uzundu.Niye yok olduğunu sorduğumda,"Oldu işte." demekle,yetin-

mişti.Üzüldüğü belliydi,üstelemedim.Oysa, çoğaltıldığını biliyordum,Eğitim Başılık'ta görevliyken çoğaltanın biri de bendim. İlginç yanı, bendeki de yok oldu.İkimizin koşulları da düzensiz olduğundan,koruyamadık.Dağıttıklarımızdan birinde olabilir umudundayım.Ama, bugünlerde bulunur,bu kitaba konulabilirse,daha yararlı olur...

Dönem,Köy Enstitülerinin horlanma,kapanma dönemiydi.O şiiri yüzünden soruşturma geçirdiğini de biliyorum.Ürün veren,üretken olduğundan, her konuyu şiirleştiriyordu.Bir şiirine de "Unutursun" başlığını koymuştu.

Bir acı duman tüter
Konar bir baykuş öter
Kalp susarak nefes biter
Gün gelir unutursun
Gün gelir unutursun

Diye, nakaratlı dizelerini sıralamış.Oysa, üretenler unutulamıyor.Uzun geçmişin Yunusları,Fuzulileri,Karacaoğlanları,Nedimleri,yakınların Fikretleri,Akifleri,Nazımları,Veyselleri yasaklanmalarına karşın unutulmadılar.Hasan Turan da unutulmayacaktır.Radyo, ya da televizyonlarda "Nem alacak felek benim.", "Ana beni eversene","Şen ola düğün sen ola","Evimizde çiçektin" "Gel gayri" ezgileri duyuldukça,nasıl unutulur?..Gözlerle görülmese bile gönüllerle görülür.

Ancak, "unutulmaz"lık da kolay bir aşama olmuyor.Birtakım çileler gerektiriyor.Bunu Hasan Turan da çekiyor. 1924 yılında Darende'nin eski adı Aşudu,yeni adı Gürpınar köyünde doğuyor.Küçük yaşında babasız kalıyor. Dul annesi, kışların hem uzun,hem de sert sürdüğü yerde duramıyor.İki oğlan bir kız olan çocuklarını alıyor,Çukurova yolunu tutuyor.Orada, bir cadır içinde de olsa,yaşanabileceğini umuyor.O umutla Ceyhan'ın Mustafabeyli köyünü buluyor.Kendisi ırgat,çocukları çoban oluyor.Hasan Turan'ın unutamadığı olaylardan birisi,çobanken dövülmesidir.

O acılı döneminde o kuşağın şansı olan,onun gibileri kucaklayan Köy Enstitüleri,Hasan Turan'ın da şansı oluyor.Düziçi Köy Enstitüsü'ne giriyor.Orada beş yıl öğrenim görerek,çobanlığını yaptığı köyün öğretmeni,sonra da belediyesini kurarak ilk başkanı oluyor.Artık dövüleni değil,övülenidir. Bu aşamasını da Köy Enstitülerine bağlıyor.Ben de o kökenden olduğum için,görüşüne noktası, virgülü ile katılıyorum.O kurumlar hepimize birer aşama yaptırdı.Ne var ki, çoğu şair,çoğu öğretmen gibi Hasan Turan da politikacı olarak, politikacılarla baş edemedi,ikinci seçimde seçilemedi.Ama,üzülmedi,olağan karşıladı.Şairliğini sürdürdü.

Köy Enstitüsü şansıyla öğretmenlik-politikacılık aşaması yapan Hasan Turan,kimileri gibi ekonomik güce de kavuşamadı. Zorlana zorlana,binbir sıkıntıyla Ceyhan'da bir ev yaptırabildi.Sıkıntıları doğuştan başladığı için,Köy Enstitüsü'nü başarıyla bitirdiğine karşın,üst öğrenim yaparak branşlaşamadı. İlkokul öğretmenliğiyle yetinmek zorunda kaldı.Arkasından evlendi,baba oldu.Çocuk yükünü de yüklenince,hiç kıpırdayamadı. O koşullar altında bile rahat görünmeye çalışırdı.Köy Enstitülü arkadaşlarına da çok bağlıydı.Gerektiğinde onlarla buluşup geçmişi yaşarlardı. O ilişkisini bir şiirle daha da pekiştirdi. 117 dörtlük,468 dizeden oluşan şiirin son dizesi,"Anıları alıp giden yıllar Oy"la sürüyor.468 dize de bu oluyor.Şiirin hepsini buraya alma olanağımız olmadığından,son dörtlüğünü sunuyoruz.

Ahtıma da Hasan Turan ahtıma
Devlet kuşu konmam dedi tahtıma
Bundan sonra yıldız doğmaz bahtıma
Anıları alıp giden yıllar Oy

Hasan Turan'ın öteki şiirlerinde de,bunda olduğu gibi,ağırlığı anı alıyor.Bir bakıma anılarla avunuyor.Gönlünce avunurken, 47 yıllık eşinin ölümüyle karşılaşıyor.İleri yaşında yalnız kalması,sorunlarını paylaşacak en yakınından olması,geçmişte çektiği çileleri büyük ölçüde unutturdu. Yeni çilelere düşürdü.Yeni acı ile,Abdülhak Hamit Tarhan'ın "Makber"ini andıran "Kalemim Sustu"yu yazdı.Ağıt denebilecek,16 dörtlüklü şiirin de sonlardaki 16 dizesi "Uyan gülüm ne haldeyim gör beni"lerle sürüyor.Örnek olarak bir dörtlüğünü sunuyoruz.

Sen gövdeme gönül oldun baş oldun
Gözlerimde ılık ılık yaş oldun
Yarım asır her derdime eş oldun
Uyan gülüm ne haldeyim gör beni

Ancak, ölenle ölünmüyor.Eşi öldü diye, Hasan Turan da ölemezdi.Dayanacak, çocuklarına bir acı daha yaşatmayacaktı.Onu yaptı. Toparlanmasını bildi.Yaşamaya koyuldu.İkinci evliliği yeğledi. Yeni eşi Enise hanım,adı gibi "seven"di.Hasan Turan'a göre çok gençti ama, çok olgun çıktı.Onun da ikinci evliliğiydi.Yeni eşini hiç üzmedi.Üvey çocuklarına da saygılı oldu.Ama, şanssızlıktan kurtulamadı.Üzmemeye özen gösterdiği,"Allah başımızdan eksik etmesin" diye yalvarıp durduğu Hasan Turan'ı akciğer kanserine tutuldu.Bir büyük üzüntüyle daha buluştu. Dönüşü olmayan bir yoldaydı olduğunun bilincindeydi.Üzüntüleri bizlere de yansıdı.

Artık hastane işlemleri başladı.Enise Hanım, eşliğinin yanında doktorluğunu da yaptı.Yaptıklarına tanık olanlardan biriyim,kendisini de kutlayanlardanım.Doktorunun söylediklerini eksiksiz uygulıyordu.Hastaneden çıktığında,Gürpınar'a gitmeyi yeğ-

di. Köylüleri ile buluşarak yaşama bağlı kalmayı,biraz daha yaşamayı amaçlıyordu.Enise Hanım o özlemini de gerçekleştirdi. Gürpınar'a götürdü,köylüleri ile buluşturdu. 2002 yazını orada geçirdi. Ceyhan'a dönüş vardı ama, kışa ulaşamadı.29 Eylül gecesi yaşamını yitirdi. "Acı haber tez duyulur." derler. Bu da öyle oldu.Ankara'da Halil Atılgan'a ulaşmış,ondan da bana ulaştı. Böylece, gömülme işleminde bulundum.Halil Atılgan'ın çelengini de koyanlardan oldum.Her ölüde olduğu gibi 30 Eylül günü Hasan Turan! Hasan Turan! vahları ile tekbir seslerinin karıştığı son yolculuğunun uğurlayıcısı olduk.

"Nem alacak felek benim" derdi.Kendisini aldı.Bize de acısını tattırdı.Ama, biz de bir gün o yolun yolcusu olacağız. Kurtuluş yok.Sıramız gelinceye dek Hasan Turan'ı anacağız, Sıramızı bekliyoruz.

Mustafa Onar

Hasan Turan 29 Eylül 2002 tarihinde kara toprağa gelin gitti.
Bu yazı ölümünden hemen sonra Köy Enstitüsünden can arkadaşı
Araştırmacı Yazar Mustafa Onar tarafından kaleme alınmış,
belgesel nitelik taşıması için tıpkı basımı konulmuştur.

BİR *"HASAN TURAN"* VARDI[18]

O. Nuri Poyrazoğlu

Sayın Atılgan, Merhaba!

Öncelikle Hasan Turan'la ilgili telefonda söylediklerimi mektubumda da yinelemek istiyorum: Hasan Turan, bana göre çoğu yetenekli insanımız gibi *Taşrada heder olmuş, olması kadar olamayan"* aydınlarımızdan biridir. Bu yüzden onunla ilgili bu *"monografik"* boyutlu olduğunu sandığım halkbilimsel çalış-manızı önemsiyorum. Çalışmanızın bir an önce ete kemiğe bürünüp kitap olarak görünmesini dört gözle beklediğimi belirtmek istiyorum.

Sevgili Hasan ağabeyimizin (Hasan Turan'ın) çorbasında benim de tuzum bulunsun, diyerek kaleme sarıldım. (Pardon! Günümüzde "kaleme sarılmak" deyimi önemini yitirdi. Onun yerini, "bilgisayarın başına oturmak" sözü aldı.)

Hasan Ağabeyle ilgili bir mektup yazmak demek, 1940'lı yıllara (2. Dünya Savaşı yıllarına) uzanmak demek.

Önce Hasan Turan'ın benim yaşamımdaki yerini anlatmakla başlamak isterim. Nasıl mı? Şöyle: Düziçi Köy Enstitüsü'ne kaydımı yaptırmak için *"Alman Binası"* ya da *"Yukarı Okul"* diye bilinen binanın önünde, elimde kayıt evrakları, çevreme bakınırken, ufak tefek, yumuk yumuk gözlü, güleç bir ağabey yaklaştı bana. Kayıt için geldiğimi öğrenince önüme düştü. Bir kapıyı tıklattı. İçeri girdi. Masada hafifçe kelleşmiş, orta yaşlı bir adam oturuyordu. (Daha sonra o yetkili kişinin yeni eğitim başının, ünlü eğitimcilerimizden İsmail Safa Güner olduğunu öğrenecektim.) Elimdeki zarfı adama verdi. Adam, kâğıtları inceledi, adımı, nereden geldiğimi sordu. Beni getiren ağabeye, emre benzer şeyler söyledi.

Kaydım yapılmıştı. Odadan çıktık. Aşağıda, bahçede bankta

18 Bu mektup Hasan Turan'ın kitabının tarafımdan hazırlandığını duyan okul arkadaşı Osman Nuri Poyrazoğlu tarafından kaleme alınmıştır.

oturan babamın yanına geldim. Babama, *"Aşağı okula gidecekmişim."* dedim. Daha sonraki günlerde kaydımı yaptıran ufak tefek, yumuk yumuk gözlü, güleç öğrencinin, tüm öğrencilerin sevgili ağabeyi Hasan Turan olduğunu öğrenecektim.

Yıllar sonraki bir karşılaşmamızda bu durumu anlattığımda yardımını anımsamadığını, benim gibi nice *"Gözü açılmamış sığırcık yavruları"*na çok yardım ettiğini; onların kılık kıyafetlerini, davranışlarını, konuşma biçimlerini kahkahalar atarak anlattı.

Siz de Düziçi'nde öğrenim gördünüz. *"Alman Binası"* adını işitmiş olmalısınız. Belki ilginizi çeker diyerek *"Alman Binası"*yla ilgili, Düziçi Köy Enstitüsü'nün ilk müdürü olan (benim de müdürüm) rahmetli Ahmet Lütfü Dağlar'ın *"Düziçi Köy Enstitüsü ve Sonrası Anılarım" (1987)* adındaki kitabına dayanarak küçük bir bilgi aktarmak isterim:

"Bu bina, Anadolu-Bağdat Demiryolu yapılırken Alman misyoner örgütlerince okul olarak (üç katlı) yaptırılmış, kullanılmıştır. Bu misyoner okulu I. Dünya Savaşı sırasında ya da daha sonraları kapatılmıştı. 1939-1940 yılında, bu misyoner okulunda görev yapan kadınlar, kendilerine postacılık yapan, onların dış hizmetlerini gören Bahçeli Mehmet'e, bütün müştemilatıyla bağışlamışlar, tapusunu vermişler. O zamanki Bahçe Kaymakamı, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişki kurarak binayı, küçük bir para karşılığında, Mehmet'in de rızasıyla satın almış. Bu binada önce "Seyhan-Bahçe-Haruniye Köy Eğitmen Yetiştirme Kursu" açılmış 1940'ta. Daha sonra da Düziçi Köy Enstitüsü aynı binada öğretime başlamış."

Benim öğrencilik yıllarımda bu bina sağlamdı. *"Aşağı Okul"* dediğimiz, Haruniye bucağının bitişiğindeki düzlükte kurulmakta olan binalarda, işliklerde ders görür, uygulama yapardık. Etütlerden sonra nöbetçi öğretmenlerin gözetiminde yarım saat süren bir yürüyüşten sonra Alman Binasında, ona ek olarak yapılmış

öteki binalardaki yatakhanelerde yatardık. Öğretmen lojmanları da bu ana binanın çevresindeki yamaçlardaydı.

Sözü dağıttım. Konumuza dönelim. Yukarıda Hasan Turan için, *"Tüm öğrencilerin sevgili ağabeyi"* nitemini kullandım. Gerçekten de Hasan Ağabey öyle bir kişilikti.

Benim öğrencilik yıllarımda köy enstitülerindeki etkinliklerden biri olan *"Cumartesi eğlenceleri"*nin vazgeçilmez kişisi Hasan Turan'dı. Bu eğlencelerde genel istek üzerine Hasan Turan, kendi yazdığı şiirlerinden, ille de "*Nem alacak felek benim*" ile "*Ana beni eversene*" kavuştaklı (nakaratlı) şiirlerini okurdu. Aklımda kaldığına göre kalın, etkili bir sesle okurdu şiirlerini. Bunlar, *"âşık tarzı"* diyebileceğimiz, ölçülü-uyaklı, imgeleri, iletileri kolayca anlaşılan, Karacaoğlan ustalığına benzer şiirlerdi.

Şunu da eklemek isterim: O toplantılarda salt Hasan Turan'dan değil, şiir yazan öteki ağabeylerden de şiir okumaları istenirdi. Adları neydi, unuttum. Onlar arasında, gülmece ağırlıklı şiirler yazan, Hataylı *"Ömer Kasar"* adı kalmış sadece aklımda.

Yıllar geçti, enstitüyü bitirdik, öğretmen olup yurdun dört bir yanına dağıldık. Öğretmenliğimin beşinci yılıydı. Osmaniye'nin bir köyünde (Aslanpınarı) çalışırken Hasan Turan da komşu köyde (Ceyhan'ın Mustafabeyli köyünde) başöğretmendi. Burası kendi köyüydü. Birkaç kez, öğretmen arkadaşlarla birlikte onun okuluna gidip konuğu olduk. Yine o bildiğimiz, coşkulu Hasan Turan'la karşılaştık. Okul yıllarından söz ettik. Söz sözü açtı, şiirlerine varıp dayandı. Kimi kişilerin, kendisinin yazdığı şiirleri, kendi şiirleriymiş gibi kullandıklarından yakındı.

Aradan yine yıllar geçti. Adana'da (merkezde) eğitim yöneticileri olarak bir araya geldiğimiz zamanlar oldu.

Hasan Turan'a yıllar damgasını vurmaya başlamıştı. Öğrencilik yıllarını, o yıllara ilişkin anılarını yine coşkulu, yine sevecen, yine tatlı tatlı anlatıyor; anlatırken duygulanıyor, kimi kez ağlayıveriyordu. Bu durumu beni de etkiliyordu.

Yıllar yılları kovaladı. Görevim gereği Ankara'da yaşıyordum. Ayrımında olmadan, çoğu Ankaralılar gibi bir de baktım ki Ankaralı olup çıkmışım. Evet, Ankara'da yaşıyorum; ama her insan gibi benim kişiliğim de doğup büyüdüğüm toprakların mayasıyla biçimlendi. Bu yüzden gövdemle Ankaralıyım; ama gönlümle Çukurovalıyım. Ondan olacak, Çukurova yöresine ilişkin bir yayın görürsem ne yapar eder, edinirim.

Yıl 1997'ydi. Kültür Bakanlığı, Hasan Turan'ın toplu şiirlerini *"Nem Alacak Felek Benim"* adıyla kitaplaştırdı. Çok sevindim. Sözünü ettiğim duygunun zorlamasıyla kitabı hemen satın aldım. Bu mektubu yazdığım şu anda kitap önümde duruyor.

Güzel bir baskı, pırıl pırıl bir kitap. Saydım, kitapta 59 şiir var; ama şiirlerle ilgili bir değerlendirme yok. Gönlüm, kitapta Hasan Turan'ın şiirlerinin içeriğine ilişkin bir yazı da bulunmasını isterdi. Dilerim, sizin hazırladığınız dosyada bu eksiklik giderilmiş olsun.

Bilirsiniz, Hasan Turan, Malatya'ya bağlı Darende ilçesinin Aşudu (Günpınar) köyünde doğmuş Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra. Hasan Turan'ın çocukluğu, yoksul biri olan babasının gelip yerleştiği Adana'ya bağlı Ceyhan ilçesinin bir köyü(daha sonra kasabası) olan Mustafabeyli'de geçmiştir. Bildiğim kadarıyla dilinde, davranışlarında Darende kültürünün izleri yoktur.

Milli Eğitim Bakanlığı danışmanlarından, emekli ilköğretim müfettişi Arif Canpolat'ın, Hasan Turan'la ilgili anlattıklarını,

belge olarak işe yarar düşüncesiyle özetle de olsa size aktarmak istiyorum:

"Hasan Turan'la aynı yıl Enstitüye kaydolduk; aynı yatakhanede, aynı sınıfta, aynı sırada otururak beş yıl birlikte okuduk; birlikte dert arkadaşlığı yaptık. Hasan, içli bir çocuktu, duygusaldı. Duygularını dışarı pek vurmaz, tepkisini gözyaşı dökerek belli ederdi. Okulun yakınında, dere içindeki ağaçların dibine çekilir, dertleşirdik. Dertlerini, yazdığı şiirlerle anlatırdı. Küçük yaşta yetim kalmıştı. Nüfusunun çoğunluğu Rumeli göçmenlerinden oluşan Mustafabeyli köyünde, dul anasıyla birlikte, yoksulluk içinde yaşıyorlardı.

Sık sık hastalanırdı. Gereği gibi beslenemediğinden kavruk kalmıştı.Çukurovalı çoğu çocuklar gibi sıtma hastalığına yakalanmıştı. Anlattığına göre hem tarlalarda çalışır, anasına bakar hem de ilkokula devam ederdi."

O yıllarda *"öğrenci başkanlığı"* da yapan Arif Canpolat, sorum üzerine Hasan Turan'ın gönül ilişkilerinden birini de anlattı: *"Öğrenciliği sırasında sınıf arkadaşlarımızdan, ince uzun, hafifçe sarışın bir kıza sevdalandı. Okulda sevilen, deyim yerindeyse 'popüler' biri olan Hasan, ne yazık ki sevdasına karşılık bulamadı. Bu durumu şiirlerine de yansıttı. 'İncecikten usulca boy/ Ele geçmez toy desem toy' diye başlayan dizelerinde işte, o sevdalandığı kızı anlatırdı."*

Yukarıda da belirttim; Hasan Turan, Darende'nin bir köyünde doğmuştu. Çocukluğunun ilk yılları doğduğu köyde geçmişti. Bildiğim kadarıyla dilinde doğduğu Darende yöresinin izleri yoktu. Çocukluğunun son bölümü ile ilk gençlik yıllarını geçirdiği Mustafabeyli'nin Rumeli kökenli halkının ağız özellikleri de yoktu. Şiirlerinde, Çukurova Türkmenlerinin deyimlerini, kalıplaşmış sözlerini, kendine özgü buluşlarla harmanlayarak, Karacaoğlan'ı çağrıştıran, imrendiğim bir ustalıkla kullanırdı.

Fırsat bulup bu durumu Hasan Turan'a soramamıştım; sırasıdır diyerek Arif Canpolat'a sordum. Aldığım yanıt özetle şöyle oldu:

"Hasan Turan, dediğin gibi Çukurova Türkmenlerinin dilini iyi bilirdi. Şiirlerinde onları kültür diline yaklaştırarak kullanmanın ustasıydı. Bu birikimini yoksulluğuna, köylerde ırgatlık yapmasına borçludur. Pamuk tarlalarında, harman yerlerinde (döğen sürerken) kadınların,erkeklerin söyledikleri türküleri, manileri, ağıtları; köylerde gezgin âşıklardan halk öykülerini, destanları dinleye dinleye büyümüştü. Sınıf arkadaşım olduğu için çok yakından bildiğim bellek gücü ona büyük ölçüde yardımcı olmuştu. Bir bakıma, Yaşar Kemal'in (Yaşar Kemal Gökçeli) doğup büyüdüğü Hemite köyünün, dolayısıyla Kozan-Kadirli-Osmaniye köylerinin yerel dilini özümseyip kendi yaratma gücüyle yoğurarak kullanması gibi."

Söz sözü açtı, Arif Canpolat'a, Hasan Turan'ın, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yle nasıl karşılaştığını, ondan ne gibi yardımlar gördüğünü, Düziçi'ne dönüşünden sonra kişiliğinde ne gibi değişmeler, gelişmeler olduğunu da sordum.

Canpolat, özetle; İsmet İnönü'nün; Düziçi Köy Enstitüsü'ne ziyarete gelmesi onuruna düzenlenen törende okuduğu şiirden etkilenerek hastalıklı bir öğrenci olan Hasan'ı okul yöneticilerinden aldığı bilgiye dayanarak tedavi ettirmek üzere Ankara'ya götürdüğünü, Ankara'da Numune Hastanesindeki tedavisinden sonra evinde konuk ettiğini, böylece Hasan Turan'a nasıl destek olduğunu anlattı.

Arif Canpolat'ın Hasan Turan'la ilgili bir başka değerlendirmesi de aktarmak isterim: *"Hasan Turan'ın Ankara'yı görüp gezmesi, İsmet Paşa'nın yakın ilgisiyle tedavi olanağı bulması; daha da önemlisi, Hasan'ı evinde konuk etmesi, biz köy kökenli öğrenciler için masalları çağrıştıran olağanüstü bir durumdu."*

"Hasan Turan, Ankara'dan döndükten sonra çok değişti. Edebiyata daha bir yakınlık duymaya, bu konudaki kitapları okuyarak kendini bilgi bakımından geliştirmeye çalıştı. Bu çalışmalar onun dilini, anlatım ustalığını daha da geliştirdi. Karacaoğlan'ın, Pir Sultan Abdal'ın şiirlerine vurgundu; ama onların taklitçisi değildi. Şunu da ekleyeyim: Hasan Turan, ilkokulda öğretmeni olan rahmetli İbrahim Zeki Burdurlu'nun kendisini yönlendirip yüreklendirdiğini sık sık söylerdi."

Dost,

İşte böyle! Kendimi alamadım, mektup yerine, size dedikodusal boyutlu, gerekli gereksiz bir çuval laf aktardım. Hoş görmenizi dilerim.

Bu dünyada *"hoş bir seda"* bırakan değerlerimizden, sevgili Hasan Turan'ı, her zamanki değerbilirliğinize bir başka örnek katarak unutulmaktan kurtarmış olacaksınız. Bu yüzden size olan gönül borcumuz büyüktür. Mektubumun burasında, kullanıla kullanıla çok aşınmış bir sözü yinelemek istiyorum: *"İyi ki varsınız."* Dünya, biraz da sizin gibi *"halk kültürü avcıları"*yla güzel...

Selam ederim, sevgiler gönderirim. (Ankara, 28.11.2007)

"NEM ALACAK FELEK BENİM" *

Hasan TURAN

Azığım su ekmeğim aş
Yatağım yer yastığım taş
Ne babam var ne de kardaş
Nem alacak felek benim

Darende'nin *Palanga* köyünden olduğumu anamın anlattıklarından bilirim ancak. Altı aylıkken ben 1924'te Ceyhan'ın Mustafabeyli köyünde tutunmuşlar anamla babam. Zeynep 2'sinde, ben'se 5'indeydim babam yaşamını noktaladığında.

Anam, köy ışımadan Zeynep'i sırtına sarar, bana da: "Haydi bakalım" der soluğu başak tarlalarında alırdık. O can-bıraç çalışırken, Zeynep'le ben de buğday yığınlarından arta kalan tek-tük başakları toplar sevinir, "Ana! Ana!" diye ona ünlerdik. Anızlar ayaklarımızı kanatırdı.

Güneş tepemize dikilip, anızlar çatırdayana dek sürerdi bu iş. Sonra bulabildiğimiz bir çalı çırpı altında toplanan başakları tokmakla döver, böyle böyle kışlık yiyeceğimizi doğrultmağa çabalardık. Bir ölçek buğday verip, çerçiden bir okka erik aldığımızda dünyalar benim olur, bayram ederdim.

1933'de köyümüzün 3 sınıflı okulunu bitirdim. Okuyacağım diyorum, ama nasıl okuyacağım. O yıl anam beni yazgısı bana benzeyen Osman'ın yanına aylığı 3 liradan buzağı çobanı verdi. Elimize para deyecek diye seviniyorum. Buzağıları iyi güdeyim diye İsmail Emmi'ye öküz gönünden bir de çarık diktirdi ki anam, görme-

* Hasan Turan'a ait bu yazı Mehmet Cimi'nin hazırladığı *"O Yıllar Dile Gelse"* adlı eserinden alınmıştır. Gül Dikeni Yayınları, Ankara.

yin beni...

Her akşam eve dönerken değneğime çakıyla bir kertik çekiyorum. Kertikler çoğalıyor, ama altı ayın ne zaman biteceğini bilemiyordum.

Kimi yaz aylarında pamuk tarlalarına göçer, çadır kurup çalışırdık. Öyle çalışırdık ki geceden böler gündüze eklerdik. Çapa yapmak, pamuk toplamaktı işimiz. Yoksulluğun üstesinden gelmek için çözümler üretirdik anamla. Bir ara evin önündeki dik boynuzlu teberik tosunu Kel Osman'ın eşeğiyle değişip eşekle çerçilik yapmaya karar verdik. Hani mal canın yongasıymış, tosunun gitmesine yandık ama başka ne yapabilirdik ki?

Köye üç saat uzaktaki Osmaniye'den portakal alıp köylerde satıyor, portakal bitince de tavuk topluyor, onu satıyordum. İyi kötü birkaç kuruşluk bir kazanç yolu bulmuştum.Yaşım 16'ya ulaşmıştı, köyde 4. sınıf açıldı. Hani okumak istiyordum ya, 'Ne duruyorsun Hasan!' dedim kendi kendime. Anam da "peki" deyince okula başladım yeniden. 4'ü, 5'i okudum.

Düziçi Köy Enstitüsü'nün varlığından haberdardım. Etraf köylerden kimilerinin oraya gittiği duyumunu almıştım. Oraya gitmek isteği içimde iyice yeğinlik kazandı. Bu kez yönüm iyiden iyi o tarafa doğruydu.

Üstümdekiler elden geçirildi. Yırtık sökükleri dikildi. Yolda yemem için yumurta haşlanıp, ekmek hazırlandı. Gitme günü köyün tren istasyonuna vardık. Trenin dumanı ilerden görününce anam birden irkildi. İki kolunu bedenime doladı. Yüzü yüzümde, göz yaşları göz yaşlarıma karıştı. Bende de bir garipseme, görmeyin... Zeynep'se uğunup durur. Çaresi yok, gidecektim.

***

Düziçi'ne ulaştım. Kendimi oraya alıştırmaya çalışıyorum. Şöyle böyle dört aylık olmuşum. *23 Şubat 1942*, anam kime yazdırmışsa bir mektup: "*Oğlum, bacın Zeynep bir gecenin içinde öldü gitti.*

Ne olduğunu anlayamadım. Ben de hastayım. Kapımı açanım yok. Viranda baykuş gibiyim."

Evet Zeynep dönülmez yerlere gitmiş, anamsa hastaydı. Şimdi ne yapacaktım ben? Üstelik enstitüyü de pek sevmiştim...

Kimseye açamadım içimi. Köye gitme, bir an önce oraya ulaşma isteği öne çıktı. Karanlık iyice bastırınca yollara düştüm.

Köye ulaştığımda anam yataktaydı Ana-kuzu sarılıp ağlaştık. Çuvalda un bitti bitecek. Delik boğaz, bir şeyler girsin ister. Olmayınca ne girer? Düşünüp taşınıp iki ineğimizden birini dört teneke buğdaya elimizden çıkardık. Zar-zor bahara ulaştık. Tarlalarda pamuklar iki kulak oldular. Bu yıl tarlalar çok ırgat istiyor. Irgatları toplayıp gündeliği 2.5 liradan yöremizdeki Keçebey, Akgül çiftliklerine götürüyorum. Anlıyacağınız ırgatbaşı oldum. İşler kızıştıkça gündelik artacak diye bekliyoruz. Köyün borusu öten kimi kişileri söz birliği etmiş, köydeki ırgatlar yabancı çiftliklere gidemiyeceği gibi, gündelik de artmıyacak. Her sabah bekçileri yollara diktiler, sıkıysa çıkmak için bir dene. Bırakmadılar, iş bununla da kalınadı hedef tahtası durumuna geldim. Enstitüden geldim ki iki kuruş para kazanır, garip anama yardımım dokunur diyordum, olmadı. Şimdi ne yapacaktım?

Köye sığır çobanı oldum. Köyün 300 kadar sığırı var. Bir arkadaşla altı ay sığırların peşinde koşup, altı ayın sonunda 300'er yüz lira alacağız. Toplu para bir işe yarayacak diye düşünüyoruz. Bu işte iki buçuk ayı doldurduk. Yaz geldi ekinler biçildi. Otlakta otlar kurudu. Sığırları firezlere götürüyoruz. Öğle sıcağı çöktü. Hayvanlar susuzluktan saldıracak yer arıyor. Mısırlara, pamuklara yürüdüler, önleyemiyoruz. Onların yapacağı zararı iki buçuk aylık alacağımızın karşılaması olanaksız. Sağa-sola koşturup sığırların zarar vermesini önlemek için çabalarken çarığın tekinin ayağımdan fırladığının neden sonra ayırdına vardım. Yakınımızda bir çeltik argı var. Maraşlı bilmem kim ağayla Tatarlı'dan Muslu Ağa'nın argıymış. Suyun yasak olduğunu nerden bilirdim. Üstelik bunu mandalara anlatmam olanaklı mı? Mandalar kendilerini suya attılar, gö-

müldüler. Birkaçını çıkarsak ötekiler dalıyor. Onları sudan çıkarmaya güç yetiremiyoruz.

İki kişi bitiverdi yanımızda. Beni tuttular. Birisi: "Anasını.....oğlu" deyip boğazıma yapıştı. Çöktüler başıma. Yer misin, yemez misin. Söylenenlerse ırgatbaşılığı yaptığım günlere varıp dayanıyordu. Küreğin sapıyla vurdular vurdular. Bayılmışım. Arkadaşımsa kaçmış. Kendime geldiğimde akşam oluyordu. Sığırlar köye sürülmüş, her yanım çürük içindeydi. Köye gelmesine geldim.ama gel bunu bir de bana sor. Yatağa düştüm...

Çözümsüzdüm. Ne yapacağımı, nerelere gideceğimi bilemiyordum. Anamla kavilleştik. O, enstitüye gidip durumumuzu müdürüme anlatacatı. Öyle de oldu. Anam, durumumuzu, başımdan geçenleri bir bir anlatmış müdürüme. "Peki, gelsin!" demişler. Yeniden Düziçi'ne gidip silinmiş olan kaydım yenilendi, başladım öğrenciliğe...

Bozkırı çimen çimen yeşile öreceğiz
Biz ölmeden cenneti bu yurtta göreceğiz

diye diye kazmaların sapına yapışıtık. Harcı bu türküyle söyleyip, betonu bu türküyle döktük. İçtenliydik. Kaytarma yoktu kitabımızda.

Açık alnımızda nur şafakların alıdır
Yanık toprak yıkık köy dimdik canlanmalıdır

diyerek toprağımızı işliyorduk.

Köyde yediğim dayağın bende yarattığı yıkım yakamı bırakmıyordu. Güçten düşmüştüm. Hiç bir şey yiyemiyordum, revirdeydim. Şiir yazdığımı arkadaşlarım öğretmenlerim biliyordu. *İsmet İnönü*'nün estitüye geleceğini (22 Eylül 1942)* revirde beni yoklamaya gelen arkadaşlarımdan duydum. Aynı haberi bir de Türkçe öğretmenimiz ulaştırdı bana. Öğretmenim haberi ulaştırmakla kal-

* Bu tarih 5 Ekim 1943 olmalı. Zira İsmet Paşa'nın Düziçi Köy Enstitüsüne gelişi 06 Ekim 1943'tür. 22 Eylül 1942 tarihi sehven yazılmıştır. Aynı konu Ne'malacak Felek Benim bölümünde tüm teferruatıyla anlatılmıştır. (H.A.)

mayıp: "Hadi Hasan'ım göreyim seni," deyip konuklarımıza şiir yazmamı istedi. Canımı dişime takarak o halimle bir şiir yazdım. İçinde:

Çorak toprakları biz terle yoğuracağız
Dağları bağ yaparak yeni köy kuracağız

dizeleri bulunan uzun şiirim *İnönü*'nün, *Yücel*'in bu arada *Tonguç*'un beğenilerini kazandı. Ancak ben hastayım. Durumum öğretmenlerimizce onlara iletilmiş. İnönü'nün Başhekimi Prof.Dr. *Zeki Hakkı Pamir* beni revirde kontrol etti. Ne halde olduğumu yakından gördü. Geciktirilmeden gerekenin yapılmasını ilgililere duyurmakla kalmayıp, konuklarımız Ankara'ya dönerlerken beraberlerinde beni de Ankara'ya götürdüler.

Ankara'nın Cebeci semtindeki Gülhane Askeri Hastanesinde yedi ay bakımdan geçtim.

Yaşamım o yıllarda "Züğürt" adını verdiğim, sonradan "Nem Alacak Felek Benim" diye bestelenip yıllar yılı dillerden düşmeyen o şiirime denk düşer hâlâ...

Bir tenkit :

YÜCEL dergisinde çıkan bir yazıya cevap*

Yücel dergisinin 106 ncı sayısında hakkımda yazmış olduğunuz yazıyı aynen alıyorum:

« Seyhan vilâyetinin bir köyünde entari ile dolaşan 10 - 11 yaşında Hasan Turan isminde bir çocuğu köy enstitüsüne yarmişler. İki sene orada kaldıktan sonra talebeleri muayene eden genç doktor Hasan Turan'ı muayene edince kendisinde kalp kifayetsizliği bulmuş. Hasan Turan bir şey anlamadan enstitüden ayrılmış. Fakat içine öyle bir merak düşmüş ki kalp kifayetsizliği denilen hastalık hakkında birçok eser okumuş. Bunun sonunda ölüm olduğunu anlayınca aşağıdaki şiiri yazmış»

Soruyorum size. Sanat ve sanatkâr ne demektir? Sanatın, sanat olabilmesi için nelere ihtiyaç vardır? Gerçek sanatkâr deyince ne anlıyorsunuz?

Hüviyetinizi tanımıyorum. Fakat yazınızı okuyunca giyaben de olsa hakkınızda bir kanaat edindim. Kendinizi pek gizlemişsiniz, bilmem neden?

Edebiyatımızın mübalâğadan, palavradan kurtarılıp bize yakışır bir mahiyet alabilmesi için nice edebiyatçılarımız bu uğurda emek sarfetmişlerdi. Sanatımızın ve sanatları yaratan fertlerin gerçekleştiğine inanarak cemiyetimiz adına gurur duyuyorduk.

Değerli arkadaş, gerçeklere uymıyan sanatın ve sanatkârın bugünkü yaşayışımızda ne derece düşük ve bayağı olduğunu takdir edebiliyor musunuz?

Cevap verin. Benim kalp kifayetsizliğine tutularak mektepten ayrıldığımı, sonra öleceğimi anlıyarak bu şiiri yazdığımı nereden öğrendiniz?

Bunu hangi delili ile isbat edebilirsiniz? Beni olduğumdan daha fazla küçültmek için sanatımı bana karşı silâh yerine kullanarak, « Nem alacak Tanrı benim » redifli şiirimi «Nem olacak Tanrı benim» şeklinde değiştiriyorsunnz. Sebep ne? Bunu size yakıştıramıyorum doğrusu...

Benim şiirim bir ölüm ilâhisi değildir. Mevzuunu kendi yaşayışımdan da almış değilim Bir yokluğun deyimi bazı kimseleri yaratıcı bir enerjiye, bazılarını da ölüme sürükliyebilir. Siz ölümü hatırınıza getirmişsiniz bunda benim suçum ne?

« Entari ile dolaşan Hasan Turan » demekle kendinizce neyi kastetmiş oluyorsunuz? Bir köylü çocuğunun küçükken entari ile dolaşması bir bayağılık sayılabilir mi? Entari ile dolaşanlar kuş tüyü üzerinde yatanlardan az mı başarı göstermişler? Bu milletin tarihine az mı şan kaydetmişlerdir? Sizin bu hareketinizi nankörlük olarak karşılarım doğrusu.

Ömrünüzü ona vakfettiğiniz tül perdeli odanızın mermer duvarları arasından çıkın da etrafınıza bir bakın, neler göreceksiniz.. Tasvir ettiğim züğürde benzer daha nelerle karşılaşacaksınız,

Gördüğüaü olduğu gibi söyliyen, duyduğunu açık bir şekilde anlatan kimseyi ölüme mahkûm bir hasta olarak kabul etmekle cemiyete hizmet mi etmiş olursunuz? Cemiyete hizmet etmek demek hakikatten uzaklaşmak mı demek?

Milletime lâyık bir vatandaş olmak emeliyle cumhuriyetimizin yeni eserleri arasında en kıymetlisi sayılan müesseselerinden, Düziçi Köy Enstitüsünün dördüncü sınıfında okumakta olan bir öğrenciyim. Şunu da söyliyeyim ki karşımızdaki kimse 10 - 11 yaşında bir çocuk değil, kendisine yönelen taarruzlara karşı hakkını müdafaa etmesini bilen 18 yaşında bir gençtir. Yani 18 yaşındaki bir köylüyle karşı karşıyasınız

Yine soruyorum:

Cemiyetimize cidden hizmet etmek istiyor musunuz? Milli gerçeklerimizden uzaklaşmayınız.

Hasan Turan

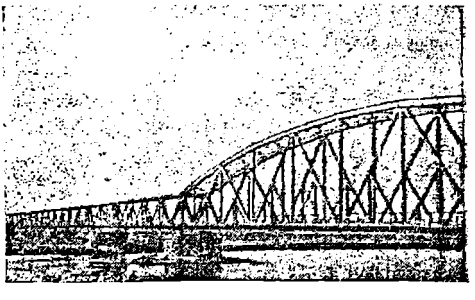

Eski ve yeni köprülerimiz

Yazı Hasan Turan Tarafından Adana Halk Evinin çıkardığı görüşler dergisinden alınmıştır. Görüşler Temmuz – Ağustos 1945.

"Öyle bir şey." *

Ve Başçavuş Hasan Bey geçiyor masanın başına. Tomson tabancası yanıbaşında. Timur Çavuşun tabancası da elinde.

Ağır ceza reisi gibi soruyor gelenlere:

"Size komünistlik propagandası yapmış, anlatın bakalım nasıl yaptı, neler dedi?"

Ve sabahlaradek ifade...

23 köyden 77 öğretmenin ifadesi. Bu arada bana bir şeycik soran yok.

Koskoca bir dosyaya doldurdukları bu ifadeler Ankaraya gider de karşılıksız kalır mı? Çukurovada sağımıza solumuza bakmaya fırsat bulmadan kızağa çekildik, Bakanlık emrine...

Orda tanıdığım, çevrenin sevgilisi olan bir uğraşdaşım gibi camiye gidemiyordum. Camiye gitmesi için başkalarını isteklendiremiyordum. Arkadaşlardan ayrılırken, "bir müslüman bekliyor, ona gideceğim" diyemiyordum.

Ne yapalım başa gelen çekilir.

Burada bir ozan dosttan, Ceyhanda tanıdığım öğretmen Hasan Turan'dan söz etmek istiyorum. Hasan Turan Ceyhanın Mustafabeyli köyünden. Düziçi Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra köyüne atanmış ve burada bir eğitmenle birlikte çalışmış. Okulun avlusu ağaçlarla doluydu. Çam, zeytin, selvi...

"Bunlar ne zaman dikildi Hasan?" diyorum.

"Ben diktim, elimle su taşıyarak büyüttüm bunları."

Şimdi çoluğa çocuğa karışan ve ortaöğretim sıralarındaki üç kızıyla bir oğlunu yetiştirmeye uğraşan Hasan Turan'ın, çok duyulmuş şiirini (siz deyin türküsünü) buraya almadan edemeyeceğim. Bu türkünün bir bölüğü çeşitli kimselerce plâklara okunmuş ve mahkemelere düşüp aklanmıştır. O zamanlar Pir

* Yazının nerede, ne zaman, hangi yayın organında yayımlandığı tespit edilemedi.

Sultan Abdalın sanılmış ve sanık olarak Pir Sultan aranmıştır. Buraya tamamını aldığım şiirin ilk yazılış biçimini Turan'ın eskimiş defterinde gördüm. Sonradan bir - iki yerini defterde değiştirmiş.

İşte "Nem Alacak Felek Benim!" türküsü:

Bir giyimlik şal mı verdi,
Bir tutacak dal mı verdi,
Tükenmeyen mal mı verdi
Nem alacak tanrı benim?

Ne değirmen ne taşım var,
Ne devletlü bir başım var
Ne sırrım ne sırdaşım var
Nem alacak tanrı benim?

Üst yanında katırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem alacak tanrı benim?

Bir okkacık yağım mı var?
Bir dönümcük bağım mı var?
Bir derdime bin dert ular
Nem alacak tanrı benim?

Dedi boyun eğ hükmüme
Beld verdi küme küme
Ferman okudu köküme
Nem alacak tanrı benim?

Azığım su ekmeğimi aş
Yatağım yer yastığım taş
Ne babam var ne de kardaş
Nem alacak tanrı benim?

Ömrüt ipliğim üzülmüş
Düzenim dünden bozulmuş
Bahtım çilemde yazılmış
Nem alacak tanrı benim?

Yandım yandım kar mı verdi?
Ekşi tatlı nar mı verdi?
Sarı saçlı yar mı verdi?
Nem alacak tanrı benim?

Seredim yok kalmak için
Dünyadan zevk almak için
Can mı verdi almak için
Nem alacak tanrı benim.

22/4/944 - Düziçi

Hasan TURAN

05.04.1999

YAŞAR KEMAL DOSTUMDU — Ceyhan

Onunla yazgımız, kaderimiz eşdeşti. Benim babam ben altı yaşımdayken ölmüştü. Kimsiz, kimsesiz büyüdüm. Beni anam büyüttü. Pamuk tarlalarında ırgatlık yapa yapa büyüttü.

Yaşar Kemal da küçük yaşta babasız kalmıştı. Sürüne sürüne büyüdü. Bu sebeple yazgımız birleşmişti. Yıllar önce Adana Halkevi yayınları olarak çıkan "GÖRÜŞLER" isimli dergide "KEML SADIK GÖĞCELİ" ismiyle halk şiirleri yazıyordu. Bu dergide ben de şiirler yazmağa başladım. Tanışıklığımız bu dergide başladı. Sonraları dostluğa dönüştü.

Ben 1947 yılında Adana-Düziçi Köy Enstitüsü'nü bitirdim. Büyüdüğüm köy olan Ceyhan İlçesi'nin Mustafabeyli Köyü'ne öğretmen olarak geldim. O yıl Yaşar Kemal Hatay İli'ne bağlı Dörtyol ilçesinde er askerdi. Dörtyol'dan evliydim. Arasıra Dörtyol'a gittiğimde camlı kahvede buluşur kendisiyle sohbetlerimiz olurdu.

Askerliği bitince benim köyüme geldi. Evime gittik. Anam tavuklu çorba yaptı. Tavuk eti kokulu buğulu çorbayı birlikte içtik. Sohbete başladık. İstanbul'a gideceğini söyledi. "Buralarda iş bulamam. Aç kalırım" demişti. Sohbetimiz uzadı. Horozlar ötmeğe başladılar. Anam uyukluyordu. Kemal Sadık Göğceli"Ana sen yat. Beni Hasanı belki bir daha göremem.Biz sabaha kadar yatmayacağız." Daha sonra sözünü gene İstanbul'a yöneltti. "Orası büyük şehir. Beni orada kimse tanımaz. Hamallık yaparım, simit satarım. Aç kalmam" Demişti.

Güneşin doğduğunda sütlü çorbayı birlikte içtik. Kendisini tren durağına götürdüm. İlle de gidecekti. Trene binerken kendisine on lira verdim. Almak ismedi. Zorla cebine soktum. Bilmem şimdi hatırlar mı? Benim maaşım yetmişbeş liraydı. Maaşlarımız üç ayda bir özel idareden ödeniyordu. Gidiş o gidiş oldu.

Aradan yıllar geçti. Ben 1965 yılında İstanbul- Avcılar köyünde yedeksubay olarak göreve başlamıştım. Kendisinin Cumhuriyet gazetesinde yazıları çıkıyordu. Kemal Sadık Göğceli,İstanbul'da Yaşar Kemal olmuştu. Bir gidişimde Cumhuriyet gazetesinin merkez binasına uğradım. Kapıcı,Yaşar Kemal'in gececi olduğunu söyledi. Başka bir gidişimde saat 17.oo den sonra uğradım. Kapıcı beni odasına götürdü. Yıllar sonra orada buluştuk..O yıl roman yarışmasına katılmıştı. "Seçici kurul üyelerinden şu ikisi oyunu benden yana kullanırsa bu yarışı kazanırım. Bu yarışı kazanırsam beni Türkiye'de bir daha kimse tutamaz" Demişti.

Bana odasında İstanbul'a ilk geldiği günlerini şöyle anlatmıştı: "Burada kimseyi tanımıyordum. Sekiz ay galata köprüsü'nün altında yattım. Valiz taşıdım. Sırtımda küfelerle hamallık yaptım. Bir tanıdığın yardımıyla havagazı işletmesine tahsildar olarak girdim. Burada bir küçük odada yatıyordum. Gecenin yarılarına dek okuyup yazıyordum. " BEBEK" isimli hikâyeyi yazmıştım. Yaşar Nabi Nayır Bey'in odasına götürdüm.Hiç ilgilenmedi. "O masaya bırak git. Bakarlar dedi. BEBEK dergide yayınlanınca Doğan Nadi okumuş. Yaşar Nabi'den beni istemiş. Havagazı işletmesine geldiğimde arkadaşlar söylediler. Yaşar Nabi beni istemiş. Gittim. Odasına girdiğimde çok sıcak karşıladı. Kahve söyledi. Öptü. Doğan Nadi'ye telefon etti. Yanında olduğumu bildirdi. Gelsin demiş. Yanına gittim. Beni içten karşıladı. Kahvesini içtim. Özgeçmişimle çok ilgilendi. Cumhuriyet gazetesinde çalışmamı istedi. İşte böyle girdim. Burada kaderim değişti."

böyle anlatmıştı yaşadıklarını.

Kemal Sadık Göğceli Cumhuriyet Gazetezinde Yaşar Kemal olmuştu. O günden bugüne köprülerin altından çok sular aktı. Kendisi ülkemizin en ünlü romancısı oldu. Ününü sınırlarımızın dışına taşıdı. Çevresi genişledikçe genişledi. Dostları çoğaldı. Yaşı yetmişleri aştı. Daha biryerlere varmak gayretiyle hızlı koşunun içinde.

Ben o günlerin Hasan Turan'ıyım. Gönlümdeki duygularımda değişiklik olmadı. Dostlarımı unutmadım. Anılarıma bağlı kaldım. O acı günlerin anılarını yüreğimde taptaze taşıyorum. Kabuğumu inkâr etmedim. Hele hiç yozlaşmadım. Kemal Sadık Göğceli yüreğimde yaşıyor. Bilmem kendisi ne der?

Bu satırların arasından kendisine gençlik anılarımla birlikte selâmlarımı gönderiyorum. Kendisi neler düşünür bilemem.

Hasan TURAN

Adres:
Hasan Turan
Hürriyet Mah. 224 Sokak NO: 25
Ceyhan
Tlf:(0323) 613 19 46

11.6.1991
Basınköy

Yaşar Kemal

Sevgili Hasan,

Arada sırada aldığım kartlarından dolayı sevinçliyim. İnsan, senin gibi bir dostu hiç unutur mu? Askerden dönüşümde sizde kalışımı, daha öncelerini, son görüşmemizi, hepsini hepsini anımsıyorum. Ne yazık ki, yaş geldi yetmişe dayandı. Yapacak çok iş var. Çok çok çalışmalıyım ki, bir yerlere, bir şeye yetişmeliyim. Yazacak çok şeyim var, söyleyecek çok sözüm var. Onun için kusura kalma, seni arayıp soramıyorum. Sana uzun uzun yazamıyorum. Özünde ben mektup yazmayı da sevmem.

Bugünlerde benim "Ağıtlar"ı çıkarıyorum. Sizin köyde de ağıt yakılırdı, anımsıyor musun? Battal emmi aklında mı? Battal emminin oğlunun göçmen Mustanca vurulusu? Sağlığında, bir gece de Battal emminin evinde kalmıştım.

Yazacak çok şey var. Hane halkına selam. Gözlerinden öperim. Bir gün inşallah görüşürde kol kol konuşuruz. Yaşlandan mı, saçlara ağardı mı, köye sık sık gidiyor musun?

Yaşar Kemal

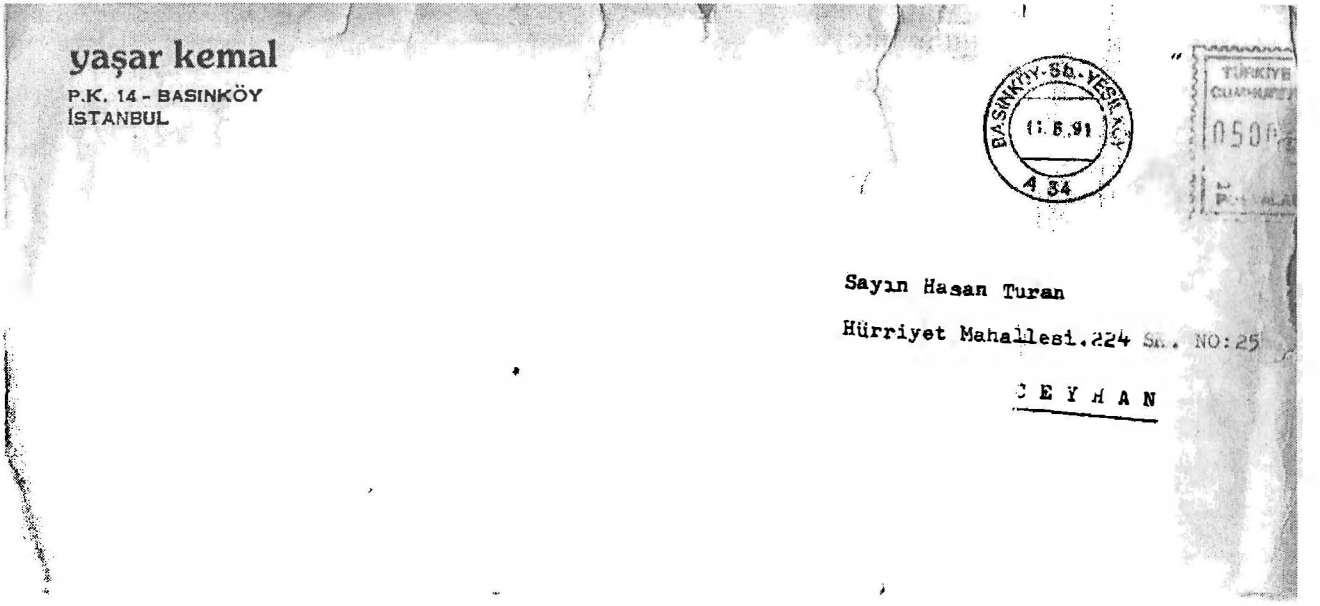

yaşar kemal
P.K. 14 - BASINKÖY
İSTANBUL

BASINKÖY-56.YESİLKÖY
13.5.91
4 34

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
0500

Sayın Hasan Turan
Hürriyet Mahallesi.224 Sk.. NO:25
CEYHAN

30.12.1988

Canım Kardeşim
Hasan,
Senden bir haber
almak beni mem-
nun etti. Oralar-
geldiğimde sa-
arayacağım. Sa
gençlik günleri-
mizi, senin o gü-
zel, Dadaloğlu's
leri güzelliği-
ndeki usta-

-2-

larını hiç unu-
tmuyorum.
"Allah yürü
ya kulum dedi,"
sözü herkes için-
dir, bize göre
değil.
Allah öyle de-
mişse, doğduğu-
muz günde
demiştir. Bugün

-3-

bile yürümedik,
emekliyoruz da-
ha..
Özlemle göz-
lerinden öperken
sana, hane halkına
yani ev külfetine
yeni, mutlu yıllar
dilerim.

Yaşar Kemal

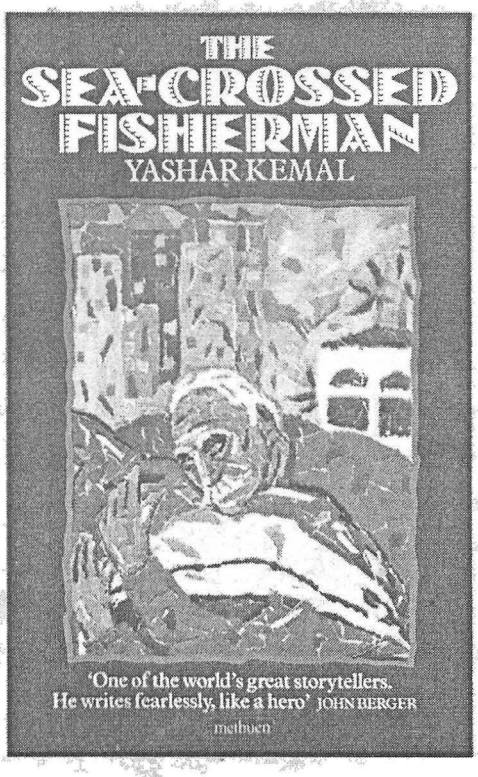

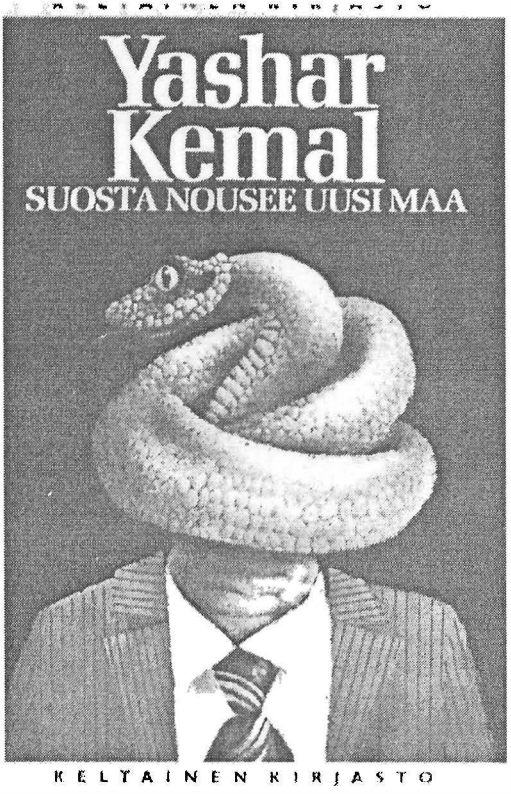

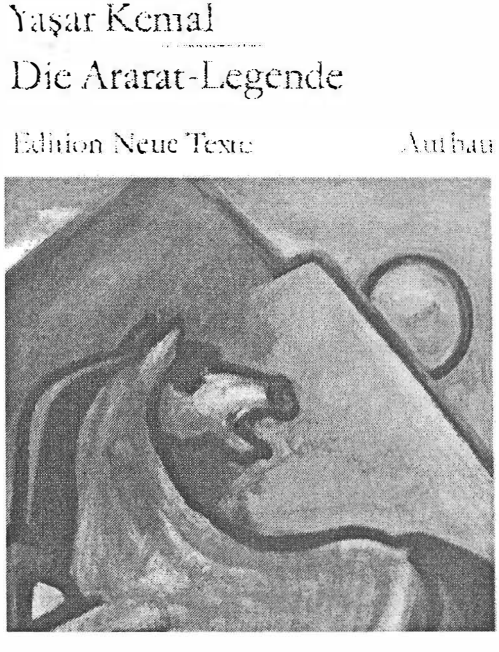

Bir Yaşar Kemal tarafından gönderilen mektup
bu özel kartların arkasına yazılmış.

Mahmut Makal

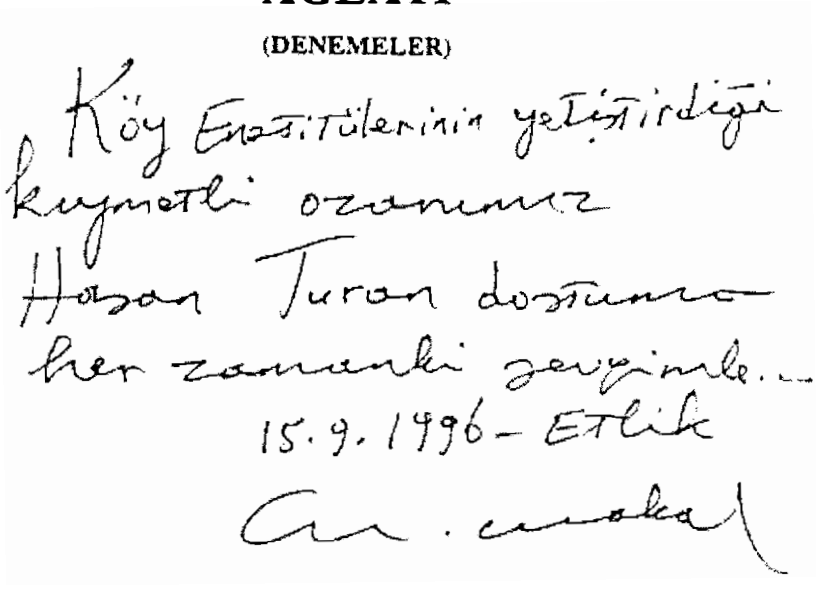
AĞLATI

(DENEMELER)

Köy Enstitülerinin yetiştirdiği
kıymetli ozanımız
Hasan Turan dostuma
her zamanki sevgimle...
15.9.1996 - Etlik
M. Makal

GÜLDİKENİ YAYINLARI

Dostu Mahmut Makal'ın Hasan Turan'a imzaladığı
"Ağlatı" kitabının ilk sayfası.

30. sayfadaki adıyla bu kitabı
değerlendiren Hasan Turan'ımıza
Ankara'dan sevgiyle.. 13.5.1996
M. Makal

MAHMUT MAKAL

KARANLIĞI ZORLAYANLAR

Deneme

Bu eserde geçmiş yılların
inançlı öğretmenlerini bulacaksınız.
Onların Atatürkçü atılımlarını
izleyeceksiniz. Turan

DOĞRU YAYINLARI

Mahmut Makal'ın Hasan Turan'a imzaladığı başka bir kitabı.

Hasan Turan
Emekli Öğretmen
Şair - Yazar

Geçmiş ramazan bayramınızı,
Gelen yeni yılınızı kutlar mutluluklar dilerim
Günleriniz güzel
Gönülleriniz Şen Ola...
Turan

Beşocak okulu giriş kapısı

Tel. Ev : 0 (322) 613 19 46 Hürriyet Mah. 224 Sk. No. 25 CEYHAN

02.2.1996

Hasan Turan
Emekli Öğretmen

Canım benim,

Dergiyi bu sabah aldım. Güzel, ancak bu kadar güzel olur. Elin, dilin, kalemin sağ olsun. Tebrik, teşekkür ediyorum.

Telefonum arızalı arayamadım. Açıldığında arayacağım. Kızıma da selâm olsun. gözlerinizi öpüyorum.

İşte gönül işte ben...
Turan

Tel. Ev : 0 (322) 613 19 46 Hürriyet Mah. 224 Sk. No. 25 - CEYHAN

Hasan Turan'ın Halil Atılgan'a gönderdiği bayram kartları.

Ö Z G E Ç M İ Ş İ M

Genç idim bağrımda dağlarım kardı
Burnunmda gençliğin gülü kokardı
Demedim mi her güzelden yâr olmaz
Behey gönül sevmeseydin ne vardı

Gönlümle kavgalarım böylesi yıllarda saşladı. Ömür boyu dinmedi. Hep yücelerde uçtu gönül... Engin dallara inmedi. Söz verdi. sözünden caydı. Şu gönül olmaz olaydı.

(Nem Alacak Felek Benim. (Şen Ola Düğün Şen Ola) (Ana Beni Eversene) (Vermediler Ne Yapayım) Çukurova'da Bahar) (Gel Gayri) (Evimizde Çiçektin) isimli türkülerimin sözlerini gönlümle kavgalı olduğum yıllarda yazmıştım. İşte böyle...Gönlümü kendime getiremedim. Ömür bitti... Gönlümle kavgalarımı bitiremedim.

I924 yılında Darende İlçesi'nin AŞUDU (Günpınar) köyünde doğmuşum. Babam anam kopmuşlar baba toprağından. "Geçim derdi" demişler. Düşmüşler yollara. Yedi aylık bebekken indirmişler beni Çukurova'ya. Ceyhan İlçesi'nin Mustafabeyli Köyü'ne konmuşlar. Garip kuşlar gibi konmuşlar oraya. Babam öldüğünde altı yaşımdaydım. Bacım Zeynep iki yaşında. Anam dul,biz yetim kalmışız. Köyün yabancısıyız.

Amca,dayı,hala,teyzekim kimsemiz hiç yok. Garip garip boynu bükük yaşadık. Buğday tarlalarında anamla başaklar topladık. Bacım Zeynep'i anam harmanın gölgesine yatırırdı.

Güneş tepeye dikildiğinde Çukurova nefes alamazdı. Yel üflemezdi. Bu saatlarda firezler çatır çatır ederdi. Kara yılanlar bu saatlarda azgınlaşırdı. Böylesi bir günde anamı kara yılan kovalamıştı. Anılarımdan hiç silinmedi.

Bacım Zeynep'i sıtma aldı götürdü. Küçücük bir mezar kazmışlardı ona. Beni anacığım büyüttü. Başaklar toplaya toplaya... Pamuk tarlalarında ırgatlık yapa yapa büyüttü.

Ceyhan İlçesi'nin Mustafabeyli Köyü'nde büyüdüm. Çukurova'nın ipil ipil eden sarısıcaklarında piştim. "İbili " kuşlarının sesleriyle uyandım. Çil turaçların seslerini sabahların alaca karanlığında dinledim.

Mayamı Çukurova'dan aldım. Anılarımın harman olduğu yerler Çukurova. (Darende - Aşudu Köyü) baba toprağım. İlkim Aşudu Köyü. Sonum Çukurova. İkisiyle bir bütün olmuşum.

I947 yılında Adana-Düziçi Köy Enstitüsünü bitirdim. 28 yıl öğretmenlik yaptım. I973-I977 yılları arasında Mustafabeyli Kasabasında dört yıl belediye başkanlığı yaptım. Ceyhan'da oturmaktayım.

I945 yılından beridir halk şiiri türünde şiirler yazarım. Yarım asırdır bu çabaların içinde buludum. Bir özlemin peşinden koştum yıllarca.

Hasan TURAN

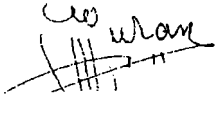

Hasan Turan'ın şahsıma göndermiş olduğu kendi kaleminden kısa öz geçmişi.

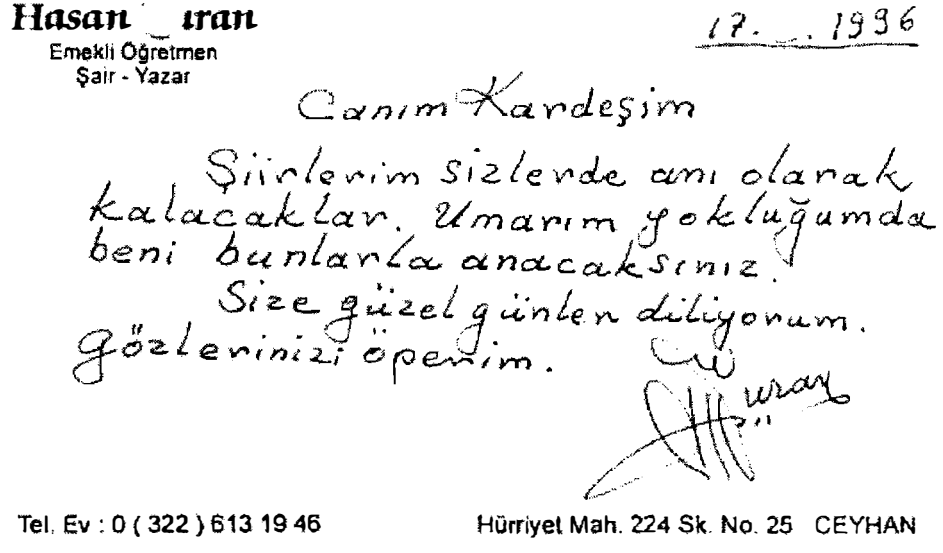

Halil Atılgan'a gönderilen bir başka bayram kartı.

14. 8. 1995

Günpınar (Aşudu)

Sevgili Halil Bey

Canım Kardeşim,

Dosyayı dün aldım. Okudum inceledim. Önereceğim bir şey olamaz. Böylesi çalışmalarda gerçekten ustasınız. Çok güzel olmuş. İlgilerinize teşekkürlerim var. Sağ olun.

Bir ömür boyu ne yazabildimse güzel insanlarımız için yazdım. Acısı var, tatlısı var. Sızılı yüreğimden kopup geldiler. Doğa insanlarla güzeldir. İnsansız âlemin güzelliği olmaz, tadı olmaz. İnsan benim için kutsaldır. Yüreğimde ayrı odalar ayırmadım insanlar için. Tümünü bir sevdim. İnsan oldukları için insanca sevdim.

Kuran'ı okurken çok önemli bir âyeti bulmuştum. « Biz Âdem'i yarattık ona kendi ruhumuzdan üfledik» buyurmuş. « Enelhak » diyenler bu felsefenin özünü bilmişler.

Âdem Baba, Havva Ana'dan gelen insanlarda Yaratan'ın ruhu mevcut. İnsanlara yaklaşmak Yaratan'a yaklaşmak olmuş. Yaratan'ı seven insanları sevecektir.

Sevdikçe sevinsek... Yaşam daha da güzel olacak. Ağlayanla ağlayıp, gülenle gülebilsek... Hasisliği, kini, bencilliği yüreğimizden koparıp atabilsek... Öz benliği kemiren bu pis kurtlardan arınabilsek diyorum.

Mektup Hasan Turan tarafından Halil Atılgan'a Aşudu (Günpınar) köyünden yazılmıştır. Aşudu Malatya'nın Darende ilçesine bağlıdır. Hasan Turan bazı yazlar Ceyhan'ın sıcağından kurtulmak için Aşudu'ya gidiyordu.

Aransak neler buluruz. Yunus gibi
gibi yüreğimiz olsa Yunus gibi oluruz.

Gurur kibir makam mevki demeden
Aynı sütü emdik aynı memeden.
İnsan için yanmıyorsa yürekler
Öz benliği kapkaranlık sis bekler.

İşte böyle canım benim. Çıplak geldik
Çıplak gideceğiz. Şiirlerimin dosyası yanımda yok
hatırlayabildiklerimi yazdım.

Metinde bölüm bölüm aldığınız şiirlerin
bütünü koyarsanız bütünlük sağlanacaktır.
Daha kapsamlı, daha çekici olacaktır.

Benim kitaptan haber yok. Suya batmış
galiba. Sağlığımda su yüzüne çıkamayak.

« Buruk Anılar » üzerinde yeniden çalış-
malarım oldu. Daha da eklemelerin yapılması
gerekiyor. Kapsamlı bir bütün olsun istiyorum.

Ankara'dan sonra iki kez İstanbul'a
gittik geldik. Çapa Tıp Fakültesinde eşime
ışın tedavisi uyguladılar. Durumu iyi değil.
Korkuyorum şu son ömrümde beni yalnız bırakacak.
Halim nice olur bilemem. Bunca yanan yüreğin
daha da yanmağa güçü kalmadı.

Başarılarını diliyorum. Gözlerini öperim.
Güzel kızıma da selâmlarım var. Hoşça kal.

Nuran

Not: Beni arayacak olursan
Saat 21.00 sıralarında arıyorsun. Komşunun
telefonu. Açarsınız, yanım saat sonra arayacağım
dersiniz. Onları beni çağırmaları. Okulda okutman
Hasan öğretmen dersiniz
Tlf: 0422 — 626 11 33 Ev sahibi Kazım Yıldırım.

TÜRK
BELEDİYECİLİK DERNEĞİ

Türk Belediyecilik Derneği tarafından 7-16 Mayıs-1974 günleri arasında düzenlenen Belediye Başkanları Eğitim kursuna Mustafabeyli Belediye Başkanı Hasan Turan muntazam olarak devam etmiş ve bu belge kendisine verilmiştir.

TÜRK BELEDİYECİLİK DERNEĞİ
SORUMLU MÜDÜR
Doç. Dr. Nuri TORTOP

TÜRK BELEDİYECİLİK DERNEĞİ
BAŞKANI
İsmet SEZGİN

Mustafabeyli Beldesinde Belediye Başkanlığı döneminde Belediyeciler derneği tarafından verilen belge.

Hasan Turan Düziçi Köy Enstitüsünde öğrenci iken.
Tarih 26 Mart 1945.

Hasan Turan (Soldan üçüncü) Düziçi Köy Enstitüsünde
arkadaşlarıyla birlikte. Tarih 1 Nisan 1944.

Düziçi Köy Enstitüsü Müdürü Lütfi Dağlar'ın
Hasan Turan'a imzaladığı fotoğrafı. Yıl: 1949.

Hasan Turan eşi Ayten Hanım.
Yıl 1948.

Hasan Turan ilk öğretmenlik yıllarında.

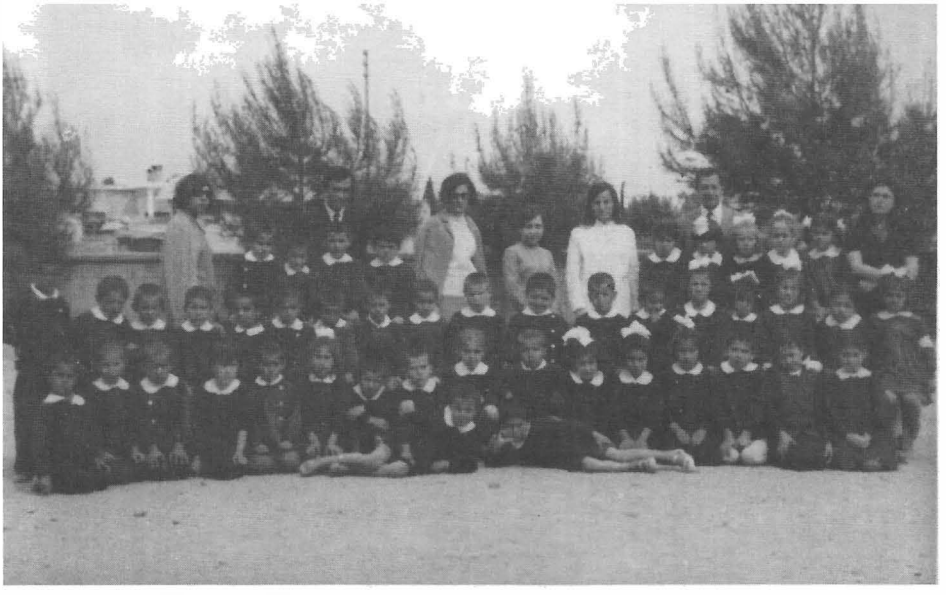

Hasan Turan (Ayakta soldan beşinci) öğretmenler ve
Ceyhan Mithatpaşa İlkokulu öğrencileriyle birlikte.
Tarih: 15 Nisan 1970.

Hasan Turan (Soldan en sonda) Ceyhan Mithatpaşa İlkokulu
Müdürü iken okul öğretmenleriyle birlikte. Tarih. 15 Nisan 1970.

Hasan Turan Ceyhan CHP İlçe Başkanlığı yaptığı dönemde Deniz Baykal'la birlikte. Soldan sağa: M. Şerif Yiğit, Deniz Baykal, Adana CHP İl Başkanı ve Hasan Turan. Yıl 1993.

Şiirlerini besteleyen sanatçı Cemil
Demirsipahi'nin Hasan Turan'a imzaladığı fotoğrafı.

Yıldıray Çınar ve Hasan Turan.
Yıl 1968 Ceyhan Sineması.

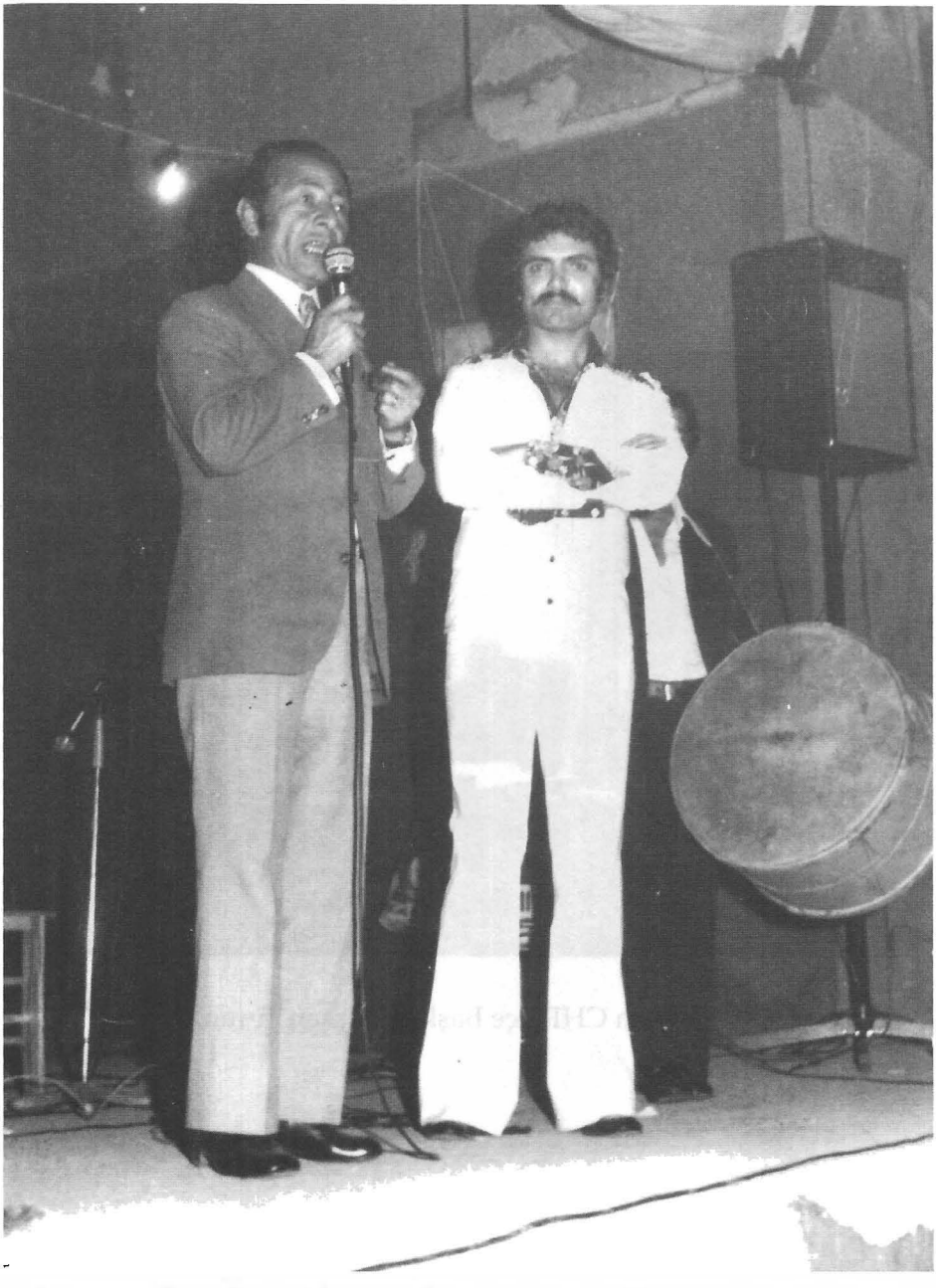

Zamanın ünlü türkücüsü merhum Yıldıray Çınar ve Hasan Turan. Hasan Turan'ın yazdığı *"Şen ola düğün"* şiiri Cemil Demirsipahi tarafından bestelenmiş Yıldıray Çınar tarafından da ilk defa plağa okunmuştu. Yıl 1968 Ceyhan Sineması.

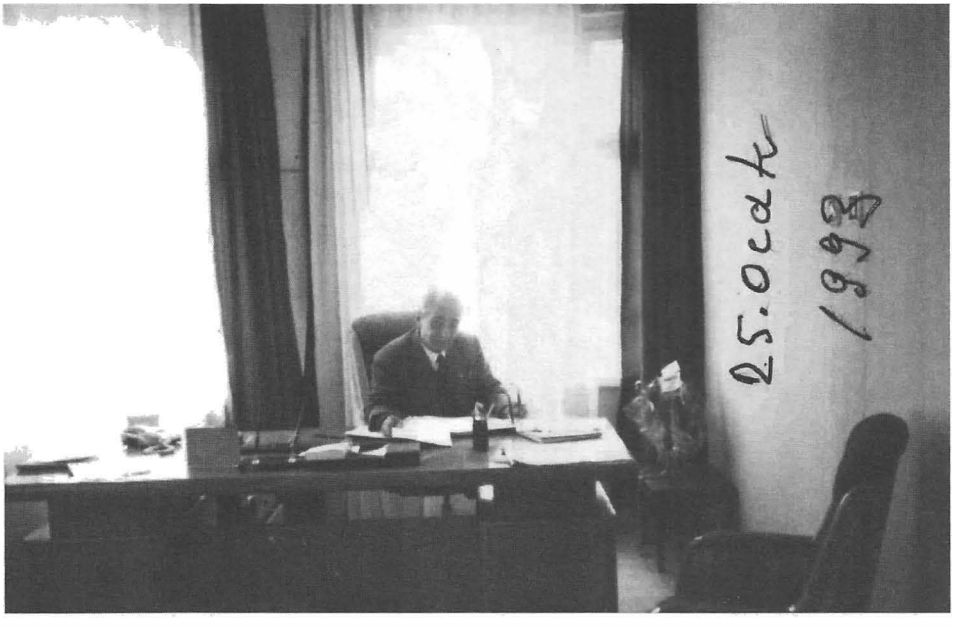

Ceyhan CHP İlçe Başkanı Hasan Turan.

Ana Beni Eversene; 1960'lı yıllar plağın en yaygın olduğu dönemdi. O yıllarda dönen, kulağımda iz bırakan üç önemli plak vardı. *"Nem alacak felek benim / Ana beni eversene / Şen ola düğün şen ola"*. Bu üç plak ortalığı kastı kavurdu. En çok satanlar arasına girdi. Üçü de altın plak aldı. Ülkemizin en ünlüleri adı geçen besteleri plağa okudu. Bu plaklardaki sözler Hasan Turan'a aitti. O, hayata felekle kavga ederek başladığı için önce *"Coşkun akan ırmaklarda değirmenim mi oldu. Tarlam yok, takımım yok. Dalım yok, budağım yok. Balım yok, peteğim yok. Urbam yok, odunum yok. Yâr mı verdi. Mal mı verdi. Susadıkça kar mı verdi, Ne'malacak felek benim"* dedi.

Felekle kavgası devam ederken yokluklar az da olsa hafiflemişti. Hasan bekârdı. Evlenecekti. İçindeki duygular yumak yumaktı. Dile getirilmesi gerekirdi. Kaçınılmazdı. O da:

"Ala keçim çift doğurdu
Bol ettik sütü yoğurdu
Gönlüm ne hülyalar kurdu
Ana beni eversene

Mevsim mevsim kuzu güttüm
Gelin için koç büyüttüm
Kına gibi un öğüttüm
Ana beni eversene

Şükür bizden gitti darlık
Gelin almak bahtiyarlık
Olmaz olsun şu bekârlık
Ana beni eversene

Bakır taslar kalaylansın
Odalarda mumlar yansın
Uyuyan bahtım uyansın
Ana beni eversene

Yeşil küncüm dal dal oldu
Çocukluğum masal oldu
Bu yıl bana bir hal oldu
Ana beni eversene

Kilimimiz halımız var
Oğul oğul balımız var
Ay boynuzlu malımız var
Ana beni eversene"

diyerek duygularını dile getirdi. Böylece tüm evlenecek olanların da dertlerine tercüman oldu. *"Ana Beni Eversene"* de, onun yoksulluklarının, şiirlerinin, buruk anılarının, çileli hayatının tercümanı olarak dinleyicilerle buluştu.

O: 29. 09. 2002 tarihinde bu dünyadan göçüp gitti. Kara toprakla kucaklaştı. Aramızda yok artık. Ama biz biliyoruz ki: Türküler, şiirler, ozanlar, bestekârlar var oldukça o da var olacak, vatanperver bir şair olarak kıyamete kadar bizlerle beraber yaşayacaktır.

9 789750 101649